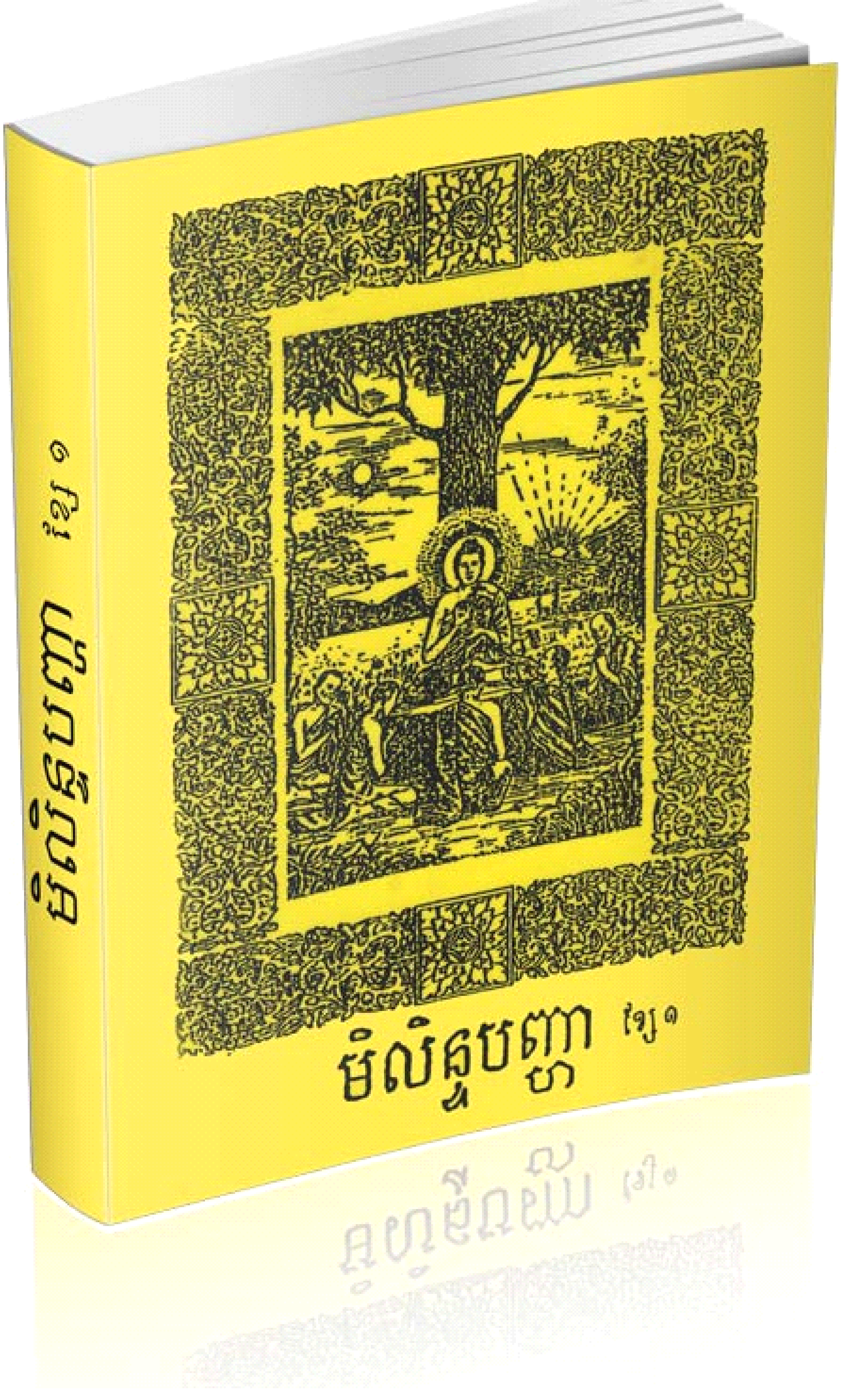
មិលិន្ទបញ្ហា ខ្សែ ១
មិលិន្ទបញ្ហា ខ្សែ ១

សេចក្ដីខាងមុខសៀវភៅ

សៀវភៅមិលិន្ទបញ្ហានេះ កើតឡើងក្នុងឆ្នាំថោះនព្វស័ក ពុទ្ធសករាជ ២៤៧០ វស្សា ត្រូវគ្នានឹងគ្រិស្តសករាជ ១៩២៧ ។

ឯគុណសម្បត្តិដែលនឹងឱ្យកើតឡើងជាសៀវភៅនេះ នោះគឺកើតដោយគុណ ៣ យ៉ាង គឺទីស្ថានព្រះរាជបណ្ណាល័យហោត្រៃនេះកើតឡើងជាប្រធានដើមហេតុ ១ ដោយអ្នកគ្រប់គ្រងព្រះរាជស្ថាននោះត្រូវការប្រាថ្នានឹងឱ្យមានសៀវភៅ បែបនេះឡើងនោះ ១ ដោយអ្នកដែលទទួលភារៈ ជាអ្នកតាក់តែងរៀបរៀងសៀវភៅក្នុងព្រះរាជមន្ទីរនោះពេញចិត្តនឹងអាចិប្រស្នា ក្នុងគម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហានោះ ១ លុះសម្បត្តិទាំង ៣ ប្រការនេះមកជុំគ្នាវេលាណា ក៏បណ្ដាលឱ្យផ្ដួចផ្ដើមកើតឡើង ប្រាកដជារូបជានាមសៀវភៅនេះបាន ។

ឯអ្នករក្សាព្រះរាជបណ្ណាល័យនោះ បានជាមានប្រាថ្នាចង់ឱ្យកើតសៀវភៅមិលិន្ទបញ្ហានេះ ជាពាក្យសម្រាយខ្មែរ សម្រាប់

ជាតិអ្នកស្រុកខ្មែរនេះ នោះព្រោះបានឃើញបានដឹងថា គម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហានេះ ជាគម្ពីរបំភ្លឺសេចក្តី ដល់អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនាឱ្យឆាប់ចូលចិត្តស្តាប់បានដោយងាយ ព្រោះគម្ពីរនោះ មានពាក្យបុច្ឆាវិសជ្ជនាចោទឆ្លើយ វិនិច្ឆ័យសេចក្តី កង្ខាសង្ស័យស្រេចៗក្នុងនោះស្រាប់ មិនបាច់ព្រួយគិតឱ្យយឺតយូរពេលឡើយ ហើយបានដឹងថាពួកអ្នករៀនពុទ្ធសាសនា ក្នុងប្រទេសទាំងឡាយដទៃក៏គេតែងមានសៀវភៅបែបនេះ រតែនឹងគ្រប់ស្រុកអស់ហើយគឺជាសៀវភៅបោះពុម្ព សម្រាយសម្រាប់ជាតិរបស់គេ ដូចយ៉ាងស្រុកចិន គេបានប្រែសេចក្តីក្នុងគម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហា ដែលជាភាសាសំស្ក្រឹត ឬភាសាប្រាក្រិតចេញមកជាភាសាចិន ទុកសម្រាប់ស្រុកគេ តាំងពីរវាងពុទ្ធសករាជ ១២៤៣ និង ១៧៤៣ នៅមានរហូតដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ឯសេចក្តីមិលិន្ទបញ្ហា របស់អ្នកប្រាជ្ញចិននោះ ហើយនិងមិលិន្ទបញ្ហា ដែលជាភាសាបាលីនេះ មានសេចក្តីប្រហែល ៗ គ្នា មានប្លែកគ្នាបន្តិចបន្តួចតែត្រង់របៀបរៀបរៀងខ្លះប៉ុណ្ណោះ ទោះបីស្រុកអឺរ៉ុប ដូចយ៉ាងស្រុកអង់គ្លេស បារាំងសែស ក៏មានបរិបូណ៌ ឬទាំងស្រុកយ៉ាងជិតបន្ទាប់គ្នានឹងស្រុកខ្មែរយើងនេះ គឺស្រុកសៀមនោះឯង ក៏គេមាន

សៀវភៅបោះពុម្ពបែបនេះ ជាសម្រាយសម្រាប់ជាតិរបស់គេយូរយារមកណាស់ហើយ ក៏ឃើញនៅតែស្រុកខ្មែរយើងនេះ មិនទាន់មានសៀវភៅនេះបោះពុម្ពជាសម្រាយនៅឡើយ ឃើញមានតែសម្រាយ ដែលចារឹកនឹងស្លឹករឹត ហើយនិងបាលីសុទ្ធផង ឃើញថាជាការលំបាកនឹងបានមើលរាល់គ្នា ឱ្យចេះដឹងឆាប់ណាស់ ។

ម្យ៉ាងទៀត អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ដែលលោកចេះដឹងភាសាច្រើន មានភាសាបាលី និងសំស្ក្រឹតជាដើម លោកបានពិនិត្យមើលប្រស្នាធម៌អាថ៌ក្នុងគម្ពីរនេះទៅ ក៏ឃើញថាជារបស់រុងរឿងថ្លៃថ្លាមានតម្លៃពេកណាស់ គួរតែឱ្យមានជាសៀវភៅសម្រាយបោះពុម្ពឡើង ។

ក៏ជំនុំគម្ពីរទាំងឡាយ ក្នុងពុទ្ធសាសនានេះ ដែលជាគម្ពីរកើតខាងក្រោយគម្ពីរនិកាយទាំង ៥ នោះ នឹងរកគម្ពីរណា ឱ្យមានសេចក្ដីធម៌អាថ៌ពិតប្រាកដដូចគម្ពីរនេះពុំមាន មានតែគម្ពីរ ២ ទៀត ដែលកើតក្រោយគម្ពីរនេះ គឺគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ដែលជាស្នាដៃព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ លោកបានរៀបរៀង ១ និងគម្ពីរព្រះអភិធម្មត្ថសង្គហៈ ដែលជាស្នាដៃព្រះអនុរុទ្ធាចារ្យ លោកបានតាក់តែងនោះ ១ ទើបមានសេចក្ដីជ្រាលជ្រៅ យ៉ាងសុខុមជាគម្ពីរភាព គួរ

WAT KHEMARARATANARAM

នឹងឱ្យស៊ើប ឱ្យសរសើរនូវរសធម៌អាថ៌ ក្នុងគម្ពីរនោះ ព្រមទាំងរបៀបរៀបបាលីនោះ ក៏ឥតទាស់ខុសអ្វីឡើយ ហេតុនេះហើយបានជាអ្នករក្សាព្រះរាជបណ្ណាល័យ ប្រាថ្នាឱ្យកើតឡើងជាសៀវភៅនេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត លោកដែលទទួលភារៈជាអ្នករៀបរៀងសៀវភៅនឹងផ្ទៀងផ្ទាត់ធម៌អាថ៌ ក្នុងសាលាហោត្រៃព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជានោះសោត លោកក៏គាប់អធ្យាស្រ័យ នឹងសេចក្ដីធម៌ក្នុងគម្ពីរនេះពេកណាស់ លោកតែងនឹងសម្ដែងសរសើរនូវគុណធម៌ក្នុងគម្ពីរនេះថា ជាធម៌មានប្រយោជន៍ធំ ដល់អ្នកកាន់ពុទ្ធសាសនា ប្រហែល ៗ គ្នានឹងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ហើយនិងគម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហៈនោះដែរ លោកមិនគ្រាន់តែគាប់អធ្យាស្រ័យទទេប៉ុណ្ណោះឡើយ គឺលោកបានទាំងរៀបរៀងសេចក្ដីធម៌អាថ៌ក្នុងគម្ពីរព្រះវិសុទ្ធិមគ្គ ត្រង់សមថកម្មដ្ឋានភាវនានោះ ជាសៀវភៅ ១ ឈ្មោះថាសមាធិនិទ្ទេស គឺជាសៀវភៅសរសេរដៃមិនទាន់បានបោះពុម្ពនៅឡើយ ដោយមិនទាន់មានឱកាសល្មមនឹងឡើងកាន់ពុម្ពបាន ហើយបានទាំងរៀបរៀងសេចក្ដីក្នុងគម្ពីរព្រះអភិធម្មត្ថសង្គហៈជាសេចក្ដីសម្រាយ ឈ្មោះថាសៀវភៅអភិធម្មត្ថសង្គហៈ

ផ្ទុបឈ្មោះដើមនោះ ១ ផង ជាបន្ទាល់នៃសេចក្តីពេញចិត្តរបស់លោក គួរឱ្យយើងឃើញថាមែនផង ហើយសៀវភៅអភិធម្មត្ថសង្គហៈនោះ បានលើកឡើងកាន់ពុម្ពហើយជាស្រេច ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២៤៦៩ ត្រូវគ្នានឹងគ្រិស្តសករាជ ១៩២៦ ។

ក្នុងទីបញ្ចប់សេចក្តីនេះ សូមថ្វាយព្រះរាជកុសល ដែលកើតអំពីធម្មទាននេះ បំពោះព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជា និងឧទ្ទិសកុសលសម្ភារនេះ ជូនដល់ទៅមហានគរក្រុងបារាំងសែស ឱ្យបានសេចក្តីចំរុងចម្រើនរុងរឿងគ្រប់យ៉ាង តទៅ ។៚

ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា ក្រុងភ្នំពេញ

WAT KHEMARARATANARAM

ទំព័រនេះ ទទេ

សេចក្តីផ្តើម

គម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហានេះ កើតឡើងក្នុងពុទ្ធសករាជប្រមាណ ៥០០ ឆ្នាំ ព្រះគន្ថរចនាចារ្យ ដែលជាអ្នកតាក់តែងនោះ មាននាមបញ្ញត្តិថា បិដកចុឡាភយថេរ នៅស្រុកមជ្ឈិមប្រទេស គឺស្រុកឥណ្ឌាសព្វថ្ងៃនេះ លោកមានប្រាថ្នានឹងកំចាត់បង់ នូវសេចក្តីសង្កាក្នុងធម៌វិន័យ ក្នុងពុទ្ធសាសនា មិនឱ្យមានសង្ស័យតទៅ ទើបលោកចាប់យករឿងនិទានជាអតីតវត្ថុ របស់ព្រះនាគសេនថេរ ដែលបានវិសជ្ជនា ដោះប្រស្នាព្រះបាទមិលិន្ទរាជ មកតាំងទុកជាគោលដើម ហើយទើបលោកជ្រើសរើសសេចក្តីក្នុងធម៌វិន័យ ដែលជាពាក្យស្មុកស្មាញស៊កសៀត បង្អៀតអ្នកទាំងពួង នឹងចូលចិត្តបាន នោះមកអធិប្បាយតាមការចេះដឹងរបស់លោក ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់សាមញ្ញជនជាខាងក្រោយ ឱ្យយល់ធម៌វិន័យនោះច្បាស់លាស់ឡើង ។

ម្យ៉ាងទៀត ឯរបៀបរៀបរៀងសេចក្តីក្នុងសៀវភៅនេះនោះ មានរបៀបបែបបំពេញពីរយ៉ាង គឺបំពេញសេចក្តីនិងបំពេញ

ឈ្មោះ ឯបំព្រួញសេចក្តីនោះ បើសេចក្តីត្រង់ណា ដែលសាំដដែល ៗ ប្រហែលគ្នា ដូចពាក្យដែលព្រះបាទមិលិន្ទសួរពីអាការ ៣២ ជាដើម បានយកមកសម្តែង ៤-៥ បទហើយប្រាប់ថា ដូចគ្នាមិនបាច់សម្តែងគ្រប់ឡើយ ។ ឯបំព្រួញឈ្មោះនោះ បើឈ្មោះណាដដែល ៗ ប្រហែលគ្នា ដូចជាឈ្មោះថា មិលិន្ទរាជ និងឈ្មោះថា ព្រះនាគសេនថេរ មិនបានយកបាលីពេញឈ្មោះមកដាក់គ្រប់ពាក្យដែលសួរ និងពាក្យឆ្លើយទាំងអស់គ្រប់អន្លើទេ បានយកមកដាក់តែត្រង់បទសួរ និងឆ្លើយ ខាងដើមនៃប្រស្នានីមួយ ៗ គ្រប់ប្រស្នាទាំងអស់ ឯពាក្យសួរជាលំដាប់គ្នាទៅនោះ មិនបានដាក់ឈ្មោះពេញ គឺដាក់ឈ្មោះបំព្រួញ ដូចឈ្មោះថា មិលិន្ទដាក់តែ **ម.** ប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថានាគសេន ដាក់តែ **ន.**ប៉ុណ្ណោះ **ម.** គឺមិលិន្ទ **ន.** គឺនាគសេន គ្រាន់ជាទីសម្គាល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកមើលឱ្យឆាប់បានសេចក្តីច្រើន ហើយកុំឱ្យនឿយថាដដែល ៗ ផង ។៚

WAT KHEMARARATANARAM

មិលិន្ទបញ្ហា

បណាមគាថា

បរិយា សព្វលោកស្ស ហិតាយស្ស មហេសិនោ

អចិន្តយានុភាវំបិ វន្ទេ លោកគ្គនាយកំ

វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ យេន នីយន្តិ លោកតោ

វន្ទេ តមុត្តមំ ធម្មំ សម្មាសម្ពុទ្ធបូជិតំ

សីលាទិគុណសម្បន្នោ ឋិតោ មគ្គផលេសុ យោ

វន្ទេ អរិយសង្ឃន្តំ បុញ្ញក្ខេត្តមនុត្តមំ

វន្ទនា ជនិតំ បុញ្ញំ ឥតិ យំ រតនត្តយំ

ហតន្ត[1]រាយោ សព្វត្ថ ហុត្វាហន្តស្ស តេជសា

---

១ ប្បាប់ខ្លះថា ឥមស្សមេយ្យំ ឥមស្សមាតោ បុញ្ញាភិសន្ទំ វិបុលំអលត្ថំ តស្សានុភាវេន ហតន្តរាយោ

យំ មិលិន្ទុបករណំ បុច្ឆព្យាករណសង្ខិតំ
សុណាថ និបុណោ បញ្ញោ តំ សុខាយ ភវិស្សតីតិ ។

ប្រែសេចក្តីក្នុងប្រណាមគាថា

បរិយា សព្វលោកស្ស ហិតា យស្ស មហេសិនោ
អចិន្តយានុភាវំបិ វន្ទេ លោកគ្គនាយកំ ។

វីរអានុភាពនៃហេតុជាទីបំផុត គំនិតនៃព្រះបរមលោកនាថអង្គណា ដែលជាអ្នកដឹកនាំនូវវេនេយ្យសត្វឱ្យចូលទៅកាន់សិវស្ថាន គឺព្រះនិព្វាន ជាអ្នកស្វែងរកនូវគុណមានសីលគុណជាដើម ដើម្បីប្រព្រឹត្តឱ្យជាផលជាប្រយោជន៍ ដល់សកលលោកទាំងអស់ ខ្ញុំសូមប្រណម្យករប្រាយបង្គំនូវព្រះបរមលោកនាថអង្គនោះ ព្រោះជាអ្នកនាំផ្លូវ យ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត ។

វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ យេន នីយន្តិ លោកតោ
វន្ទេ តមុត្តមំ សម្មាសម្ពុទ្ធបូជិតំ

ព្រះបរមលោកនាថ ដែលជាកំពូលនៃសត្វ ព្រះអង្គបរិបូណ៌ដោយវិជ្ជានិងចរណៈ ឬថាព្រះអង្គប្រកបដោយបំណោះបេះដឹងនិង

WAT KHEMARARATANARAM

សេចក្តីប្រព្រឹត្តិត្រឹមត្រូវយ៉ាងវិសេស ទ្រង់នាំសត្វវេនេយ្យនិករ ឱ្យឆ្លងចាកត្រៃលោក ទៅកាន់ទីឧត្តមស្ថាន គឺព្រះនិព្វាន ដោយព្រះនព្វលោកុត្តរធម៌និងព្រះបរិយត្តិធម៌ឯណា ខ្ញុំសូមនមស្ការចំពោះនូវព្រះធម៌ទាំងនោះ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមបពិត្រទ្រង់ធ្វើសក្ការបូជាគ្រប់ ៗ ព្រះអង្គតគាមក ។

សីលាទិគុណសម្បន្នោ ឋិតោ មគ្គផលេសុ យោ

វន្ទេ អរិយសង្ឃន្តំ បុញ្ញក្ខេត្តមនុត្តមំ ។

ព្រះអរិយសង្ឃអង្គណា ប្រកបដោយគុណ មានសីលគុណជាដើម ស្ថិតនៅក្នុងមគ្គនិងផលទាំងឡាយ ខ្ញុំសូមប្រណាមនូវព្រះអរិយសង្ឃអង្គនោះ ដ៏ជាស្រែបុណ្យវិសេសរកស្រែដទៃស្មើគ្មាន

វន្ទនា ជនិតំ បុញ្ញំ ឥតិ យំ រតនត្តយំ

ហតន្តរាយោ សព្វត្ថ ហុត្វាហន្តស្ស តេជសា ។

បុញ្ញរាសីរបស់ខ្ញុំ ដែលកើតឡើងអំពីកិរិយាថ្វាយបង្គំចំពោះព្រះរតនត្រ័យឯណា សេចក្តីអន្តរាយទាំងអស់ ចូរវិនាសសាបសូន្យទៅដោយតេជានុភាពនៃព្រះរត្នត្រ័យនោះ កុំបីឱ្យមានឡើយ

យំ មិលិន្ទបករណំ បុច្ឆព្យាករណសង្ខិតំ
សុណាថ និបុណោ បញ្ហេ តំ សុខាយ ភវិស្សតីតិ ។

វីគម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហាឯណា ដែលព្រះគន្ថរចនាចារ្យបានតាក់តែងតាមពាក្យបុច្ឆា និងពាក្យវិសជ្ជនារបស់ស្តេចមិលិន្ទ្រាធិបតី និងព្រះនាគសេនថេរ អ្នកទាំងឡាយចូរប្រុងស្តាប់ នូវពាក្យបោទនិងពាក្យឆ្លើយ ក្នុងគម្ពីរមិលិន្ទបញ្ហានេះ ដោយបរិបូណ៌ចុះ នឹងនាំមកនូវសេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើនគ្រប់ប្រការទៅហោង ។

ពាហិរកថា

កាលព្រះគន្ថរចនាចារ្យ ដែលមាននាមថា តិបិដកចុឡាភយថេរ បានធ្វើសេចក្តីនមស្សការយ៉ាងនេះហើយ ទើបលោកតាំងផ្តើមសេចក្តីជាបាលីមកតាំងទុកជាខាងដើមថា **តេន ខោ បន សមយេន ពុទ្ធោ ភគវា មហាបរិនិព្វានសមយេ កុសិនារាយំ គន្ត្វា មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ ។**

សេចក្តីថាក្នុងសម័យមួយនោះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដ៏ទ្រង់ព្រះភាគ កាលដែលព្រះអង្គនឹងចូលបរិនិព្វាននោះ ក៏ទ្រង់គមនាការទៅកាន់ក្រុងកុសិនារាបុរី មួយអន្លើដោយភិក្ខុសង្ឃច្រើនអង្គ លុះដល់

ទៅទីនោះហើយ ទើបទ្រង់ចូលទៅអាស្រ័យនូវព្រះរាជឧទ្យាន នៃស្តេចមល្លរាជទាំងឡាយ ដែលនៅក្នុងក្រុងកុសិនារារាជធានីនោះ ក្នុងវេលានោះព្រះដ៏មានបុណ្យទ្រង់ធ្វើសេចក្តីសង្វេគឱ្យកើតឡើងដល់សត្វទាំងឡាយ ដោយធម៌មានអនិច្ចាទិលក្ខណៈជាដើម ហើយទ្រង់សម្តែងនូវអាការនៃព្រះនិព្វាន ដោយនិព្វានធាតុដ៏រកសេសសល់នៃកិលេសតិចតួចមិនមាន ទ្រង់ផ្ទំលើក្រឡាព្រះបន្ទំជាទីបរិនិព្វាន ទ្រង់បែរព្រះសិសិទៅទិសខាងជើង ក្រោមលង្វែករាំងទាំងគូ នៅទៀបមាត់ស្ទឹងនៃស្តេចមល្លរាជទាំងឡាយ ដែលសោយរាជនៅក្រុងកុសិនារារាជបុរី តែជាសម្តេចព្រះមហាករុណា ស្តេចទ្រង់ប្រកបដោយ ពុទ្ធអធ្យាស្រ័យជាយ៉ាងច្រើន ព្រោះថាព្រះអង្គទ្រង់នឹងតម្រង់ចូលទៅផ្ទំ លើទីមញ្ចាសនៈរបស់ស្តេចមល្លរាជតែម្តងនោះក៏ទេ គឺព្រះអង្គបានត្រាស់ប្រើព្រះអានន្ទឱ្យចូលទៅថ្វាយព្រះពរ ដល់ស្តេចមល្លរាជជាមុន ហើយទើបស្តេច ទាំងនោះមកក្រាបបង្គំទូលអារាធនា សូមឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើនូវសេយ្យាសនៈនៅទីនោះ លុះព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលទីនោះហើយ ទើបទ្រង់មានពុទ្ធភាសិត ត្រាស់បំពោះទៅនឹងភិក្ខុសង្ឃ

ទាំងពួងថា **អាមន្តយាមិ វោ ភិក្ខវេ បដិវេទយាមិ វោ ភិក្ខវេ សព្វេ សង្ខារា ខយវយធម្មា អប្បមាទេន សម្បាទេថ ។**

សេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងផ្តាំនូវអ្នកទាំងឡាយថា នែអ្នកទាំងឡាយ តថាគតនឹងរំលឹកអ្នកទាំងឡាយឱ្យដឹងរាល់គ្នាថា សង្ខារធម៌ទាំងឡាយគឺបុញ្ញាភិសង្ខារ បំណែកខាងកុសលធម៌ ដែលតាក់តែងរូបរាងចិត្តចេតនារបស់មនុស្សនិងទេវតា ឱ្យកើតក្នុងសុគតិភព គឺស្ថានសួគ៌ទាំង ៦ ជាន់ ហើយនឹងជាមនុស្សដែលបរិបូណ៌ដោយរូបឆោមមិនវិកលវិការក្តី អបុញ្ញាភិសង្ខារ បំណែកខាងអកុសលធម៌ដែលតាក់តែងរាងកាយនិងចិត្តចេតសិករបស់សត្វឱ្យកើតក្នុងអបាយភូមិក្តី អនេញ្ជាភិសង្ខារ បំណែកខាងរូបាវចរកុសល និងអរូបាវចរកុសល តាក់តែងជាតិកំណើតរបស់សត្វដែលបាន រូបឈាន និងអរូបឈាន ឱ្យកើតក្នុងរូបព្រហ្មនិងអរូបព្រហ្មក្តី បណ្តាធម៌ទាំងឡាយនោះ ក៏មានតែកើតឡើងហើយនិងវិនាសទៅជាទំនៀមធម្មតា រកទៀងរកប្រាកដគ្មានឡើយ តែងប្រែប្រួលទៅតាមពេលវេលាជា **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** ហេតុយ៉ាងនេះហើយត្រូវអ្នកទាំងឡាយរាល់គ្នាចូរញុំាងអប្បមាទធម៌ គឺសេចក្តីមិនធ្វេសប្រហែស មិនភ្លេចស្មារតី

នោះឱ្យបរិបូណ៌ក្នុងសន្តានចិត្តគ្រប់រូបរាល់គ្នា ត្រូវឧស្សាហ៍ទំជុះខាត់ចិត្តឱ្យបានផូរផង់ជ្រះថ្លា បម្រើនមេត្តាភាវនា កុំប្រមាទឡើយ កាលសម្តេចព្រះទសពលញាណទ្រង់ត្រាស់ប្រកាសផ្តែផ្តាំ ប្រៀនប្រដៅភិក្ខុសង្ឃ ឱ្យតាំងសតិបញ្ញាជាធម្មសង្វេគដូចនេះហើយ ភិក្ខុសង្ឃដែលមានចិត្តជាលោកិយនៅឡើយនោះ ក៏នឹងអាចទប់ទល់នូវសេចក្តីសោកអាល័យ បំពោះអង្គព្រះបរមសាស្តានោះពុំបានឡើយ តែភ្នកនឹកដល់ឱវាទ ព្រះបរមគ្រូវេលាណាហើយ ក៏កើតសេចក្តីក្តួលក្តៅរន្ធត់ក្នុងឱរាហូរហៀរទាំងទឹកភ្នែកស្រែកទ្រហោយំតាមធម្មតានៃខ្លួនជាបុថុជ្ជនតែរាល់ ៗ គ្នា ទើបសម្តេចព្រះវិជិតមារក៏ទ្រង់ត្រាស់ទេសនា រំលឹកដាស់តឿនសតិបញ្ញាថា នៃភិក្ខុសង្ឃទាំងឡាយ ប្រហែលជាអ្នករាល់គ្នាគិតស្មានថា កាលណាបើតថាគតបរិនិព្វានទៅហើយ សមនឹងរកគ្រូអាចារ្យប្រៀនប្រដៅគ្មាន មិនមែនដូចនោះទេអ្នក តុម្ហាកំ នវង្គជិនសាសនានិ មយា បញ្ញត្តានិ ។ល។ សោ មមច្ចយេន វោ សត្ថា ។ ជិនសាសនាមានអង្គ ៩ ប្រការ ដែលតថាគតបានបញ្ញត្តទុកហើយក្តី បាដិមោក្ខទាំង ២ ប្រការ គឺភិក្ខុបាដិមោក្ខនិងភិក្ខុនីបាដិមោក្ខដែលតថាគត បានបញ្ញត្តទុកដល់អ្នកទាំងឡាយ ក្នុងគម្ពីរឧភ-

តោវិភង្គនោះក្តី ហេតុដែលមានទោស និងហេតុដែលឥតទោស ដែលតថាគតបានប្រកាសប្រាប់អ្នកទាំងឡាយក្តី សាវកបារមីញាណ ដែលតថាគតបានពោលហើយក្តី ញាណដែលដល់ព្រមគឺបច្ចេកពោធិបារមី និងសម្មាសម្ពោធិបារមី ដែលតថាគតបានសរសើរហើយក្តី សមប្បធាន ៤ ប្រការ អរិយសច្ច ៤ ប្រការ ពោជ្ឈង្គ ៧ ប្រការ បដិច្ចសមុប្បាទមានអង្គ ១២ ប្រការ សតិ-បដ្ឋាន ៤ ប្រការ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រការដ៏ប្រសើរ ផល ៧ ប្រការ សមាបត្តិ ៨ ប្រការ សមាបត្តិ ៩ ប្រការ ដែលតថាគតបានសម្តែងទុកហើយក្តី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុឯណាដែលជាអ្នកមានប្រតិពលយល់ច្បាសក្នុងគុណធម៌ទាំងនោះ ភិក្ខុនោះហើយបានឈ្មោះថាសាវកនៃតថាគត ជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាសវាងវៃមានធម៌មាំមួន ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ឯណាក្តី វិន័យឯណាក្តី ដែលតថាគតបានទេសនាហើយបានបញ្ញត្តហើយ ធម៌និងវិន័យទាំងនោះហើយ នឹងជាសាស្តាជាគ្រូនៃអ្នកទាំងឡាយ ក្នុងកាលដែលអំ-ណើះផុតពីតថាគតទៅ ហេតុដូបនោះ ចូរអ្នកទាំងឡាយកុំបីខ្សឹកខ្សួលអួលអត់អាលោះអាល័យ ដល់តថាគតពេកឡើយ ។

WAT KHEMARARATANARAM

មួយទៀត កាលបើតថាគតបរិនិព្វានទៅបន្តិចហើយ អរិយ-កស្សប នឹងរំលឹកនូវពាក្យអាក្រក់របស់ភិក្ខុម្នាក់បួសខាងឯចាស់ ឈ្មោះថាសុភទ្ទ ហើយនឹងធ្វើនូវបឋមសង្គាយនា គឺផ្ទៀងផ្ទាត់នូវធម៌វិន័យជាដំបូងឱ្យត្រូវគ្នាជាបែប ១ ជម្រះសម្អាតនូវពុទ្ធភាសិតទាំងអស់របស់តថាគតឱ្យបានស្អាតភ្លឺរុងរឿងឡើង ។ ខាងមុខអំពីឆ្នាំ ដែលអរិយកស្សប ធ្វើបឋមសង្គាយនានោះ ពុទ្ធ-សាសនកាលកន្លងទៅបាន ១០០ ឆ្នាំទៀត មានថេរអង្គ ១ ឈ្មោះថាយស្សកាកណ្ឌបុត្រ បានញាំញីនូវពាក្យនៃវជ្ជិបុត្តកភិក្ខុទាំងឡាយហើយធ្វើទុតិយសង្គាយនា គឺផ្ទៀងផ្ទាត់ពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដកជាគម្រប់ពីរ ឱ្យត្រឹមត្រូវដូចកាលធ្វើបឋមសង្គាយនានោះវិញ ។ តពីបឋមសង្គាយនានោះមក ពុទ្ធសាសនកាលកន្លងទៅបាន ២១៨ ឆ្នាំ មានថេរអង្គ ១ ទៀត មាននាមបញ្ញត្តិថាមោគ្គលិបុត្តតិស្ស បានទំលាយនូវវាទគឺពាក្យពោលនៃតិរ្ថិយដទៃហើយបានធ្វើតតិយសង្គាយនា គឺកិរិយាជម្រះ សំអាតនូវព្រះត្រៃបិដកជាគម្រប់បីគ្រា ឱ្យបានត្រឹមត្រូវដូចកាលធ្វើបឋមសង្គាយនានោះឯង ។ លុះកន្លងកាលបន្តិចអំពីធ្វើតតិយសង្គាយនានោះ មានភិក្ខុអង្គ ១ ឈ្មោះថាមហាមហិន្ទ បានទៅប្រតិស្ឋាន

ព្រះពុទ្ធសាសនារបស់តថាគតក្នុងតាម្ពបណ្ណិទ្វីប គឺកោះលង្កា ។ តពីនោះទៅពុទ្ធសាសនកាលបាន ៥០០ ឆ្នាំ រាប់អំពីថ្ងៃដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរិនិព្វាននោះ មានមហាក្សត្រអង្គ ១ នាមថា មិលិន្ទរាជ មានអភិនិហារបានសាងសន្សំច្រើនមកហើយ ក៏ញ៉ាំងសុខុមបញ្ហា គឺប្រស្នាដ៏ល្អិតឱ្យកើតឡើងដោយកម្លាំងនៃបញ្ញារបស់ខ្លួន ហើយញ៉ាំញីនូវពួកសមណៈ និងព្រាហ្មណ៍ក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូលនេះ ដោយសុខុមបញ្ហានោះ ។

ក្នុងគ្រានោះឯងមានភិក្ខុអង្គ ១ ឈ្មោះថានាគសេន បានកំចាយទំលាយនូវវាទរបស់ស្តេចនោះ ហើយធ្វើមហាក្សត្រអង្គនោះ ឱ្យរីករាយដោយពាក្យឧបមានុបមេយ្យយ៉ាងច្រើន ហើយធ្វើនូវសាសនាតថាគត មិនឱ្យមានទោសសៅហ្មងឡើយ បានទាំងប្រតិស្ឋាន ព្រះពុទ្ធសាសនា ឱ្យតាំងនៅមាំមួន គ្រប់ទាំង ៥០០០ វស្សា ។

ឯស្តេចមិលិន្ទនិងព្រះនាគសេននេះ មានពុទ្ធទំនាយទាយទុកមក ក្នុងមហាបរិនិព្វានសូត្រថាយ៉ាងនេះ ហេតុដូចនោះឯងបានជាព្រះសង្គីតិកាចារ្យពោលថា ជនឯណាបានកើតក្នុងត្រកូលក្សត្រក្នុងកាលដែលពុទ្ធសាសនាកន្លងបាន ៥០០ ឆ្នាំ អំពី

ឆ្នាំដែលបរិនិព្វានទៃព្រះដ៏មានព្រះភាគនោះ ជិតនោះហើយដែលហៅថា ស្ដេចមិលិន្ទនោះឯង ហើយបានទាំងពោលនូវព្រះគាថាមានដើមថាយ៉ាងនេះ។

មិលិន្ទោ នាម សោ រាជា សាគលាយំ បុរុត្តមេ

ឧបគញ្ឆិ នាគសេនំ គង្គាវ យថា សាគរំ ។

សេចក្ដីក្នុងព្រះគាថានេះថា ព្រះសង្គីតិកាចារ្យកាលនឹងសំដែងរឿងរ៉ាវ ព្រះនាគសេននិងស្ដេចមិលិន្ទឱ្យបានពិស្ដារទៅនោះ គឺបានសរសើរព្រះកេរ្ដិ៍យសទុកជាខាងដើមថា គ្រានោះមានបរមក្សត្រាធិរាជ ១ ព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមថាព្រះបាទមិលិន្ទជាបុរសដ៏ឧត្តមក្នុងសាគលរាជធានីនគរ ទ្រង់ចូលទៅទៀបព្រះនាគសេនថេរ ហើយសួរនូវប្រស្នាចំពោះព្រះនាគសេនថេរនោះឯប្រស្នានោះមានឧបមាដូចខ្សែទឹកក្នុងគង្គាទាំង ៥ ដែលហូរចូលទៅកាន់សមុទ្រសាគរដ៏ធំ នឹងមានងាករេបែរទៅកាន់ទីដទៃក៏ទេ ទឹកក្នុងគង្គាប្រៀបដូចប្រាជ្ញាញាណ របស់ព្រះបាទមិលិន្ទឯមហាសមុទ្រនោះ ប្រៀបដូចញាណបទីបរបស់ព្រះនាគសេនថេរ ដ៏ជ្រាលជ្រៅមិនចេះអស់មិនចេះផុត ដូចមហាសមុទ្រដ៏ធំ

នោះឯង បំណែកស្តេចមិលិន្ទ បើនឹងសួរនូវប្រស្នាយ៉ាងណា ៗ ក៏មិនដឹងទើសទាល់ឡើយ ។ ឯប៉ែកខាងប្រស្នានោះទៀត បើទុកជាជ្រាលជ្រៅល្អិតយ៉ាងណា ៗ ព្រះនាគសេនក៏គង់ដោះស្រាយឱ្យបែងប្លាស់ស្រឡះអស់សង្ស័យ ដោយសេចក្តីឧបមានុបមេយ្យឱ្យបានស្វាងរុងរឿងសតិបញ្ញា ដល់ជនានុជនដែលបានស្តាប់មានឧបមាដូចពន្លឺភ្លើងគោមយ៉ាងធំ ដែលភ្លឺបាំងយល់ច្បាស់នូវរូបារម្មណ៍ក្នុងទីដែលងងឹតអាប់អន្ធការក្នុងពេលរាត្រី ដែលឥតមានពន្លឺរស្មីព្រះចន្ទតិចតួចឡើយ ឯសេចក្តីបុច្ឆានិងវិសជ្ជនានៃលោកទាំងពីរ ក៏ជ្រៅដោយន័យនិងអត្ថដែលមានក្នុងព្រះអភិធម្មបិដក លោកបានលើកយកមកជាតួបញ្ហា សួរទៅវិញទៅមកគួរជាទីពេញចិត្តគាប់ចិត្ត និងជាទីស្រណុកសប្បាយដល់ត្រចៀក ហើយជាទីអស្ចារ្យឱឡារិក ឱ្យកើតព្រឺសក់ព្រឺរោមដល់អ្នកដែលបានស្តាប់ទាំងប៉ុន្មានក្នុងកាលនោះឯង ។

ប្រការ ១ ទៀត ជនទាំងពួងបានឮមកថា ស្រុកសាគលនគររាជធានី ដែលព្រះបាទមិលិន្ទស្តេចនៅគ្រប់គ្រងនោះ មានស្ទឹងនិងភ្នំព័ទ្ធជុំវិញ មានបំណែកនៃប្រទេសគួរជាទីរីករាយ សប្បាយដ៏បរិបូណ៌ដោយឧទ្យាន និងស្ទឹងស្រះបោក្ខរណីនិងព្រៃប្បារទាំង

ឡាយ ម្យ៉ាងទៀតស្ទឹងភ្នំទាំងនោះមាននិមិត្តដ៏ល្អគួរត្រេកអរក្រៃពេក មានទាំងពពួកសត្វបក្សីមានពណ៌ប្លែក ៗ គ្នា ហើរទៅហើរមកពាសពេញនៅក្នុងវនារាមនោះ ម្យ៉ាងទៀតឯក្រុងសាគលរាជធានីនោះរកសេចក្ដីអន្តរាយ អំពីបច្ចាមិត្រសត្រូវមកបៀតបៀនគ្មានឡើយ ព្រោះនគរនោះប្រកបទៅដោយខ្លោងទ្វារដ៏ខ្ពស់ធំមាំមួនមានប្រការផ្សេង ៗ យ៉ាងវិចិត្រប្រោះព្រំដ៏បំព្លែក មានទាំងគូស្នាមភ្លោះព័ទ្ធពីក្រៅ ហើយខាងក្នុងប្រដាប់ដោយកំពែងព័ទ្ធជុំវិញយ៉ាងមាំ មនុស្សម្នាមហាជនទាំងឡាយ សម្រាប់ចូលគាល់ជាច្រើនណាស់ណាន់តាន់តាប់ បម្រើរក្សាមហាក្សត្រដោយយ៉ាងល្អ ម្យ៉ាងទៀតក្នុងព្រះរាជធានីនោះប្រកបទៅដោយវិថីថ្នល់សម្រាប់មនុស្សប្រុសស្រីដើរទៅដើរមក បត់បែរវិលវង់គេបបុះគេបឡើង ខ្វាត់ខ្វែងជាក្រឡាបត្រង្គ មិនងាយនឹងដើរស្គាល់កាត់រកគ្នាឃើញឡើយ ឯផ្ទៃផ្លូវនោះសោតក៏ក្រាលពាសពេញសុទ្ធសឹងថ្មសិលា ឯខាងមាគ៌នោះសោត ក៏ប្រកបដោយរានផ្សារដ៏រៀបរៀងទៅតាមបិញ្ចើមថ្នល់ ម្យ៉ាងទៀតបរិបូណ៌ទៅដោយពាហនៈដំរីសេះរថរទេះពលទាហានមានព្រម មានទាំងនរជាតិនារីរត្នកំឡោះក្រមុំព្រហ្មចារី ប្រកបដោយត្រកូលទាំងឡាយមានត្រ-

ក្លូលស្តេចជាដើម ក្រុងរបស់បរមក្សត្រាធិរាជនេះ ក៏សែនហៅ មហាសប្បាយទូលាយជាអស្ចារ្យ ឯក្នុងព្រះរាជស្ថាន ក៏មានពន្លឺភ្លឺឱភាស ទៅដោយមហាប្រាសាទរាជនិវេសនស្ថាន រាយរៀងរៀបគ្នា ជារបៀបជាទីបំផុតនៃពាក្យពណ៌នាបានឡើយ ។

មួយទៀត ក្រុងព្រះរាជធានីនេះបរិបូណ៌ដោយសំពត់កាសិកពស្ត្រឧទុម្ពរពស្ត្រនិងកោសេយ្យពស្ត្រ ហើយមានទាំងឃ្លាំងមាស ឃ្លាំងប្រាក់កែវមណីជាទីប្រាថ្នា អ្នកឈ្មួញទាំងឡាយ តែងទៅតែងមកឥតមានចន្លោះពេលឡើយ ហើយបរិបូណ៌ទៅដោយមច្ឆជាតិទាំងឡាយច្រើន ឯទីក្រុងសាគលរាជធានីក៏ហាក់ដូចជាស្រុកឧត្តរកុរុទ្វីប បើមិនដូចនោះសោតក៏ប្រៀបដូចជាទេវបុរីឈ្មោះអាលកមណ្ឌាឧទ្យាន ដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានទេវលោកក្នុងកាលគ្រានោះឯង ។

ក្នុងមិលិន្ទបញ្ហានេះមាន ៦ ស្ថានគឺ

១- សម្តែងអំពីបុព្វយោគ

២- សម្តែងអំពីមិលិន្ទបញ្ហា

៣- សម្តែងអំពីមេណ្ឌកបញ្ហា

៤- សម្តែងអំពីអនុមានបញ្ហា

៥- សម្ដែងអំពីលក្ខណបញ្ហា

៦- សម្ដែងអំពីឧបមាកថា

ឯក្នុងមិលិន្ទបញ្ហានោះចែកចេញទៅជា ២ ប្រការ គឺវិមតិច្ឆេទនបញ្ហា ១ លក្ខណបញ្ហា១ ។

ក្នុងមេណ្ឌកបញ្ហានោះក៏មាន ២ ប្រការដែរ គឺមហាវគ្គបញ្ហា ១ យោគីកថាបញ្ហា ១ ។

ឯបញ្ហា ៥ ប្រការ តាំងពីមិលិន្ទបញ្ហារហូតដល់ឧបមាកថាបញ្ហានេះ នឹងវិសជ្ជនាជាឯកទេស គឺប្រែតាមបាលីក្នុងមិលិន្ទបញ្ហា ដែលព្រះបាទមិលិន្ទទ្រង់សួរនូវបញ្ហា បំពោះនឹងព្រះនាគសេនថេរតែម្យ៉ាង សេចក្ដីដែលសួរយ៉ាងហ្នឹង ឈ្មោះជាមិលិន្ទបញ្ហា ។

ឯបញ្ហាដែលមានលក្ខណៈ ២ ប្រការ គឺលក្ខណបញ្ហា គឺបោទសួរដោយលក្ខណៈ ដូចពាក្យសួរថាធម្មចេតសិក មានលក្ខណៈយ៉ាងណា សួរយ៉ាងនេះហៅថាលក្ខណបញ្ហា ។ នេះបាត់បញ្ចូលក្នុងមិលិន្ទបញ្ហា ១ និងសួរដើម្បីកាត់នូវសេចក្ដី

សង្ស័យមិនឱ្យមាន ក៏ឈ្មោះថាវិមតិច្ឆេទនបញ្ហា ៗ នេះក៏រាប់ចូលក្នុងមិលិន្ទបញ្ហា ១ ។

ឯមេណ្ឌកបញ្ហានេះ មានលក្ខណៈ ២ ប្រការគឺ មហាវគ្គ-កថាពោលដោយវគ្គច្រើន ក៏ហៅថាមេណ្ឌកបញ្ហា ១ ឯយោគីបញ្ហានោះ ពោលដោយព្រះយោគាវចរប្រតិបត្តិតាមបែបយ៉ាងមានប្រតិបត្តិដូចសត្តលាជាដើម ១ ហៅថាមេណ្ឌកបញ្ហា ។

ឯអនុមានបញ្ហានោះ ដូចសេចក្តីថា ព្រះនាគសេនបើរសំដែងនូវធម្មនគរ និងធម្មបព្វតឱ្យប្រាកដច្បាស់ ហើយគេបានដឹងថាសម្តេចព្រះសព្វញ្ញូ ព្រះអង្គបានត្រាស់ ដោយអនុមានបញ្ហា ជនទាំងឡាយបានឃើញធម្មនគរ ដែលព្រះអង្គសាងទុកឯបញ្ហាយ៉ាងនេះហៅថាអនុមានបញ្ហា ។

ឯឧបមាកថាបញ្ហានោះ គឺសម្តែងដោយសេចក្តីប្រៀបធៀបឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់ ហៅថាឧបមាកថាបញ្ហា ។

អធិប្បាយមកក្នុងលក្ខណបញ្ហាទាំង ៥ ស្ថាននេះជានិទ្ទេសប៉ុណ្ណោះ ។

បុព្វយោគកថា

សព្វដែលថាបុព្វយោគនោះ សេចក្តីថាអំពើកុសលកម្មរបស់អ្នកទាំងពីរ គឺព្រះបាទមិលិន្ទរាជនិងព្រះនាគសេនថេរដែលបានកសាងសន្សំទុក មកអំពីជាតិមុនតែរាល់គ្នា ក្នុងកាលដែលកន្លងទៅហើយដូចមានវារព្រះបាលីថា អតីតេ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនេ វត្តមានេ វិជិតាវី នាម រាជា សាគលនគរេ រជ្ជំ ការេន្តោ ។ល។ ចតូហិ បច្ចយេហិ សហ ឧបដ្ឋហិ ។ យ៉ាងនេះជាដើម សេចក្តីថា ក្នុងកាលដែលកន្លងទៅហើយ មានមហាក្សត្រ ១ អង្គ ទ្រង់ព្រះនាមថាវិជិតាវី ព្រះអង្គសោយរាជសម្បត្តិក្នុងសាគលនគរ ហើយអនុគ្រោះទំនុកបំរុងនូវជនានុជនដ៏ច្រើនដោយសង្គហវត្ថុទាំងឡាយ ៤ ប្រការ បានទាំងកសាងទីអាវាសវត្ត ១ តាំងនៅទៀបខាងមាត់ស្ទឹង ធ្វើរួចហើយក៏បានវេរថ្វាយនូវទីនោះដល់ព្រះថេរទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកចេះចាំនូវវិជ្ជាទាំងឡាយមានចេះដឹងនូវព្រះត្រៃបិដកជាដើម ហើយបានទាំងថែរក្សានូវព្រះសង្ឃទាំងនោះដោយបច្ច័យទាំងឡាយ ៤ គឺចីវរ(១) បិណ្ឌបាត សេនាសន គិលានភេសជ្ជ ក្នុងសាសនកាលនៃព្រះដ៏មានព្រះ

WAT KHEMARARATANARAM

១ ត្រៃចីវរ ភោជនាហារ ទីដេកទីអង្គុយ ថ្នាំសម្រាប់រក្សាជំងឺ

ភាគទ្រង់ព្រះនាមថា កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់នោះ ដរាបដល់អស់ព្រះជន្មាយុ ទ្រង់ក៏បានឡើងទៅកើតក្នុងពិភពតាវតឹង្សជាស្តេចនៃទេវតា ហៅថា សម្តេចឥន្ទ្រកោសិយ ស្ថិតនៅក្នុងសុរាល័យប្រទេស ។ ឯក្នុងអារាមវត្តដែលមហាក្សត្រ ស្តេចបានកសាងហើយនោះ មានភិក្ខុសង្ឃច្រើន តែងអាស្រ័យនៅមិនមានដាច់ឡើយ បណ្តាភិក្ខុទាំងឡាយនោះ មានភិក្ខុខ្លះដែលបរិបូណ៌ដោយវត្តប្រតិបត្តិ និងសីលបរិសុទ្ធិល្អ លោកតែងក្រោកឡើងពីព្រលឹម កាន់យកនូវអម្បោសហើយ ពិបារណានូវគុណនៃព្រះដ៏មានព្រះភាគរួចហើយ ទើបបោសប្រាសនូវទីព្រះលាននៃព្រះចេតិយស្ថាន ហើយប្រមូលធ្វើជាគំនរសម្រាម លុះធ្វើរួចហើយ ទើបមានភិក្ខុ ១ អង្គ ដ៏បរិបូណ៌ដោយសីលសម្បត្តិ បានហៅនូវសាមណេរម្នាក់ឱ្យចូលមកនិងបង្គាប់ថា "នែសាមណេរចូរអ្នកកើបនូវសម្រាមនេះ យកទៅបោល" បំណែកឯសាមណេរនោះក៏នៅស្ងៀមធ្វើហាក់ដូចជាមិនឮ លោកភិក្ខុនោះទំហៅសាមណេរនោះដល់ពីរ-បីដង សាមណេរក៏មិនធ្វើជាឮឡើយលំដាប់នោះលោកក៏ពោលថា យីអើសាមណេរនេះអាក្រក់ណាស់តើ ជាបុគ្គលគឺបុគ្គលប្រដៅបានដោយកម្រ ក្រៃពេក

ហើយក៏ប្រហារនូវសាមណេរនោះ ដោយដងអម្បោសនោះឯង បំណែកឯសាមណេរនោះ លុះត្រូវនឹងដងអម្បោសហើយក៏ស្រែកទ្រហោយំ ស្ទុះទៅកើបយកសម្រាមនោះទៅចាក់ចោលមួយរំពេច ដោយសេចក្តីភិតភ័យនោះឯង លុះចោលសម្រាមរួចហើយ ក៏តាំងតម្កល់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាជាដំបូងថា" "ឱបុញ្ញកម្មដែលខ្ញុំបានចោលនូវសម្រាមនេះ បើមិនទាន់ឱ្យខ្ញុំបានដល់នូវព្រះនិព្វាន នៅឡើយទេ ទោះបីបើខ្ញុំនឹងចូលទៅកើតក្នុងទីស្ថានណា ដែលខ្លួនខ្ញុំកើតហើយដទៃអំពីភពនេះ ក៏សូមឱ្យមានសក្តិយសខ្ពង់ខ្ពស់ជាចម្បងជាងជនទាំងពួង ប្រៀបដូចជាសក្តានុភាព នៃព្រះសុរិយទេវបុត្រ ដែលស្ថិតនៅបំពាក់កណ្តាលអាកាសនោះឯង" កាលបើបានធ្វើកិច្ចចោលនូវសម្រាមនោះសម្រេចហើយ សាមណេរនោះ ក៏ចុះទៅកាន់កំពង់ទឹក ដើម្បីងូតជំរះកាយឱ្យអស់សៅហ្មង លុះមុជដើបងូតស្រេចវេលាណាហើយ មានចិត្តក៏សប្បាយកាយក៏ត្រជាក់ ទើបក្រឡេកមើលទៅឃើញរលកទឹកបោកបក់កង្ក្រាញ់មកឥតមានដាច់ ក៏មានបីតិសោមនស្សកើតឡើងទៀតគិតថា "ព្រះថេរៈ ដែលលោកប្រើអញឱ្យកើបសម្រាមយកទៅចោលនោះ នឹងថាជាការងាររបស់លោកក៏ទេ ឬនឹងថាជាប្រ

យោជន៍ដល់អាចារ្យ និងឧបជ្ឈាយ៍របស់លោកក៏ទេ បើនឹងថាដោយពិតទៅគឺលោកសង្គ្រោះបំពោះខ្លួនអញនេះឯង” គិតយល់យ៉ាងហ្នឹងហើយ ទើបសាមណេរនោះតាំងចិត្តតម្កល់នូវសេចក្ដីប្រាថ្នាម្ដងទៀតថា “បើខ្ញុំនឹងទៅកើតក្នុងជាតិណា ៗ មុនដែលបានសម្រេចនូវព្រះនិព្វាននោះ សូមឱ្យមានប្រាជ្ញាច្រើនរាប់កុំឱ្យបេះអស់ឡើយ ដូចជាកង្កាញ់នៃរលកទឹកក្នុងគង្គានេះឯង” បំណែកភិក្ខុនោះ លុះបោសប្រាសរួចហើយ ក៏យកនូវអម្បោសទៅទុកក្នុងសាលារោង សម្រាប់ទុកនោះ ហើយក៏ចុះទៅកាន់កំពង់ទឹក ដើម្បីងូតជំរះមន្ទិលញើសក្អែលដែលជិតប្រឡាក់ដោយសរីរាងកាយ ក៏បានឮនូវសេចក្ដីប្រាថ្នារបស់សាមណេរនោះ ហើយតាំងពិចារណាថា សេចក្ដីប្រាថ្នារបស់សាមណេរនេះ ធំខ្លាំងណាស់តើ មុខជានឹងបានសម្រេចមិនខាន ព្រោះអាស្រ័យនូវពុទ្ធគុណនោះឯង ព្រះថេរគិតឃើញយ៉ាងនេះហើយ ទើបញញឹមនឹកតែក្នុងចិត្តថា “យីអើសាមណេរនេះប្រកបនូវសេចក្ដីប្រាថ្នានេះបំពោះដល់អញហើយតើ បានជាតាំងប្រាថ្នាយ៉ាងនេះឯងសេចក្ដីបំណងយ៉ាងហ្នឹង នឹងខានសម្រេចឯណាក៏បាន” ហើយលោកក៏តាំងពិចារណា ពុទ្ធគុណប្រៀបផ្ទឹមផ្គូផ្គងឡើង នូវសេចក-

ក្តីប្រាថ្នារបស់លោកជាដំបូងថា "វេលាដែលខ្ញុំនឹងបានទៅកើតទៀតក្នុងជាតិណា ៗ ដ៏ទៃអំពីជាតិនេះទៅ កាលបើមិនទាន់បានសម្រេចព្រះនិព្វានទៅឡើយទេនោះ ខ្ញុំសូមឱ្យមានប្រាជ្ញាច្រើនជាអនេកអនន្តរាប់កុំឱ្យបេះអស់ឡើយ ប្រៀបដូចកង្កាញ់ទឹកនៃវាលកក្នុងគង្គានេះ ហើយខ្ញុំសូមឱ្យមានប្រាជ្ញាឆ្លាសវាងវៃ អាចដោះស្រាយ និងទំលុះទំលាយនូវបញ្ហាគ្រប់យ៉ាង ដែលសាមណេរនេះសួរហើយ ប្រៀបដូចជាបុរសមានប្រាជ្ញាដ៏បម្រើន អាចដោះស្រាយនូវអម្បោះ ឬសូត្ររបស់ជាងតម្បាញដែលជាប់ហើយបំពាក់គ្នាវឹកវិវរកចុងរកដើមពុំឃើញ បុរសនោះអាចនឹងកំណត់ថាខាងនេះចុង ខាងនេះគល់ ហើយតគ្នាបានយ៉ាងនេះឯង ដោយអានិសង្សដែលខ្ញុំបានបោសប្រាសនោះផង និងអានិសង្សដែលខ្ញុំបានប្រើនូវសាមណេរនេះ ឱ្យនាំយកសម្រាមទៅចាក់បោលនោះផង"។

អ្នកទាំងពីរគឺភិក្ខុនិងសាមណេរនោះ លុះទំលាយខន្ធទៅកាលណា ក៏បានទៅកើតក្នុងជាតិជាមនុស្សនិងទេវតា អស់ពុទ្ធន្តរ ១ ហើយ ក៏ល្មមដល់មកពុទ្ធុប្បាទនេះ ក៏កាលសម្តេចព្រះបរមលោកនាថជាគ្រូយើងនេះ កាលទៀបនឹងចូលបរិនិព្វាននោះ

ព្រះអង្គបានទ្រង់ព្យាករណ៍ទំនាយទុកថា កាលតថាគតនិព្វាន កន្លងទៅបាន ៥០០ ឆ្នាំ នឹងមានភិក្ខុអង្គ ១ មាននាមឈ្មោះថា នាគសេន នឹងអាចមកដោះបញ្ហារបស់ស្តេចមិលិន្ទ និងអធិប្បាយ ប្រៀបផ្ទឹមនូវធម៌និងវិន័យក្នុងព្រះត្រៃបិដក ដែលតថាគតទេសនាទុក ដោយសេចក្តីជ្រាលជ្រៅជាសុខុមគម្ពីរភាពនោះ ឱ្យជាសេចក្តីភាក់ឡើង បានធ្វើសាសនាតថាគតឱ្យរុងរឿង បែងប្បាស់តាំងនៅបានគ្រប់ទាំង ៥០០០ វស្សា ។

កាលបើពុទ្ធសាសនាកន្លងទៅ ត្រូវតាមពុទ្ធទំនាយនោះហើយ បំណែកខាងសាមណេរ ក៏បានមកជាមហាក្សត្រ ទ្រង់នាមបញ្ញត្តិឈ្មោះថាព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ព្រះចៅក្រុងសាគលរាជធានី បណ្ឌិតោ ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅដោយញាណគតិ វិយត្តោ មានព្រះប្រាជ្ញាដ៏ឆ្លៀវឆ្លាសវាងវៃ មេធាវី បរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញាជាអ្នកប្រាជ្ញធំ បដិពលោ ទ្រង់អង់អាចដែលនឹងពិចារណានូវហេតុដែលជាអតីត និងអនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ហើយដឹងក្នុងពិធីដែលនឹងប្រកបការទាំងពួង និងដឹងនូវសិល្បសាស្ត្រ ១៨ ប្រការ ហើយទ្រង់ជ្រាបនូវពុទ្ធវចនៈផងជា១៩ ប្រការ ។

WAT KHEMARARATANARAM

ឯសិល្បសាស្ត្រ ១៨ ប្រការនោះគឺ សូតិ សេចក្តីដឹងច្បាស់នូវសំឡេងរបស់សត្វទាំងឡាយ មានសំឡេងស្រែកជាដើម ថាសំឡេងយ៉ាងនេះល្អ យ៉ាងនេះមិនល្អប្រការ ១ សម្មតិ ដឹងច្បាស់នូវកំណើតភ្នំនិងដើមឈើជាដើមប្រការ ១ សំខ្យា ដឹងនូវគម្ពីរលេខប្រការ ១ យោគោ ដឹងការដែលជាងការត្រូវប្រកបប្រការ ១ និត្តិ ដឹងនូវសិល្បសាស្ត្ររបស់ស្តេចប្រការ ១ វិសេសិកា ដឹងគម្ពីរនិងសេចក្តីបិញ្ជឹមពួកជនឱ្យមានសិរីមង្គលប្រការ ១ គណិកា ដឹងរាប់នក្ខត្តឫក្ស និងដឹងតម្រាផ្កាយប្រការ ១ គន្ធព្វា ដឹងស្គាល់របៀបភ្លេងប្រការ ១ តិកិច្ឆា ដឹងគម្ពីរពេទ្យប្រការ ១ ធនុព្វេធា ដឹងសិល្បសាស្ត្របាញ់ធ្នូប្រការ ១ បុរាណា ដឹងច្បាស់ថាទីនេះជាទីស្រុកចាស់ដំបន់ចាស់ប្រការ ១ ឥតិហាសា ដឹងច្បាស់ថាស៊ីបាយបែរមុខទៅទិសនោះ ជាមង្គលជាដើមប្រការ ១ ជោតិសា ដឹងច្បាស់នូវគម្ពីរព្យាករណ៍ គឺដឹងទាយថាមនុស្សកើតឆ្នាំនេះខែនេះថាឆ្នាំនេះល្អឬ អាក្រក់ប្រការ ១ មាយា ដឹងថាវត្ថុយ៉ាងនេះជាកែវមណី នេះមិនមែនកែវមណីប្រការ ១ ហេតុ ដឹងច្បាស់នូវហេតុដែលផ្តើមឡើង និងផលដែលចម្រើនឡើងពីហេតុនោះប្រការ ១ វត្ថុជ្ជា ដឹងច្បាស់នូវទីដែលនឹងបិញ្ជឹមគោក្របី ដឹងទីដែល

នឹងដាំពូជចុះក្នុងស្រែបំការឱ្យចម្រើនផលប្រការ ១ យុទ្ធសា ដឹងនូវគម្ពីរពិជ័យសង្គ្រាមប្រការ ១ បាសណ្ឌា ដឹងនូវគម្ពីរលោកវោហារប្រការ ១ ឆន្ទសា ដឹងច្បាស់នូវគម្ពីរនិងបំនួនឌ្បេទមាតិកានិងកាព្យឃ្លោងប្រការ ១ សិរីរាប់សិល្បសាស្ត្រទាំងអស់នេះត្រូវ ១៨ ប្រការដូចនេះ បញ្ចូលពុទ្ធវចនៈមកផងជា ១៩ ប្រការ ។ ភាទីទូភាសទ្ទោ ម្យ៉ាងទៀតព្រះបាទសម្ដេចមិលិន្ទរាជនេះ ព្រះអង្គមានព្រះវាចាសន្ទនាដ៏ពីរោះល្អពេកណាស់ តែងល្បីឮប្រាកដទូទៅក្នុងជនបទប្រទេសផ្សេង ៗ ទុប្បសុប្បហោ នឹងរកអ្នកឯណាអាចទប់ទាស់ព្រះរាជវាចាព្រះអង្គនោះ គ្មានឡើយ ព្រះអង្គប្រាកដជាបុគ្គលធំជាងពួកតិរ្ថិយនិគ្រន្ថទាំងពួង ដែលនៅក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងអស់ រកបុគ្គលណាឱ្យស្មើនឹងព្រះអង្គ ដោយកម្លាំងកាយ និងកម្លាំងបញ្ញា និងសេចក្ដីក្លៀវក្លា និងការសួរនូវប្រស្នានោះពុំមានឡើយ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអង្គប្រកបដោយអង្គ ៣ ប្រការ គឺប្រកបដោយកម្លាំងវេហ៍ពល ពាហនយោធាទាហាននោះយ៉ាងច្រើនប្រការ ១ ប្រកបដោយព្រះប្រាជ្ញាញាណដ៏ច្រើនប្រការ ១ ប្រកបដោយភោគសម្បត្តិដ៏ច្រើនប្រការ ១។

ក៏ក្នុងសម័យមួយ នោះព្រះបាទមិលិន្ទ ស្តេចមានចតុរង្គសេនាយោធាទាហានហែហមព្រះអង្គឆ្វេងស្តាំ ទ្រង់លីលាចេញចាកព្រះរាជនិវេសនស្ថានទៅខាងក្រៅព្រះនគរ ដើម្បីនឹងក្រសាលសប្បាយព្រះរាជហឫទ័យឱ្យក្សេមក្សាន្ត ហើយទ្រង់បង្គាប់ឱ្យបញ្ឈប់ពួកពលនិករនៅក្នុងទី ១ នោះ ស្តេចក៏ទ្រង់ព្រះរាជដំណើរទៅក្នុងទីកន្លែងដែលជាទីសប្បាយ ហើយក៏ទតព្រះនេត្រទៅឯផ្ទៃអាកាស ក៏ឃើញលំអនៃព្រះអាទិត្យដ៏ផូរផង់ ទើបទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ហៅអាមាត្យ ឱ្យចូលមកក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រ ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា នែអាមាត្យ យើងមិនទាន់បានយាត្រាចូលទៅកាន់បរមរាជវាំងទេ យើងនឹងឈប់សម្រាកសម្រាន្តលេងឱ្យត្រជាក់សប្បាយបន្តិចសិន អើអ្នកទាំងឡាយ ចូរអ្នកត្រិះរិះពិចារណាមើល ៗ នឹងមានបុគ្គលឯណាជាសមណឬព្រាហ្មណ៍ដែលជាបណ្ឌិតចេះដឹងធម៌អាថ៌ ម្យ៉ាងទៀតអ្នកដែលបានប្តេជ្ញានូវខ្លួនថាជាអរហន្ត ឬជាព្រះពុទ្ធ អាចនឹងកាត់បង់នូវសេចក្តីសង្ស័យរបស់យើងបានក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

កាលបើព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការយ៉ាងនេះហើយ អស់អ្នកយោនកជាខ្ញុំរាជការទាំង ៥០០ ក៏ពិតទូលថា

បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ឯអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយមាននៅក្នុងដែននេះ មិនមានអ្នកឯណាឱ្យជាជាងគ្រូទាំង ៦ គឺបុរណាកាស្សប ១ មក្ខលី គោសាល ១ និគណ្ឋនាដបុត្រ ១ សញ្ជយវេលដ្ឋបុត្រ ១ អជិត កេសកម្ពល ១ បកុទ្ធកច្ចាយន ១ ផ្សំគ្នាត្រូវជា ៦ ឯគ្រូទាំង ៦ នោះ មិនមែនជាមនុស្សអាក្រក់ឡើយ សុទ្ធតែជាមនុស្សល្អណាស់ជា គ្រូអាចារ្យគេរាល់គ្នា បរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញាញាណមានបរិវារ យស ហើយជាទីសក្ការបូជានៃមហាជនទាំងឡាយ មនុស្សទាំង ឡាយតែងរាប់អានកាន់តាម យើងរាល់គ្នាឃើញថានឹងអាច ដោះស្រាយកែខៃ នូវអាថ៌ប្រស្នារបស់ព្រះអង្គបានមិនខានឡើយ សូមអញ្ជើញស្ដេចទៅកាន់សំណាក់គ្រូទាំងនោះចុះ ។

គ្រានោះព្រះមហាក្សត្រស្ដេចបានទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់នូវពាក្យ នោះហើយ ទើបទ្រង់ក្រោកឡើងគង់លើព្រះរាជរថភ្លាម មានអ្នក រាជការទាំង ៥០០ នឹងវេហ៍ពលទាំងឡូងបោមរោម ស្ដេចទៅកាន់ សំណាក់គ្រូឈ្មោះបុរណាកាស្សបបំរុងចោទសួរនូវប្រស្នា ដោយ សុន្ទរកថាគួរជាទីសោមនស្សត្រេកអរ លុះដល់ហើយទើបទ្រង់ សួរថា ភន្តេ កស្សប បពិត្រកស្សបដ៏ចម្រើន សភាវៈអ្វីដែលជាទី បិញ្ចឹមរក្សានូវសត្វលោក ។ បុរណាកាស្សបឆ្លើយថា បពិត្រ

សម្តេចមហារាជ បថវី លោកំ បាលេតិ ផែនប្រឹថពីនេះឯងជាទីថែរក្សាទ្រទ្រង់នូវសត្វលោក សូមទ្រង់ជ្រាប ។

មហាក្សត្រស្តេចត្រាស់ថា អើលោកម្ចាស់ បើមហាប្រឹថពីជាអ្នកថែរក្សា ទ្រទ្រង់នូវសត្វលោក ចុះហេតុអ្វីក៏ឱ្យសត្វទាំងឡាយធ្លាក់ទៅកាន់ស្ថាននរកអវិចីបាន មិនទ្រទ្រង់ទទួលទុកផង បំណែកគ្រូឈ្មោះបុរណកាស្សបក៏ទាល់គំនិតទាល់សេចក្តី មិនដឹងបើនឹងដោះស្រាយថាដូចម្តេចបានឡើយ ក៏អង្គុយស្ងៀមនៅ ៗ ទីនោះឯង ។

ព្រះបាទមិលិន្ទរាជស្តេចទ្រង់ព្រះតម្រិះថា ឱជម្ពូទីបនេះអើយ ស្ងាត់សូន្យទទេទទេតើ ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា នែគ្នាយើងដ៏ចម្រើន ជម្ពូទីបនេះគ្មានអ្នកប្រាជ្ញទេ ទោះសមណៈក្តីព្រាហ្មណ៍ក្តីក៏គ្មានដល់ម្នាក់ជាព្រះអរហន្តវិសេសឡើយ នឹងរកអ្នកឯណាមួយអាចបរបាមួយអន្លើដោយយើងគ្មានឡើយ ហើយទើបស្តេចទ្រង់សួរទៅមក្ខលីគោសាលថា នែលោកម្ចាស់ កម្មជាកុសល ជាអកុ-សលមានឬគ្មាន ផលនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើអាក្រក់ឬធ្វើល្អនោះ តើមានឬគ្មាន ។

នត្ថិ មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ កម្មជាកុសលឬអកុ-សលនិងផលនៃកម្មដែលបុគ្គលធ្វើអាក្រក់ឬធ្វើល្អនោះគ្មានសោះឡើយ បពិត្រមហារាជ អ្នកឯណាកើតមកក្នុងលោកនេះហើយបានជាស្ដេច វេលាស្លាប់ទៅ ៗ កាន់លោកខាងមុខទៀតក៏នឹងបានជាស្ដេចដដែលវិញ នឹងមានផលបុណ្យផលបាបអ្វីមកតាក់តែងនោះគ្មានឡើយ ម្យ៉ាងទៀតជនឯណា ដែលកើតមកក្នុងលោកនេះ ជាព្រាហ្មណ៍ក្ដី ជាអ្នកឈ្មួញក្ដី ជាអ្នកស្រែអ្នកចំការធម្មតាក្ដី ជាអ្នកបណ្ដាលអាក្រក់ក្ដី ជាអ្នកកំសត់ទុគ៌តអនាថាក្ដី វេលាច្យុតិចាកខន្ធនេះទៅហើយ តែងទៅកាន់បរលោកខាយ ក៏នឹងកើតជាព្រាហ្មណ៍ ជាអ្នកឈ្មួញ ជាអ្នកស្រែអ្នកចំការ ជាមនុស្សបណ្ដាល ជាអ្នកកំសត់ទុគ៌តអនាថាដដែលវិញ ឥតមានផលបុណ្យ ផលបាបអ្វីនីមួយជួយទំនុកបំរុង ឱ្យសុខឱ្យទុក្ខនោះឡើយ ។

មហាក្សត្រស្ដេចត្រាស់ថា អើលោកម្ចាស់ បើផលបុណ្យផលបាបមិនមានហើយ អ្នកឯណា ដែលធ្លាប់ជាសេដ្ឋីគហបតីនិងភេទផ្សេង ៗ នោះ លុះស្លាប់ទៅហើយកើតមកថ្មីទៀត អ្នកនោះឯង ក៏តែងតាំងនៅតាមភេទចាស់របស់ខ្លួន ឥតមានប្រែប្រួល

ឡើយ បុះបើអ្នកនោះជាមនុស្សទោស ដែលគេកាត់ដៃកាត់ជើងក្នុងលោកនេះ វេលាដែលស្លាប់ទៅមិនទៅកើតជាមនុស្សទោសជំដែល ត្រូវគេកាត់ដៃកាត់ជើងទៀតហើយលោកម្ចាស់ ។

មក្ខលីគោសាលឆ្លើយថា ថ្វាយព្រះពរយ៉ាងហ្នឹងមហារាជ មនុស្សឯណាដែលគេកាត់ដៃ កាត់ជើងក្នុងជាតិនេះ វេលាទៅកើតជាតិខាងមុខទៀត ក៏ត្រូវគេធ្វើយ៉ាងនេះឯង ឥតមានផុតវេរានោះឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ព្រះបាទមិលិន្ទទ្រង់ត្រាស់ថា ន សទ្ធហាម យើងមិនជឿលោកទេ ពាក្យលោកយ៉ាងហ្នឹងមិនត្រូវសោះឡើយ កាលបើមហាក្សត្រស្ដេចត្រាស់យ៉ាងដូចនោះហើយ ឯមក្ខលីគោសាលក៏ទាល់សម្ដី មិនដឹងបើនឹងឧបមានុបមេយ្យដូចម្ដេចតទៅទៀតបាន ក៏អង្គុយស្ងៀមនៅ ៗ ទីនោះ ឯមហាក្សត្រស្ដេចក៏មានព្រះរាជឱង្ការផ្ដេញផ្ដាល់ទៅមក្ខលីគោសាលទៀតថា នែមក្ខលីគោ-សាល ខ្ញុំសួរលោកថាកម្មជាកុសលនិងអកុសលនោះមានឬគ្មានយ៉ាងនេះ បំណែកលោកជាមនុស្សពាល ទៅជានិយាយថាគ្មានកម្មគ្មានផលទៅវិញ ។ កាលបើបរមក្សត្រស្ដេចទ្រង់សួរនូវមក្ខលីគោសាលរួចហើយ ព្រះអង្គក៏ត្រឡប់ចូលទៅកាន់បរមរាជវាំង

វិញ ។ លុះវេលារាត្រី ១ ទៀត នោះទ្រង់ព្រះរាជវិតក្កក្នុងព្រះរាជ បិន្ដាថា ឱហ្ន៎ ពេលារាត្រីថ្ងៃនេះ មានពន្លឺព្រះច័ន្ទភ្លឺពាសពេញ ទាំងផ្ទៃអាកាស អាត្មានេះនឹងចូលទៅសួរនូវអត្ថបញ្ហា បំពោះនឹង សមណៈឬព្រាហ្មណ៍ ពួកសង្ឃនិងគណៈឬគណាចារ្យ ។ មា្យ៉ាង វិញទៀត អ្នកឯណាដែលបានប្ដេជ្ញាខ្លួនថា ជាព្រះអរហន្ត ឬ ព្រះពុទ្ធនោះ នឹងរកអ្នកទាំងនោះ អាចដើម្បីនឹងបរបាបន្ទោបង់នូវ សេចក្ដីសង្ស័យ មួយអន្លើដោយអាត្មាអញនេះ មិនមានសោះ ឡើយ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជវិតក្កដូចនេះហើយ ទើបមានព្រះ រាជឱង្ការសួរទៅសេវកាមាត្យ អ្នកយោធកទាំងឡាយ ដែលអង្គុយ គាល់នៅត្រៀបត្រា ខាងឆ្វេងខាងស្ដាំព្រះអង្គនោះ ដូចសេចក្ដី ដែលទ្រង់ព្រះតម្រិះនេះ ។

សេវកាមាត្យរាជយោធកទាំងពួង នឹងបានក្រាបទូលស្នង ព្រះឱង្ការថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយមានក្នុងទីនា ៗ ទៀត ក៏គ្មានឡើយ ក៏បបួលគ្នាអង្គុយស្ងៀមនៅ គ្រាន់តែក្រឡេកមើល ទៅព្រះភក្ត្រមហាក្សត្របុ៉ណ្ណោះ នឹងបានមានអ្នកឯណាមួយ អាចទូលពិតដូចម្ដេចទៀតគ្មានសោះឡើយ ។

ចាប់ដើមអំពីសម័យនោះមក ក្រុងសាគលនគរក៏ស្ងាត់ស្ងៀម មិនមានសមណព្រាហ្មណាចារ្យណា ទៅមកក្នុងទីនោះទៀតឡើយ ប្រមាណជា ១២ ឆ្នាំ ព្រោះហេតុថា ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជតែស្ដេចបានជ្រាបថា ទីណាមានសមណព្រាហ្មណាចារ្យជាអ្នកប្រាជ្ញហើយ ក៏ស្ដេចនឹងទៅសួរអត្ថបញ្ហា បំពោះសមណព្រាហ្មណ៍នោះមិនខានឡើយ ម៉្លោះហើយសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលមានប្រាជ្ញាតិចមិនអាចឆ្លើយបាន ក៏គេចវេះបាកសាគលនគរនោះចេញទៅកាន់ទីឯទៀត ឯសាគលនគរនោះក៏ស្ងាត់ស្ងៀម មិនមានសមណព្រាហ្មណ៍ដល់ ១ រូបឡើយ ព្រោះលោកទាំងនោះតែងរត់ទៅកាន់ទិសទីទៃ ស្រុកដទៃក៏មានរត់ទៅជ្រកពួនក្នុងភ្នំហិមពាន្តក៏មានដោយច្រើន ។

ក៏ក្នុងសម័យនោះ មានព្រះអរហន្តទាំងឡាយច្រើនប្រមាណ ១០០ កោដិ លោកតែងអាស្រ័យនៅក្នុងព្រៃហិមពាន្ត ក្នុងរក្ខិតលេណ គ្រានោះមានព្រះមហាថេរ ១ អង្គជាប្រធានក្នុងពួកភិក្ខុសង្ឃទាំងនោះមាននាមថា ព្រះអស្សគុត្តថេរជាព្រះអរហន្តបាស់ជាងគេ លោកក៏បានដឹងនូវហេតុដែលព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជធ្វើយ៉ាងនេះ លោកក៏យល់ថាព្រះពុទ្ធសាសនា នឹងសៅហ្មងសាប

សូន្យមិនខានឡើយ ហើយអង្គលោកបានប្រកាសប្រាប់ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ឱ្យមកប្រជុំព្រមគ្នាលើកំពូលភ្នំយុគន្ធរ លុះប្រជុំគ្នាស្រេចហើយ ព្រះអស្សគុត្តថេរលោកតាំងប្រកាសថា ព្រះអរហន្តអង្គឯណា ១ នឹងអាចទៅដោះអាថ៌ប្រស្នាព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជបាន ហើយអាចធ្វើឱ្យមហាក្សត្រនោះមានសេចក្តីជ្រះថ្លាដោយសតិបញ្ញារបស់ខ្លួនផង ដើម្បីជាការជ្រោមជ្រែងព្រះពុទ្ធសាសនាទុកឱ្យមាំមួន តើនឹងមានព្រះអរហន្តអង្គណាអាចទទួលការយកអាសានោះបាន ព្រះអស្សគុត្តថេរពោលយ៉ាងនេះដល់ ២-៣ ដងដូចនោះហើយ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយក៏គង់នៅស្ងៀម មិនមានលោកណា ១ អាចទទួលធុរៈនោះបាន ។

គ្រានោះព្រះអស្សគុត្តថេរ បានពោលបំពោះទៅនឹងពពួកភិក្ខុសង្ឃទាំងឡាយថា ម្នាលអាវុសោទាំងឡាយ ក្នុងពិភពស្ថានតាវតឹង្សនោះមានទេវបុត្រ ១ ព្រះអង្គឈ្មោះថាមហាសេន នៅក្នុងវិមានឈ្មោះកេតុមតី ជាខាងកើតនៃវេជយន្តប្រាសាទនៃទេវរាជឈ្មោះសក្ក រីមហាសេនទេវបុត្រនោះជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាសប្រជិពល អាចបរបាជជជែកជាមួយនឹងស្តេចមិលិន្ទបាន ហើយនឹងបន្ទោបង់នូវសេចក្តីសង្ស័យរបស់ស្តេចនោះផង ។

WAT KHEMARARATANARAM

ព្រះអស្សគុត្តថេរ បានអធិប្បាយពន្យល់រឿងនេះស្រេច ព្រះអរហន្តទាំងឡាយទាំង ១០០ កោដិ បានទទួលស្តាប់នូវថេរ វាចានោះហើយ ក៏បាត់អំពីទីភ្នំហិមពាន្តនោះហោះឡើងទៅកាន់ ស្ថានព្រះឥន្ទ្រាធិរាជឯទេវលោកឯនោះ គ្រានោះទេវរាជក៏បាន ឃើញនូវពពួកភិក្ខុសង្ឃទាំងឡាយ មកអំពីចម្ងាយហើយ ស្តេច ក៏ចូលទៅថ្វាយបង្គំ បំពោះព្រះអស្សគុត្តថេរ ទើបពិតសួរព្រះ អស្សគុត្តថេរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន លោកម្ចាស់បបួល ពពួកភិក្ខុសង្ឃមកច្រើនដល់ម្ល៉េះ តើមានហេតុភេទអ្វីលោក ម្ចាស់ ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ ក្នុងជម្ពូ ទ្វីបឯនោះមានស្តេច ១ ព្រះអង្គ មានបុណ្យឈ្មោះថាមិលិន្ទរាជ ស្តេចបានរៀននូវវិជ្ជាសិល្បសាស្ត្រទាំងឡាយច្រើន ហើយឆ្លៀវ ឆ្លាសក្នុងទីសន្ទនាវាទីតែងល្បីឮទូទៅរតឹងរកអ្នកឯណា ១ អាចទប់ ទាស់ពុំបានឡើយ តែងសួរនូវប្រស្នាបំពោះភិក្ខុសង្ឃក្នុងព្រះពុទ្ធ សាសនាដោយតិត្ថិយវាទ បៀតបៀនភិក្ខុសង្ឃមិនឱ្យបានសេចក្តី សប្បាយ ។

សម្ដេចអម្រិន្រ្ទាធិរាជស្ដេចសួរថា ស្ដេចមិលិន្ទដែលច្យុតិពីទេវលោកនេះទៅ ឬអ្វីលោកម្ចាស់ ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរថ្វាយព្រះពរថា ហ្នឹងហើយមហាបពិត្រ ទេវរាជស្ដេចក៏ពិតថេរវាចាទៅវិញថា លោកម្ចាស់បើយ៉ាងហ្នឹងញោមឃើញតែមហាសេនទេវបុត្រ ដែលនៅក្នុងកេតុមតីវិមាននោះ ទើបមានប្រាជ្ញាឆ្លៀវឆ្លាសអាចបរបាជដែកកាត់សេចក្ដីកង្ខារបស់ស្ដេចនោះបាន ខ្ញុំនឹងទៅជួយអារាធនាអញ្ជើញមហាសេនទេវបុត្រនោះឱ្យច្យុតិចាកវិមានរបស់ខ្លួន ចុះទៅកើតក្នុងមនុស្សលោកឆាយ ស្ដេចត្រាស់ដូចនោះហើយ ក៏ទ្រង់លីលាទៅក្នុងអាកាសប្រទេស នាំមុខភិក្ខុសង្ឃទាំងពួង ចូលទៅដល់កេតុមតីវិមាន ហើយក៏ស្ដេចចូលទៅឱបក្រសោបនូវមហាសេនទេវបុត្រដោយសេចក្ដីរាប់អានយ៉ាងខ្ពស់ ហើយទ្រង់តាស់ថា នែអ្នកនិរទុក្ខអើយ ឥឡូវនេះភិក្ខុសង្ឃឡើងមកពីជម្ពូទ្វីបច្រើនណាស់ ដើម្បីនឹងមកអញ្ជើញអ្នក ឱ្យចុះទៅកើតឯមនុស្សលោកឆាយ ចូរអ្នកអាណិតអាសូរទទួលសេចក្ដីអារាធនា ដើម្បីនឹងចុះទៅកើតក្នុងមនុស្សលោកក្នុងកាលឥឡូវនេះកុំខាន ។

មហាសេនទេវបុត្រ បានទទួលស្តាប់នូវទេវវាចាដូចនោះ ហើយ ទើបទូលទាស់មកវិញថា បពិត្រសម្តេចព្រះបរមទេវរាជ ដ៏ប្រសើរអើយ ខ្ញុំលួងធូលីព្រះបាទនេះ គ្មានប្រាថ្នាត្រូវការអ្វី សោះឡើយ ត្រង់ចុះទៅកើតក្នុងមនុស្សលោកនាយនោះ ព្រោះ មនុស្សលោកនោះប្រកប ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតច្រើនប្រការ ណាស់ ហើយជាការពេញដោយសេចក្តីទុច្ចរិតផង ឯខ្លួនខ្ញុំព្រះ ករុណាពិសេសនេះ មានសេចក្តីនឿយណាយណាស់ហើយក្នុង ការស្លាប់កើតនោះ សព្វថ្ងៃមានប្រាថ្នាតែនឹងឡើងទៅកើតក្នុង ទេវលោកខាងលើ ៗ ហើយនឹងទៅបរិនិព្វានក្នុងស្ថានអកនិដ្ឋ-កាមហាព្រហ្មឯនោះឯង ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរបានស្តាប់ហើយ ទើបអង្វរទៅថា បពិត្រ អ្នកឥតមានសេចក្តីទុក្ខមានតែសេចក្តីសុខម្យ៉ាងអើយ អាត្មាភាព រាល់គ្នានេះ ពិចារណារកមើលអ្នកប្រាជ្ញដែលប្រកបដោយប្រាជ្ញា ញាណនូវទៅក្នុងមនុស្សលោកក្តី ទេវលោកក្តី មិនឃើញមាន អ្នកឯណាដែលជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាស អាចនឹងយឹតយោងព្រះពុទ្ធ សាសនាឱ្យអណ្តែតឡើងបាន ហើយអាចញាំញីនូវពាក្យនៃ ស្តេចមិលិន្ទ ទូន្មានស្តេចនោះឱ្យជ្រះថ្លាបានឡើយ បពិត្រមហា

សេនទេវបុត្រអើយ អាត្មាភាពឃើញតែអង្គលោកនេះឯង ទើប អាចជួយជ្រោមជ្រែងពុទ្ធសាសនានេះបាន សូមអ្នកដ៏មានបុណ្យ ទទួលនូវពាក្យបដិញ្ញារបស់យើង នឹងច្យុតិចុះទៅកើតក្នុងមនុស្ស លោកនាយ ទៅកុំខាន ។

កាលបើភិក្ខុសង្ឃនិងសម្តេចអម្រិន្ទ្រាធិរាជពោលអង្វរ ២-៣ ដងយ៉ាងនេះហើយ ក៏មហាសេនទេវបុត្រមិនអាចនឹងទទឹង ទាស់បានឡើយ ហើយក៏ទទួលបដិញ្ញាពោលថា **គមិស្សាហំ ភន្តេ មនុស្សលោកំ ទេឋ មេ វរានិ** បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់គ្រប់អង្គ ខ្ញុំករុណានឹងទៅកាន់មនុស្សលោក ជាប្រាកដមិនខានឡើយ កុំព្រួយ តែសូមលោកម្ចាស់ទាំងឡាយឱ្យពរដល់ខ្ញុំព្រះករុណាថា ឱ្យខ្ញុំព្រះករុណា មានអំណាច អាចនឹងញាំញីនូវពាក្យនៃស្តេច មិលិន្ទនោះបាន ហើយនឹងទំនុកបំរុងនូវព្រះពុទ្ធសាសនាផង ។

ព្រះអរហន្តទាំងឡាយក៏ព្រមឱ្យពរ តាមសេចក្តីដែលទេវបុត្រនោះសូម ចំណែកខាងមហាសេនទេវបុត្រនោះ ក៏មានចិត្តត្រេកអរយ៉ាងខ្លស់ ហើយក៏ទទួលប្តេជ្ញាថា ខ្ញុំព្រះករុណានឹងចុះទៅកើតក្នុងមនុស្សលោកនាយជាប្រាកដមិនខាន ឯភិក្ខុសង្ឃទាំងនោះ លុះកាន់យកសេចក្តីប្តេជ្ញានោះហើយ ក៏បាត់អំពីស្ថាន

តាវតឹង្សទេវលោកនោះមក ក៏មកប្រាកដក្នុងរក្ខិតលេណក្នុងព្រៃហិមពាន្តនោះឯង ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរសួរទៅភិក្ខុសង្ឃទាំងពួងថា បណ្តាភិក្ខុសង្ឃទាំងអស់នេះ មានភិក្ខុណា ១ ដែលមិនបានមកកាន់ទីប្រជុំនេះដែរ មានភិក្ខុ ១ អង្គជាអ្នកដឹងក៏ពិតមកវិញថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ព្រះរេវាហនថេរលោកទៅកាន់ភ្នំហិមពាន្ត ចូលកាន់ឈានសមាបត្តិអស់ ៧ ថ្ងៃហើយ មិនបានមកកាន់ទីប្រជុំនេះឡើយ យើងខ្ញុំនឹងឱ្យសមណទូតទៅហៅលោកមកឥឡូវនេះ ។

គ្រានោះព្រះរេវាហនថេរក៏ចេញចាកនិរោធសមាបត្តិ ក្នុងខណៈនោះហើយ ទើបដឹងនូវសេចក្តីបរិវិតក្ករបស់ព្រះអរហន្តទាំងឡាយទាំង ១០០ កោដិ ថាព្រះសង្ឃមានកិច្ចត្រូវការនឹងហៅរកខ្លួនដូចនោះហើយ ក៏អន្តរធានបាត់ចាកភ្នំហិមពាន្តនោះ ហើយមកប្រាកដក្នុងរក្ខិតលេណ ក្នុងទីចំពោះមុខព្រះសង្ឃទាំងនោះឯង ។ ឯព្រះអរហន្តទាំងឡាយក៏សួរថា នែអាវុសោរេវាហន ហេតុអ្វីក៏អ្នកមិនមានយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងសាសនា ដែលប្រែះឆានេះសោះ ព្រះរេវាហនក៏ទទួលសេចក្តីធ្ងាំធ្ងងនោះនឹងព្រះសង្ឃឥតមានប្រកែកឡើយ ។

គ្រានោះព្រះអរហន្តទាំងនោះ ក៏ដាក់ព្រហ្មទណ្ឌកម្មដល់ព្រះរោហន ព្រោះព្រះរោហន មិនយកចិត្តទុកដាក់នឹងពុទ្ធសាសនានោះឯង តែព្រះរោហនសួរទៅវិញថា បពិត្រព្រះសង្ឃដ៏ចម្រើន ព្រះករុណារាល់អង្គដាក់ព្រហ្មទណ្ឌដល់ខ្ញុំនោះ តើត្រូវឱ្យធ្វើដូចម្ដេច ជំនុំសង្ឃប្រាប់ថា នែរោហន ត្បិតមានព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ឈ្មោះសោនុត្តរនៅក្នុងស្រុក ១ ឈ្មោះកជង្គលនៅទៀបខាងភ្នំហិមពាន្ត ព្រាហ្មណ៍នោះឯងនឹងមានកូន ១ ឈ្មោះថានាគសេនកុមារ ហើយដែលយើងរាល់គ្នាត្រូវដាក់ព្រហ្មទណ្ឌដល់អ្នកនោះ គឺឱ្យអ្នកចូលទៅបិណ្ឌបាតចង្ហាន់ ក្នុងផ្ទះព្រាហ្មណ៍នោះ ឱ្យគ្រប់ចំនួនថ្ងៃខែឆ្នាំ គឺថាទៅបិណ្ឌបាតនោះ ៧ ឆ្នាំនិង ១០ ខែ ហើយដឹកនាំនាគសេនកុមារនោះ ឱ្យចេញចាកឃរាវាសស្ថាន មកបំបួសរួចស្រេចក្នុងកាលណា អ្នកក៏នឹងរួចចាកអាជ្ញាទោសព្រហ្មទណ្ឌក្នុងកាលនោះឯង ឯព្រះរោហនថេរ ក៏ទទួលតាមអាជ្ញាសង្ឃនោះ ពុំហ៊ានប្រកែកឡើយ ។

បំណែកមហាសេនទេវបុត្រ ក៏ចុតិចាកពិភពទេវលោក ចុះមកយកបដិសន្ធិក្នុងផ្ទៃ នៃភរិយាសោនុត្តរព្រាហ្មណ៍ ដែលជាម្ចាស់ស្រុកកជង្គលគ្រាមនោះ ក្នុងវេលានោះឯង មានអស្ចារ្យ

៣ ប្រការកើតឡើង គឺគ្រឿងសាស្ត្រាវុធបណ្តាលឱ្យរុងរឿងភ្លឺស្វាត ១ ភ្លៀងធ្លាក់ចុះមកខុសកាលខុសរដូវ ១ អាកាសបណ្តាលឡើងនូវសម្លេងគឹកកងរំពងទៅមក ១ ក្នុងកាលដែលមហាសេនទេវបុត្រចុះមកយកបដិសន្ធិក្នុងគព៌្ភទររបស់មាតានោះ ក៏អស្ចារ្យទាំងនេះ ព្រោះដោយបារមីរបស់មហាសេនទេវបុត្រ ដែលលោកមកកើតនេះ នឹងបានទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យរុងរឿងគ្រប់ទាំង ៥០០០ វស្សា ។

បំណែកឯព្រះរោហនថេរលោកធ្វើនូវគមនាការ ទៅមកបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុកនោះ បំពោះត្រកូលនោះគ្រប់ ៗ ថ្ងៃអស់ ៧ ឆ្នាំនិង ១០ ខែ ដោយទំនងនេះមិនដែលខានថ្ងៃណាមួយឡើយ ហើយនឹងដែលបាននូវអភិវាទនកម្ម ឬអញ្ជលិកម្មនិងសាមីចិកម្មដែលព្រាហ្មណ៍នោះ ធ្វើគំនាប់គួរសមអ្វីដល់ម្តងនោះគ្មានសោះឡើយ ឃើញបានតែពាក្យគ្រោតគ្រាត មានពាក្យជេរប្រទេចជាដើម ព្រះរោហនថេរតាំងពីចូលទៅបិណ្ឌបាត ទៀបផ្ទះព្រាហ្មណ៍នោះប្រមាណ ៧ វស្សា នឹងដែលបានបង្ហាក់អ្វីមាត្រាតែ ១ វែកក៏គ្មានសោះឡើយ ឬនឹងដែលបានយាគូបបរស្ងួម្បីតែ ១

ត្រឡប់ទៅក៏ទេសោះ ឯសោនុត្តរព្រាហ្មណ៍នោះសោត នឹងដែលបរបាប្រាស្រ័យពាក្យពេចន៍អ្វីដល់ ១ មាត់នោះក៏គ្មាន ។

សត្តន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន ឯកទិវសំ អតិច្ចថ ភន្តេតិ វាក្យមត្តម្បិ លភតិ លុះកន្លងកាលទៅអស់ ៧ ឆ្នាំ ព្រះថេរអ្នកបានពាក្យពោល ១ មាត់ក្នុងថ្ងៃ ១ នោះថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន សូមលោកម្ចាស់និមន្តទៅប្រោសសត្វឯមុខទៀតចុះ ផ្ទះនេះគេមិនត្រូវការនឹងលោកទេ បំណែកឯព្រះថេរបានឮពាក្យនោះប្បាស់ដូចនោះហើយ លោកងាកត្រឡប់ចាកទីនោះទៅកាន់ទីដទៃទៀតក្នុងថ្ងៃហ្នឹងឯង ជួនជាសោនុត្តរព្រាហ្មណ៍បេញទៅធ្វើការងារខាងក្រៅភូមិ លុះឃើញព្រះថេរដើរមកក៏សួរថា នែបព្វជិតលោកចូលទៅកាន់ផ្ទះយើងបានទូវវត្ថុអ្វីតិចតួចខ្លះដែរឬទេ ព្រះថេរប្រាប់ថា អើព្រាហ្មណ៍បានខ្លះដែរ ឯព្រាហ្មណ៍នោះបានឮហើយក៏កើតចិត្តទោមនស្សមិនសប្បាយ ប្រញាប់ប្រញាល់ទៅផ្ទះ ១ រំពេចដល់ហើយក៏សួរមនុស្សដែលនៅ ៗ ផ្ទះនោះថា នែអ្នកទាំងឡាយ ថ្ងៃនេះឯងរាល់គ្នាបានយកវត្ថុអ្វីដាក់បាត្រឱ្យអ្នកបួសនោះខ្លះដែរឬ ។ មនុស្សទាំងឡាយឆ្លើយប្រាប់មកវិញថា ទេលោកម្ចាស់ យើងរាល់គ្នាគ្មានបានឱ្យវត្ថុអ្វីតិចតួចទៅអ្នកបួសនោះទេ

ឯសោនុត្តរព្រាហ្មណ៍ បានឮដូចនោះហើយ ក៏គិតថាអញនឹងអង្គុយចាំមើលអ្នកបួសនោះ កាលណាបើមកកាន់ផ្ទះអញ ៗ នឹងពោលសង្កត់សង្កិនផ្ទុញផ្ទាល់បព្វជិតនោះ ព្រោះពាក្យមុសាវាទឱ្យរាងចាលម្តងមើល ។

លុះថ្ងៃស្អែកទៀត ព្រះថេរក៏លីលាចូលទៅកាន់ស្រុកកជង្គលគ្រាម ដល់ហើយក៏ទៅឈរនៅទៀបមាត់ទ្វារផ្ទះនៃសោនុត្តរព្រាហ្មណ៍ ៗ នៅវេលាដែលបានឃើញហើយ ក៏តាំងសួរទៅព្រះថេរនោះភ្លាមថា នែអ្នកបួសកាលពីថ្ងៃម្សិលមិញគេគ្មានបានឱ្យវត្ថុអ្វីដល់លោកសោះទេ ចុះហេតុអ្វីក៏លោកប្រាប់ខ្ញុំថាបានវត្ថុតិចតួចដែរ ព្រះថេរក៏ឆ្លើយប្រាប់ថា នែព្រាហ្មណ៍អើយ អាត្មាភាពចូលមកបិណ្ឌបាតទៀបទ្វារផ្ទះអ្នកនេះ យូរយារណាស់ហើយប្រមាណជា ៧ ឆ្នាំមកហើយ មិនដែលបានបាយ ១ វែក ឬបបរ ១ បោយឡើយ ក៏ក្នុងថ្ងៃ ១ នោះ អាត្មាបានឮពាក្យ ១ មាត់ថា "អតិច្ឆថ" ថាលោកម្ចាស់ សូមលោកនិមន្តប្រោសសត្វទៅខាងមុខទៀតចុះ បំណែកអាត្មាបានឮពាក្យនេះហើយក៏មានចិត្តត្រេកអរពេកណាស់ ព្រោះអ្នកផ្ទះនេះគេមិនដែលនិយាយពាក្យ ១ មាត់មករកទេ បានជាអាត្មាប្រាប់ព្រាហ្មណ៍ឯងថា បាននូវវត្ថុតិចតួច

ដែរ គឺបានពាក្យនេះឯង បើយ៉ាងហ្នឹងថាអាត្មានិយាយមុសាវាទឯណាក៏បាន ។

ព្រាហ្មណ៍នោះបានឮដូចនោះហើយ ក៏មានសេចក្ដីសង្វេគ ហើយក៏បែរទៅជាសោមនស្ស ត្រេកអរពេកដោយយល់ថា សមណៈនេះ គ្រាន់តែបានពាក្យគេនិយាយប្រាស្រ័យទៅមួយមាត់ប៉ុណ្ណោះទេ ក៏ត្រេកអរដែរ ហើយជាពាក្យបដិសេធឃាត់មិនឱ្យឈរឈប់នៅផង អួតប្រាប់គេប្រាប់ឯងថាខ្លួនបានរបស់បន្តិចបន្តួចដែរ នេះប្រសិនបើបាននូវបាយត្រីសាច់ឬភោជនាហារអ្វីដែលល្អ ៗ នោះ ប្រហែលជានឹងត្រេកអរច្រើនជាងនេះទៀតដឹង ព្រាហ្មណ៍គិតដូចនោះហើយ ក៏ហៅទៅប្រពន្ធឱ្យយកចង្ហាន់មកដាក់បាត្រព្រះថេរនោះ ហើយមានសេចក្ដីត្រេកអរក្នុងឥរិយាបថនិងការសង្រួមឥន្ទ្រិយរបស់ព្រះថេរនោះជាយ៉ាងច្រើន ហើយក៏និមន្តព្រះថេរថា លោកម្ចាស់ខ្ញុំមានចិត្តសទ្ធាជ្រះថ្លា នឹងលោកសូមនិមន្តលោកមកឆាន់ក្នុងផ្ទះខ្ញុំនេះរាល់ថ្ងៃកុំខាន ។ ព្រះថេរក៏ទទួលនិមន្តដោយតុណ្ហីភាព លុះឆាន់រួចហើយលោកសូត្រនូវពុទ្ធវចនៈ ១ បទឱ្យព្រាហ្មណ៍ស្ដាប់ តាមសមគួរដល់អធ្យាស្រ័យ

ហើយក៏ចម្រើនពរលាព្រាហ្មណ៍នោះ ចុះបាកផ្ទះទៅកាន់អារាម របស់ខ្លួនក្នុងកាលនោះ ។

តពីនេះទៅនឹងសម្តែងពីនាគសេនកុមារ កាលចុះមកបដិសន្ធិជាដំបូងថា កាលមហាសេនទេវបុត្រចុតិចាកស្ថានសួគ៌មក កើតក្នុងផ្ទៃនៃភរិយាព្រាហ្មណ៍នោះ ឯភរិយានោះក៏ត្រូវជាញាតិនឹងព្រាហ្មណ៍នោះផង លុះនាងនោះមានគភ៌បាន ១០ ខែហើយ ក៏សម្រាលបុត្រចេញមក មាតាបិតាក៏ឱ្យឈ្មោះបុត្រថានាគសេនកុមារ លុះកុមារនោះចំរើនធំឡើងបាន ៧ ឆ្នាំ ទើបមាតាបិតាប្រាប់កូននោះ ឱ្យរៀនសិល្បសាស្ត្រសម្រាប់ត្រកូលព្រាហ្មណ៍ កូននោះសួរថាដែលមាតាបិតាឱ្យខ្ញុំរៀនសិល្បសាស្ត្រ ៗ នោះតើមានប៉ុន្មានប្រការ បិតាប្រាប់ថាមាន ៣ ប្រការ គឺត្រៃវេទនោះឯង ហើយនិងវិជ្ជាដែលអាចារ្យប្រាប់ក្រៅពីត្រៃវេទនោះទៀត វិជ្ជាទាំងនេះជាគុណសម្រាប់ត្រកូលរបស់ព្រាហ្មណ៍ ឯនាគសេនកុមារក៏ទទួលបេ្តជ្ញាថាមុខជានឹងរៀនមិនខាន ឯសោណុត្តរជាបិតាក៏ឱ្យអញ្ជើញព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ជាអាចារ្យមកបង្រៀន ឱ្យទ្រព្យ ១ ពាន់កហាបណៈ ជារង្វាន់ថ្លៃបង្រៀននោះ ហើយទើបតាក់តែងទីកន្លែងព្រមទាំងតុតាំង ហើយក្រាលនូវកម្រាលយ៉ាងល្អក្នុងផ្ទះ

នោះ រួចហើយអញ្ជើញអាចារ្យនោះឱ្យឡើងអង្គុយលើអាសនៈឱ្យសូត្រស្វាធ្យាយត្រៃវេទ ឱ្យនាគសេនកុមារនោះស្តាប់ ឯព្រាហ្មណាចារ្យនោះ ក៏តាំងស្វាធ្យាយមន្តគាថា ឯនាគសេនកុមារបានស្តាប់តែម្តងក៏ចាំបានគ្រប់ប្រការ ដោយបញ្ញាចក្ខុឃើញជាក់ច្បាស់ទៅក្នុងត្រៃវេទទាំង ៣ គ្មានសល់សោះឡើយ ឯត្រៃវេទទាំង ៣ នោះមានលក្ខណៈផ្សេងគ្នាដោយសិល្បសាស្ត្រ មានបំណោះសម្រាប់ដឹងនូវដើមឈើជាដើម និងផ្សេងគ្នាដោយអក្ខរដែលជាខ្លឹមសារសម្រាប់ត្រកូលរបស់ព្រាហ្មណ៍រាប់អាន ។

ម្យ៉ាងទៀត នាគសេនកុមារមានបញ្ញាឆ្លុះទៅក្នុងគម្ពីរទាំង ៤ គឺ គម្ពីរបទក ១ គម្ពីរវេយ្យាករណ ១ គម្ពីរលោកាយត ១ គម្ពីរមហាសុបិនលក្ខណ ១ នាគសេនកុមារមានបញ្ញាចក្ខុឃើញព្រោងព្រាយរហូតទៅក្នុងសិល្បសាស្ត្រទាំងអស់ ឯគម្ពីរទាំង ៤ ដែលរាប់មកនេះមានគម្ពីរឥតិហាសជាគម្រប់ ៥ ក៏គម្ពីរបទកនោះនិយាយដោយបទដែលនឹងសូត្រពិធីជាដើម ឈ្មោះថា "បទក" គម្ពីរវេយ្យាករណនោះ គឺនិយាយពីមើលឫក្សនិងទំនាយឫក្សឆ្នាំខែថ្ងៃយប់គម្ពីរលោកាយតនោះនិយាយពីលោកនេះថា ព្រះឥសូរនិងមហាព្រហ្មតែងតាំងទុកមកឱ្យកើតជាភ្នំ និងដើមឈើ និងទឹក

សមុទ្រឱ្យសមដោយហេតុនោះ ៗ ទើបសន្មតិឈ្មោះថាលោកាយត ឯគម្ពីរមហាសុបិនលក្ខណៈនោះ និយាយពីទំនាយសុបិន "សុបិ្ត" គម្ពីរឥតិហាសនោះ និយាយពីកិច្ចទាំងឡាយ មានលេបមុខងូតទឹក បរិភោគអាហារ និងបន្ទោបង់នូវឧច្ចារបស្សាវៈជាដើម ហៅថា ឥតិហាស ។

ក៏ឯគម្ពីរត្រៃវេទក្តី សិល្បសាស្រ្តដទៃទៀតក្តីដែលព្រាហ្មណាចារ្យសូត្រឱ្យស្តាប់នោះ នាគសេនកុមារបានស្តាប់តែម្តងក៏ចាំបានរហូតដោយបញ្ញាចក្ខុ គ្រានោះនាគសេនកុមារក៏សួរបំពោះទៅមាតាបិតាថា បពិត្រអ្នកម្តាយអ្នកអាពុក សិល្បសាស្រ្តទាំងឡាយ សម្រាប់ត្រកូលព្រាហ្មណ៍យើងនេះ អស់ប៉ុណ្ណោះហើយឬៗនៅមានតទៅទៀត បិតាប្រាប់ថា អើកូនសិល្បសាស្រ្តទាំងឡាយ ដែលសម្រាប់ត្រកូលព្រាហ្មណ៍នោះ អស់ប៉ុណ្ណឹងហើយ ឯនាគសេនកុមារបានស្តាប់ហើយ ក៏ជូននូវប្រាក់ជារង្វាន់ដែលបង្រៀនវិជ្ជានោះដល់អាចារ្យ ហើយបានទទួលយកក្បួនសាស្រ្តាដែលអាចារ្យកត់ត្រាសរសេរឱ្យនោះមកហើយ ក៏លាអាចារ្យចុះចាកប្រាសាទចេញទៅ លុះដល់ក្នុងទីស្ងាត់ឃ្លាតចេញពីអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ ក៏វាសនាដែលខ្លួនបានសន្សំទុកមកក្នុងកាល

មុននោះមកដាស់តឿន ហើយក៏ស្ថិតនៅទៀបទ្វារនៃរោងអស់ ៧ថ្ងៃ ខំពិចារណានូវសិល្បសាស្ត្រ ដែលខ្លួនរៀនហើយនោះតាំងអំពីដើមរហូតដល់កណ្តាលដល់ទីបំផុត ក៏មិនបានឃើញនូវគុណប្រយោជន៍ខ្លឹមសារអ្វីសោះ ក៏កើតវិប្បដិសារីក្តៅក្រហាយស្តាយក្រោយ នឹងអាចទប់មាត់ពុំបានក៏លាន់វាចាថា ឱសិល្បសាស្ត្រដែលអញរៀនមកនេះអើយសូន្យទៅទទេទេ រកប្រយោជន៍អ្វីគ្មានសោះឡើយដូចជាសម្រាមស្លឹកឈើទេតើ ។

លំដាប់នោះព្រះរោហនថេរ គង់នៅក្នុងទីសេនាសនស្ថានគួរជាទីប្រព្រឹត្តទៅ លោកក៏ដឹងនូវសេចក្តីបរិវិតក្កក្នុងចិត្តនៃនាគសេនកុមារដូចនោះហើយ ក៏តាំងស្លៀកស្បង់គ្រងចីវរកាន់យកនូវបាត្រ ហើយភៀសខ្លួនបាត់ចេញអំពីទីសេនាសនស្ថាននោះទៅ ៗ ឃើញប្រាកដក្នុងទីចំពោះមុខ នៃព្រះនាគសេនកុមារក្នុងស្រុកកជង្គលគ្រាមឯណោះឯង ។

គ្រានោះនាគសេនកុមារស្ថិតនៅទៀបមាត់ទ្វារអស់ ៧ ថ្ងៃហើយ ក៏បានឃើញនូវព្រះរោហនមកអំពីទីចម្ងាយ ក៏មានចិត្តត្រេកអររីករាយយ៉ាងខ្ពស់ ព្រមទាំងបីតិសោមនស្សកើតឡើងហើយក៏គិតថាដូចនេះ អ្នកបួសនេះមុខជានឹងដឹងនូវវិជ្ជាដែល

មានខ្លឹមមានប្រយោជន៍មិនខានឡើយ លុះគិតដូចនេះហើយក៏ចូលទៅសួរនូវព្រះរោហនថេរនោះថា មារិស ម្នាលអ្នករកទុក្ខគ្មានហេតុអ្វីក៏អ្នកស្លៀកដណ្ដប់នូវសំពត់ ដែលគេជ្រលក់ដោយទឹកចត់នេះ ព្រះរោហនប្រាប់ថា ម្នាលកុមារតូច ដែលអាត្មាធ្វើដូចនេះនេះគេហៅថាអ្នកបព្វជិត ។ ទើបនាគសេនសួរទៀតថា អ្នកបព្វជិតនេះប្រែថាដូចម្ដេច ព្រះថេរប្រាប់ថាដែលហៅបព្វជិតនេះព្រោះអ្នកវៀរបាកបាបនិងវៀរបាកទោសទាំងពួង ។ នាគសេនសួរថា បុះលោកនឹងបានចេះដឹងនូវសិល្បសាស្ត្រអ្វីខ្លះដែរឬ ។ ព្រះរោហនប្រាប់ថាអាត្មាដឹងនូវសិល្បសាស្ត្រដទៃ ៗ ក្នុងលោកនេះដែរ ។ នាគសេនកុមារសួរទៅទៀតថា បុះលោកម្ចាស់អាចនឹងប្រាប់ដល់ខ្ញុំបានឬទេ ខ្ញុំនឹងសួរប្រស្នា ១ បំពោះលោកម្ចាស់ ។ ព្រះថេរឆ្លើយថាប្រាប់បានកុមារ ឥតមានទាស់អ្វីទេ ។ នាគសេនសួរថា អើលោកម្ចាស់ បុះហេតុអ្វីសក់ទាំងឡាយក្ដី ពុកមាត់ ពុកចង្កាទាំងឡាយក្ដី របស់លោកក៏មិនដូចគេរាល់គ្នា លោកម្ចាស់យល់ឃើញគុណប្រយោជន៍ដូចម្ដេច ក៏បានជាកោរសក់ កោរពុកមាត់ កោរ ពុកចង្កាចោល ។ ព្រះថេរប្រាប់ថា ម្នាលក្មេងតូចឯអ្នកបួសទាំងឡាយ បានជាកោរសក់ កោរពុកមាត់ពុកចង្កា

បោលបេញនោះ ព្រោះឃើញនូវសេចក្តីកង្វល់រវល់ទាំងឡាយ ១៦ ប្រការគឺ ។

១ អាភរណបលិពោធ សេចក្តីកង្វល់ដោយគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ ។

២ អលង្ការបលិពោធ ការកង្វល់ដោយគ្រឿងប្រដាប់កាយ ។

៣ កម្មារបលិពោធ ការកង្វល់ដោយគ្រឿងដំណើរទៅមក រកជាងមាសឱ្យធ្វើរបស់សម្រាប់តែងខ្លួន ។

៤ មជ្ជនបលិពោធ កិរិយាកង្វល់ដោយកិច្ចដុសខាត់រាងកាយ ។

៥ និក្ខិបនបលិពោធ សេចក្តីរវល់ដោយកិច្ចរក្សាដាក់ទុកនូវរបស់ទាំងពួង ។

៦ ធោវនបលិពោធ សេចក្តីរវល់ដោយកិរិយាគក់លាងនូវវត្ថុទាំងពួង ។

៧ មាលាបលិពោធ សេចក្តីបំពាក់ដោយកិរិយាស្វែងរកផ្កាកម្រងមកប្រដាប់ផ្សេង ៗ ។

៨ គន្ធបលិពោធ សេចក្តីអំពល់ដោយកិរិយាស្វែងរកនូវក្លិនក្រអូបមកអប់ ។

៩ វាសនបលិពោធ សេចក្តីអំពល់ដោយកិរិយាស្វែងរកនូវគ្រឿងអប់ទាំងពួង ។

១០ ហរិតកបលិពោធ សេចក្តីកង្វល់ដោយផ្លែសម៉(១)។

១១ អាមលកបលិពោធ សេចក្តីដង្វល់ដោយផ្លែកន្ទួត(២) ។

១២ មត្តិកបលិពោធ សេចក្តីកង្វល់ដោយដី(៣) ។

១៣ សូចិកបលិពោធ សេចក្តីកង្វល់ដោយឈើស្មៀតសក់ ។

១៤ ពន្ធកបលិពោធ ការរវល់ដោយកិច្ចបួងសក់ឬចង ។

១៥ កោច្ឆបលិពោធ កិច្ចអំពល់ដោយសិតសក់ ។

១៦ កប្បកត្ថាបកបលិពោធ សេចក្តីរវល់ដោយរកជាងកាត់សក់ និងគក់លាងសក់ រួមគ្នាត្រូវជាបលិពោធ ១៦ ប្រការដូចនេះ។

ម្យ៉ាងទៀតពួកជង្កវទាំងឡាយ តែងអាស្រ័យនូវទៀបឫសសក់ ហើយទំពារស៊ីនូវឫសសក់ទាំងនោះ ធ្វើសក់ទាំងឡាយ

១-២-៣- សម៉-កន្ទួត-និងដី ទាំង ៣ ប្រការនេះជាថ្នាំប្រស់ត្រំ ។

នោះឱ្យប្រែពណ៌ទៅជាស មនុស្សទាំងឡាយ បានឃើញនូវសក់ទាំងនោះ មានពណ៌អាក្រក់ដូចនោះហើយ ក៏កើតសេចក្ដីក្រៀមក្រំលំបាកបិត្តឆ្អិតទ្រូងកន្ទក់កន្ទេញ ព្រោះតែសក់អាត្មានេះឯង ម្នាលកុមារតូច សិល្បសាស្ត្រទាំងអស់ជាគុណដ៏ឧត្តមរបស់ជនទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកប្រកបក្នុងបលិពោធទាំងនោះ តែងវិនាសសាបសូន្យទៅមិនខាន ។

នាគសេនកុមារបានស្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ក៏កើតអស្ចារ្យក្នុងចិត្ត ទើបសួរព្រះថេរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ ជាប្រុះសំពត់ស្លៀកសំពត់ដណ្ដប់របស់លោកម្ចាស់នេះ ហេតុអ្វីក៏មិនដូចគេរាល់គ្នា ។ ព្រះថេរប្រាប់ថា ម្នាលកុមារសំពត់ស្លៀករបស់អាត្មាប្លែកពីសំពត់អ្នកស្រុកដែលគេបរិភោគនូវកាមគុណ ឯសំពត់អ្នកស្រុកនោះក៏ជាទីបំណាំរបស់គ្រហស្ថ ដែលប្រកបដោយភ័យអន្តរាយ ទាំងឡាយ ហេតុនេះហើយបានជាសំពត់របស់អាត្មាមិនដូចគេរាល់គ្នា ។ នាគសេនកុមារសួរថា បពិត្រអ្នកមិនមានទុក្ខព្រួយ លោកម្ចាស់ អាចញ៉ាំងខ្ញុំឱ្យសិក្សានូវសិល្បសាស្ត្ររបស់លោក នោះបានឬទេ ។ ព្រះថេរប្រាប់ថាអាចបង្រៀនបាន ។ នាគសេនថាបើដូចនោះសូមលោកម្ចាស់ប្រាប់មកឥឡូវនេះ ។ ព្រះថេរថាម្នាល

កុមារ អ្នកឱ្យអាត្មាប្រាប់ឥឡូវនេះមិនបានទេ អាត្មានឹងចូលទៅក្នុងលង្វែកស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតសិន គ្រានោះនាគសេនកុមារទទួលយកនូវបាត្រអំពីព្រះថេរ ហើយនិមន្តព្រះថេរឱ្យចូលទៅកាន់ផ្ទះរបស់ខ្លួន ទើបប្រគេនចង្ហាន់យ៉ាងឧត្តមដោយដៃខ្លួនឯង លុះព្រះថេរទទួលឆាន់រួចហើយ នាគសេនកុមារក៏ពិតព្រះថេរថា លោកម្ចាស់អាចប្រាប់នូវសិល្បវិជ្ជាដល់ខ្ញុំបានឬទេ ព្រះថេរឆ្លើយថា អាត្មាអាចនឹងប្រាប់កុមារបាន តែថាលុះតែកុមារលះបង់នូវបលិពោធ ១៦ ហើយមាតាបិតាអ្នកក៏អនុញ្ញាតបើកឱ្យទៅនៅជាមួយនឹងអាត្មាផង នឹងធ្វើនូវភេទជាអ្នកបួសដូចអាត្មា កាន់យកនូវអាការ ឱ្យសមគួរប្រហែលអាត្មាក្នុងកាលណា អាត្មានឹងប្រាប់នូវវិជ្ជាចំណេះដល់អ្នកក្នុងកាលនោះមិនខាន ។

គ្រានោះនាគសេនកុមារ បានស្តាប់នូវពាក្យនៃព្រះរោហនដែលពោលដូចនោះហើយ ក៏មានសេចក្តីត្រេកអរ ទើបឈប់បរិភោគនូវអាហារហើយ ក៏បែរទៅលាមាតាបិតា សូមឱ្យអនុញ្ញាតនឹងចូលទៅបួស ។

ឯមាតាបិតានោះក៏ព្រមអនុញ្ញាតផ្ទួសឱ្យ ព្រោះគិតថា កូនយើងតែរៀនមន្តវិសេសបានហើយកាលណា នឹងត្រឡប់មក

វិញមិនខាន នាគសេនកុមារក៏ពិតព្រះថេរថា មាតាបិតាខ្ញុំព្រម ឱ្យបួសហើយ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ខ្ញុំនឹងកាន់យកនូវភេទ តាមលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ប្រាប់នូវសិល្បសាស្រ្តដល់ខ្ញុំ កុំខានឡើយ ។

ព្រះរោហនថេរ ក៏ទទួលនាំយក នាគសេនកុមារនោះទៅ កាន់ទីសេនាសនស្ថាន ឈ្មោះវត្តនិយនិងវិជម្ពវត្ថុ បាននៅក្នុង វិជម្ពវត្ថុនោះ ១ រាត្រីហើយ ក៏ចូលទៅកាន់រក្ខិតលេណឱ្យឃើញ ប្រាកដនៅមុខព្រះអរហន្តទាំង ១០០ កោដិ គ្រានោះព្រះអរហន្ត ទាំងឡាយក៏ទទួលបំបួសនាគសេនកុមារ ក្នុងរក្ខិតលេណវិហារ នោះឯង វេលានោះនាគសេនសាមណេរ ពិតទៅព្រះរោហនថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ផ្នួសឬភេទរបស់លោកនោះ ខ្ញុំបាន ទទួលកាន់យកហើយ សូមលោកម្ចាស់ប្រាប់នូវសិល្បសាស្រ្ត នោះដល់ខ្ញុំក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

គ្រានោះព្រះរោហនថេរ ក៏តាំងគិតរំពឹងថា នាគសេន សាមណេរនេះជាតិជាបណ្ឌិតមានប្រាជ្ញា គួរអាត្មានឹងបង្រៀន បិដកណាជាមុន វិន័យ ឬព្រះសូត្រ ឬព្រះអភិធម្ម ទើបយល់ថាគួរ បង្ហាញនូវព្រះអភិធម្មបិដកជាមុនបុះ ហើយក៏ប្រាប់ទៅនាគសេន

WAT KHEMARARATANARAM

សាមណេរថា នែសាមណេរ ចូរអ្នករៀនយកនូវសិល្បសាស្ត្រ នេះចុះ ព្រះថេរក៏តាំងសម្តែងនូវព្រះអភិធម្ម ៧ គម្ពីរ គឺធម្មសង្គណី ១ វិភង្គ ១ ធាតុកថា ១ បុគ្គលបញ្ញត្តិ ១ កថាវត្ថុ ១ យមក ១ បដ្ឋាន មហាបករណ ១ រួមគ្នាត្រូវជា ៧ គម្ពីរ នាគសេនសាមណេរនោះ មានបញ្ញាចក្ខុកើតឡើងភ្លឺព្រោងព្រាយ ឥតមានសង្ស័យ សូម្បី ស្តាប់តែម្តងក្នុងសត្តបករណាភិធម្មទាំង ៧ គម្ពីរនោះ ក៏អាចយល់ បាន ដូចសេចក្តីថា កាលសម្តេចព្រះជិនស្រី ទ្រង់ត្រាស់ ទេសនាក្នុងគម្ពីរអភិធម្មសង្គណីមានដើមថា **កុសលា ធម្មា អកុ-សលា ធម្មា អព្យាកតា ធម្មា** ដូចនេះ គម្ពីរនេះប្រដាប់ដោយតិក មាតិកានិងទុកមាតិកាយ៉ាងនេះ ។ ក្នុងគម្ពីរវិភង្គនោះ ប្រដាប់ ដោយបំណែក ១៨ យ៉ាង មានបំណែកនៃខន្ធ ៥ ជាដើម ។ ក្នុង គម្ពីរធាតុកថានោះ មានសេចក្តីបែកដោយបទ ១៤ យ៉ាង មាន ដើមថា សង្គហោ អសង្គហោ ដូចនេះជាដើម ។ ក្នុងគម្ពីរបុគ្គល បញ្ញត្តិ មានបំណែកដោយបទ ៦ យ៉ាង មានខន្ធបញ្ញត្តិនិងអាយ-តនបញ្ញត្តិជាដើម ។ ក្នុងគម្ពីរកថាវត្ថុនោះមានសូត្រ ១០០០ សូត្រ ជាសកវាទី ៥០០ សូត្រ បរវាទី ៥០០ សូត្រ ។ ក្នុងគម្ពីរ

WAT KHEMARARATANARAM

យមកនោះ បែកជា ១០ បទ មានមូលយមកនិងខន្ធយមកជាដើម ។ ក្នុងគម្ពីរសមន្តមហាបដ្ឋាននោះ បែកដោយបច្ច័យ ២៤ មានហេតុបច្ច័យនិងអារម្មណបច្ច័យជាដើម រួមគ្នាទាំងអស់ត្រូវ ៧ គម្ពីរ ។

ឯនាគសេនសាមណេរនោះ ក៏បានរៀនទន្ទេញនូវព្រះអភិធម្មទាំង ៧ គម្ពីរតែ ១ បប់ក៏ចាំស្ទាត់គ្រប់បទទាំងអស់ ហើយទើបអង្វរឃាត់ទៅព្រះរោហនថេរជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍វិញថា សូមព្រះករុណាមេត្តាប្រាប់តែប៉ុណ្ណឹងសិនចុះ កុំអាលពោលតទៅទៀតឡើយ ខ្ញុំព្រះករុណានឹងរៀនទន្ទេញនូវអត្ថប៉ុណ្ណោះឱ្យរត់មាត់ជាមុនសិន ហើយក៏នាគសេនសាមណេរចូលទៅក្នុងរោង សម្រាប់ប្រជុំ ទើបពិចារណានូវព្រះអភិធម្មថា ឱហ៎ដូចអាត្មាគិតទៅ ក្នុងបទដែលថា **កុសលា ធម្មា អកុសលា ធម្មា** និង **អព្យាកតា ធម្មា** នេះដូចម្ដេច នាគសេនខំរំពឹងពិចារណា នូវបាលីព្រមទាំងអដ្ឋកថាអស់វារម្តងហើយ ក៏ឃើញសេចក្តីថា **កុសលា ធម្មា** នេះមានអត្ថាធិប្បាយថាយ៉ាងនេះ **អកុសលា ធម្មា** មានអត្ថាធិប្បាយថាយ៉ាងនេះ **អព្យាកតា ធម្មា** មានអត្ថាធិប្បាយថាយ៉ាងនេះ លុះឃើញ

សេចក្ដីដូចនោះហើយ ក៏ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះអរហន្តទាំង ១០០ កោដិ ហើយពិតព្រះអរហន្តទាំងនោះថា បពិត្រព្រះ-ករុណាទាំងឡាយដ៏ចំរើន ខ្ញុំព្រះករុណានឹងសម្ដែងនូវព្រះសត្ត-បករណាភិធម្ម ដោយសេចក្ដីពិស្ដារប្រគេនព្រះករុណាគ្រប់អង្គស្ដាប់ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយឆ្លើយថា នាគ-សេនយើងរាល់គ្នាមានចិត្តត្រេកអរពេកណាស់ ចូរអ្នកសម្ដែងមក ។

គ្រានោះនាគសេនសាមណេរដ៏មានអាយុ ក៏តាំងសម្ដែងនូវព្រះអភិធម្មទាំង ៧ គម្ពីរដោយសេចក្ដីពិស្ដារអស់ ៧ ខែទើបចប់ឯផែនដីក៏ញាប់ញ័រទូទៅ ទេវតាទាំងឡាយក៏មានសោមនស្សរីករាយសប្បាយឲ្យសព្ទសាធុការ ដោយអំណាចបារមីនៃសាម-ណេរ មហាព្រហ្មក៏ទះដៃសរសើរសីលគុណ បញ្ញាគុណរបស់សាមណេរ ឯផ្កាមណ្ឌារពទិព្វក៏ជ្រុះរោយរាយចុះមកបូជា បំណែកខាងអរហន្តទាំង ១០០ កោដិ ក៏ឲ្យនូវសាធុការដល់សាមណេរយ៉ាងខ្ពស់ លុះនាគសេនសាមណេរមានអាយុគ្រប់ ២០ វស្សាបរិបូណ៌ហើយ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយលោកក៏ឲ្យនូវឧបសម្បទជាភិក្ខុភាវៈឡើងក្នុងសាសនមណ្ឌលក្នុងរក្ខិតលេណ លុះព្រះនាគ

សេនបានឧបសម្បទរួចហើយកន្លងរាត្រី ១ ទៅ ក៏រៀបខ្លួនស្លៀកនូវស្បង់កាន់យកនូវបាត្រនិងចីវរ ចូលទៅបិណ្ឌបាតក្នុងស្រុកក្នុងសម័យព្រឹកព្រហាម តាមព្រះឧបជ្ឈាយ៍ទៅ ព្រះនាគសេនក៏មកមានបរិវិតក្កកើតឡើងក្នុងចិត្តថា ឱហ្ន៎ព្រះឧបជ្ឈាយ៍របស់អញនេះខ្លៅណាស់តើ បេះដឹងតែព្រះសត្តបករណាភិធម្មប៉ុណ្ណោះទេ នឹងបានដឹងដល់គាថាបាលីជាពុទ្ធវចនៈដទៃ ៗ ទៀតនោះមិនមានឡើយ ។

គ្រានោះព្រះរោហនថេរឧបជ្ឈាយ៍ បានដឹងនូវសេចក្ដីវិតក្ករបស់នាគសេនដូចនោះហើយ ទើបហៅព្រះនាគសេនមកហើយប្រាប់ថា នែនាគសេន សេចក្ដីត្រិះរិះរបស់អ្នកឯងយ៉ាងហ្នឹងមិនគួរដល់ខ្លួនអ្នកផង មិនគួរដល់ខ្ញុំផង ឯព្រះនាគសេនបានស្ដាប់ដូចនោះហើយ ក៏អស្ចារ្យក្នុងចិត្តថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍របស់អញនេះមិនមែនជាបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅឡើយ គឺជាបណ្ឌិតពិត ព្រោះលោកអាចដឹងនូវគំនិតនៃអញ បើយ៉ាងនេះគួរអាត្មាអញនឹងចូលទៅសូមខមាទោស ឱ្យលោកអត់ទោសឱ្យ លុះគិតដូចនោះហើយក៏ចូលទៅថ្វាយបង្គំសូមខមាទោសថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន

សូមព្រះគុណអត់នូវទោសនោះដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ៗ នឹងលែងគិតយ៉ាងហ្នឹងទៀត នឹងលែងធ្វើយ៉ាងហ្នឹងហើយ ។

ព្រះរោហនថេរប្រាប់មកវិញថា នែនាគសេន ខ្ញុំនឹងមិនអត់នូវទោសនេះឱ្យអ្នកឯងទេ នែនាគសេន មានមហាក្សត្រមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមថាមិលិន្ទរាជ សោយរាជសម្បត្តិក្នុងបុរីឈ្មោះសាគលរាជធានី បើអ្នកឯងអាចនឹងទៅទូន្មានស្តេចនោះឱ្យជ្រះថ្លាក្នុងពុទ្ធសាសនាបាន ទើបយើងនឹងអត់ទោសឱ្យអ្នកបាន ។

បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន បុះក្នុងវស្សាទាំង ៣ ខែនេះ ត្រូវឱ្យខ្ញុំព្រះករុណានៅចាំវស្សាក្នុងសំណាក់លោកម្ចាស់ណា ព្រះរោហនប្រាប់ថា នែនាគសេន ត្បិតមានព្រះថេរមួយអង្គឈ្មោះថាអស្សគុត្តថេរលោកគង់នៅក្នុងទីសេនាសនស្ថាន ឈ្មោះវត្តនីយអ្នកឯងចូលទៅថ្វាយបង្គំព្រះថេរនោះហើយពិតលោកថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ឧបជ្ឈាយ៍នៃខ្ញុំ លោកសួរមកព្រះករុណាម្ចាស់ថា លោកម្ចាស់មានកម្លាំងរហាស់រហួន មិនមានអាពាធមិនមានរោគអ្វីទេឬ ហើយអ្នកឯងចូរនៅចាំវស្សាក្នុងសំណាក់នៃព្រះថេរអង្គនោះបុះ ។

ព្រះនាគសេនថេរបានស្តាប់ពាក្យព្រះឧបជ្ឈាយ៍ហើយ ធ្វើបទក្សិណនូវព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ៣ ជង ហើយលាចេញទៅ លុះដល់ហើយថ្វាយបង្គំនូវព្រះអស្សគុត្តថេរ ហើយអង្គុយក្នុងទីដ៏សមគួរមួយ ទើបពោលតាមពាក្យព្រះឧបជ្ឈាយ៍ដែលផ្តាំមកនោះ ។

គ្រានោះព្រះអស្សគុត្តថេរ ក៏សួរទៅព្រះនាគសេនថាអ្នកឯងឈ្មោះអ្វី ព្រះនាគសេនពិតទៅវិញថា ខ្ញុំឈ្មោះនាគសេន ព្រះ-អស្សគុត្តថេរសួរទៀតថា បុះខ្លួនខ្ញុំនេះឯងឈ្មោះអ្វី ព្រះនាគសេនពិតថា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ខ្ញុំលោកស្គាល់ឈ្មោះលោកម្ចាស់ច្បាស់ ព្រះអស្សគុត្តសួរទៀតថា បុះឧបជ្ឈាយ៍របស់អ្នកឯងឈ្មោះអ្វី ព្រះនាគសេនឆ្លើយថា ឈ្មោះព្រះឧបជ្ឈាយ៍ខ្ញុំ គឺលោកម្ចាស់ស្គាល់ច្បាស់ហើយ ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរក៏ទទួលថា ត្រូវហើយនាគសេន ហើយលោកគិតថា ឯនាគសេននេះមានប្រាជ្ញាច្រើនពេកណាស់ជាអ្នកប្រាជ្ញ ហើយមានប្រាថ្នានឹងមកនៅរៀនព្រះត្រៃបិដកអំពីសំណាក់អាត្មា(១)នេះ ដូចនេះអញនឹងបន្ទាបបន្ថុះនូវនាគសេននេះ

(១) ក្នុងសេចក្តីប្រែរយថា ព្រះអស្សគុត្តគិតថាដូចនេះ ព្រះត្រៃបិដកនេះអាត្មាអញចេះតុំបានចប់សព្វគ្រប់ទេ ពិតមែនតែខ្ញុំបានសម្រេចមគ្គនិងផលតែជាចំណែកព្រះត្រៃបិដកចេះដឹងយ៉ាងកណ្តាលទេ មិនអាចប្រាប់ ចប់សព្វគ្រប់បានឡើយ បើដូចនោះអាត្មានឹងធ្វើជាស្ងៀម កុំស្តីនឹងភិក្ខុនេះឡើយ ។

ដោយមិននិយាយផង ធ្វើហាក់ដូចជា ដាក់នូវទោសព្រហ្មទណ្ឌ ។

ចាប់ដើមតាំងអំពីថ្ងៃនោះទៅ ព្រះអស្សគុត្តក៏ឈប់និយាយនឹងព្រះនាគសេនអស់ត្រៃមាស“៣ខែ” ឯព្រះនាគសេនក៏បេះតែធ្វើវត្តប្រតិបត្តិបោសសំអាតនូវទីបរិវេណ នឹងតាំងតម្កល់នូវទឹកលប់លាងស្រប់ព្រះភក្ត្រ ដើម្បីព្រះមហាថេរនោះឥតមានឱ្យខ្វះខាតឡើយក្នុងរវាង ៣ ខែ ។ បំណែកព្រះអស្សគុត្តថេរ ទីកន្លែងបរិវេណឯណាដែលព្រះនាគសេនបោសប្រាសហើយ លោកក៏ទៅបោសប្រាសលើទីនោះទៀត ទឹកឯណាដែលព្រះនាគសេនតម្កល់ទុកហើយនោះ លោកក៏ចាក់ចោលទៅ ហើយយកទឹកឯទៀតមកលាងលប់មុខលោកវិញ ។

ក្នុងសម័យមួយនោះ មានឧបាសិកាម្នាក់ជាអ្នកឧបដ្ឋាកបម្រើព្រះអស្សគុត្តថេរនោះប្រមាណ ៣០ វស្សាមកហើយ គ្រាមួយនោះក៏ចូលទៅឯព្រះអស្សគុត្តថេរ ហើយពិតថា លោកក្នុងក្នុងសំណាក់របស់លោកនេះ មានភិក្ខុដទៃជាអាគន្តុកមកចាំវស្សានៅ ៗ ទីនេះដែរឬ ព្រះអស្សគុត្តថេរប្រាប់ថាមានភិក្ខុ ១ អង្គឈ្មោះថានាគសេនញោម ទើបឧបាសិកាពិតថា បើដូចនោះ សូមនិមន្ត

លោកម្ចាស់ហើយនិងព្រះនាគសេនភិក្ខុ នោះទៅឆាន់ឯផ្ទះខ្ញុំព្រះករុណាឯនោះក្នុងវេលាព្រឹកស្អែកនេះកុំខាន ។

ព្រះអស្សគុត្តថេរក៏ព្រមទទួលនិមន្តដោយតុណ្ហីភាព លុះដល់វេលាព្រឹកឡើង ព្រះអស្សគុត្តនិងព្រះនាគសេន ក៏កាន់យកនូវបាត្រនិងចីវរ ហើយចូលទៅកាន់ផ្ទះនៃនាងឧបាសិកានោះតាមសេចក្តីនិមន្ត ។

ឯនាងឧបាសិកា ក៏បានចាត់ចែងនូវបណីតភោជនាហារប្រគេនដល់ព្រះថេរទាំងពីរអង្គនោះដោយដៃខ្លួនឯង លោកក៏បានឆាន់ឆ្អែតបរិបូណ៌ លុះឆាន់រួចហើយ ព្រះអស្សគុត្តក៏បង្គាប់ទៅព្រះនាគសេនថា នៃនាគសេន ចូរអ្នកសម្តែងធម៌ទេសនាអនុមោទនាភត្ត ដល់នាងឧបាសិកានេះ លុះបង្គាប់ហើយលោកក្រោកឡើងបាកទីនោះត្រឡប់ទៅទីលំនៅវិញ ឯនាងឧបាសិកានោះក៏និយាយពិតថេរវាចាព្រះនាគសេនថា លោកម្ចាស់ ខ្ញុំនេះជាស្រីចាស់ជរាហើយ ចូលចិត្តចង់ស្តាប់តែធម៌ដែលជ្រាលជ្រៅជាគម្ភីរភាពបន្តិច ដើម្បីនឹងបានចម្រើនសតិបញ្ញា បំណែកព្រះនាគសេន លុះបានស្តាប់ហើយក៏សម្តែងអនុមោទនកថា ដោយគាថាជាគម្ភីរភាព ឱ្យនាងឧបាសិកានោះស្តាប់ ឯនាងឧបាសិកានោះ

លុះបានស្តាប់ហើយ ក៏មានធម្មចក្ខុកើតឡើងហើយប្រាសចាក ធូលីគឺរាគតណ្ហារកមន្ទិលមិនមាន គឺឃើញច្បាស់ទៅក្នុងខ្សែធម៌ ដែលព្រះថេរសម្តែងថា យំ កិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធធម្មំ សេចក្តីថា ធម្មជាតិឯណាមួយ មានសភាវជាដែនប្រជុំកើត ឡើងព្រមហើយ ធម្មជាតិទាំងពួងនោះ ជានិរោធធម៌ គឺជាជា សភាវរលត់បាត់ទៅ ។ កាលដែលនាងឧបាសិកាបានស្តាប់ធម្ម ទេសនា របស់ព្រះនាគសេនថេរហើយ បានចប់ធម៌ទេសនាវេលា ណា ក៏នាងនោះបានត្រាស់ដឹងនូវសោតាបត្តិផលក្នុងវេលានោះ ឯង ។

គ្រានោះព្រះអស្សគុត្តថេរ លោកគង់នៅក្នុងរោងជាទីប្រជុំ បានដឹងនូវសេចក្តីវិតក្កនៃព្រះនាគសេនថេរ ដោយព្រះនេត្រជា ទិព្វ ហើយញ៉ាំងសាធុការឱ្យប្រព្រឹត្តទៅថា សាធុសាធុនាគសេន ឱហ្ន៎នាគសេននេះ មានសតិបញ្ញា ជាអ្នកញ៉ាំងប្រយោជន៍ឱ្យ សម្រេច ។ ក៏ឯប្រជុំជនទាំងពីរបំណែក គឺមនុស្សនិងទេវតា ព្រះ នាគសេនអាចធ្វើឱ្យរលាយក្លាយ ចាកសេចក្តីសង្ស័យទៅបាន ដោយបាញ់ទៅនូវព្រួញតែ ១ គ្រា ពោលគឺសម្តែងធម៌ទេសនា តែម្តង ឱ្យនាងឧបាសិកានោះស្តាប់ នាងក៏អាចទំលាយនូវសក្កា-

យទិដ្ឋិ វិចិកិច្ឆា សីលព្វតបរាមាស ទៅបាន ទេវតាទាំងឡាយច្រើនជាងពាន់ក៏មានចិត្តរីករាយ ទះដៃសរសើរបញ្ញាបារមីជាអស្ចារ្យឱឡារិកថា យើអើព្រះនាគសេនថេរដ៏មានអាយុ លោកសម្ដែងអនុមោទនាធម៌គួរគប្បីត្រេកអរណាស់ ដោយគម្ពីរគាថាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ម្យ៉ាងទៀតឯលំអិតនៃចន្ទន៍ដ៏ជាទិព្វ ក៏រោយរាយជ្រុះចុះមកជាសក្ការបូជាក្នុងកាលដែលចប់ធម៌ទេសនានោះឯង ។

ព្រះនាគសេនថេរបានធ្វើនូវភត្តានុមោទនា ដោយគម្ពីរគាថាចប់ហើយ ក៏ចំរើនពរលានាងឧបាសិកានោះក្រោកចាកអាសនៈចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះអស្សគុត្តថេរ លុះដល់ហើយក៏ក្រាបថ្វាយបង្គំរួចអង្គុយនូវក្នុងទីដ៏សមគួរមួយ ។

គ្រានេះព្រះអស្សគុត្តថេរ លោកនិយាយនឹងព្រះនាគសេនថា នែនាគសេនភិក្ខុ អ្នកមកក្នុងទីនេះក៏យូរក្រៃលហើយ ចូលអ្នកទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រចុះ ត្បិតមានព្រះថេរ ១ អង្គនាមថាធម្មរក្ខិត លោកតាំងនៅក្នុងវត្ត ១ ឈ្មោះថាអសោការាម ស្ថិតនៅក្នុងទិសខាងជើងនៃក្រុងបាតលិបុត្រនោះ ហើយអ្នកចូររៀនយកនូវពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដកអំពីសំណាក់នៃព្រះធម្មរក្ខិតថេរនោះចុះ ។ ព្រះនាគសេនក៏ពិតថា បពិត្រព្រះករុណាដ៏ចម្រើន ពីទី

នេះទៅនគរបាតលិបុត្រចម្ងាយប៉ុន្មាន ។ ព្រះអស្សគុត្តថេរក៏ប្រាប់ថា ពីទីនេះទៅដល់នគរបាតលិបុត្រនោះចម្ងាយ ១០០ យោជន៍ នាគសេន ទើបព្រះនាគសេនពិតទៀតថា បើផ្លូវឆ្ងាយម្ល៉េះ ក្រែងពិបាកដោយ បង្ខាន់បិណ្ឌបាតណាស់ដឹង ក្នុងកណ្ដាលផ្លូវនោះព្រះករុណា ។ ព្រះអស្សគុត្តថេរប្រាប់ថា មិនអីទេនាគសេន អ្នកប្ញូរទៅចុះ អ្នកនឹងបាននូវអាហារបិណ្ឌបាត ព្រមទាំងម្ហូបចំណីយ៉ាងច្រើនមិនខានឡើយកុំព្រួយ ព្រះនាគសេនបានទទួលស្ដាប់នូវពុទ្ធដីកានៃព្រះអស្សគុត្តថេរហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំលាចៀសចេញទៅ ។

គ្រានោះមានសេដ្ឋីម្នាក់ ជាអ្នកនៅទៀបក្រុងបាតលិបុត្រ សេដ្ឋីនោះចេញទៅជួញក្នុងជនបទទាំងឡាយ លុះលក់ដូររួចហើយ ក៏ប្រមូលរបស់ធំតូចផ្ទុកក្នុងរទេះទាំង ៥០០ ហើយត្រឡប់ចូលមកនគរបាតលិបុត្រវិញ សេដ្ឋីនោះក៏បានឃើញព្រះនាគសេនថេរអំពីចម្ងាយហើយ ទើបឱ្យបញ្ឈប់រទេះទាំងនោះហើយពោលសួរទៅកាន់ព្រះនាគសេនថេរថា ព្រះករុណាម្ចាស់និមន្តទៅកាន់ទីណា ។

បពិត្រមហាសេដ្ឋីគហបតី អាត្មាភាពមានប្រាថ្នានឹងទៅឯក្រុងបាតលិបុត្រឯនោះ ។ ឱបើលោកម្ចាស់និមន្តទៅក្រុងបាតលិបុត្រនោះ សូមនិមន្តទៅជាមួយនឹងខ្ញុំព្រះករុណាឯណោះទើបសប្បាយ ។ ឱបម្រើនពរអ្នកគហបតី ពាក្យអ្នកពោលនេះពីរោះអីម្ល៉េះទេ អាត្មាភាពនឹងសូមទៅជាមួយផង ។ លំដាប់នោះឯមហាសេដ្ឋីគហបតី បានពិនិត្យមើលនូវឫក្សាវិយាបថនៃព្រះនាគសេនថេរក៏ពេញចិត្តជាច្រើន ហើយបានចាត់ចែងខាទនីយភោជនាហារយ៉ាងឧត្តម ដោយដៃខ្លួនឯងប្រគេនឱ្យព្រះថេរនោះលោកឆាន់ដរាបដល់ល្មមឆ្អែតហើយទើបបវារណាថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ បើព្រះករុណាត្រូវការដោយវត្ថុអ្វី សូមលោកម្ចាស់ប្រាប់ដល់ខ្ញុំព្រះករុណាកុំខាន ។

កាលបើនាគសេនថេរ បានធ្វើភត្តកិច្ចរួចស្រេចហើយ គ្រានោះឯមហាសេដ្ឋីក៏អង្គុយនៅលើអាសនៈដ៏ទាប ១ នៅទៀបខាងលុះអង្គុយនៅហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំសួរទៅព្រះថេរថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ លោកម្ចាស់មាននាមឈ្មោះដូចម្តេច ខ្ញុំបង់ស្គាល់ ។ អាត្មាភាពឈ្មោះថានាគសេន ។ បុះព្រះករុណាម្ចាស់បានចេះចាំពុទ្ធវចនៈខ្លះដែរឬទេ ។ អាត្មាភាពបានរៀនសូត្រចេះដឹងតែព្រះ

អភិធម្មបិដកទេអ្នក ឯមហាសេដ្ឋីក៏លាន់មាត់ថា អើបើដូចនោះ យើងទាំង ២ អ្នកក៏ជាអ្នកមានលាភល្អពេកណាស់ បំណែកខ្ញុំព្រះករុណា ក៏បានរៀនតែព្រះអភិធម្មនេះដែរ លោកម្ចាស់ទៀតក៏បានដឹងតែព្រះអភិធម្មនេះដូចគ្នា យើងនឹងសិក្សាស្វាធ្យាយនូវព្រះអភិធម្មដោយកាលដ៏សមគួរ សូមអារាធនាលោកម្ចាស់សម្ដែងនូវបទព្រះអភិធម្មទេសនាបន្តិចទៅមើល គ្រានោះព្រះនាគសេនថេរក៏តាំងផ្ដើមសម្ដែងឡើងនូវព្រះអភិធម្មទេសនា ឱ្យមហាសេដ្ឋីនោះស្ដាប់ ឯមហាសេដ្ឋីលុះបានស្ដាប់ហើយ ក៏មានចិត្តត្រេកអរយ៉ាងខ្ពស់ និងមានសោមនស្សជាតដ៏រីករាយឥតឧបមា បានទាំងធម្មចក្ខុ គឺបញ្ញាចក្ខុកើតឡើង អាចបាមឃាត់នូវធូលីជាមន្ទិលបាន ហើយឃើញជាក់ច្បាស់នូវធម្មជាតិនីមួយៗ ដែលជាទីប្រជុំកើតព្រមឡើងថា ធម្មជាតិទាំងនោះរមែងតែងតែរលត់បាត់បង់ទៅជាធម្មតា លុះចប់ធម្មទេសនាហើយ មហាសេដ្ឋីក៏បង្គាប់ទាសកម្មកររបស់ខ្លួនឱ្យទឹមរទេះទាំង ៥០០ បរបណ្ដោយបេញទៅតាមផ្លូវឆ្ងាយជាមួយនឹងព្រះនាគសេន លុះបានជិតដល់ទៅក្រុងបាតលិបុត្រហើយ មហាសេដ្ឋីក៏ពិតទៅព្រះថេរថា លោកម្ចាស់ផ្លូវនេះ ជាផ្លូវចូលទៅកាន់អសោការាម លោកម្ចាស់ចូរ

និមន្តទៅតាមផ្លូវនេះចុះ តែមុនដែលនឹងនិមន្តទៅនោះ សូមព្រះករុណាឱ្យទាននូវពរដល់ខ្ញុំព្រះករុណាសិន ទើបព្រះនាគសេនសួរទៅវិញថា បពិត្រមហាសេដ្ឋីគហបតី អាត្មានេះជាអ្នកបួសជាភិក្ខុ នឹងត្រូវឱ្យនូវពរដូចម្ដេចដល់អ្នក ព្រះមហាសេដ្ឋីពិតទៅវិញថា លោកម្ចាស់ពរឯណា ដែលជារបស់គួរនឹងលោកម្ចាស់ឱ្យបាន សូមលោកម្ចាស់ប្រទាននូវពរនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ទើបព្រះនាគសេនពោលថា បើដូចនោះចូរអ្នកទទួលនូវពរគឺកុសលកម្មនោះចុះ អ្នកចូរកុំធ្វេសប្រហែសភ្លេចខ្លួនក្នុងការកុសលនោះឡើយ ខណៈនោះទើបមហាសេដ្ឋីមានសេចក្ដីជ្រះថ្លា ហើយលើកយកសំពត់កម្ពលក្រហម ១ ផ្ទត់ បណ្ដោយប្រមាណ ១៦ ហត្ថ ទទឹង ៨ ហត្ថ ចូលទៅប្រគេនដល់ព្រះនាគសេន ៗ ក៏បានទទួលយកនូវសំពត់កម្ពលនោះ ដោយសេចក្ដីអនុគ្រោះរូបហើយ ក៏មហាសេដ្ឋីមានបីតិសោមនស្សយ៉ាងខ្ពស់ រួបទទួលយកនូវសេចក្ដីប្ដេជ្ញានឹងព្រះនាគសេនថេរ ហើយធ្វើនូវបទក្សិណក្រាបថ្វាយបង្គំលាទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រក្នុងគ្រានោះឯង ។ ឯព្រះនាគសេនថេរក៏ចូលទៅកាន់វត្តអសោការាម ដែលជាទីនៅនៃធម្មរក្ខិតថេរនេះ លុះដល់ហើយក៏ថ្វាយបង្គំសូមពិតព្រះថេរនេះថា បពិត្រ

លោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមព្រះករុណាមេត្តាប្រោសប្រាប់នូវពុទ្ធវចនៈដល់ខ្ញុំព្រះករុណាដោយសេចក្ដីអនុគ្រោះ ។ ក្នុងវេលានោះ ជួនជាជួបនឹងព្រះថេរ ១ អង្គឈ្មោះតិស្សទត្ត នៅឯស្រុកតាម្ពបណ្ណិទ្វីប គឺកោះលង្កា បានរៀនពុទ្ធវចនៈជាសីហឡភាសា ក្នុងលង្កាទ្វីបនោះចប់សព្វគ្រប់ហើយ តែប្រាថ្នានឹងមករៀននូវពុទ្ធវចនៈជាមគធភាសា ហើយក៏ដោយសារសំពៅគេឆ្លងមកកាន់ជម្ពូទ្វីបនេះ ចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះធម្មរក្ខិត ធ្វើនមស្សការហើយទើបអង្គុយនៅក្នុងទីនោះ ក៏បានឮសម្ដីព្រះនាគសេន ពិតសូមរៀនពុទ្ធវចនៈដូចនោះដែរ ទើបព្រះតិស្សទត្តក៏ទូលពិតទៅព្រះធម្មរក្ខិតថេរថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្លួនខ្ញុំនេះមកអំពីស្រុកឆ្ងាយពេកណាស់ ប្រាថ្នានឹងរៀនពុទ្ធវចនៈដែរ សូមព្រះករុណាមេត្តាប្រោសប្រាប់នូវពុទ្ធវចនៈនោះ ដល់ខ្ញុំកុំខាន ឯព្រះធម្មរក្ខិថេរក៏បែរទៅនិយាយនឹងព្រះនាគសេនថា នែនាគសេន អ្នកចូររៀននូវពុទ្ធវចនៈ ជាមួយគ្នានឹងតិស្សទត្តនេះចុះ ត្រូវស្វាធ្យាយទន្ទេញឱ្យព្រមគ្នាតែម្ដងទៅ កុំមានសេចក្ដីអផ្សុកធុញទ្រាន់នឹងគ្នាឡើយ ទើបព្រះនាគសេនពិតទៅវិញថា ខ្ញុំព្រះករុណាមិនអាចរៀនពុទ្ធវចនៈព្រមគ្នា ដោយអ្នកពោលនូវពាក្យជាសីហឡភាសា

នោះទេ ព្រោះព្រះតិស្សទត្តនេះ តែងបរបាតនូវសីហឡភាសាជា ប្រក្រតីដូចនេះ ។

តំ កិស្ស ហេតុ មានពាក្យសួរថា បុះហេតុដូចម្តេច បានជា ព្រះនាគសេនមិនព្រមរៀនពុទ្ធវិបនៈជាមួយនឹងព្រះតិស្សទត្តនោះ។

ពាក្យឆ្លើយថា ព្រោះព្រះនាគសេនបួលបិត្តថា បុគ្គលមិន គប្បីធ្វើសមាគម មួយអន្លើដោយបុគ្គលល្ងង់ជាមិលក្ខជាតិនោះ ឡើយ បំណាង់បើនឹងទៅរៀនសូត្រនូវពុទ្ធវិបនៈជាមួយគ្នានោះ ដូចម្តេចបាន ម្យ៉ាងទៀតប្រហែលជាព្រះនាគសេនលោកនឹក សម្គាល់ថា ព្រះធម្មរក្ខិតជាអាចារ្យនឹងប្រាប់ពុទ្ធវិបនៈជាសីហឡ ភាសា ៗ នេះ អ្នកស្រុកសាគលនគរទាំងអស់តែងមិនបួលបិត្ត រាប់អានឡើយ ឯព្រះនាគសេននោះបានតាំងបិត្តថានឹងរៀនពុទ្ធ វិបនៈជាមគធភាសា ដើម្បីជ្រះថ្លាដល់អ្នកស្រុកសាគលរាជធានី នោះឯង ហេតុដូចនោះបានជាព្រះនាគសេន ប្រកែកអង្វរនឹង អាចារ្យថា មិនព្រមរៀនជាមួយគ្នានឹងអ្នកសីហឡជាតិនោះទេ ទើបព្រះធម្មរក្ខិតជាអាចារ្យ លោកក៏ពោលបង្ខំទៅព្រះនាគសេន ដល់ពីរបីដងថា នែនាគសេន អ្នកចូររៀននូវពុទ្ធវិបនៈជាមួយនឹង តិស្សទត្តនេះទៅកុំថាអ្វីឡើយ ព្រោះតិស្សទត្តនេះ មិនមែនជា

មនុស្សល្ងង់ទេ ប្រាកដជាបណ្ឌិតជាអ្នកប្រាជ្ញល្អណាស់ ឯព្រះ-នាគសេនមកចូលបិត្តជាក្រោយវិញថា ព្រះតិស្សទត្តនេះជាបណ្ឌិតបេះដឹងមែន ហើយអាចារ្យលោកក៏មិនមែនប្រាប់ពុទ្ធវចនៈ ជាសីហឡ្កភាសាទេ គឺលោកនឹងបង្រៀនជាមគធភាសាប្រាកដ ទើបព្រះនាគសេនមកគិតថា ឱគំនិតដែលអញគិតមុននេះមិនគួរសោះឡើយ កម្មដែលអញធ្វើនេះជាភារិយកម្ម បើដូចនេះគួរអញនឹងចូលទៅសូមខមាទោសនឹងព្រះតិស្សទត្តថេរ ឱ្យលោកអត់ទោសឱ្យ គិតដូចនោះហើយក៏ក្រោកឡើងចាកអាសនៈចូលទៅកាន់ទីបំពោះមុខព្រះថេរនោះហើយ ផ្គងឡើងនៅអញ្ជលីកម្មថ្វាយបង្គំប្រកបដោយអង្គ ៥ ប្រការ ហើយពោលថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់អត់ទោសនោះដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ៗ នឹងមិនពោលនូវពាក្យមានសភាពយ៉ាងនេះតទៅទៀតទេ ឯព្រះ-តិស្សទត្តក៏ទទួលអត់ទោសនោះថា សាធុ ៗ ដូចនេះ ។

លំដាប់ពីនោះមក ព្រះនាគសេននិងព្រះតិស្សទត្តក៏បានរៀននូវពុទ្ធវចនៈព្រមជាមួយគ្នា ក្នុងសំណាក់នៃធម្មរក្ខិតថេរជាអាចារ្យ ចាប់រៀនតាំងពីគម្ពីរទីឃនិកាយ ដោយនិទ្ទេសស្មើគ្នា ក៏ព្រះថេរទាំងពីរ គឺព្រះនាគសេនថេរនិងព្រះតិស្សទត្តថេរនេះ ចាប់រៀន

ទន្ទេញព្រះពុទ្ធវចនៈគឺបិដកទាំង ៣ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយព្យញ្ជនៈប្រមាណ ៣ ខែក៏បានចប់ ហើយទើបតាំងរៀនទន្ទេញនូវពុទ្ធវចនៈគឺបិដកទាំង ៣ ដែលជាអដ្ឋកថាប្រមាណ ៣ ខែទៀតទើបបានចប់ រួមកាលបញ្ចូលគ្នាត្រូវជា ៦ ខែគត់ ទើបចប់ព្រះត្រៃបិដកទាំងគួនិងអដ្ឋកថា ឯព្រះធម្មរក្ខិតថេរជាអាចារ្យ បានដឹងថាព្រះនាគសេននេះនៅជាបុថុជ្ជននៅឡើយ ហើយទើបលោកមានថេរវាចាបំពោះទៅនឹងព្រះនាគសេន ជាផ្លូវនឹងឱ្យដឹងសេចក្តីដោយពាក្យឧបមាថា នៃនាគសេន ធម្មតានាយគោបាលដែលខំប្រឹងចិញ្ចឹមរក្សាគោ តែមិនអាចដឹងនូវរសនៃទឹកដោះគោនោះឡើយបំណែកអ្នកដទៃគេអាចនឹងបរិភោគនូវរស់នៃទឹកដោះគោនោះបាន សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ជាធម្មតាបុគ្គលជាបុថុជ្ជនក្រាស់ដោយរាគាទិកិលេស ទុកជាបានទ្រទ្រង់នូវព្រះត្រៃបិដកដែលជាគុណដ៏វិសេស ក៏គង់មិនអាចដឹងនូវរសនៃសាមញ្ញភាគី គឺមគ្គនិងផលដែលជាបំណែកគួរមានដល់សមណៈ ដូចជានាយគោបាលនោះឯង ។

ព្រះនាគសេនតិតទៅវិញថា **ហោតុ ភន្តេ ឯត្តកំ អនុសាសិតំ** បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ព្រះពុទ្ធវចនៈដែលព្រះករុណា

បានប្រាប់បង្រៀនដល់ខ្ញុំ ៗ បានរៀនរួចហើយ ៗ ក៏សូមតម្កល់ទុកសិនចុះ ខ្ញុំករុណានឹងពិចារណាមើល នូវរសនៃសាមញ្ញភាគី តទៅទៀត នាគសេនថាតែប៉ុណ្ណោះហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំលាព្រះ-អាចារ្យទៅកាន់ទីរបស់ខ្លួន ទើបលើកសតិបញ្ញាឡើងតាំងពិចារ-ណានូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន បញ្ញាញាណក៏ភ្លឺផ្លុះយល់ច្បាស់ នូវព្រះអរិយសច្ចប្រាកដបានដល់នូវព្រះអរហត្តផល ព្រមទាំងបដិ-សម្ភិទាញាណផង ដោយចំណែកនៃរាត្រីថ្ងៃនោះឯង ក្នុងខណៈនោះក៏កើតជាអស្ចារ្យបំផ្លែក បំណែកឯផែនដីក៏កំរើកញាប់ញ័របន្លឺនូវសព្ទសំឡេងដ៏គឹកកងរំពងខ្ទរខ្ទារ ហេតុដូចនោះហើយទើបព្រះអដ្ឋកថាពោលនូវគាថានេះថា ៖

រវតិ បលតិ បថវី ឧប្ចុយន្តំវ បីឡិតំ
តេលយន្តំ យថាចក្កំ ឯវំ កម្បតិ មេទនី
សំខុភិសុ(១) សមុទ្ទោ ច គិរិន្ទោ តត្ថ ឱនមិ
ឱនមិតេ សិនេរុម្ហិ ហឹហឹសន្តោ បវត្តតីតិ ៗ

(១) ច្បាប់ខ្លះថា សំខុភិ សោ សមុទ្ទោ ច តែបានពិនិត្យមើលទៅឃើញថា សំខុភិសុ ទើបត្រូវល្អ ៗ

សេចក្ដីថា គ្នាបអំពៅដែលបុគ្គលគាប មានស្លូវសត្ថ សង្កៀតគ្នាយ៉ាងណាមិញ ផែនដីក៏កំរើកគឹកកង មានឧបមេយ្យ ដូចនោះឯង យន្តប្រេងដែលបុគ្គលបង្វិលទៅដោយកង់ចក្រ យ៉ាងណាមិញ ផែនដីក៏កំរើករំជួលដូចគ្នានោះដែរ ឯសាគរ សមុទ្រក៏មានរលកបោកបែក ជាផលាសិន្ធុឡើង ទាំងស្ដេចភ្នំ ឈ្មោះមេរុសោត ក៏មានកំពូលទោទន់ឱនទៅកាន់ទីនោះ កាលបើ សិនេរុរាជមានកំពូលឱនទៅដូចនោះហើយ សត្វសំឡេងគ្រហឹម នៃស្ដេចភ្នំនោះថាហឹងហឹងដូចនោះ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅឥតមានអាក់ ឡើយ ។

ឯពួកសុរាង្គនិករអមរទេវាទាំងឡាយ ក៏មានបីតិសោមនស្ស ស្មោះសរ ត្រេកអររីករាយតែរាល់គ្នា បំណែកខាងមហាព្រហ្ម នៅក្នុងជាន់សោឡសសោត ក៏មានហឫទ័យផ្អកផ្អើល ហើយទះ ព្រះហត្ថា សរសើរនូវសីលាទិគុណាបុណ្យសម្ភារ ព្រះមហាថេរ ហើយបណ្ដាលជាអស្ចារ្យ នទាំងលំអិតបន្ទន៍បុណ្ណា និង មណ្ឌារតបុប្ផាជាតិក្នុងផ្ទៃអាកាស ក៏បង្អុរចុះមកបូជាហាក់ដូចជា មានវិញ្ញាណ ក្នុងខណៈកាលព្រះថេរជាម្ចាស់ បានលុះព្រះអរ-ហត្តាភិសេកជាឯកអរហន្តក្នុងគ្រានោះ ។

តេន ខោ បន សមយេន កោដិសតា អរហន្តា ក៏ក្នុងសម័យនោះសោតព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ១០០ កោដិ ដែលប្រជុំគ្នានៅក្នុងរក្ខិតលេណ ក្នុងភ្នំហិមពាន្តនោះក៏បានជ្រាបដំណឹងថា ព្រះនាគសេនបានសម្រេចកិច្ចាភិនិហារហើយ ទើបចាត់ប្រើព្រះអរហន្តជាទីណាសវិទូត ឱ្យទៅកាន់សំណាក់ ព្រះនាគសេនថេរដោយសេចក្ដីបង្គាប់ថា ព្រះនាគសេនចូរចូលមកកុំខាន ព្រោះយើងរាល់គ្នាមានប្រាថ្នាចង់ឃើញខ្លួនអ្នកពេកណាស់ គ្រានោះព្រះនាគសេនបានស្ដាប់ពាក្យទូតដូចនោះហើយ ក៏ស្រាប់តែបាត់បាកទីកន្លែងនោះ មកឃើញប្រាកដក្នុងទីចំពោះមុខនៃព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ១០០ កោដិ ដែលនៅគង់ក្នុងភ្នំហិមពាន្តនោះឯងហើយព្រះនាគសេនក៏ចូលទៅថ្វាយបង្គំនូវព្រះថេរទាំងឡាយ សួរថា ព្រះករុណាគ្រប់អង្គ ចាត់បម្រើឱ្យទៅហៅខ្ញុំព្រះករុណានេះមកព្រោះមានហេតុអ្វី ។

បំណែកព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ក៏មានថេរវាចាប្រាប់ទៅវិញថា នែនាគសេន សព្វថ្ងៃនេះមានព្រះមហាក្សត្រ ១ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមថាមិលិន្ទាធិរាជ មានអំណាចអាចនឹងពោលពាក្យបៀតបៀន នូវយើងទាំងឡាយគ្រប់គ្នាក្រៃពេកណាស់ ដោយ

សាកសួរនូវប្រស្នាផ្សេង ៗ ហើយយើងទាំងនេះនឹងរកអ្នកឯណាមួយ ឱ្យមានប្រាជ្ញាឆ្លាសវាងវៃ អាចឆ្លើយដោះសាព្យាករណ៍នូវប្រស្នាថ្វាយមហាក្សត្រនោះពុំមានឡើយ ហេតុនេះហើយយើងរាល់គ្នាសូមអារាធនានិមន្តអ្នក ឱ្យទៅទូន្មានព្រះបាទមិលិន្ទនោះ ឱ្យបានលុះក្នុងផ្លូវល្អផងកុំខាន **តិដ្ឋតុ ភន្តេ ឯកោ មិលិន្ទោ រាជា** ទើបព្រះនាគសេន ពិតទៅព្រះអរហន្តទាំងអស់នោះថា ព្រះករុណាម្ចាស់គ្រប់ព្រះអង្គកុំព្រួយ កុំថាឡើយតែស្ដេចមិលិន្ទ ១ ព្រះអង្គនេះទុកជាស្ដេច នៅក្នុងកំឡុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូលនេះក្ដី សុទ្ធតែមានបុញ្ញានុភាពស្មើ ៗ គ្នា នឹងស្ដេចមិលិន្ទនេះ ហើយមកគង់ឱ្យពេញមីរដេរដាស តសិរសាគ្នាក្នុងទីជម្ពូទ្វីបនេះ ហើយសួរនូវប្រស្នាយ៉ាងណា ក៏ខ្ញុំព្រះករុណា នឹងអាចញ៉ាំងព្រះមហាក្សត្រទាំងនោះឱ្យត្រេកអរដោយកិរិយាពោលដោះនូវអាថ៌ប្រស្នារបស់ស្ដេចទាំងឡាយនោះមិនខានឡើយ សូមនិមន្តព្រះករុណាម្ចាស់គ្រប់អង្គទៅកាន់សំណាក់ស្ដេចមិលិន្ទ ឯក្រុងសាគលរាជធានីឯណោះ ហើយកុំមានព្រះហឫទ័យ ភិតភ័យអារម្មណ៍ឡើយ ចូរមកនិមន្តទៅជាមួយនឹងខ្ញុំព្រះករុណាក្នុងកាលឥឡូវនេះ គ្រានោះព្រះមហាថេរទាំងឡាយ ធ្វើនូវកាសាវបជោត គឺតាក់តែងកាយដោយសំពត់

អម្ចាត់ហើយ ក៏គមនាការទៅជាមួយនឹងព្រះនាគសេនថេរក្នុងពេលនោះឯង ឯព្រះអរហន្តដែលចោមរោមព្រះនាគសេនក្នុងគ្រានោះចំនួន ៨០,០០០ អង្គ ។

តេន ខោ បន សមយេន អាយុបាលោ នាម ថេរោ បញ្ចនិកាយិកោ ក្នុងសម័យនោះមានព្រះមហាថេរ ១ អង្គ មាននាមថាអាយុបាល ជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញក្នុងនិកាយទាំង ៥ លោកតែងអាស្រ័យនៅក្នុងសង្ខេយ្យ(១)បរិវេណ វេលានោះព្រះបាទមិលិន្ទបរមក្សត្រាធិរាជទ្រង់ព្រះរាជតម្រិះក្នុងព្រះបិន្តាថា វេលារាត្រីថ្ងៃនេះជារាត្រីល្អរុងរឿង ដោយរស្មីព្រះចន្ទ្រចែងចាំងច្បាស់ប្រាសបាកមន្ទិលទោស គួរអាត្មាអញនឹងចូលទៅកាន់សំណាក់ សមណឬព្រាហ្មណ៍ដែលជាមេក្រុម មេគណៈ ជាគណាចារ្យ ឬអ្នកឯណាមួយដែលប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាព្រះអរហន្ត ឬជាព្រះពុទ្ធក្តី ដែលជាអ្នកចេះដឹងនូវពុទ្ធវចនៈ ក៏អ្នកទាំងឡាយអម្បាលនោះនឹងអាចនិយាយចរចាជាមួយនឹងអាត្មាអញបាន ឬអាចបន្ទោបង់នូវសេចក្តីសង្ស័យរបស់អញបានហ្ន៎ លុះទ្រង់ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះ

(១) ក្នុងសេចក្តីប្រែរយអក្សរសៀមថា អសំខេយ្យបរិវេណ ។

ហើយទើបសួរទៅសេវកយោធកាមាត្យទាំង ៥០០ តាមសេចក្ដីដែលទ្រង់ត្រិះរិះនោះ ទើបពួកសេវកាមាត្យទាំងនោះ ក៏ទូលតបទៅវិញថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស មានព្រះមហាថេរ ១ អង្គ មានព្រះនាមថាអាយុបាលថេរ ជាអ្នកទ្រទ្រង់នូវព្រះត្រៃបិដកជាពហូសូត្រ ហើយជាអ្នកមានសម្ដីថ្វីមាត់យ៉ាងវិចិត្រ អាចបេះបាំស្ងាត់នូវនិកាយទាំង ៥ លោកអង្គនោះឯងតែងគង់នៅក្នុង សំ-ខេយ្យបរិវេណ សេចក្ដីនេះសូមព្រះមហារាជស្ដេចព្រះរាជដំណើរទៅសួរនូវប្រស្នាចំពោះនឹងព្រះថេរអង្គនោះចុះ ។

ទើបព្រះមហាក្សត្រ ស្ដេចបង្គាប់ទៅអាមាត្យនោះវិញថា ចូរអ្នកឯងទៅពិតលោកម្ចាស់អង្គនោះ ឱ្យលោកជ្រាបជាមុន ថា យើងនឹងមកជួបនឹងលោកមិនខាន ឯមហាមាត្យនោះក៏បាន ប្រើបម្រើម្នាក់ឱ្យទៅកាន់សំណាក់ព្រះអាយុបាលថេរនោះ ពិតលោកតាមព្រះរាជបង្គាប់ ។ ព្រះអាយុបាលថេរលោកក៏ទទួលសេចក្ដីនោះដោយថេរវាចាថា សូមឱ្យព្រះមហាក្សត្រស្ដេចទ្រង់ព្រះរាជដំណើរមកចុះ ឯអាមាត្យនោះក៏ត្រឡប់ទៅវិញ យកសេចក្ដីក្រាបបង្គំទូលតាមដំណើរ ។ ព្រះមហាក្សត្រស្ដេចក៏មានព្រះសោម-

WAT KHEMARARATANARAM

នស្សហើយ ក៏តាំងបាត់ចែងរៀបព្រះអង្គឡើងគង់លើរាជរថ មាន ពួកសេវកយោនកាមាត្យទាំង ៥០០ ជាសេនាយោធាហែហម ព្រះអង្គចូលទៅកាន់សំណាក់ ព្រះអាយុបាលថេរ ឯសង្ខេយ្យបរិវេណអារាមឯនោះ ហើយស្ដេចក៏ធ្វើនមស្សការ បដិសណ្ឋារ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាស្រ័យទៅវិញទៅមកដោយសេចក្ដីរាក់ទាក់ ហើយ ទ្រង់គង់នៅក្នុងទី ១ ដ៏សមគួរ លុះគង់ស្រួលហើយ ទើបទ្រង់ មានព្រះរាជឱង្ការសួរ បំពោះទៅព្រះអាយុបាលថេរថា **កិមត្ថិយា ភន្តេ អាយុបាល** បពិត្រព្រះអាយុបាលថេរដ៏ចម្រើន បព្វជ្ជា ផ្នួសរបស់លោកម្ចាស់នេះ មានប្រយោជន៍ដូចម្ដេច មានសេចក្ដី ដ៏ឧត្ដមរុងរឿងដូចម្ដេចខ្លះ ។

ព្រះថេរឆ្លើយទៅវិញថា **ធម្មចរិយាយ សមចរិយត្ថាយ ខោ មហារាជ** បពិត្រសម្ដេចមហារាជ បព្វជ្ជានេះ មានប្រយោជន៍ ២ យ៉ាង គឺប្រយោជន៍នឹងបានប្រព្រឹត្តក្នុងធម៌ល្អហៅថា ធម្មចារី ម្យ៉ាង នឹងបានប្រព្រឹត្តក្នុងធម៌ដ៏ស្មើ ហៅថា សមចារីនោះម្យ៉ាង ដើម្បីជាគុណប្រយោជន៍យ៉ាងឧត្ដម ដល់ពពួកទេវតានិងមនុស្ស ទាំងឡាយ ។

ព្រះមហាក្សត្រត្រាស់ថា **អត្ថិ ភន្តេ កោចិ គិហិ ធម្មចារី សមចារី** លោកម្ចាស់ចុះគ្រហស្ថនឹងអាចប្រព្រឹត្តក្នុងធម៌ ដ៏ល្អនិងប្រព្រឹត្តក្នុងធម៌ ដ៏ស្មើនោះបានឬទេ ។

អាម មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឃរាវាសនឹងប្រកបការជាធម្មចារី សមចារីនោះ បានឥតមានទាស់អ្វីទេ គឺថាគ្រហស្ថអាចនឹងធ្វើចិត្តឱ្យជ្រះថ្លា ក្នុងគុណព្រះរតនត្រៃ អាចសមាទានរក្សានូវនិច្ចសីលឬឧបោសថសីល និងធ្វើទាន បម្រើនភាវនា ស្តាប់ធម៌ទេសនា បាត់ថាធម្មចារីសមចារីបាន បពិត្រមហារាជដូចកាលសម្តេចព្រះភគវន្តមុនី កាលដែលទ្រង់ធរមាននៅ ព្រះអង្គបានទៅគង់ក្នុងព្រៃឥសិបតនមិគទាយវន ទៀបក្រុងពារាណសី ទ្រង់សម្តែងនូវព្រះធម្មចក្កប្បវត្តនសូត្រ ប្រោសបញ្ចវគ្គិយភិក្ខុ លុះបានចប់សូត្រនោះហើយ ព្រហ្មទាំង ១៨ កោដិ ក៏បានសម្រេចមគ្គនិងផល ជាព្រះអរិយបុគ្គលដ៏ឧត្តមក្នុងលោក ឯព្រហ្មទាំងឡាយនោះ ក៏សុទ្ធសឹងជាគ្រហស្ថទាំងអស់ នឹងបានជាអ្នកបួសជាឧបសម្បទាដល់ម្នាក់ក៏ទេ ម្យ៉ាងទៀតកាលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ប្រោសប្រទានធម្មទេសនា មហាវេស្សន្តរបរិយាយ និងខទីរង្គារបរិយាយ និងរាហុលោវាទបរិយាយ

នៅទៀបមាត់ទ្វារនគរសង្កស្ស ក៏បរិស័ទទាំង ២០ កោដិ ដែលបានស្តាប់ធម៌ទេសនានោះ ក៏បានសម្រេចមគ្គនិងផលទាំងអស់ ឥតមានសល់ដល់ម្នាក់ឡើយ ឯបរិស័ទទាំងអស់នោះសោត ក៏សុទ្ធតែជាគ្រហស្ថទាំងអស់ដែរ ឥតមានជាបព្វជិតដល់ម្នាក់ឡើយ ។

អថ ខោ មិលិន្ទោ រាជា គ្រានោះព្រះបាទមិលិន្ទរាជ ទ្រង់ព្រះរាជសណ្តាប់ពាក្យព្រះថេរដូចនោះ ទើបស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការបំពោះទៅនឹងព្រះអាយុបាលថេរនោះថា លោកម្ចាស់បើដូចនោះ ពួកគ្រហស្ថទាំងប៉ុន្មាននោះ ក៏ដូចគ្នាស្មើគ្នានឹងបព្វជិតភេទនេះដែរ មិនមែនសម្រេចតែត្រង់បួសទេ គឺស្រេចត្រង់ប្រតិបត្តិល្អប្រតិបត្តិត្រូវនោះឯង បើយ៉ាងនោះអ្នកបួសជាសមណសាក្យបុត្រពុទ្ធជិនោរស ដែលបានកាន់បានរក្សានូវធុតង្គផ្សេង ៗ នោះ បំពោះជាអ្នកបួសទាំងនោះ បានសាងសន្សំនូវអំពើអាក្រក់ អំពីជាតិមុនមក បានជាផលកម្មដ៏លាមកនោះ ហូរហូនមិនដាច់ដល់មកក្នុងជាតិនេះ ផលបាបនោះឯង នាំចិត្តឱ្យកាន់យកនូវធុតង្គឈ្មោះឯកាសនិកឆាន់បង្ហាន់តែម្តង ព្រោះកាលជាតិអំពីមុនពួកអ្នកបួសទាំងនោះបានធ្វើនូវអំពើចោរកម្ម លួចប្លន់យកភោជនា

ហាររបស់អ្នកដទៃ បង្អត់អាហារគេ លុះដល់មកជាតិនេះ ផលកម្មនោះឯងដឹកនាំចិត្តឱ្យចង់ឆាន់ចង្ហាន់តែម្តង មិនអាចនឹងបរិភោគរាល់ពេលទៅបាន អើបើយ៉ាងនេះហើយ បព្វជ្ជាភេទនេះនឹងមានផលប្រយោជន៍អ្វី អ្នកបួសទាំងនោះនឹងរក្សាសីលក្តី បម្រើនតបឈានក្តី ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ក្តី ក៏មិនមានផលប្រយោជន៍ដូចគ្នាទាំងអស់ ។ ម្យ៉ាងទៀតលោកម្ចាស់អ្នកបួសទាំងឡាយកាន់នូវធុតង្គហៅថាអព្ភោកាសិក គឺមិននៅក្នុងទីសេនាសនដែលមានម្លប់ឡើយ តែងទៅនៅក្នុងទីវាលឥតមានម្លប់បិទបាំង ក៏អំពើដែលធ្វើដូចនេះ នេះមិនគឺវេរាអ្វីទេ គឺវេរាដែលអ្នកទាំងនោះកាលពីជាតិមុនមកបានប្រព្រឹត្តធ្វើនូវអំពើបោរកម្ម ទៅលួចប្លន់អ្នកស្រុករុះរើទំលាយផ្ទះ ធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកទាំងនោះវិនាសបាកទីកន្លែងរកទីពឹងពួនពំនាក់ពុំបាន ហេតុយ៉ាងនេះហើយ បានជាផលនៃអកុសលកម្មនោះ មកដឹកនាំចិត្តឱ្យកាន់យកធុតង្គវត្តឈ្មោះថា អព្ភោកាសិក ដែលជាធុតង្គរកទីដេកទីអង្គុយក្នុងម្លប់គ្មាន សីលរបស់អ្នកបួសទាំងឡាយនោះក្តី តបឬវត្តក្តី ព្រហ្មចរិ-យធម៌ក្តី ក៏មិនមានដល់អ្នកបួសទាំងនោះឡើយ ប្រការ ១ ទៀតដែលអ្នកបួសទាំងឡាយកាន់យកនូវធុតង្គវត្តឈ្មោះថា នេសជ្ជិក

គឺសេចក្តីតាំងចិត្តអធិស្ឋាន តែអង្គុយមិនព្រមដេក នោះកាលអំពីជាតិមុន ពួកអ្នកបួសទាំងឡាយនេះ ធ្វើជាចោរកំណាចចាំស្កាត់ផ្លូវប្លន់អ្នកដំណើរទាំងឡាយ តែងចាប់ចងនូវអ្នកទាំងឡាយដែលជាអ្នកដំណើរនោះ ចងរឹតរួតពាន់ដៃទៅខាងក្រោយ គឺចង-សេក មិនឱ្យដេកបានឱ្យតែអង្គុយនៅ ហេតុនេះហើយបានជាផលនៃអកុសលនោះ មកដឹកនាំចិត្តឱ្យកាន់យកនេសជ្ជិកធុតង្គ គឺធុតង្គមិនព្រមដេកនោះឯង សីលរបស់អ្នកទាំងឡាយនោះក៏មិនមាន ឈានក៏មិនមាន ព្រហ្មចរិយធម៌ក៏មិនមានទាំងអស់លោកម្ចាស់ ។

កាលបើមហាក្សត្រស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការ សម្រេចយ៉ាងនេះហើយ ព្រះអាយុបាលថេរលោកស្ងៀមនៅ មិនអាចនឹងពោលជជែកប្រកែកតទៅនឹង មហាក្សត្រទៀតឡើយ សម័យនោះយោនកាមាត្យទាំង ៥០០ ក៏ក្រាបបង្គំទូលព្រះមហាក្សត្រថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ សូមព្រះករុណាស្តេច ទ្រង់ព្រះមេត្តាស្ថិតនៅដោយសង្កហរិត្តការសិនចុះ ព្រោះព្រះថេរអង្គនេះ លោកជាបណ្ឌិត ជាពហូសូត្រជាអ្នកចាំស្ទាត់ក្នុងនិកាយទាំង ៥ តឡូវនេះបែរទៅជាមិនក្លៀវក្លា មិនអាចនឹងតបតព្រះរាជបុច្ឆាបានវិញ។

ក្នុងវេលានោះព្រះបាទមិលិន្ទរាជ ស្តេចមិនបានអើពើពាក្យរាជអាមាត្យទាំងនោះឡើយ ទ្រង់ទតព្រះនេត្របំពោះទៅត្រង់ព្រះថេរ ឃើញព្រះថេរនោះគង់ស្ងៀមនៅដូចនោះហើយ ក៏ទះព្រះហស្ត ត្រាស់ថា **តុច្ឆោ វត ភោ ជម្ពុទីបោ ឥត្ថិ** នែយោនកាមាត្យទាំងឡាយ ខ្ញុំឯងយល់ឃើញថា ជម្ពូទ្វីបទាំងមូលនេះសូន្យស្ងាត់ទទេ រកអ្នកបេះដឹងគ្មានទេ ទោះបីសមណៈក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី ពួកសង្ឃក្តី គណៈក្តី ឬគណាចារ្យក្តី ម្យ៉ាងទៀតអ្នកឯណា ១ ដែលជាអ្នកប្តេជ្ញាខ្លួនថាជាព្រះអរហន្ត ឬជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធក្តី មិនអាចដើម្បីនឹងពោលជជែកជាមួយនឹងយើងបាន ឬនឹងកាត់នូវសេចក្តីសង្ស័យរបស់យើងបានឡើយ បំណែកឯព្រះអាយុបាលថេរ លោកបានឃើញអាការកិរិយារបស់ស្តេចនោះ ដូចនោះហើយ លោកគិតថា ធម្មតាសមណៈទាំងឡាយ មិនគួរនឹងនិយាយជជែកដោយហេតុប្រកៀវប្រកាន់ ឬដោយការជំលោះប្រកែកនោះឡើយ ឯកិច្ចដែលអាត្មាអញមិនបានឆ្លើយដោះសានូវអាថ៌ប្រស្នានៃមហាក្សត្រនេះ ក៏មិនមែនជាការនឹងឱ្យសាសនាវិនាសសាបសូន្យឡើយ លុះគិតដូចនេះស្រេចហើយ លោកក្រោកឡើងរលាស់នូវចម្ពក្ខន្ធ ហើយនិមន្តចេញទៅ ។ ឯព្រះមហាក្សត្របាន

ឃើញព្រះថេរក្រោកទៅយ៉ាងនោះហើយ ស្តេចក៏តាំងគិតម្តង ទៀតថា ឱមែនហើយតើ បើដូចនេះនឹងនៅមានអ្នកដទៃណា ១ ជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញា អាចនឹងចរចាមួយអន្លើដោយអាត្មាអញ ឱ្យអស់សង្ស័យបានឬហ្ន៎ លុះទ្រង់ព្រះតម្រិះដូចនេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរទៅនេមិត្តិយអាមាត្យថា នែនេមិត្តិយក្នុងនគរយើងនេះនឹងមានអ្នកណា ១ ជាបណ្ឌិតអាចនឹងពោលជជែកជាមួយគ្នានឹងយើងបានឬទេ ។ ក៏ក្នុងសម័យនោះដួនជានេមិត្តិយអាមាត្យបានដឹងដំណឹងច្បាស់ថា មានព្រះថេរ ១ អង្គ មាននាមថាព្រះនាគសេនដ៏មានអាយុ មានពពួកនៃសមណៈបោមរោម ជាយសបរិវារបានទ្រទ្រង់នូវព្រះត្រៃបិដក ព្រមទាំងត្រៃភេទវិសេសផង ជាបុគ្គលមានប្រាជ្ញាភ្លឺឆ្លុះព្រោងព្រាយ អាចបេះចាំស្ទាត់ក្នុងនិកាយទាំង ៥ ប្រការ មានទីឃនិកាយជាដើម អាចទ្រទ្រង់នូវព្រះបរិយត្តិធម៌ក្នុងសាសនាសម្តេចព្រះជិនសត្ថា ដែលប្រកបដោយអង្គ ៩ ប្រការមានសុត្តថា សុត្តនិងគេយ្យជាដើម មានបារមីទុំបរិបូណ៌ ជាបុគ្គលមានចិត្តតាំងនៅមាំមួន ប្រៀបដូចជាស្តេចភ្នំមិនបានកម្រើកញាប់ញ័រ ប្រាកដជាបណ្ឌិតពិតយ៉ាងល្អអាចញាំញីនូវពាក្យបរប្បវាទ ជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងអត្ថនិងធម៌ដ៏-

វិចិត្រដោយព្យញ្ជនៈ កម្របុគ្គលដទៃជ្រៀតជ្រែក ឬរាំងឃាត់ដោយកលឧបាយណាមួយបានឡើយ ជាអ្នកឈ្នះនូវសង្គ្រាម មានរស្មីប្រាជ្ញាភ្លឺព្រោងព្រាយ អាចបន្ទោបង់នូវសេចក្តីងងឹតងឿងឆ្ងល់របស់បុគ្គលដទៃបាន មានវាចាយ៉ាងពីរោះស្រស់ស្រាយ ហើយអាចឈ្វេងយល់ដឹងច្បាស់នូវហេតុនិងផល និងភាសាដទៃនិងកំណើតព្យញ្ជនៈផង ជាបុគ្គលបានដល់នូវត្រើយគឺព្រះនិព្វានមានប្រាជ្ញាច្រើន ប្រៀបដូចទឹកក្នុងមហាសមុទ្រសាគរ ព្រះថេរនោះឯងជាបណ្ឌិត ដ៏ឧត្តមជាងធីរាធីរជាតិទាំងពួង ជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាសដោយពាក្យពោលក្នុងទីប្រជុំធំ មិនឱ្យធ្គាំធ្គងឡើយ ជាបុគ្គលអាចនឹងញាំញីនូវពួកតិរ្ថិយទាំងពួងបាន ជាអ្នករាងវៃអង់អាចបេះទូន្មានអ្នកដទៃ ហើយបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីសុខកាយសុខចិត្តឥតមានសៅហ្មង ជាម្ចាស់វិសុទ្ធសង្ឃ ជាអង្គឯកអសេក្ខបុគ្គល ជាព្រះអរហន្តដ៏ប្រសើរ ជាអ្នកដល់ហើយនូវសេចក្តីរុងរឿងដោយលាភសក្ការៈនិងរុងរឿងដោយយសបរិវារ ជាបុគ្គលគួរជាទីគោរពរាប់អានដល់បរិស័ទទាំង ៤ ពួក ។ ម្យ៉ាងទៀតកាលបើនឹងប្រែបាលីឬអដ្ឋកថា ក៏គួរជាទីជ្រះថ្លាដល់សោតប្រសាទនៃបណ្ឌិតជាតិទាំងឡាយ ដែលជាតាក់មានប្រាជ្ញា កាល

បើនឹងប្រកាសនូវពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះជិនសាស្ដា ដែលប្រកបដោយអង្គ ៩ ប្រការដល់ប្រជាជនទៀតក៏ឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់ ហើយជាអ្នកចាត់ចែងនូវគ្រឿងបូជាគឺព្រះធម៌ លើកឡើងនូវមហាប្រាសាទគឺព្រះត្រៃបិដក ដំឡើង ៗ នូវទង់ជ័យគឺព្រះពុទ្ធវចនៈ ផ្លុំនូវស័ង្ខគឺព្រះសទ្ធម្ម គោះឬទូងនូវស្គរធំពោលគឺព្រះអរិយសច្ច កម្ដៅនូវមេឃគឺធម៌ ឆ្លៀលឆ្វាត់ដោយផ្លេកបន្ទោរ គឺប្រាជ្ញាញាណ ហើយព្រះថេរអង្គនោះមានទាំងពួកភិក្ខុសង្ឃចោម រោមឆ្វេងស្ដាំ បរចេញទៅកាន់ចារិកនៃស្រុក និងនិគមជនបទខេត្តដែននគររាជធានី បានអនុគ្រោះនូវមហាក្សត្រទាំងឡាយ និងពពួកជនទាំងឡាយច្រើនដោយធម្មទេសនា ហើយឥឡូវនេះលោកក៏បានដល់មកកាន់ក្រុងសាគលរាជធានី ដែលជាទីលំនៅនៃព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជ ឯព្រះថេរនោះព្រមទាំងសមណបរិវារទាំងអស់ ក៏ចូលទៅអាស្រ័យនៅ ៗ សង្ខេយ្យបរិវេណ ដែលជាទីនៅនៃព្រះអាយុបាលថេរក្នុងកាលគ្រានោះ ។ ហេតុនេះហើយបានជាអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ លោកពោលសរសើរព្រះនាគសេនថេរនោះជាបទគាថានេះថា ។

ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី　　　និបុណោ ច វិសារទោ
សាមាយិកេ ច កុសលោ　　　បដិភាណេ ច កោវិទោ
តេបិដកេហិ បរិវុតោ　　　បញ្ចនិកាយិកេហិ ច
ចតុនិកាយិកា ភិក្ខូ　　　នាគសេនំ បុរក្ខិសុំ
តេហិ ភិក្ខូហិ បរិវុតោ　　　និបុណោ សព្វបាលិភិ
ចរន្តោ គាមនិគមំ　　　សាគលំ ឧបសង្កមិ
សំខេយ្យំ បរិវេណម្ហិ　　　នាគសេនោ វសី តទា
សមតុលេហិ បរិវុតោ　　　ចរតេ កេសរី យថា
គម្ភីរបញ្ញោ មេធាវី　　　មគ្គាមគ្គស្ស កោវិទោ
ឧត្តមត្ថំ បកាសេន្តោ　　　នាគសេនោ វិសារទោ ។

សេចក្តីថា ព្រះនាគសេនថេរនេះ លោកជាពហុស្សូត្រ ជាអ្នកមានសម្តីភាងវៃដ៏វិចិត្រ ជាបុគ្គលបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីអង់អាច ជាអ្នកប្រាជ្ញឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងទីប្រជុំ និងប៉ិនប្រសប់ក្នុងកិរិយាពោលចរចា ហើយមានទាំងសមណបរិវារ ដែលជាអ្នកចេះចាំស្ទាត់នូវនិកាយទាំង ៥ និងបិដកទាំង ៣ ប្រការ មកចោមរោមជាបរិវារផង ម្យ៉ាងទៀតភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលជាអ្នករៀនសូត្រនូវកាយ

ទាំង ៤ ប្រការនោះ ក៏លើកតម្កល់នូវព្រះនាគសេនថេរ ទុកជាប្រធាន ហើយភិក្ខុទាំងនោះ សុទ្ធតែជានាក់បេះបាំស្នាក់នូវបាលីទាំងអស់ ឯព្រះនាគសេនសោត លោកក៏ត្រាច់ទៅកាន់ស្រុកនិងនិគម ដរាបមកដល់កាន់ក្រុងសាគលរាជធានីនេះ មកគង់ន នៅវិត្តឈ្មោះសង្ខេយ្យបរិវេណ លោកជាអ្នកប្រាជ្ញមានប្រាជ្ញាដ៏ជ្រាលជ្រៅគម្ភីរភាព ត្រាស់ដឹងនូវមគ្គនិងផល ហើយតែងប្រកាសនូវប្រយោជន៍ យ៉ាងឧត្តមប្រាប់គេរាល់គ្នា ជាបណ្ឌិតដ៏ក្លៀវក្លា ប្រៀបដូចកេសរសីហរាជនោះឯង ។

តំ សទ្ទំ សុត្វា ទេវមន្តិយោ មិលិន្ទរាជានំ ឯតទវោច ទេវមន្តិយអាមាត្យ បានឮនូវកិត្តិនាម និងគុណសម្បត្តិរបស់ព្រះថេរដូចសេចក្តីខាងដើមនេះហើយ បានជាក្រាបបង្គំទូលព្រះមហាក្សត្រនោះថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ រឿងនេះសូមទ្រង់រង់ការសិនបុះ ព្រោះឥឡូវនេះមានភិក្ខុ ១ អង្គ ព្រះនាមថានាគសេនសែន ហៅបេះជាមហាបណ្ឌិតពិតជាអ្នកប្រាជ្ញ ជាអ្នកក្លៀវក្លាអង់អាច ជាធម្មកថិកយ៉ាងឆ្នើម លោកនោះជាពហុស្សូត្រ ជាអ្នកវាងវៃដោយសំដីពោលពីរោះជាវិចិត្រកថា អាចបេះដឹងនូវបា-

លីនិងអដ្ឋកថានិងភាសាផ្សេង ៗ មានបារមីទុំបរិបូណ៌ ម្យ៉ាងទៀត ជាអ្នកធ្លាប់ប្រសប់ តែងនិយាយជជែកបរបា ជាមួយនឹងលោកបាលទាំងឡាយ គឺឥន្ទទេវរាជនិងសុយាមទេវរាជ និងស្តេចវរុណ កុវេរ វេស្សវណ្ណបាន ឥតមានញញើតកោតខ្លាចឡើយ នឹងបាច់បាំពោលទៅថ្វីដល់មនុស្សលោកយើងនេះ ។

គ្រានោះព្រះបាទមិលិន្ទរាជ ស្តេចបានឮឈ្មោះថាព្រះនាគសេន ។ មួយរំពេចដូចនេះហើយ ទ្រង់ក៏មានព្រះហឫទ័យញាប់ញ័រតក់ស្លុតព្រឺរោម ទើបទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការបំពោះទៅនឹងទេវមន្តិយអាមាត្យថា នែទេវមន្តិយ បុះឥឡូវនេះព្រះនាគសេនថេរម្ចាស់នោះលោកគង់នៅក្នុងទីណា ចូរអ្នកប្រាប់យើងឱ្យច្បាស់ ព្រោះយើងមានប្រាថ្នាចង់ជួបនឹងព្រះថេរអង្គនោះក្រៃពេកណាស់ ។ ឯទេវមន្តិយក៏ក្រាបបង្គំទូលថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ព្រះនាគសេនថេរមានភិក្ខុទាំង ៨០,០០០ អង្គជាបរិវារ សព្វថ្ងៃនេះលោកគង់នៅក្នុងសង្ខេយ្យបរិវេណ ទៀបក្រុងសាគលរាជធានីនេះសូមទ្រង់ជ្រាប ។ ទើបស្តេចទ្រង់បង្គាប់ថា នែទេវមន្តិយ ចូរអ្នកចាត់បម្រើឱ្យទៅពិតលោកម្ចាស់នោះ ឱ្យលោកជ្រាបជាមុនថា យើងមាន

ប្រាថ្នាចង់ជួបនឹងលោកពេក ឯទេវមន្តិយ បានទទួលព្រះរាជឱង្ការដូចនោះហើយ ក៏តាំងបាត់រាជទូតម្នាក់ឱ្យទៅពិតព្រះថេរនោះថា "ព្រះមហាក្សត្រស្តេចមានព្រះហឫទ័យប្រាថ្នាចង់ជួបនឹងលោកម្ចាស់" ឯរាជទូតក៏បានទៅពិតព្រះនាគសេនថេរ តាមព្រះរាជឱង្ការត្រាស់នោះ បំណែកព្រះថេរលោកបានស្តាប់នូវពាក្យរាជទូតនោះហើយ ទើបប្រាប់ទៅទូតនោះវិញថា នែព្រះរាជបម្រើសូមអញ្ជើញព្រះមហាក្សត្រស្តេចយាងមកចុះ តាមព្រះហឫទ័យប្រាថ្នា ។ ឯរាជបម្រើនោះត្រឡប់មកវិញ ហើយយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលតាមពាក្យព្រះថេរនោះ ព្រះមហាក្សត្រស្តេចបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ហើយ ទើបទ្រង់ឱ្យរៀបរាជរថយ៉ាងវិសេស រួចព្រះអង្គក៏ស្តេចឡើងគង់លើព្រះរាជយានរនោះ ហើយពួកយោធកាមាត្យជាបរិវារហែព្រះអង្គទៅ មួយអន្លើដោយពលនិកាយដ៏ច្រើន បំពោះនឹងទៅជួបនឹងព្រះនាគសេនថេរឯសង្ខេយ្យបរិវេណគ្រានោះព្រះនាគសេនថេរ លោកកំពុងតែគង់នៅក្នុងសាលាទីប្រជុំធំជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃទាំង ៨០,០០០ អង្គ ឯព្រះមហាក្សត្រស្តេចក៏ទតទៅឃើញពួកសង្ឃ ជាបរិស័ទនៃព្រះនាគសេនច្រើនយ៉ាងនោះហើយ ទើបទ្រង់សួរទៅទេវមន្តិយជារាជអាមាត្យថា

នៃទេវមន្ត្តិយ បុះបរិស័ទអ្នកណា ក៏ប្រើនមីរដេរដាសដល់ម្ល៉េះ ទេវមន្តិយក៏ទូលថា ឯបរិស័ទទាំងអស់នោះ ជាពួករបស់ព្រះនាគសេនថេរហើយ សូមព្រះករុណាស្តេចទ្រង់ជ្រាប។

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជ លុះស្តេចបានជ្រាបប្រាកដនូវបរិ-ស័ទទាំងអស់នោះ ថាជាបក្សពួករបស់ព្រះនាគសេនដូចនោះហើយ ទ្រង់ក៏មានព្រះហឫទ័យព្រួយព្រឺរោម តក់ស្លុតរន្ធត់ញាប់ញ័រ ប្រៀបដូចសត្វដំរី ដែលជាប់នៅក្នុងចំណោមសត្វរមាសបោមព័ទ្ធជុំវិញ ឬដូចពស់នាគ ដែលនៅក្នុងចំណោមបក្សីគ្រុឌ ពុំនោះសោតប្រៀបដូចឆ្កែចចក ដែលពស់ថ្លាន់ព័ន្ធព័ទ្ធជាប់ហើយ ឬដូចខ្លាឃ្មុំដែលក្របីបោមរោមហើយ ឬដូចសត្វកង្កែបដែលនាគព័ទ្ធចាប់បានហើយ ឬដូចសត្វម្រឹគដែលជាប់បំពាក់ដោយអន្ទាក់ឬអង្គប់ បើមិនដូចនោះសោត ស្តេចមិលិន្ទរាជនោះ ដែលមានព្រះហឫទ័យតក់ស្លុតខ្លាចព្រះនាគសេនថេរប្រៀបដូចសត្វពស់សាមញ្ញ ដែលនៅក្នុងអំណាចនៃហ្មពស់ ឬដូចសត្វកណ្តុរដែលនៅក្នុងអំណាចឆ្មា ឬដូចភូតបិសាចខ្មោចព្រាយដែលជាប់នៅក្នុងកណ្តាប់ដៃហ្មពេទ្យ ឬដូចព្រះចន្ទនៅក្នុងមាត់នៃរាហូអសុរិន្ទ ឬដូចសត្វពស់សាមញ្ញដែលជាប់នៅក្នុង

WAT KHEMARARATANARAM

កំប្រោង ឬដូចសត្វស្លាបដែលជាប់នៅក្នុងទ្រុង ឬដូចសត្វត្រីដែលជាប់នៅក្នុងជាល ឬដូចបុរសដែលចូលលង់ខ្លួនទៅក្នុងអំណាចនៃសត្វម្រឹគពាឡ បើមិនដូចនោះទេឧបមាដូចយក្សទាំងពួងដែលមានទោសខុសនឹងស្ដេចវេស្សវណ្ណ ឬដូចទេវបុត្រដែលទៀបច្យុតិបាកស្ថានទិព្វនោះឯង ទ្រង់មានព្រះហឫទ័យតក់ស្លុតភាន់ភាំងជាទីបំផុត តែទ្រង់ទំតាំងទំតម្រង់ព្រះស្មារតីថា ព្រះថេរអង្គនេះមិនអាចនឹងធ្វើអ្វីអញបានឡើយ ហើយស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការប្រាប់ទៅទេវមន្ត្រីយអាមាត្យថា នៃទេវមន្ត្រីយ អ្នកឯងកុំបាច់បាំបង្ហាញព្រះនាគសេននោះដល់យើងឡើយ យើងគង់ស្គាល់មិនខានទេ ទេវមន្ត្រីយអាមាត្យឆ្លើយថា សូមព្រះករុណាស្ដេចជ្រាបបុះ ។ បណ្ដាភិក្ខុសង្ឃដែលជាបរិស័ទទាំង ៨០,០០០ អង្គក្នុងវេលានោះ ព្រះនាគសេនថេរមានវស្សាខ្ចីជាងភិក្ខុទាំងឡាយ ៤០,០០០ អង្គដែលគង់នៅខាងមុខនោះ ហើយមានវស្សាចាស់ជាងភិក្ខុទាំងឡាយ ៤០,០០០ អង្គ ដែលគង់នៅខាងក្រោយអង្គលោកនោះ គឺអង្គព្រះនាគសេនឯងគង់នៅជាកណ្ដាលនៃភិក្ខុសង្ឃទាំងនោះ ទើបព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ទតព្រះនេត្រពិនិត្យមើលសព្វគ្រប់ តាំងពីដើមអាសនៈរហូតដល់ចុងអាសនៈ ក៏បានឃើញ

នូវព្រះនាគសេន គង់នៅលើទីអាសនៈជាកណ្តាលនៃភិក្ខុសង្ឃទាំងពួង ទ្រង់ក៏ជ្រាបច្បាស់ថា លោកនេះហើយជាព្រះនាគសេនពិតឥតមានសង្ស័យ ព្រោះទ្រង់ស្គាល់ឫកអាការជាអ្នកក្លៀវក្លាអង់អាចឥតមានស្ញើបខ្លាចព្រឺព្រួចអ្វីឡើយ ប្រៀបដូចជាកេសរសីហរាជ ដែលស្ថិតនៅក្នុង កណ្តាលហ្វូងនៃសីហៈទាំងពួងនោះឯង ហើយទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ទៅទេវមន្តិយអាមាត្យថា **ឯសោ ខោ អាយស្មា នាគសេនោ** នៃទេវមន្តិយ ព្រះនាគសេនមិនគឺអង្គណាទេ គឺព្រះថេរនោះហ្ន៎ យើងស្គាល់ដោយច្បាស់ រាជអាមាត្យក៏ទូលតបទៅវិញថា ព្រះករុណាស្តេចទ្រង់ជ្រាបនោះមែនប្រាកដហើយ ឯមហាក្សត្រ ស្តេចបានឃើញនូវព្រះនាគសេនហើយទ្រង់ក៏មានព្រះហឫទ័យ ភ័យស្ញើបជាប់ជានិច្ច នៅក្នុងព្រះសន្តានហេតុនោះហើយ ទើបបានជាបោរាណាចារ្យទាំងឡាយ លោកពោលនូវគាថានេះថា៖

បរណោន ប សម្បន្នំ សុទន្តំ ឧត្តមេ ទមេ
ទិស្វា រាជា នាគសេនំ ឥទំ វចនមព្រវិ
កថិកា មយា ពហូ ទិដ្ឋា សាកច្ឆា ឱសដ្ឋា ពហូ
ន តាទិសំ ភយំ ហោតិ អជ្ជ តាសោ យថា មម

និស្សំសយំ បរាជយោ មម អជ្ជ ភវិស្សតិ
ជយោ ច នាគសេនស្ស យថា ចិត្តំ ន សណ្ឋិតំ ។

សេចក្តីថាព្រះមហាក្សត្រស្តេចបានឃើញ នូវព្រះនាគសេនថេរ ដែលជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីប្រព្រឹត្តិនិងការទូន្មានខ្លួនយ៉ាងឧត្តមដូចនោះហើយ ទើបទ្រង់ពោលជាឧទានវាចាថា ឯពាក្យពេចន៍ជាគ្រឿងពោល ដែលអាត្មាអញបានយល់នោះក៏មានច្រើនប្រការពេកណាស់ សេចក្តីសាកសួរបោទឆ្លើយនោះសោតក៏ខ្លួនអញធ្លាប់ដោះឆ្លើយជាច្រើនគ្រាណាស់ មិនដែលមានស្អុនការដល់ម្តងឡើយ ទើបនឹងថ្ងៃនេះ សេចក្តីតក់ស្លុតក៏ហាក់ដូចជានឹងមានមកដល់អញប្រាកដហើយ ឱការបរាជ័យចាញ់គេ មុខជានឹងមានមកដល់អញក្នុងថ្ងៃនេះ រកសង្ស័យគ្មានឡើយ ឯជ័យជំនះ មុខជានឹងបានខាងព្រះនាគសេនថេរ ក្នុងថ្ងៃនេះមិនខានអាត្មាអញមិនដឹងបើនឹងតម្កល់ចិត្តយ៉ាងណាទេ ។

សេចក្តីដែលសម្តែងមកនេះ ជាពាហិរកថាសម្តែងដោយព្រះបាទមិលិន្ទ ស្តេចបានសួរអាចារ្យទាំងពួង មានបុរណកស្សបនិងព្រះអាយុបាលថេរជាដើម ក៏ចប់បរិបូណ៌តែប៉ុណ្ណោះហោង ។

មិលិន្ទបញ្ហា

បឋមវគ្គ មានប្រស្នា ១៥

នាមបញ្ហា ។ ទី ១

សេចក្ដីបុច្ឆានិងវិសជ្ជនារបស់ព្រះបាទមិលិន្ទ និងព្រះនាគសេនថេរ ។

អថ ខោ មិលិន្ទោ រាជា យេនាយស្មា នាគសេនោ តេនុបសង្កមិ ឧសង្កមិត្វា អាយស្មតា នាគសេនេន សទ្ធឹ សម្មោទិ ។

សេចក្ដីថា គ្រាមួយនោះ ព្រះបាទសម្ដេចមិលិន្ទរាជបានចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះនាគសេនថេរ ហើយក៏ទ្រង់ធ្វើនូវសេចក្ដីត្រេកអរសាទរជាមួយគ្នា រួចហើយមហាក្សត្រស្ដេចក៏គង់នៅក្នុងទីមួយដ៏សមគួរ ។

ឯព្រះនាគសេនបានធ្វើសេចក្ដីសម្រួល ព្រះហឫទ័យនៃព្រះមិលិន្ទ ឱ្យស្ដេចរីករាយសប្បាយក្នុងពេលនោះ ដោយសេចក្ដីស្មោះសរ ។

ព្រះបាទមិលិន្ទ ស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការទៅនឹងព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំមានប្រាថ្នាដើម្បីនឹងចរបាសួរនូវប្រស្នាជាដំបូងនឹងលោកម្ចាស់បានឬតុំបាន ។

ព្រះនាគសេនក៏ថ្វាយព្រះពរថា សូមមហាបពិត្រស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការមកចុះ អាត្មាភាពនឹងស្ដាប់ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំសួរហើយ លោកម្ចាស់ចូរស្ដាប់ចុះ ។

ន. បពិត្រមហារាជ អាត្មាភាពស្ដាប់ហើយ សូមព្រះអង្គបរបាចុះ ។

ម. បុច្ឆិតំ ភន្តេ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ខ្ញុំសួររួចហើយ ។

ន. វិសជ្ជិតំ មហារាជ បពិត្រមហារាជ អាត្មាភាពឆ្លើយរួចហើយ ។

ម. កឹ វិសជ្ជិតោ លោកម្ចាស់ឆ្លើយថាដូចម្ដេច ។

ន. កឹ បុច្ឆិតោ មហាបពិត្រសួរថាដូចម្ដេច ។

កាលបើព្រះមហាក្សត្រ និងព្រះនាគសេនថេរ បានបុច្ឆាវិសជ្ជនាយ៉ាងនេះហើយ ពួកយោនកាមាត្យទាំង ៥០០ នាក់ក៏ឱ្យ

សព្ទសាធុការដល់ព្រះនាគសេនថេរ ហើយទើបក្រាបបង្គំទូល ព្រះបាទមិលិន្ទថា សូមអញ្ជើញព្រះអង្គសួរនូវអត្ថបញ្ហានឹងព្រះនាគសេនថេរតទៅទៀត ក្នុងកាលឥឡូវនេះ គ្រានោះមហាក្សត្រាធិរាជស្តេចទ្រង់ចោទនូវប្រស្នាតទៅទៀតថា លោកម្ចាស់ធម្មតាបុគ្គលដែលនឹងសន្ទនាគ្នា បើមិនដឹងនាមនិងគោត្រនៃគ្នានិងគ្នា ហើយក៏របៀបពាក្យនៃជនទាំងពីរនោះ មិនបានជាការមាំមួនឡើយ ហេតុដូចនេះយើងទាំងពីរនាក់ ត្រូវដឹងឈ្មោះគ្នាទៅវិញទៅមកជាមុនសិន ស្តេចទ្រង់ត្រាស់ដូចនេះហើយ ទើបសួរថា កិន្នាមោសិ លោកម្ចាស់ព្រះនាមឈ្មោះអ្វី ។

ន. នាគសេនោ នាម បពិត្រមហារាជ ឯឈ្មោះអាត្មាភាពនោះ ពួកព្រាហ្មណាចារ្យ ទាំងឡាយ គេតែងហៅថា នាគសេន ៗ ដូចនេះ ទាំងមាតាបិតារបស់អាត្មាភាពសោត លោកឱ្យឈ្មោះអាត្មាភាពច្រើនយ៉ាងទៀត ជួនកាលលោកហៅថា នាគសេនខ្លះ ជួនហៅថាវីរសេនខ្លះ សូរសេនខ្លះ សីហសេនខ្លះ ឯសព្ទថានាគនោះ ព្រោះសេចក្តីថា អ្នកឯណាមិនធ្វើនូវកម្មជាលាមក អ្នកនោះឯងឈ្មោះថា នាគ ។

ឯនាមថា **សេន** នោះព្រោះសេចក្តីថា ជាទីពឹងពំនាក់ ជាទីឱនក្រាបនៃបុគ្គល ដែលប្តេជ្ញាខ្លួនជាសិស្ស សិក្សារៀនសូត្រ ដែលថា **វីរ** នោះ ដោយអត្ថថា មានសេចក្តីព្យាយាមមិនមានរួញរា ដែលថា **សូរ** នោះដោយអត្ថថា ក្លៀវក្លាអង់អាចប្រាសចាកភ័យ មិនមានកោតខ្លាចក្នុង កណ្តាលបរិស័ទ ដែលថា **សីហ** នោះ ដោយអត្ថថា ជាទីកោតក្រែងដល់អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយដទៃ ដូចកេសរសីហ ជាទីកោតខ្លាចដល់ពួកម្រឹគជាតិទាំងពួង ឯ **សេន** សព្ទនោះ មានសេចក្តីដូចបានអធិប្បាយមកហើយ ក្នុងខាងដើម ឯពាក្យពោលកំណត់ ដែលលោកទាំងពួងបញ្ញត្តទុក នឹងមានសត្វមានបុគ្គលជាទីតាំងនៃមានៈទិដ្ឋិកាន់យកមាំថា **អហំ មមំ** ក្នុងឈ្មោះទាំងពួងនោះ ដោយបរមត្ថវោហារក៏ទេ មហាបពិត្រ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ព្រះបាទមិលិន្ទមានព្រះរាជឱង្ការ ទៅនឹងពួកយោនកទាំង ៥០០ និងព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំង ៨០,០០០ អង្គថា អស់អ្នកអស់លោកទាំងឡាយចូរស្តាប់នូវពាក្យព្រះនាគសេនថេរបុះ លោកជាពួកព្រហ្មចារីយ របស់លោកហៅខ្លួនលោកថានាគសេន ៗ នោះនឹងមានសត្វមានបុគ្គលក្នុងឈ្មោះនោះ ដោយបរមត្ថវោហារ

ក៏ទេ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន បើសត្វនិងបុគ្គលមិនមានក្នុងឈ្មោះនេះដូចពាក្យ ដែលលោកម្ចាស់ពោលមកហើយ ចុះជនទាំងឡាយឯណា ដែលគេបានឱ្យនូវបាត្រនិងចីវរ និងអាហារបិណ្ឌបាត និងគ្រឿងសេនាសនៈ និងគិលានបច្ច័យ និងភេសជ្ជបរិក្ខារទាំងពួងដល់លោកម្ចាស់នោះ ផលកុសលរបស់ជនទាំងឡាយនោះក៏មិនមានដែរឬ អ្នកណានឹងសម្លាប់នូវលោកម្ចាស់ក្តី ផលនៃបាណាតិបាតកម្មនោះ ប្រហែលជាមិនមានដល់អ្នកនោះដែរឬ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន បើលោកម្ចាស់ថាមិនមានសត្វមិនមានបុគ្គលទេ ចុះអ្នកណាឱ្យចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានបច្ច័យ និងភេសជ្ជបរិក្ខារដល់លោកម្ចាស់ អ្នកណាបរិភោគនូវចតុបច្ច័យទាំងនោះ អ្នកណារក្សាសីល អ្នកណាប្រកបរឿយ ៗ នូវភាវនា អ្នកណាធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវមគ្គនិងផលនិងព្រះនិព្វាន បំណែកខាងបាបទៀត អ្នកណាសម្លាប់សត្វ លួចទ្រព្យគេ ប្រព្រឹត្តក្នុងកាមទាំងឡាយ ពោលនូវពាក្យកុហកផឹកនូវទឹកស្រវឹង អ្នកណាធ្វើនូវបញ្ចានន្តរិយកម្ម បើមិនមានសត្វមិនមានបុគ្គលទេ ទាំងកុសលក៏មិនមាន អកុសលក៏មិនមានដែរ ឬ អ្នកណាធ្វើនូវកុសលកម្មឬអកុសលកម្មដោយខ្លួនឯងឬ ៗ ប្រើ

គេឱ្យធ្វើក្តី មិនមានផលវិបាកនៃអំពើអាក្រក់និងអំពើល្អ ដែលបុគ្គលធ្វើហើយនោះឯង ព្រោះមិនមានសត្វមិនមានបុគ្គលទាំងអស់ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន បើយ៉ាងហ្នឹងហើយអ្នកឯណាមួយសម្លាប់លោកម្ចាស់ អំពើបាណាតិបាតនោះនឹងមិនមានដល់អ្នកនោះឡើយ ព្រោះលោកម្ចាស់មិនមែនសត្វ មិនមែនបុគ្គលទេ ម្យ៉ាងទៀតអាចារ្យឧបជ្ឈាយ៍ឧបសម្បទារបស់លោក ក៏មិនមែនដែរ ដែលលោកម្ចាស់ពោលថាពួកព្រហ្មចារិយគេហៅលោកថានាគសេននោះក៏មិនមែន បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន កាលបើខ្ញុំសួរលោកម្ចាស់យ៉ាងនេះហើយ ចុះលោកម្ចាស់ឮនូវសម្លេងនោះ ឬពុំឮទេ ។

ន. បពិត្រព្រះបរមរាជាដ៏ទ្រង់នូវព្រះរាជសម្ភារ អាត្មាភាពឮហើយ ។

ម. អើបើលោកម្ចាស់បានឮហើយ ហ្នឹងហើយជានាគសេននោះឯង ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. កេសា គឺសក់ឬជានាគសេន ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. លោមា គឺរោមឬជានាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. នខា គឺក្រចកឬជានាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. ទន្តា គឺធ្មេញឬអ្វីជានាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. តចោ គឺស្បែកឬអ្វីជានាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. មំសំ គឺសាច់ ។បេ។ មត្ថលុង្គំ ខួរក្នុងក្បាលឬអ្វីដែលជាព្រះនាគសេននោះ ។

ន. នត្ថិ មហារាជ បពិត្រមហារាជមិនមែនទាំងអស់ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. រូប គឺធម្មជាតិសម្រាប់វិនាសឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. វេទនា គឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. សញ្ញា គឺធម្មជាតិសម្រាប់ស្គាល់ឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

WAT KHEMARARATANARAM

ឧ. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. សង្ខារ គឺសភាវៈសម្រាប់តាក់តែងឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ឧ. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. វិញ្ញាណ គឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងផ្សេង ៗ ឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ឧ. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. បក្ខុធាតុ គឺធម្មជាតិដែលទ្រទ្រង់នូវប្រយោជន៍នៃខ្លួន គឺបក្ខុប្រសាទឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ឧ. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. រូបធាតុ គឺធម្មជាតិដែលទ្រទ្រង់នូវប្រយោជន៍នៃខ្លួន គឺរូបារម្មណ៍ឬអ្វីជាព្រះនាគសេន ។

ឧ. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. សោតធាតុ ធាតុគឺសោតប្រសាទ, សទ្ទធាតុ ធាតុគឺសទ្ទារម្មណ៍, ឃានធាតុ ធាតុគឺឃានប្រសាទ, គន្ធធាតុ ធាតុគឺគន្ធារម្មណ៍, ជិវ្ហាធាតុ ធាតុគឺជិវ្ហាប្រសាទ, រសធាតុ ធាតុគឺរសារម្មណ៍, កាយធាតុ ធាតុគឺកាយប្រសាទ, ផោដ្ឋព្វធាតុ ធាតុគឺផោដ្ឋព្វារម្មណ៍, មនោធាតុ ធាតុគឺមនោប្រសាទ, ធម្មធាតុ ធាតុគឺ

ធម្មារម្មណ៍ ធម្មជាតិទាំងនេះ ឬអ្វីដែលជាព្រះនាគសេន លោកម្ចាស់ ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. រូបក្ខន្ធ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ធម្មជាតិទាំង ៥ នេះឬអ្វីជាព្រះនាគសេន។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. ជំនុំខន្ធទាំងឡាយ ៥ នេះ ខន្ធឯណានីមួយឬអ្វីជានាគសេន ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ មិនមែនទេ ។

ម. បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ខ្ញុំបានសួរលោកម្ចាស់ពីអាការ ៣២ និងខន្ធទាំង ៥ និងធាតុទាំងឡាយថាជានាគសេនឬអ្វី លោកម្ចាស់ឆ្លើយបដិសេធចេញទាំងអស់ថា មិនមែនជានាគ-សេនឡើយ បើយ៉ាងនឹងខ្ញុំពិចារណាមើលទៅមិនយល់ មិនឃើញមានអ្វីត្រង់ណាថា ព្រះនាគសេននោះសោះ ចុះកាលពីដើមលោកម្ចាស់បានប្រាប់ខ្ញុំថា លោកឈ្មោះព្រះនាគសេន ដល់សួររកនាគសេនក្នុងអាការទាំងអស់ទៅ លោកថាមិនមែនទាំងអស់ បើដូចនោះលោកម្ចាស់ពោលមកទាំងប៉ុន្មាននោះ ជាពាក្យ

កុំហាកបញ្ឆោតទទេ ៗ ទៅរកពិតគ្មានទេ ។ នៃអ្នកយោនកទាំង ៥០០ និងព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំង ៨០,០០០ អង្គ ដែលជាទីអាង ជាឧត្តមបន្ទាល់នេះ ចូរអស់អ្នកអស់លោកទាំងឡាយ ស្តាប់ចុះ យ៉ាងហ្នឹង កាលបើមហាក្សត្រស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការ ត្រគោះបោះបោកតេះដៀល ជាអរិយុបវាទដល់ព្រះនាគសេនថេរ ជាព្រះអរហន្តយ៉ាងនេះហើយ បំណែកព្រះថេរៈ ដែលជាព្រះអរហន្តដល់ហើយនូវបដិសម្ភិទាញាណ ៤ ប្រការគឺ អត្ថបដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាត្រាស់ដឹងច្បាស់នូវហេតុ ដឹងច្បាស់នូវបាលីក្នុងព្រះត្រៃបិដកនិងបដិវេធធម៌ គឺមគ្គនិងផលនិងព្រះនិព្វាន ធម្មបដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាត្រាស់ដឹងច្បាស់នូវផល និងដឹងច្បាស់នូវអដ្ឋកថា ១ និរុត្តិបដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាត្រាស់ដឹងច្បាស់នូវឋានអក្ខរ និងអក្ខរប្រភេទមិនមានជឿងធ្លស់ឡើយ ១ បដិភាណបដិសម្ភិទា ប្រាជ្ញាឆ្លាសត្រាស់ដឹងច្បាស់ ក្នុងកិរិយាអានសូត្រ ឱ្យត្រូវតាមគរុលហុ សិថិលធនិតជាដើម ជាឆន្ទានុរក្ស និងសម្តែងធម៌ ក៏ក្លៀវក្លាពីរោះក្បោះក្បាយបានគ្រប់ប្រការ លោកជាកំពូលនៃបុរសយ៉ាងនេះ កាលបើបានឮព្រះរាជឱង្ការ មហាក្សត្រ ពោលត្រគោះយ៉ាងនោះហើយ ក៏មិនមានព្រះហឫទ័យញាប់ញ័រអាក់អន់ឡើយ មានឧបមា

យ៉ាងណា ជាមានឧបមេយ្យដូចកំពូលនៃបពិតរាជ ដែលជាស្តេចនៃភ្នំទាំងពួង មិនបានទោរទន់ ឱនទៅដោយកម្លាំងខ្យល់កាលវេរម្ភវាតបក់ផាត់នោះឡើយ ព្រះមហាថេរ មិនមានព្រះហឫទ័យក្រេវក្រោធតបតទៅនឹងស្តេចមិលិន្ទ ដែលពោលនូវពាក្យផរុសវោហារនោះឡើយ ព្រះថេរជាអ្នកបម្រើនូវមេត្តាព្រហ្មវិហារ មានព្រះចិន្តាមេត្តាករុណា ដល់មហាក្សត្រជាទីបំផុត ប្រៀបដូចមាតានិងកូនតូច ៗ នោះយ៉ាងណាមិញ ព្រះនាគសេន តាំងព្រះហឫទ័យល្អ ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងស្តេចមិលិន្ទ ដែលជាបុថុជ្ជននោះ ដូចនោះឯង ព្រះថេរតាំងព្រះហឫទ័យ មិនឱ្យមានសេចក្តីក្រោធ ព្រោះប្រាថ្នានឹងប្រោសស្តេចមិលិន្ទ ឱ្យបានមគ្គនិងផលសោយនូវព្រះអម្រឹតធារា គឺព្រះនិព្វាន ក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនោះដោយព្រះប្រាជ្ញារបស់លោក ព្រះថេរដឹងនូវចិត្តវាររអធ្យាស្រ័យក្រេវក្រោធដូចនោះហើយ ក៏ធ្វើហាក់ដូចជាអង្គលោកនឹងដោះឆ្លើយមិនរួច ហើយក៏គង់នៅស្ងៀមដោយតុណ្ហីភាព ប្រមាណជាមួយស្របក់ក្នុងពេលនោះ ។

ព្រះនាគសេនគង់នៅស្ងៀមបន្តិច ហើយទើបថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះបរមរាជសម្ភារ ព្រះអង្គជាបរមក្សត្របម្រើនដោយ

សេចក្ដីសុខដ៏វិសេស ជាខត្តិយសុខុមាល័យ កាលទ្រង់ស្ដេច ចេញចាករាជស្ថានមកកាន់អារាមសង្ឃបរិវេណនេះ ក៏ឃើញ ជាលំបាកព្រះអង្គ សៅហ្មងពណ៌សម្បុរពេកណាស់ ម្យ៉ាងទៀត ស្ដេចមក ក៏ត្រូវកម្ដៅព្រះអាទិត្យយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងវេលាមជ្ឈន្តិក សម័យ នាំព្រះហឫទ័យឱ្យក្ដៅក្រហាយមិនសប្បាយច្រើន ហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះរាជដំណើរមកកាន់សំណាក់ អាត្មាភាពនេះទៀត ក៏មក ដោយព្រះបាទទទេ ប្រហែលជានឹងផល់ជំពប់ព្រះបាទ ដោយ ដុំក្រួសដុំថ្មឯណាមួយមិនខានដឹង បានជាមានព្រះហឫទ័យ ថ្នាំងថ្នាក់សៅហ្មង មានព្រះរាជឱង្ការខ្លាំង ៗ គ្រោតគ្រាតមកកាន់ អាត្មាភាព ៗ សូមសួរមហាបពិត្រ ៗ ស្ដេចមកនេះ តើដោយព្រះ បាទទទេឬ ៗ ដោយរាជយាន រាជពាហនៈឯណាមួយ សូមមហា បពិត្រ ស្ដេចប្រោសប្រទានប្រាប់អាត្មាភាព ឱ្យបានដឹងហេតុនេះ ផង ៗ

ម. បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន កាលដែលខ្ញុំមកកាន់សង្ឃ បរិវេណនេះ គឺមកដោយរាជរថ លុះចូលមកកាន់សំណាក់លោក ម្ចាស់នេះ ទើបមកដោយជើងទទេ ៗ

ន. ព្រះនាគសេន ទើបតាំងប្រកាសសេចក្តី ទៅនឹងរាជអាមាត្យថា នែរាជសេវិកាមាត្យទាំង ៥០០ ចូរលោកស្តាប់នូវព្រះរាជឱង្ការចុះ ព្រះមហាក្សត្រស្តេចទ្រង់ត្រាស់ថា កាលស្តេចព្រះរាជដំណើរពីរាជស្ថានមក គឺស្តេចមកដោយរាជរថ លុះមកកាន់សំណាក់អាត្មាភាពនេះ ទើបស្តេចមកដោយព្រះបាទទទេ នែអ្នកទាំងអស់គ្នានិងភិក្ខុសង្ឃទាំង ៨០ ពាន់ចូរស្តាប់ចុះ ហើយអស់លោកចូរចាំទុកជាបន្ទាល់សាក្សី របស់អាត្មាផង រូបព្រះបេរថ្វាយព្រះពរថា មហាបពិត្រទ្រង់ត្រាស់ថា ស្តេចព្រះរាជដំណើរមកដោយរថនោះ ជាទ្រង់ត្រាស់ថាមែនទែនឬដូចម្តេច ។

ម. ករុណា ខ្ញុំថាមែនប្រាកដ ។

ន. បើទ្រង់ស្តេចមកដោយរាជរថនោះ ចុះត្រង់ណា ហៅថារថ គឺត្រង់បន្ទោលនោះឬអ្វី ។

ម. ទេលោកម្ចាស់ បន្ទោលនោះមិនមែនរថទេ ។

ន. ចុះត្រង់ភ្លៅ ឬខាងក្នុងភ្លៅនោះ ដែលហៅថា រថ ។

ម. ទេ របស់ទាំងនោះ ក៏មិនមែនរថដែរ ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ ចុះត្រង់កង់ ឬខាងក្នុងកង់នោះ ដែលហៅថារថ ។

KHEMARARATANARAM

ម. របស់ទាំងនោះក៏មិនមែនដែរ ។

ន. បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ បុះត្រង់បន្ទល់នោះ ឬអ្វីដែលហៅថា រថ ។

ម. មិនមែនទេ ព្រះករុណា ។

ន. បុះត្រង់ផ្ទះរទេះនោះឬអ្វី ដែលហៅថា រថ ។

ម. មិនមែនទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. បុះខ្សែបន្ទោលនោះឬ ដែលហៅថា រថ ។

ម. ទេខ្សែបន្ទោលនោះ មិនមែនហៅថា រថទេ ។

ន. បន្លួញនោះឬអ្វី ដែលហៅថា រថ

ម. មិនមែនទេ ព្រះថេរម្ចាស់ ។

ន. បុះនឹមឬអ្វី ដែលហៅថា រថ ។

ម. នឹមក៏មិនមែន ។

បពិត្រមហារាជដ៏ប្រសើរ អាត្មាភាព បានយកគ្រឿងប្រុងរបស់រថច្រើនមុខមកថ្វាយព្រះពរ សួរមហាបពិត្រ ។ ស្តេចឆ្លើយបដិសេធដាច់ថា មិនមែនរថទាំងអស់ អាត្មាភាព រកមិនឃើញវត្ថុអ្វីដែលហៅថារថនោះសោះ បុះកាលដែលទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការខាងដើម ថាកាលស្តេចចេញចាករាជស្ថានមកនោះ គឺមកដោយ

រថ លុះអាត្មាភាពសួរឈ្មោះរថ ជាវត្ថុនោះ ៗ ឬអ្វី ដែលហៅថារថនោះ មហាបពិត្រទ្រង់ឆ្លើយឃាត់ថាមិនមែនរថទាំងអស់ សេចក្តីនេះគួរឱ្យសង្ស័យពេកណាស់ ព្រះអង្គជាអគ្គរាជ ជាស្តេចរុងរឿងជាទីបំផុត ជាម្ចាស់ផែនដី មិនគួរសោះហើយនឹងមកពោលពាក្យមុសាវាទទទេ ៗ រកស្តាប់មិនបាន នែសេវិកាមាត្យទាំង ៥០០ និងភិក្ខុសង្ឃទាំង ៨០ ពាន់ ដែលយើងបានសូមតាំងអស់លោកជាបន្ទាល់សាក្សីនោះ ចូរលោកស្តាប់ចុះ តើអស់អ្នកអស់លោកទាំងអស់យល់ដូចម្តេច ។

ខណៈនោះពួកមន្ត្រីទាំងអស់ បានឱ្យសព្ទសាធុការដល់ព្រះនាគសេនថេរនោះផ្សេង ៗ គ្នា មន្ត្រីខ្លះដែលជាតួប្រោសប្រណីនោះ ក៏ឱនសិរសាថ្វាយបង្គំសូមអញ្ជើញព្រះបរមក្សត្រ ឱ្យស្តេចកែខៃលៃលករកឧបាយ ដោះសេចក្តីបំពាក់ក្នុងកាលគ្រានោះដោយការរួសរាន់ ។

បំណែកមហាក្សត្រ ស្តេចក៏មានព្រះរាជឱង្ការឆ្លើយតបទៅនឹងព្រះថេរថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ ខ្ញុំមិនបាននិយាយមុសាវាទទេ គឺពោលដោយពិត ឯនាមបញ្ញត្តិរបស់រថនោះអាស្រ័យនូវគ្រឿងទព្វសម្ភារៈព្រមគ្នាទាំងអស់ គឺបន្ទោលនិងភ្លៅ

និងកង់និងបន្ទល់និងបន្ទញនិងនឹមជាដើម ទើបបានឈ្មោះថារថ លោកម្ចាស់សូមជ្រាប ។

ព្រះនាគសេនថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារដ៏ប្រសើរ ដែលអាត្មាភាព បានថ្វាយព្រះពរ ទុកពីមុនដំបូងមកថា ឈ្មោះនាគសេននោះ ក៏អាស្រ័យនូវអាការ ៣២ ប្រការ មានសក់រោមជាដើម មានខួរក្នុងក្បាលជាទីបំផុត ទើបបានឈ្មោះថានាគសេន ក៏ដូចជាឈ្មោះថារថ ដែលអាស្រ័យនូវគ្រឿងផ្គុំទាំងអស់ ទើបហៅថារថដូចគ្នា សមនឹងពាក្យនាងបជាចារបេរី បានពោលក្នុងទីបំពោះព្រះភក្ត្រសម្ដេចព្រះទសពលញាណដោយបទគាថានេះថា

យថាបិ អង្គសម្ភារា(១) ហោតិ សទ្ទោ រថោ ឥតិ

ឯវំ ខន្ធេសុ សន្តេសុ ហោតិ សត្តោតិ សម្មុតិ ។

សេចក្ដីថា ពាក្យដែលគេហៅថារថ ៗ នោះ ព្រោះអាស្រ័យនូវអវយវៈជាគ្រឿងប្រុងមានមកព្រមគ្រប់ប្រដាប់ យ៉ាងណាមិញ នាកាលខន្ធទាំងឡាយរបស់សត្វមាននៅហើយ លោកក៏សន្មតិឱ្យឈ្មោះថាសត្វឬថា បុគ្គលដូចនោះឯង ។

---

(១) ក្នុងសេចក្ដីប្រែរបស់បុរាណថា អង្គសម្ភារោ ហោតិ សទ្ទោ រថោ ឥតិ

វិស្សបញ្ហា ។ ទី ២

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ទ្រង់សួរនូវព្រះនាគសេនតទៅទៀត ក្នុងប្រស្នាទីពីរថា បពិត្រព្រះនាគសេនថេរដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់បួសបានប៉ុន្មានវស្សាហើយ ។

ព្រះនាគសេនថ្វាយព្រះពរថា អាត្មាភាពបួសបាន ៧ វស្សាហើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ត្រាស់ថា ចុះដែលលោកម្ចាស់ថា បាន ៧ វិស្សានោះ តើគឺរាប់ខ្លួនលោកម្ចាស់បញ្ចូលជាមួយនឹងវិស្សានោះផងឬ ។ រាប់តែវិស្សាទទេនោះទេ ។ ក៏ក្នុងសម័យនោះព្រះមហាក្សត្រស្ដេចទ្រង់ប្រដាប់ដោយគ្រឿងអាភរណទាំងពួង មានបិលន្ធិតមាលភារីអលង្កតជាដើម ហើយស្រមោលព្រះអង្គនោះឆ្លុះចូលទៅក្នុងទឹកក្អមកែវ ដែលតាំងនៅទៀបព្រះអង្គគេបានឃើញប្រាកដ ទើបព្រះនាគសេនថេរលោកយកហេតុនោះមកជាទីតាំងហើយថ្វាយព្រះពរបំពោះព្រះមហាក្សត្រថា បពិត្រព្រះបរមរាជាស្រមោលដែលឆ្លុះទៅក្នុងទឹកក្អមនោះជាមហាក្សត្រឬ ។ ត្លព្រះអង្គឯណោះជាមហាក្សត្រ សូមទ្រង់ព្រះវិសជ្ជនា ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន ស្រមោលនោះ មិនមែនជាស្តេចទេ គឺខ្លួនខ្ញុំនេះឯងទើបជាស្តេចដោយពិត ឯស្រមោលនោះជាធម្មជាតិគ្រាន់តែអាស្រ័យនឹងខ្ញុំនេះទេ ។

ន. ឯវំ មហារាជ មពិត្រមហារាជ ឯកិរិយារាប់នូវវិស្សា ៧ នោះ ក៏ជាធម្មជាតិគ្រាន់តែអាស្រ័យនឹងអាត្មាភាពទេ មិនមែនជាតួខ្លួនអាត្មាភាពឡើយ ប្រៀបដូចជាស្រមោលដែលអាស្រ័យនឹងព្រះអង្គនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. អច្ឆរិយំ ភន្តេ បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏បម្រើន សេចក្តីប្រៀបផ្ទឹមក្នុងប្រស្នាដ៏វិចិត្រ ដែលលោកម្ចាស់វិសជ្ជនាមកនេះ ជាទីអស្ចារ្យបំភ្លែកពេកណាស់ ត្រូវត្រង់តាមទំនងប្រស្នា ដែលខ្ញុំសួរនោះឥតមានទាស់អ្វីឡើយ លោកម្ចាស់ប្រាកដជាអ្នកប្រាជ្ញបេះដឹងមែនហើយ ។

ថេរស្សតិកូបដិញ្ញាយបញ្ហា ។ ទី ៣

ព្រះបាទមិលិន្ទរាជ ស្តេចទ្រង់បុច្ឆាទៅព្រះនាគសេនថេរក្នុងប្រស្នាទី ៣ ថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន ផ្នួសរបស់លោកម្ចាស់នេះ មានប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តមយ៉ាងណា ហើយប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីគុណអ្វីខ្លះលោកម្ចាស់ ។

ព្រះថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ បព្វជ្ជាភេទរបស់អាត្មាភាពនោះ មានប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម ដើម្បីនឹងរំលត់ទុក្ខដែលមាននៅក្នុងសន្តាននេះ ហើយនិងមិនឱ្យទុក្ខដទៃកើតឡើងបានម្យ៉ាងទៀតបព្វជ្ជាភេទរបស់អាត្មាភាពនេះ ជាគុណសម្បត្តិយ៉ាងប្រសើរ ដើម្បីនឹងឱ្យកើតប្រយោជន៍និងគុណ និងសេចក្តីសុខដល់មនុស្សនិករនិងទេវនិករទាំងឡាយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ព្រះបាទមិលិន្ទស្តេចបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យ ព្រះនាគសេនសម្តែងដូចនោះហើយ ស្តេចក៏មិនអាចនឹងរកផ្លូវសឹកសៀតជ្រៀតជ្រែកសួរតទៅទៀតបានឡើយ ទើបទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការដទៃវិញទៀតថា បពិត្រព្រះនាគសេនម្ចាស់ដ៏ចម្រើនលោកម្ចាស់អាចនឹងចរចាជជែកគ្នា ជាមួយនឹងខ្ញុំតទៅទៀតបានឬទេ ។

ន. ព្រះថេរឆ្លើយថា បពិត្រមហារាជ បើទ្រង់មានព្រះហឫទ័យបម្រុងនឹងចោទឆ្លើយ ដោយបណ្ឌិតវាទនោះ អាត្មាភាពអាចនឹងវិសជ្ជនាថ្វាយបាន បើព្រះអង្គទ្រង់ចោទឆ្លើយ ដោយរាជវាទ នោះអាត្មាភាពមិនអាចនឹងវិសជ្ជនាបានឡើយ ។

ម. បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន បណ្ឌិតវាទនោះគឺបណ្ឌិតលោកពោលដូចម្ដេច ។

ន. បពិត្រមហារាជ ធម្មតាបណ្ឌិតទាំងឡាយ កាលដែលលោកនិយាយទៅហើយ ៗ បើមានអ្នកដទៃណា ១ គេអាចនិយាយផ្ទុញផ្ទាល់សង្កត់សង្កិន បំពោះខ្លួនក្ដី គេបន្ទោសជាឱ្យជៀសចេញទៅក្ដី គេធ្វើឱ្យវិសេសជាងនោះក្ដី គេពោលបដិសេធ ហាមឃាត់មិនឱ្យនិយាយក្ដី គេប្រុងនឹងបងនឹងស្រាយក្ដី ក៏គង់អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយនោះ លោកមិនមានចិត្តថ្នាំងថ្នាក់អាក់អន់ឡើយ បពិត្រមហារាជ ក៏ការដែលពោលជជែកយ៉ាងនេះឯងហើយ ហៅថា បណ្ឌិតវាទ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះរាជវាទនោះដូចម្ដេចទៅលោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រព្រះបរមក្សត្រាធិរាជ ឯរាជវាទនោះថា ធម្មតាមហាក្សត្រទាំងឡាយ លោកមានឫទ្ធិអំណាច អាចតាំងប្ដេជ្ញាដោយវត្ថុតែម្យ៉ាង គឺថាបើទ្រង់បង្គាប់ឬទ្រង់បញ្ញត្តទៅយ៉ាងណាត្រូវតែប្រតិបត្តិតាម បើមានអ្នកណា ១ មិនខ្លាចមិនព្រមធ្វើតាមស្ដេចនឹងតម្រូវទោសទណ្ឌកម្ម ទៅដល់អ្នកនោះមិនខានឡើយ បពិត្រ

មហារាជ សេចក្តីដែលពណ៌នាមកនេះ ហៅថារាជវាទ សូមមហាបពិត្រស្តេចទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន បើដូចនោះ ខ្ញុំនឹងពោលដោយបណ្ឌិតវាទចុះ មិនពោលដោយរាជវាទទេ លោកម្ចាស់កុំព្រួយ សូមលោកម្ចាស់ពោលមកនឹងខ្ញុំនេះ ឱ្យដូចជាលោកម្ចាស់និយាយចំពោះទៅនឹងនាងភិក្ខុនីឬនឹងសាមណេរ ឧបាសក ឧ-បាសិកា ឬដូចជាពោលនឹងញោមវត្តក៏បាន ឥតមានទោសមានទាស់អ្វីឡើយ ឯអំណាចខ្ញុំជាស្តេចនោះ លះបង់លើកទុកសិនហើយ សូមលោកម្ចាស់កុំអារម្មណ៍ ។

ន. សុដ្ឋុ មហារាជ បពិត្រព្រះបរមក្សត្រខត្តិយមហាសាលទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការនោះពីរោះត្រូវពេកណាស់ បើយ៉ាងហ្នឹងអាត្មាភាព អាចនឹងវិសជ្ជនា ព្រះរាជប្រស្នាថ្វាយបានដោយងាយឥតមានពិបាក ។

ម. បពិត្រព្រះនាគសេន បើដូចនោះ លោកម្ចាស់ប្រុងចាំស្តាប់ ខ្ញុំនឹងសួរតទៅទៀតនេះ ។

ន. បុច្ឆ មហារាជ បពិត្រមហារាជ សូមព្រះករុណាស្តេចបុច្ឆាមកចុះ ។

WAT KHEMARARATANARAM

ម. បុច្ឆិតោម្ហិ ភន្តេ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន ខ្ញុំសួររួចហើយ ។

ន. វិសជ្ជិតំ មហារាជ បពិត្រព្រះមហាក្សត្រ អាត្មាភាពវិសជ្ជនាថ្វាយហើយ ។

ម. កឹ បន ភន្តេ លោកម្ចាស់ឆ្លើយហើយដូចម្តេច ។

ន. កឹ បន មហារាជ មហារាជសួរហើយដូចម្តេច ។

ព្រះបាទមិលិន្ទភូមិន្ទ្រាធិបតី ស្តេចទ្រង់សួរប្រស្នាជាសំនួនទទេ ល្បងលងប្រាជ្ញាព្រះនាគសេនលមើល ក្រែងលោជាភាន់ប្រឡំភ្លេច ព្រោះប្រស្នានេះស្តេចបានសួរម្តងហើយ ក្នុងខាងដើម។

អន្តកាយបញ្ហា ។ ទី ៤

អថ ខោ មិលិន្ទស្ស រញ្ញោ ឯតទហោសិ គ្រានោះព្រះបាទមិលិន្ទបរមក្សត្រាធិរាជ ទ្រង់ព្រះរាជតម្រិះក្នុងព្រះបិន្តាថា ដើអើភិក្ខុនេះមានប្រាជ្ញាឆ្លៀវឆ្លាសប្រតិពល ឆាប់យល់ការណាស់តើលោកនេះអាចនឹងវិសជ្ជនា អាថ៌ប្រស្នារបស់អាត្មាអញបានហើយម្យ៉ាងទៀត ហេតុដែលអាត្មាអញបំរុងនឹងសួរជាប្រស្នានោះមានច្រើនកន្លែងណាស់ តែមិនទាន់បានបុច្ឆានៅឡើយ ព្រោះព្រះអាទិត្យក៏ទៀបអស្តង្គតបាត់រស្មីទៅហើយ បើដូចនោះត្រូវបង្អង់ចាំ

ថ្ងៃស្អែកសិនចុះ នឹងបុច្ឆាវិសជ្ជនាគ្នាខាងក្នុងនៃព្រះបរមរាជវាំង វិញ លុះទ្រង់ព្រះរាជតម្រិះដូចនេះហើយ ទើបទ្រង់មានព្រះតម្រាស់ បំពោះទៅលើទេវមន្តិយអាមាត្យថា នែទេវមន្តិយ ត្រូវអ្នកឯងពិត ព្រះនាគសេនម្ចាស់ថា ក្នុងវេលាព្រឹកស្អែកនេះ នឹងមានសេចក្តី បុច្ឆាវិសជ្ជនាជាមួយគ្នា នាខាងក្នុងព្រះរាជបុរី លុះព្រះអង្គមាន ព្រះរាជឱង្ការដូចនេះហើយ ទើបទ្រង់ព្រះរាជឧដ្ឋាការក្រោកបាក រាជាសន ទ្រង់ឡើងគង់លើសេះព្រះរាជទីនាំងជាអាជានេយ្យជាតិ ហើយលាន់ព្រះឱស្ឋទន្ទេញដដែល ៗ ថានាគសេន ៗ មិនបាត់ស្បូវ ទ្រង់បែរបំពោះព្រះភក្រ្តទៅកាន់ព្រះរាជស្ថាន ។ លំដាប់នោះទេវ មន្តិយអាមាត្យ ក៏ចូលទៅជិតហើយពិតថេរវាចាព្រះនាគសេនថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ ក្នុងវេលាព្រឹកស្អែកនេះ មានព្រះរាជ តម្រាស់ត្រាស់ថា នឹងមានព្រះរាជបុច្ឆា បំពោះអង្គលោកម្ចាស់ ខាងក្នុងព្រះរាជនិវេសស្ថានឯណោះ សេចក្តីនេះសូមនិមន្តព្រះ ករុណាចូលទៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង កុំខាន ឯព្រះថេរលោកក៏ ទទួលព្រះរាជនិមន្តថាសាធុ ៗ ស្រួលហើយរាជអាមាត្យ ។ លុះ កន្លងផុតរាត្រីយប់ រស្មីព្រះអាទិត្យទិវាករ ក៏ភ្លឺស្វាងឡើងច្បាស់ បំណែកអាមាត្យទាំងឡាយ ៤ នាក់ គឺនេមិត្តិយ ១ អន្តកាយ ១

WAT KHEMARARATANARAM

មង្គុរ ១ សព្វទិន្ន ១ ក៏នាំគ្នាចូលទៅក្រាបបង្គំគាល់ព្រះមហាក្សត្រ ហើយយកសេចក្ដីក្រាបទូលថា សូមព្រះរាជតេជៈលួងធូលីព្រះបាទតម្កល់លើត្បូង ទ្រង់ព្រះករុណា ឱ្យនិមន្តព្រះនាគសេនចូលមកកាន់ព្រះរាជស្ថានឬដូចម្ដេច ។

ព្រះមហាក្សត្រស្ដេចទ្រង់ត្រាស់ថា អើឱ្យលោកចូលមកកុំខាន ។

អាមាត្យទាំងនោះទូលថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសព្រះករុ-ណា ទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យព្រះនាគសេន ចូលមកជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃប៉ុន្មានអង្គ ។

ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់ថា តាមតែប៉ុន្មានអង្គចុះស្រេចនឹងព្រះថេរនោះ បើលោកពេញព្រះហឫទ័យនឹងយកភិក្ខុប៉ុន្មានមក ក៏យកមកចុះ ឥតមានទាស់អ្វីទេ ។

សព្វទិន្នអាមាត្យបានទូលថា សូមព្រះរាជទានទោស សូមឱ្យព្រះនាគសេនលោកនិមន្តជាមួយនឹងភិក្ខុ តែត្រឹម ១០ អង្គហើយកុំឱ្យលោកមកច្រើនពេក ។ ទើបស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថា ឱសព្វទិន្នអើយកុំឃាត់លោកឡើយ តាមព្រះទ័យលោកលោកចង់មកប៉ុន្មានក៏មកចុះមិនអីទេ ។

សព្វទិន្នអាមាត្យទំទូលយ៉ាងនេះដល់ទៅ ២-៣ ដង ព្រះមហាក្សត្រស្ដេចពុំព្រមតាមឡើយ ។

ព្រះមហាក្សត្រ ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់បំពោះ ទៅនឹងសព្វទិន្នអាមាត្យទៀតថា នែសព្វទិន្ន ភោជនាហារ ដែលនៅក្នុងរាជស្ថាននេះ មានច្រើនល្មមយើងនឹងប្រគេនដល់លោកទាំងអស់នោះឆាន់គ្រប់គ្រាន់បានមិនខ្វះខាតទេ ។

កាលបើព្រះមហាក្សត្រស្ដេចត្រាស់ដូចនោះហើយ សព្វទិន្នអាមាត្យក៏ស្ងៀមនៅក្នុងវេលានោះ លំដាប់ពីនោះទៅ ទើបអាមាត្យទាំង ៤ គឺនេមិត្តិយអមាត្យនិងអន្តកាយអមាត្យ មង្គុរអមាត្យនិងសព្វទិន្នអមាត្យ ក៏នាំគ្នាទៅកាន់សំណាក់ ព្រះនាគសេនថេរដល់ហើយក៏ពិតថេរវាចាថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ត្រាស់ឱ្យនិមន្តលោកម្ចាស់ ចូលទៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំងជាមួយនឹងភិក្ខុសង្ឃទាំងប៉ុន្មាន ដែលលោកម្ចាស់ត្រូវការយកទៅផង ។

អថ ខោ អាយស្មា នាគសេនោ និវាសេត្វា គ្រានោះព្រះនាគសេនថេរដ៏មានអាយុ លោកក៏តាំងបាត់បែងរៀបចំអង្គលោករួប

ស្រេចហើយ ទើបនិមន្តចូលទៅកាន់ សាគលរាជធានីជាទីរាជស្ថានជាមួយនឹងភិក្ខុទាំងឡាយ ៨០ ពាន់ ។

ក្នុងសម័យនោះ អន្តកាយអមាត្យ ចូលទៅជិតព្រះនាគសេនថេរ ហើយសួរថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ដែលលោកម្ចាស់ពោលថា អង្គលោកឈ្មោះថា នាគសេន ៗ តែថាឈ្មោះនាគសេននេះ នឹងបានបាត់ថា សត្វមានជីវិត ជាបុគ្គលក៏ទេ សេចក្ដីនេះខ្ញុំម្ចាស់នៅសង្ស័យពេកណាស់ ទើបព្រះនាគសេនលោកសួរទៅវិញថា បុះអ្នកចូលចិត្តដូចម្ដេចក្នុងឈ្មោះថា នាគសេននោះ ។

អន្តកាយអមាត្យពិតទៅវិញថា ខ្ញុំព្រះករុណាចូលចិត្តថាដង្ហើមចេញចូលក្នុងកាយនេះ មាននៅជរាបណា ក៏ឈ្មោះថាមានជីវិតរស់នៅជរាបនោះ ដូចយ៉ាងលោកម្ចាស់នេះមានជីវិតរស់នៅ ក៏បានឈ្មោះថានាគសេនដូចនេះឯង ។

ព្រះថេរសួរទៅវិញថា នែអ្នករាជអមាត្យ អាត្មានឹងសួរអ្នកថា បុះដង្ហើមចេញនោះ ចេញបាកកាយទៅហើយ មិនត្រឡប់ចូលមកក្នុងកាយមនុស្សនោះវិញ តើមនុស្សនោះនឹងថាជាមនុស្សរស់ឬស្លាប់ ។

អន្តកាយអមាត្យ ពិតទៅវិញថា លោកម្ចាស់ បើខ្យល់ចេញនោះ ចេញចាកកាយទៅហើយមិនត្រឡប់ចូលមកវិញទេ មនុស្សនោះឯងបានឈ្មោះថាមនុស្សស្លាប់ដោយពិត ។

ព្រះនាគសេនថេរសួរថា បុះមនុស្សដែលផ្លុំត្រែផ្លុំស័ង្ខ ផ្លុំមាសឬផ្លុំប៉ីនោះ មានតែខ្យល់ចេញទេ មិនមានខ្យល់ចូលសោះ តើជាមនុស្សនោះរស់ឬស្លាប់ ។

អន្តកាយអមាត្យពិតទៅវិញថា **នាហំ បណ្ឌិតលោ** លោកម្ចាស់ ខ្ញុំព្រះករុណាមិនជាអ្នកឆ្លៀវឆ្លាសបេះដឹងទេ មិនអាចនឹងពោលតបត ជាមួយនឹងលោកម្ចាស់បានឡើយ សូមនិមន្តព្រះករុណាអធិប្បាយឱ្យខ្ញុំចូលចិត្តស្តាប់បានផង ។

គ្រានោះ ព្រះនាគសេនថេរលោកក៏បានប្រាប់ទៅអន្តកាយអមាត្យថា ម្នាលអន្តកាយ ឯដង្ហើមចូលដង្ហើមចេញនោះ គឺខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈនេះឯង ក៏ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈនេះមិនមែនជាឈ្មោះសត្វមានជីវិតទេ គឺជាឈ្មោះរបស់កាយសង្ខារទេតើ ។

អន្តកាយអមាត្យពិតទៅវិញថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ បុះកាយសង្ខារនោះ តើស្ថិតនៅត្រង់ទីណាកន្លែងណា ។

ព្រះនាគសេនថេរលោកក៏ប្រាប់ថា ឯកាយសង្ខារ[1] នោះ តែងស្ថិតនៅក្នុងខន្ធទាំង ៥ មានរូបខន្ធជាដើម លុះលោកប្រាប់ប៉ុណ្ណោះហើយ ព្រះថេរក៏តាំងសម្ដែងធម្មទេសនាឱ្យអាមាត្យនោះស្ដាប់ជ្រាបដល់ចូលចិត្តជឿបាន ហើយអន្តកាយក៏មានចិត្តជ្រះថ្លានឹងធម្មកថារបស់ព្រះថេរអង្គនោះ ទើបសម្ដែងសេចក្ដីប្រាថ្នាខ្លួនជាឧបាសកក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

បព្វជ្ជាបញ្ហា ៗ ទី ៥

ម. ព្រះបាទមិលិន្ទាធិរាជ ទ្រង់ត្រាស់សួរទៅព្រះថេរថា បពិត្រព្រះមហាថេរដ៏ចម្រើន បព្វជ្ជារបស់លោកម្ចាស់នេះ ឧត្ដមយ៉ាងណា មានប្រយោជន៍ដូចម្ដេច ។

ន. ព្រះថេរឆ្លើយថា ថ្វាយព្រះពរផ្នួសរបស់អាត្មាភាពនេះ មានប្រយោជន៍ដើម្បីនឹងរំលត់ទុក្ខ ៤ ប្រការ គឺសេចក្ដីព្រួយដែលកើតឡើងអំពីខន្ធ ៥ ប្រការ គឺជាតិទុក្ខ ១ ដែលកើតអំពីសេចក្ដី

---

១ កាយសង្ខារគឺខ្យល់អស្សាបស្សា ។ គឺដង្ហើមចូលដង្ហើមចេញនោះឯង ឯសត្វដែលមានជីវិតរស់នៅនោះ មិនមែនរស់នៅ ព្រោះតែដង្ហើមចូលដង្ហើមចេញតែម្យ៉ាងនោះទេ ព្រោះមានសត្វខ្លះមិនមានដង្ហើមចូលដង្ហើមចេញដែរ តែអាចរស់នៅបាន ដូចទារកដែលនៅក្នុងផ្ទៃនៃមាតា និងមនុស្សមុជទឹក និងលោកដែលចូលនិរោធសមាបត្តិជាដើម ។ ជនទាំងអស់នេះ សុទ្ធតែមិនមានដង្ហើមចូលចេញឡើយ តែគង់មានជីវិតរស់នៅបាន ។

គ្រាំគ្រាទ្រុឌទ្រោមទៅនៃគំនរទាំង ៥ ប្រការ គឺជរាទុក្ខ ១ ដែលកើតអំពីការប្រែះឆាឈើចាប់នៃខន្ធ ៥ ប្រការ គឺព្យាធិទុក្ខ ១ ដែលកើតអំពីបែកធ្លាយសាបសូន្យទៅនៃខន្ធ ៥ ប្រការ គឺមរណទុក្ខ ១ ឱ្យបានរម្ងាប់ និងមិនឱ្យទុក្ខព្រួយដទៃទៀតកើតឡើងបាន ម្យ៉ាងទៀតផ្នួសនេះដើម្បីឱ្យបានប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម គឺព្រះនិព្វានដែលជាស្ថានទំនេរ ក្សេមក្សាន្តប្រាសចាកសេចក្ដីស្រេកឃ្លានគ្រប់បំពួក គឺអនុបាទានោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន បុះលោកអ្នកបួសទាំងឡាយនោះ តើលោកមានប្រាថ្នាតែម្យ៉ាងដូចលោកម្ចាស់ហ្នឹងដែរ ឬ ៗ ក៏ប្រាថ្នាផ្សេងគ្នា ។

ន. ថ្វាយព្រះពរមិនដូចគ្នាទេ ផ្សេងគ្នាដោយហេតុ ៧ យ៉ាង គឺអ្នកខ្លះនៅជាគ្រហស្ថមិនបាន ព្រោះមហាក្សត្រិយ៍បៀតបៀនប្រើញឹកញាប់ពេកណាស់ ហើយគេបរត់បេញមកបួសក៏មានអ្នកបួសពួកខ្លះ ដើម្បីសេចក្ដីស្និទ្ធស្នាល នឹងមហាក្សត្រិយ៍ ឱ្យស្ដេចរាប់អានក៏មាន ខ្លះដើម្បីបានឥស្សរិយយសជាអ្នកធំក៏មាន ខ្លះដើម្បីបានភោជនាហារបរិភោគ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយងាយក៏មាន ខ្លះខ្លាចចោរសម្លាប់ឬសត្រូវផ្សេង ៗ បៀតបៀនក៏មាន ខ្លះខ្លាច

ស្តេចបាប់ចងធ្វើទោស ខ្លះគិតខ្លាចភ័យក្នុងវដ្តសង្សារ ហើយចេញមកបព្វជ្ជាប្រាថ្នាយកព្រះនិព្វានក៏មានដែរ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះចំណែកអង្គលោកម្ចាស់នេះ បួសដើម្បីអ្វី ។

ន. អាត្មាភាពកាលដែលបួសនោះតាំងពីអាយុ ៧ ឆ្នាំ មិនទាន់ដឹងប្រាកដ ជាបួសប្រាថ្នាដើម្បីប្រយោជន៍អ្វីដែរ តែដល់អាត្មាភាពចម្រើនធំបន្តិចឡើង ព្រះសង្ឃជាសាក្យបុត្រលោកជាគ្រូបាធ្យាយបង្ហាត់បង្រៀន ឱ្យមានសតិបញ្ញា បានដឹងពុទ្ធាធិប្បាយច្បាស់លាស់ឡើងហើយ ឥឡូវនេះ អាត្មាភាពប្រាថ្នានូវស្ថាននិព្វាន ជាស្ថានក្សេមក្សាន្ត សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សាធុ លោកម្ចាស់ ៗ នេះឆ្លាសមែនហើយ ចេះឆ្លើយស្រួលណាស់អស់សង្ស័យ ។

បដិសន្ធិគហណបញ្ហា ។ ទី ៦

ព្រះបាទមិលិន្ទភូមិន្ទ្រាធិបតី ស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់សួរទៅព្រះថេរថា លោកម្ចាស់មនុស្សទាំងអស់ដែលស្លាប់ទៅនោះ ទៀងតែមកកើតទៀតឬអ្វីលោកម្ចាស់ ។

ព្រះថេរឆ្លើយថា ថ្វាយព្រះពរបុគ្គលខ្លះស្លាប់ទៅហើយត្រឡប់កើតទៀត ខ្លះមិនកើតទៀតទេ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. លោកម្ចាស់ ជនប្រព្រឹត្តយ៉ាងណាដែលស្លាប់ហើយត្រូវកើតទៀត សត្វបំពួកណាដែលស្លាប់ហើយមិនកើតទៀត ។

ន. បពិត្រមហារាជ អ្នកដែលនៅមានរាគាទិកិលេសនោះរលត់ខន្ធទៅហើយ ត្រឡប់កើតទៀត អ្នកដែលប្រាសចាកកិលេសតណ្ហានោះមិនកើតទៀតទេ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះអង្គព្រះករុណាម្ចាស់ វេលាដល់រលត់ខន្ធទៅហើយ តើនឹងកើតទៀតដែរឬ ៗ មិនកើតទៀតទេ ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ បើអាត្មាភាពនេះប្រកបដោយរាគាទិកិលេស ជាអ្នកបំពាក់ដោយឧបាទាននោះ វេលាដល់រលត់ខន្ធទៅត្រូវត្រឡប់កើតទៀត បើមិនប្រកបដោយរាគាទិកិលេសទេ នោះមិនកើតទៀតឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ស្តេចទ្រង់សរសើរថា ព្រះករុណាម្ចាស់ឆ្លើយនេះពីរោះល្អស្តាប់ពេកណាស់ ខ្ញុំអស់សេចក្តីសង្ស័យហើយ ។

មនសិការបញ្ហា ១ ទី ៧

ព្រះបាទមិលិន្ទបរមមហាក្សត្រ ស្តេចទ្រង់សួរទៅព្រះនាគសេនថា លោកម្ចាស់ខ្ញុំនៅសង្ស័យថា បុគ្គលដែលមិនមានបដិ-

សន្ធិ គឺមិនកើតទៀតនោះ តើមិនកើតដោយហេតុអ្វី មិនកើតទៀតដោយយោនិសោមនសិការដូចម្តេច ។

ព្រះនាគសេនឆ្លើយថា សូមថ្វាយព្រះពរ បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅហើយមិនបដិសន្ធិទៀតនោះ ដោយគុណធម៌ ៣ យ៉ាង គឺ យោនិសោមនសិការ ១ បញ្ញា ១ កុសលធម៌ដទៃដែលបានបំពេញទុកមកអំពីមុន បរិបូណ៌តាមកំណត់ ហើយឱ្យបានសម្រេចនូវព្រះនិព្វាន ១ បុគ្គលដែលព្រមដោយគុណទាំង ៣ យ៉ាងនេះហើយ ទើបមិនបានកើតទៀត សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះ យោនិសោមនសិការនោះ គឺអ្វី គឺបញ្ញានេះឯងឬមិនមែនទេ ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ យោនិសោមនសិការនោះដទៃ មិនមែនបញ្ញាទេ បញ្ញានោះក៏ដទៃ មិនមែនយោនិសោមនសិការទេ ឯយោនិសោមនសិការ មានលក្ខណស្ថាន ១ បញ្ញាមានលក្ខណស្ថាន ១ ក៏ឯយោនិសោមនសិការចេតសិកនោះ តែងមានក្នុងសន្តាននៃសត្វតិរច្ឆានទាំងឡាយ មានពពែនិងក្របី គោ ឱដ្ឋលា ជាដើម បំណែកបញ្ញាចេតសិកនេះ មិនមានក្នុងសន្តានចិត្តនៃសត្វតិរច្ឆានទាំងឡាយនោះឡើយ ។

មនសិការលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ៨

ព្រះបាទមិលិន្ទ មហាក្សត្រិយ៍ស្តេចទ្រង់សួរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មនសិការនោះមានលក្ខណៈដូចម្តេច បញ្ញាមានលក្ខណៈដូចម្តេច ។

ព្រះថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ មនសិការនោះមានលក្ខណៈ ២ យ៉ាងគឺសេចក្តីព្យាយាមថាជាលក្ខណៈ ១ ហៅថា ឩស្សាហលក្ខណ និងកិរិយាកាន់យកជាលក្ខណៈ ១ ហៅថា គហណលក្ខណ ឯបញ្ញានោះមានលក្ខណៈតែ ១ គឺកិរិយាកាត់ផ្តាច់ជាលក្ខណៈហៅថា ឆេទនលក្ខណ ។

ម. បើដូចនោះ លោកម្ចាស់ចូរប្រៀបឧបមាបត្តិបមកមើល លក្ខណៈរបស់យោនិសោមនសិការនិងលក្ខណៈបញ្ញានោះផ្សេងគ្នាដូចម្តេច ខ្ញុំស្តាប់មិនទាន់ចូលចិត្តនៅឡើយ ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរសម្តេចមហារាជ ទ្រង់បានជ្រាបនូវកិរិយាអ្នកស្រែដែលគេច្រូតស្រូវនោះដែរឬ ។

ម.ករុណាខ្ញុំបានដឹងច្បាស់ហើយការនោះ ។

ន. ចុះអ្នកស្រែច្រូតស្រូវនោះធ្វើដូចម្តេចមហាបពិត្រ ។

ម. ឱ អ្នកស្រែច្រូតស្រូវនោះ កាលដែលនឹងកាត់ដើមស្រូវនោះ គឺគេយកជើងជាន់គុម្ពស្រូវទប់ទុក ហើយដៃឆ្វេងចាំទទួលចាប់ក្តាប់នូវបាច់ស្រូវ ដៃស្តាំកាន់យកកណ្តៀវហើយកៀវប្រមូលមកនូវដើមស្រូវ ហើយទើបត្រឡប់យកកណ្តៀវកាត់នូវបាច់ស្រូវនោះឯង សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ ដៃឆ្វេងដែលជាអ្នកទទួលកាន់នូវបាច់ស្រូវទុកនោះ ប្រៀបដូចជាយោនិសោមនសិការចេតសិកដែលជាមានលក្ខណៈកាន់យក ដៃស្តាំដែលកាន់នូវកណ្តៀវហើយប្រមូលមកនូវដើមស្រូវធ្វើជាបាច់ ហើយកាត់នូវបាច់ស្រូវនោះ ឧបមាដូចបញ្ញាចេតសិក ដែលជាមានលក្ខណៈសម្រាប់កាត់ផ្តាច់នោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សាធុ ៗ លោកម្ចាស់ ប្រៀបនេះស្រួលស្តាប់ពេកណាស់ ព្រោះលោកឆ្លាសក្នុងសេចក្តីឧបមាឧបមេយ្យវិសេសគួរគប្បីចូលចិត្តថា អ្នកដែលមិនកើតទៀតនោះ គឺព្រះខីណាស្រពដែលលោកបានព្រះនិព្វាននោះឯង ។

សីលបតិដ្ឋានលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ៩

ព្រះបាទមិលិន្ទបរមក្សត្រាធិរាជ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការសួរថា លោកម្ចាស់ ៗ បានពោលក្នុងជាន់មុននោះថា អ្នកដែលបានព្រះនិព្វាននោះ ដោយគុណធម៌ ៣ យ៉ាងគឺ យោនិសោមនសិការ ១ បញ្ញា ១ និងកុសលធម៌ដទៃនោះ ១ ត្រង់យោនិសោមនសិការនិងបញ្ញានោះខ្ញុំមិនមានសង្ស័យទេ សូមសួរលោកម្ចាស់តែត្រង់គុណធម៌ទី ៣ ដែលឈ្មោះថាកុសលធម៌ដទៃ ៗ នោះ តើគឺអ្វីលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ឯកុសលធម៌ដទៃមាន ៦ យ៉ាង គឺសីល ១ សទ្ធា ១ វិរិយ ១ សតិ ១ សមាធិ ១ បញ្ញា ១ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កឹលក្ខណំ សីលំ បពិត្រលោកម្ចាស់ សីលនោះមានលក្ខណៈដូចម្ដេច ។

ន. បតិដ្ឋានលក្ខណំ សីលនោះមានលក្ខណជាទីតាំងទីតម្កល់នៃកុសលធម៌ទាំងពួង គឺឥន្ទ្រិយ ៥ ពល ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ សតិបដ្ឋាន ៤ សមប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឈាន ៤ វិមោក្ខ ៨

សមាធិ ១ សមាបត្តិ ៨ បពិត្រមហារាជ បុគ្គលឯណាដែលបាន តម្កល់ខ្លួនក្នុងសីលហើយ កុសលធម៌ទាំងពួងនោះ មិនបាន វិនាសបាកសន្តាននៃបុគ្គលនោះឡើយ ។

ម. ឧបមំ ករោហិ លោកម្ចាស់ចូរធ្វើនូវសេចក្ដីប្រៀបធៀប បន្តិចមកឱ្យខ្ញុំស្ដាប់មើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ពូជទាំងឡាយ ឯណាមួយ មានពូជដែលកើតអំពីគ្រាប់ និងពូជដែលកើតអំពីដើម ជាដើម ហើយអាចមានពន្លកខ្នែងដុះឡើង បម្រើនធំឡើងបាន ពូជទាំងឡាយនោះ ក៏ព្រោះអាស្រ័យនូវផែនដី តម្កល់នៅលើ ផែនដី ទើបដុះឡើងបាន សេចក្ដីនេះមានឧបមាដូចម្ដេចមិញ ។

ឯវំ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ព្រះយោគាវចរ អាស្រ័យនូវសីល ហើយតម្កល់ខ្លួនក្នុងសីល ទើបបម្រើននូវ ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ៥ គឺសេចក្ដីជឿជាធំ ១ "សទ្ធិន្ទ្រិយ" សេចក្ដី ព្យាយាមជាធំ១ "វីរិយិន្ទ្រិយ" ធម្មជាតិសម្រាប់រឭកជាធំ ១ "សតិន្ទ្រិយ" ធម្មជាតិសម្រាប់ញុំាងចិត្ត ឱ្យតាំងនៅមាំជាធំ "សមាធិន្ទ្រិយ" ធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងគ្រប់យ៉ាងជាធំ ១ "បញ្ញិន្ទ្រិយ" ក៏ មានឧបមេយ្យដូចនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

WAT KHEMARARATANARAM

ម. ភិយ្យោ ឧបមំ ករោហិ ត្រូវហើយលោកម្ចាស់ តែសូមព្រះករុណាឧបមាឱ្យច្រើនទៅមើល ។

ន. យេ កេចិ ករណីយា បពិត្រមហារាជ មនុស្សទាំងឡាយឯណា ១ ជាអ្នកស្រែធ្វើកសិកម្មគឺភ្ជួរក្តី ឬអ្នកឈ្មួញរទេះក្តី តែងធ្វើការនោះលើទីទួលឬតាមផ្លូវគោក ក៏មនុស្សទាំងឡាយនោះតែងអាស្រ័យនូវផែនដី ហើយទើបធ្វើការងារសម្រេចបាន សេចក្តីនេះមានគណនាយ៉ាងណា ជាគណនាដូចព្រះយោគាវចរ ដែលអាស្រ័យនូវសីលដ៏បរិសុទ្ធិ តម្កល់ខ្លួនក្នុងសីលហើយទើបអាចញ៉ាំងឥន្ទ្រិយទាំង ៥ មានសទ្ធាជាដើម ឱ្យចម្រើនឡើងបានសូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ករុណាត្រូវហើយលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបមួយទៀតមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ មនុស្សឯណាមួយដែលជាអ្នកចេះបំណោះសិល្បសាស្ត្រ ខាងឯបាត់លោតលេងកំប្លែងច្រើនយ៉ាង ហើយអ្នកនោះមានប្រាថ្នា ដើម្បីនឹងសម្តែងល្បងនូវសិល្បសាស្ត្រនោះមើល ដើមឡើយគេតែងញ៉ាំងមនុស្ស ឱ្យធ្វើទីភូមិកន្លែងឱ្យស្អាត គឺប្ចូកបាំងនូវផែនដី ហើយនាំចេញនូវថ្មនិងក្រួសសរភាន និង

អម្បែងបែះអម្បែងបានអំពីទីនោះៗហើយ ទើបធ្វើនូវកន្លែងនោះឱ្យរាបស្មើ លុះទីនោះបានរាបស្មើហើយ ទើបបេញសម្តែងនូវសិល្បសាស្ត្រនោះឱ្យគេឃើញជាក់ស្តែង សេចក្តីនេះប្រៀបដូចម្តេចមិញ បពិត្រមហារាជ ព្រះយោគាវចរកុលបុត្រមានសីលស្អាតបរិសុទ្ធ ហើយតម្កល់ខ្លួនក្នុងសីលនោះបាន ទើបគួរនឹងធ្វើនូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ មានសេចក្តីជឿជាដើមឱ្យបម្រើនបានដូចនោះឯង ។

ម. ឱ ពីរោះហើយព្រះថេរ សូមព្រះថេរឧបមាមួយទៀតទៅមើល ខ្ញុំចង់ស្តាប់ឱ្យបានច្រើនយ៉ាងច្រើនបែប ។

ន. បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ នាយជាងដ៏ឆ្លាសក្នុងវិធីកសាងនូវព្រះនគររាជធានី កាលដើមដំបូងនោះ នាយជាងត្រូវបង្គាប់ឱ្យគេជម្រះនូវទីកន្លែង ដែលគេនឹងធ្វើនូវវាំងប្រាសាទនោះ គឺឱ្យនាំបេញនូវដង្គត់ឈើព្រៃ និងបម្រុងបន្លា ហើយធ្វើទីនោះឱ្យរាបស្មើល្អ ទើបធ្វើនូវវាំងប្រាសាទនិងទីទាំងឡាយ មានផ្លូវប្រកបដោយជ្រុង ៤ និងផ្លូវត្រឡែងកែងជាដើម វិធីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជ ព្រះយោគាវចរភិក្ខុជាអ្នកអាស្រ័យនូវបតុបរិសុទ្ធសីលតម្កល់ខ្លួនក្នុងសីលនោះបាន ទើបត្រូវធ្វើនូវឥន្រ្ទិយ

ទាំង ៥ ប្រាំគឺសទ្ធិន្ទ្រិយ វីរិយិន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញិន្ទ្រិយ ឱ្យបរិបូណ៌បាន ក៏មានឧបមេយ្យដូចនេះឯង ។

ម. ស្រួលល្អស្ដាប់ហើយលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបមួយទៀតទៅមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីឧបមាថា ចតុរង្គសេនាដែលចូលទៅកាន់ទីពិជ័យសង្គ្រាម ផ្ចាញ់ផ្ចាលឬសម្លាប់នូវបច្ចាមិត្តដែលច្រើន ក៏តែងស្វែងរកទីជ័យភូមិដែលល្អ ហើយធ្វើនូវទីផែនដីត្រង់នោះឱ្យរាបទាបស្មើ លុះពេលដែលសត្រូវច្រើនមកដល់ហើយ ក៏នឹងធ្វើនូវជ័យជំនះនោះឱ្យឈ្នះបាន សេចក្ដីនេះឧបមាយ៉ាងណាមិញ ព្រះយោគាវចរអាស្រ័យនូវសីលសំវរៈ ជាទីតាំងហើយ ទើបនឹងញ៉ាំងកុសលទាំង ៥ គឺ សេចក្ដីជឿពិត ១ កិរិយាប្រឹងប្រែង ១ ធម្មជាតិរឮកប្រពៃ ១ ការតាំងចិត្តមាំល្អ ១ ធម្មជាតិដឹងទូទៅ ១ ឱ្យកើតឱ្យចម្រើនក្នុងសន្ដានបាន ក៏មានឧបមេយ្យដូចនោះឯង ម្យ៉ាងទៀតព្រះសាក្យមុនីជាសាស្ដា លោកទ្រង់ត្រាស់ទេសនាទុកមកថាដូចនេះ៖

សីលេ បតិដ្ឋាយ នរោ សបញ្ញោ ចិត្តំ បញ្ញញ្ច ភាវយំ
អាតាបី និបកោ ភិក្ខុ សោ ឥមំ វិជដយេ ជដន្តិ

អយំ បតិដ្ឋា ធរណីវ បាណីនំ ឥទញ្ច មូលំ កុសលាភិវុឌ្ឍិយា
មុខញ្ចិទំ សព្វជិនាន សាសនេ សុសីលក្ខន្ធោ វរបាតិមោក្ខោតិ

ក្នុងសំណៅអត្ថរសនៃពុទ្ធភាសិត ដែលព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ទុកមកនេះថា ពពួកជនឯណាដែលមានសទ្ធាជ្រះថ្លា ប្រកបដោយត្រៃហេតុកបដិសន្ធិបញ្ញា បានតម្កល់ខ្លួនទុកក្នុងសីលដ៏បរិសុទ្ធិហើយ គួរគប្បីញ៉ាំងសមាធិចិត្ត និងវិបស្សនាបញ្ញាឱ្យចម្រើនបាន ពពួកជននោះឯងបានឈ្មោះថាភិក្ខុជាអ្នកមានប្រាជ្ញាបាសមាំ និងមានព្យាយាមបៀតបៀននូវកិលេស ញ៉ាំងកិលេសឱ្យក្ដៅ អាចនឹងកាប់ឆ្ការកំចាត់បង់នូវបញ្ចាញ់ គឺកិលេសតណ្ហាខាងក្នុងឱ្យដាច់ស្រេចបាកសន្តានទៅបាន ។ សីលនេះជាហេតុជាទីតាំងបណ្ដាលឱ្យផ្ដួចឱ្យផ្ដើមឡើង នៃកុសលធម៌ទាំងពួងបានប្រៀបដូចផែនប្រថពីធរណី ដែលជាទីតាំងនៃរុក្ខាលតាជាតិទាំង-ពួង និងជាទីទ្រទ្រង់នូវពពួកនិករនាគគ្រុឌមនុស្សនិងភូតបិសាចទាំងពួង បណ្ដាវត្ថុទាំងអម្បាលនេះ ក៏តែងអាស្រ័យនូវផែនធរណីនេះឯង សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា សីលដែលបុគ្គលរក្សាល្អហើយ នេះតែងជាប្រធាននៃកុសលធម៌ទាំងពួង ក្នុងសាសនានៃព្រះជិនេន្ទ្រសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ បានដល់សីលក្ខន្ធ គឺបាដិ-

មោក្ខសំវរសីល ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះឯង អាត្មាភាពវិសជ្ជ-នាមកប៉ុណ្ណោះនេះក៏សមគួរហើយ សូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់ឆ្លាសណាស់ ឆ្លើយមកនេះល្អណាស់ពេក សេចក្ដីដែល ព្រះករុណារៀបរាប់តាមពុទ្ធភាសិត មកយ៉ាងហ្នឹង ក៏ល្មមសមគួរប៉ុណ្ណឹងហើយ ។

សទ្ធាលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ១០

មហាក្សត្រិយ៍ស្ដេចទ្រង់បុច្ឆាក្នុងលក្ខណសទ្ធា បំពោះនឹងព្រះនាគសេនថា កឹ លក្ខណា ភន្តេ សទ្ធា បពិត្រព្រះនាគសេនម្ចាស់ សទ្ធាចេតសិកនោះ មានរបស់អ្វីជាកំណត់ ជាលក្ខណៈ ៗ

ព្រះនាគសេនថេរ ថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារសទ្ធាចេតសិកនោះមានលក្ខណៈ ២ យ៉ាង គឺសេចក្ដីរង់ថ្លាជាលក្ខណៈ ១ "សម្បសាទនលក្ខណា" កិរិយាស្ទុះទៅជាលក្ខណៈ ១ "សម្បក្ខន្ទនលក្ខណា" សូមទ្រង់ជ្រាប ៗ

ម. សម្បសាទនលក្ខណសទ្ធានោះ មានប្រយោជន៍ដូចម្ដេច ៗ

ន. បពិត្រមហារាជ សម្បសាទនលក្ខណសទ្ធានោះ បើកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃបុគ្គលណា អាចនឹងឃាត់ខាំងនូវនីវរណធម៌ទាំង៥ប្រការមានកាមឆន្ទជាដើម ហើយធ្វើចិត្តនៃបុគ្គលនោះឱ្យរួចផុតចាកអំណាចនីវរណធម៌ តែងញ៉ាំងចិត្តឱ្យថ្លាឱ្យផ្លុះឱ្យស្អាតផុតមន្ទិលទាំងពួងបាន សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. **ឧបមំ ករោហិ** សូមលោកម្ចាស់ឧបមាបន្តិចមកនឹងស្តាប់មើល ។

ន. **យថា មហារាជ** បពិត្រសម្តេចមហារាជ សូមប្រៀបសេចក្តីថ្វាយថា ដូចបរមចក្រពត្តិរាជ ស្តេចមានព្រះរាជដំណើរទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ មួយអន្លើដោយចតុរង្គសេនា ហើយទ្រង់ឆ្លងនូវស្ទឹងដែលមានទឹកតិច ហើយទឹកទាំងនោះក៏កករល្អក់វឹកវរ ដោយជើងដំរីនិងសេះនិងរថនិងពលថ្មើរជើង “ទាហាន” ទាំងឡាយ លុះមហាក្សត្រស្តេចឆ្លងរួចហើយ ទ្រង់ក៏បង្គាប់មនុស្សឱ្យទៅដងទឹកនោះមក ដើម្បីសោយក្នុងពេលនោះ ឯបតម្រងកែវដែលសម្រាប់ត្រងទឹកក៏មាននៅ ៗ នោះផង សេវកាមាត្យក៏យកឯបតម្រងនោះទៅ ហើយវែកកាយនូវស្លែនិងសារាយនិងភក់ចេញហើយ ទើបដាក់ត្រាំឯបនោះក្នុងទឹកល្អក់នោះឯង ក៏អានុភាពនៃតម្រងនោះ

អាចធ្វើនូវទឹកដែលល្អក់កករនោះ ឱ្យនៅជាខាងក្រៅ ហើយសម្រិតសម្រាំង ស្រូបយកតែទឹកដែលថ្លាថ្លះ រកកករគ្មាននោះឱ្យចូលទៅខាងក្នុងបាន ទើបអមាត្យទាំងនោះយកទឹកថ្លានោះ ទៅថ្វាយស្តេចឱ្យទ្រង់សោយ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ទឹកដែលល្អក់ ហើយត្រឡប់ទៅជាថ្លាល្អវិញ ដោយអានុភាពនៃតម្រងនោះយ៉ាងណាមិញ ចិត្តនៃព្រះយោគាវចរដែលមានសទ្ធាចេតសិកមកប្រកបផង ហើយតែងធ្វើឱ្យជ្រះថ្លា អាចនឹងបរិច្ចាគទាន រក្សាសីល បម្រើនភាវនា ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះឯងសូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បពិត្រព្រះនាគសេនថេរ ចុះសម្បក្ខន្ទនលក្ខណា សទ្ធានោះដូចម្តេចទៅ សូមលោកម្ចាស់អធិប្បាយជាសេចក្តីបន្តិចមកមើល ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ ឯសម្បក្ខន្ទនលក្ខណាសទ្ធានោះ ប្រែថាសទ្ធាមានលក្ខណ:ស្ទុះទៅព្រម ឬស្ទុះទៅតាមគេ បានខាងឯព្រះយោគាវចរ ដែលបានឃើញនូវចិត្តនៃបុគ្គលដទៃ ដែលរួចចាករាគាទិកិលេស បានតម្កល់នៅក្នុងធម៌វិសេស គឺសោតាបត្តិផល ឬសកិទាគាមិផល អនាគាមិផល អរហត្តផល ហើយដាស់

តឿនចិត្តរបស់ខ្លួនឱ្យស្ទុះទៅ គឺទំធ្វើនូវសេចក្ដីព្យាយាម ដើម្បីដល់នូវមគ្គនិងផលដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីត្រាស់ដឹងនូវមគ្គនិងផលដែលខ្លួនមិនទាន់ត្រាស់ដឹង ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវមគ្គនិងផល ដែលខ្លួនមិនទាន់ធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ បពិត្រមហារាជសម្បក្ខន្ទនលក្ខណសទ្ធាមានអធិប្បាយដូចនេះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមឱ្យលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចមហាមេឃធំបង្អុរភ្លៀងចុះមកលើកំពូលភ្នំ ហើយទឹកទាំងនោះបានហូរទៅកាន់ទីទាបមានជ្រោះនិងស្ទឹងជាដើម ហើយក៏ទំលាយនូវច្រាំងទាំង ២ ហូរទៅ ខណៈនោះមានមហាជនអ្នកដំណើរច្រើន មកកាន់ទីនោះ ហើយមិនអាចនឹងឆ្លងទៅបាន ព្រោះពុំដឹងនូវជម្រៅទឹក នោះជាជ្រៅឬរាក់ ហើយក៏ឈរនៅទីរិះរេរកគំនិតនឹងគិតឆ្លង វេលានោះមានបុរសដទៃម្នាក់មកកាន់ទីនោះដែរ ជាមនុស្សបរិបូណ៌ដោយកម្លាំងច្រើន តាំងគាតក្រវាត់សំពត់យ៉ាងមាំហើយ ទើបស្ទុះចុះទៅកាន់ទឹកនោះហើយឆ្លងទៅ ក៏ឯមហាជនទាំងពួងបានឃើញនូវបុរសនោះឆ្លងរួចហើយ ទើបបបួលគ្នាហែលឆ្លងតាម

ទៅ សេចក្ដីនេះមានឧបមាដូចម្ដេចមិញ ថាសម្បក្ខន្ទនលក្ខណ សទ្ធានោះ មានឧបមេយ្យដូចព្រះយោគាវចរដែលបានឃើញនូវ ចិត្តនៃព្រះអរិយសាវកដទៃដែលរួចផុតបាកអកុសលធម៌ទាំងពួង ហើយ ៗ បង្ហំចិត្តខ្លួនឱ្យស្ទុះទៅកាន់មគ្គនិងផលទាំងឡាយ មាន សោតាបត្តិមគ្គជាដើម ទំធ្វើនូវសេចក្ដីព្យាយាម ដើម្បីដល់នូវមគ្គ និងផលដែលខ្លួនមិនទាន់ដល់ ដើម្បីបាននូវមគ្គនិងផលដែលខ្លួន មិនទាន់បាន ដើម្បីធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវមគ្គនិងផលដែលមិនទាន់ ធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ មានឧបមេយ្យដូចនោះឯង សេចក្ដីនេះត្រូវគ្នានឹង ពុទ្ធភាសិតដែលទ្រង់ត្រាស់ថា៖

សទ្ធាយ តរតិ ឱឃំ　　　　អប្បមាទេន អណ្ណវំ

វិរិយេន ទុក្ខមច្ចេតិ　　　　បញ្ញាយ បរិសុជ្ឈតិ។

អត្ថរសនៃពុទ្ធភាសិតនេះថា ព្រះយោគាវចរដែលឆ្លងនូវ អន្លង់ទាំង ៤ ប្រការមានកាមោឃជាដើមបាន នោះដោយកម្លាំង នៃសម្បក្ខន្ទនលក្ខណសទ្ធា និងឆ្លងនូវមហាសមុទ្រសាគរបាន ព្រោះសេចក្ដីប្រុងប្រៀបប្រយ័ត្ន មិនធ្វេសស្មារតី និងឆ្លងនូវ សេចក្ដីទុក្ខបាន ព្រោះសេចក្ដីព្យាយាមមាំ និងបរិសុទ្ធស្អាតប្រាស

បាកមន្ទិល គឺរាគាទិកិលេសបាន ព្រោះឆេទនលក្ខណបញ្ញាតែង កាត់ផ្តាច់នូវកិលេសធម៌ទាំងពួង មិនឱ្យសេសសល់នៅបាន ឡើយ សេចក្តីដូចអាត្មាភាពអធិប្បាយមកនេះ សូមមហារាជ ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ លោកម្ចាស់វាងវៃពេកណាស់ បេះ អធិប្បាយស្រួលពេក ខ្ញុំព្រះករុណាអស់សេចក្តីសង្ស័យហើយ ក្នុងប្រស្នានេះ ។

វីរិយលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ១១

ព្រះបាទមិលិន្ទទ្រង់សួរទៅព្រះនាគសេន តទៅទៀតថា កឹលក្ខណំ វិរិយំ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន សេចក្តីព្យាយាម ប្រឹងប្រែងនោះ តើមានលក្ខណៈដូចម្តេច ។

ន. ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហា រាជ ឯសេចក្តីព្យាយាមនេះមានគុណជាអ្នកឧបត្ថម្ភនាការគាំទ្រ ទុកនូវកុសលធម៌ទាំងពួង ឱ្យបរិបូណ៌ មិនឱ្យវិនាសសាបសូន្យ ទៅបានឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាជាសេចក្តី បន្តិចមកមើល ។

ន. **យថា មហារាជ** បពិត្រមហារាជ ទីលំនៅមានផ្ទះជាដើម ដែលតាំងនៅមាំមិនបានទ្រុឌទ្រោមទៅបាននោះ ព្រោះអាស្រ័យនូវគ្រឿងគាំទ្រមានបន្ទល់ និងឈើខ្វែងជាដើម សេចក្ដីនេះមានឧបមាដូចម្ដេចមិញ ថាវិរិយចេតសិកមានអានុភាព អាចជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រទុក នូវកុសលធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងសន្ដានកាយនៃបុគ្គលឱ្យតាំងនៅបាន មិនឱ្យសាបសូន្យទៅ ក៏មានឧបមេយ្យដូចនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ត្រូវហើយលោកម្ចាស់ តែសូមលោកម្ចាស់ឧបមាមួយទៀតមកមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីប្រៀបដូចបរមក្សត្រាធិរាជស្ដេចចេញទៅបង្ក្រាបសត្រូវជាអរិន្ទរាជ ដោយសេនាទាហានយ៉ាងច្រើន ក៏មិនអាចនឹងបង្ក្រាបបានឡើយ ព្រោះសត្រូវនោះវាដឹងខ្លួនដោយឃើញពួកពលច្រើន ហើយក៏គេចវេះបាត់ទៅ ព្រោះថាវាងាយនឹងពួន លំដាប់នោះទើបមហាក្សត្រស្ដេចមានព្រះឱង្ការបង្គាប់ឱ្យសេនាយ៉ាងតិចលើកទៅ ជាលំដាប់ ៗ គ្នាហើយតាំងមេត្រួតត្រាតាមមុខក្រសួង ជួយទំនុកបំរុងគ្នាតាមជាន់

តាមថ្នាក់ ហើយក៏ចូលទៅបោមចាប់យកសត្រូវច្រើននោះបាន ដោយងាយ ព្រោះអាស្រ័យនូវពួកជំនួយនិងពួកគ្រឿងត្រា សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ជាមានឧបមេយ្យដូចវីរិយចេតសិក ដែលជាអ្នកគាំទ្រទុកនូវកងកុសលធម៌ទាំងឡាយ មិនឱ្យវិនាសទៅបាន សេចក្ដីនេះត្រូវតាមន័យពុទ្ធភាសិត ដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកមកជាដូចនេះៈ

វីរិយពលោ ភិក្ខវេ អរិយសាវកោ អកុសលំ បជហតិ កុសលំ ភាវេតិ សាវជ្ជំ បជហតិ អនាវជ្ជំ ភាវេតិ សុទ្ធម្មា ន បរិហាយតិ ។

សេចក្ដីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសាវកលោកតែងមានសេចក្ដីព្យាយាមសង្វាតជាកម្លាំង លះបង់នូវអកុសលធម៌ទាំងពួង ហើយញ៉ាំងកុសលធម៌ឱ្យចម្រើនឡើង លះបង់នូវបំណែកដែលជាទោស ហើយអាចញ៉ាំងបំណែក ដែលជាគុណឱ្យចម្រើនឡើង ជាបុគ្គលមិនសាបសូន្យចាកព្រះសទ្ធម្មឡើយ នេះឯងជាភាសិតរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់ត្រាស់ទុកដូចនេះ សូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. ឱ ពីរោះណាស់តើលោកម្ចាស់ ៗ សម្តែងមកនេះសមគួរប៉ុណ្ណឹងហើយ ។

សតិលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ១២

មហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់សួរទៅក្នុងលក្ខណសតិថា កើលក្ខណា សតិ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន សតិចេតសិកនោះមាន លក្ខណៈប៉ុន្មានយ៉ាង ។

ន. ព្រះថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ឯសតិចេតសិកនោះ មានលក្ខណៈ ២ យ៉ាង គឺកិរិយាដាស់តឿនចិត្តជាលក្ខណៈ ១ “អបិលាបនលក្ខណា” កិរិយាដឹកនាំចិត្តឬផ្គងចិត្តជាលក្ខណៈ ១ “ឧបគ្គណ្ហលក្ខណា” សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះអបិលាបនលក្ខណសតិនោះ មានសេចក្តីអធិប្បាយដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ឯអបិលាបនលក្ខណនោះ កាលបើកើតឡើងក្នុងសន្តានបុគ្គល ក្នុងវេលាណា តែងនឹងតឿនចិត្តឱ្យរឭកនូវធម៌ទាំងឡាយថា ធម៌បំណែកនោះជាកុសល បំណែកនោះជាអកុសល បំណែកនោះប្រកបដោយទោស បំណែកនោះ

ប្រកបដោយគុណ បំណែកនោះជារបស់ថោកទាប បំណែកនោះជារបស់ឧត្តម បំណែកនោះជាវត្ថុមានពណ៌ស បំណែកនោះជាវត្ថុមានពណ៌ខ្មៅ ធម៌ទាំងឡាយ ៤ មានកាយានុបស្សនាជាដើមហៅថាសតិបដ្ឋាន ធម៌ទាំងឡាយ ៤ មានអនុប្បន្នានំ អកុស-លានំ ជាដើមហៅថាសមប្បធាន ធម៌ ៤ ទៀតមានឆន្ទិទ្ធិបាទជាដើមហៅថាឥទ្ធិបាទ ធម៌ ៥ មានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម ហៅថាឥន្ទ្រិយ ៥ ធម៌ ៥ មានពលជាដើមហៅថាពល ៥ ធម៌ ៧ មានសតិពោជ្ឈង្គជាដើម ហៅថាពោជ្ឈង្គ ធម៌ ៨ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ហៅថាអដ្ឋង្គិកមគ្គ ធម៌ ៧ ពួកមានកសិណ ១០ ជាដើម ហៅថា សមថកម្មដ្ឋាន ធម៌ ៤ មានវិសុទ្ធិ ៧ ជាដើមហៅថាវិបស្ស-នាកម្មដ្ឋាន ធម៌ដែលជាគុណសម្រាប់ឱ្យចេះដឹងហៅថាវិជ្ជា ធម៌ដែលជាគុណសម្រាប់ ឱ្យរួចចាករាគាទិកិលេស ហៅថា វិមុត្តិ កាលបើព្រះយោគាវចរ បានអបិលាបនលក្ខណសតិមកសម្ប-យុត្តនឹងចិត្តហើយ ក៏តែងដាស់តឿនចិត្តឱ្យរឭកនូវធម៌ដូចនេះ ហើយនឹងរាប់អាននូវធម៌ ដែលអ្នកប្រាជ្ញគប្បីរាប់អាន មិនរាប់អាននូវធម៌ ដែលអ្នកប្រាជ្ញមិនគប្បីរាប់អាន ស្និទ្ធស្នាលនូវធម៌

ដែលអ្នកប្រាជ្ញគប្បីស៊ិទ្ធស្នាល មិនស៊ិទ្ធស្នាលនូវធម៌ដែលអ្នកប្រាជ្ញមិនគប្បីស៊ិទ្ធស្នាល បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ឯអបិលាបនលក្ខណាសតិនោះមានសេចក្ដីយ៉ាងនេះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចភណ្ឌាគារិកបុរស គឺនាយឃ្លាំង ក៏ធម្មតានាយឃ្លាំងតែងយកសេចក្ដីក្រាបបង្គំទូល រំឭកមហាក្សត្រឱ្យស្ដេចជ្រាបថា បពិត្រព្រះសម្មតិទេវា ឯរបស់ព្រះរាជទ្រព្យនោះ គឺដំរីមានប៉ុណ្ណោះ សេះប៉ុណ្ណោះ រាជរថប៉ុណ្ណោះ ពលថ្មើរជើងប៉ុណ្ណោះ ប្រាក់ប៉ុណ្ណោះ មាសប៉ុណ្ណោះជាដើម សូមព្រះអង្គជ្រាប សេចក្ដីនេះឧបមាដូចម្ដេចមិញ ជាឧបមេយ្យដូចអបិលាបនលក្ខណាសតិ ដែលកើតឡើងជាមួយនឹងចិត្ត តែងនាំញ៉ាំងចិត្តឱ្យរឭកនូវធម៌ជាកុសលឬអកុសល ជាគុណឬទោស ជាឧត្តមឬថោកទាប ម្យ៉ាងទៀតឱ្យរឭកថាធម៌ទាំងឡាយ នេះគឺសតិបដ្ឋាន នេះគឺសម្មប្បធានជាដើម បពិត្រមហារាជ ឯអបិលាបនលក្ខណាសតិនោះ ប្រៀបដូចនាយឃ្លាំងនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ឱលោកម្ចាស់ឆ្លាសពេកណាស់តើ ត្រូវហើយព្រះករុណា បុះឧបគ្គណ្ហាលក្ខណសតិនោះ តើមានអធិប្បាយដូចម្តេចតទៅទៀត ។

ន. បពិត្រមហារាជ ឧបគ្គណ្ហាលក្ខណសតិនោះកាលបើកើតឡើងក្នុងសន្តាន តែងនឹងដឹកនាំចិត្តឱ្យកាន់យកនូវគតិនៃធម៌ដ៏ល្អ សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរ កាលបើឧបគ្គណ្ហាលក្ខណសតិកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្តហើយ តែងនឹងធ្វើចិត្តឱ្យពិចារណាដឹងថា ធម៌យ៉ាងនេះមានប្រយោជន៍ ធម៌យ៉ាងនេះមិនមានប្រយោជន៍ ធម៌យ៉ាងនេះជាឧបការៈ ធម៌យ៉ាងនេះមិនជាឧបការៈឡើយ កាលបើព្រះយោគាវចរដឹងយ៉ាងនេះហើយ ក៏អាចនឹងបណ្តេញបេញនូវធម៌មិនមានប្រយោជន៍ ហើយនឹងទាញយកនូវធម៌មានប្រ-យោជន៍ កំចាត់បង់នូវធម៌មិនមានឧបការៈ ហើយទំនុកបំរុងនូវធម៌មានដែលមានឧបការ បពិត្រមហារាជ ឧបគ្គណ្ហាលក្ខណសតិនោះ លះបង់នូវវត្ថុដែលអាក្រក់ កាន់យកនូវវត្ថុដ៏ល្អ ដូចសេចក្តីដែលអធិប្បាយមកយ៉ាងនេះ សូមមហារាជទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ បើដូចនោះ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបជាសេចក្តីបន្តិចមក នឹងស្តាប់មើល ។

៩. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចនាយទ្វារនៃបរមក្សត្រ ធម្មតានាយទ្វារតែងស្គាល់នូវជនទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកមានគុណ មានប្រយោជន៍ដល់បរមក្សត្រ ឬជាជនដែលមិនមានឧបការៈដល់ស្ដេច បើឃើញជនឯណាផ្ដេសផ្ដាសមានប្រាថ្នានឹងចូលទៅកាន់ទ្វារព្រះរាជវាំងនោះ ក៏ហាមឃាត់មិនឱ្យចូលទៅឡើយ បើឃើញអ្នកឯណាដែលមានឧបការៈដល់មហាក្សត្រ គឺរាជវង្សានុវង្ស ឬមន្ត្រីទាំងពួង ទើបបើកបណ្ដោយឱ្យចូលទៅកាន់រាជស្ថានបាន ជនដែលមិនមានប្រយោជន៍ ឬជាសត្រូវដល់មហាក្សត្រ មិនឱ្យចូលទៅឡើយ នាយទ្វារដែលកំចាត់បង់នូវមនុស្សមិនមានប្រយោជន៍ ហើយបើកឱ្យអ្នកដែលមានប្រយោជន៍ចូលទៅគាល់ស្ដេចនេះ ឧបមាយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជ ឧបគ្គណ្ហលក្ខណសតិនោះ កាលបើកើតឡើងក្នុងសន្ដានហើយ តែងញ៉ាំញីចិត្តឱ្យកាន់យកនូវធម៌ ដែលមានប្រយោជន៍មានគុណ វៀរបង់នូវធម៌ដែលឥតប្រយោជន៍មិនមានគុណ ដូចនាយទ្វារដែលហាមឃាត់មនុស្សទុច្ចរិតមិនឱ្យចូលគាល់ ហើយបើកបណ្ដោយឱ្យមនុស្សសុចរិត ចូលគាល់មហាក្សត្រនោះឯង

ឯព្រះយោគាវចរ បើបានឧបគ្គណ្ហលក្ខណសតិកើតឡើងហើយ តែងនឹងលះបង់នូវធម៌ដែលជាទោស ហើយកាន់យកធម៌ដែលជាគុណនោះ មានឧបមេយ្យដូចនោះឯង ដូចពុទ្ធភាសិតទ្រង់ត្រាស់ទេសនាទុកមកជាដូចនេះ

សតឹ ច ខោ ភិក្ខវេ សព្វត្ថិកំ វទាមិ

សេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតតែងសរសើរនូវស្មារតីនេះថា ជាគុណសម្បត្តិយ៉ាងខ្ពស់ តែងឱ្យសម្រេចនូវប្រយោជន៍គ្រប់ប្រការ នាំបំបាត់នូវទោសគ្រប់យ៉ាងបាន អត្ថរសរបស់ពុទ្ធភាសិតយ៉ាងនេះ សូមថ្វាយព្រះពរមហារាជ ស្ដេចជ្រាប ។

ម. ត្រូវណាស់ហើយលោកម្ចាស់ សេចក្តីវិសជ្ជនានេះសមគួរមែន ។

សមាធិលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ១៣

មហាក្សត្រស្ដេចទ្រង់សួរនូវបញ្ហា ១ ទៀតថា កឹលក្ខណោ-សមាធិ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន សមាធិគឺកិរិយាសម្រឹង មានលក្ខណៈដូចម្ដេច ។

ឥ. បមុខលក្ខណោ បពិត្រមហារាជ សមាធិនេះមាន លក្ខណៈជាប្រធាននៃកុសលធម៌ទាំងពួង បណ្ដាធម៌ជាកុសលទាំងឡាយ មានសមាធិធម៌នេះជាមុខបង្អស់ "សមាធិបមុខា" មានសមាធិជាកំពូល "សមាធិនិន្នា" មានសមាធិជាទីឱនទៅ "សមាធិបោណា" មានសមាធិជាញោច "សមាធិបព្ភារា" បពិត្រមហារាជ ក៏កុសលធម៌ទាំងពួងនេះ មានសមាធិធម៌នេះឯងជាបុរេចារិក ដូចនេះទើបថាសមាធិនេះមានលក្ខណៈជាប្រធាន សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឱបម្មំ ករោហិ ពីរោះណាស់ហើយលោកម្ចាស់ ៗ សូមលោកម្ចាស់ធ្វើនូវសេចក្ដីឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ឥ. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចគ្រឿងទទួលសម្ភារៈនៃផ្ទះ កំពូលទាំងពួងមានផ្ទោង និងបង្កង់ជាដើម ក៏គ្រឿងទាំងនោះមានកំពូល ឬមេដំបូលជាប្រធាន មានកំពូលជាទីជ្រាលចុះ មានកំពូលជាទីឱនចុះ មានកំពូលជាទីបោមរោម មានកំពូលជាទីញោចទៅ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាដូចម្ដេចមិញ ថាមានឧបមេយ្យដូចកុសល

ធម៌ទាំងពួង តែងមានសមាធិជាប្រធានមុខ មានសមាធិជាកំពូល មានសមាធិជាទីឱនទៅ មានសមាធិជាទីញោបទៅ ជាទីបោមរោមនៃកុសលធម៌នោះឯង សូមមហារាជស្ដេចទ្រង់ជ្រាប ។

ម. អើលោកម្ចាស់ ៗ ឆ្លើយមកនេះគួរសមហើយ តែសូមឱ្យព្រះករុណាម្ចាស់ឧបមាន័យ ១ ទៀតមកមើល ខ្ញុំបង់ស្ដាប់តទៅទៀត ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចជាបរមក្សត្រអង្គណា ១ ទ្រង់ចូលទៅកាន់ទីសង្គ្រាមធំ មួយអន្លើដោយសេនាប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺសេនាដំរី សេនាសេះ សេនារថ សេនាថ្មើរជើង ក៏បំណែកខាងពួកពលទាំងនោះ តែងមានព្រះមហាក្សត្រនោះជាធំជាងខ្លួន មានមហាក្សត្រនោះជាកំពូល មានមហាក្សត្រនោះឯង ជាទីឱនទៅនៃខ្លួន មានមហាក្សត្រនោះជាប្រធាននៃខ្លួន បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាថាមានឧបមេយ្យ ដូចកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ តែងមានសមាធិនោះឯងជាទីតាំង ដូចមានពុទ្ធភាសិតទ្រង់ត្រាស់ទុកមកថា ។

សមាធឹ ភិក្ខវេ ភាវេថ សមាធិកោ ភិក្ខុ យថាភូតំ បជានាតិ

សេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរទំព្យា-យាមបម្រើននូវសមាធិនេះឱ្យរឿយ ៗ បំណែកភិក្ខុឯណា ១ ដែលមានសមាធិចិត្តកើតឡើងក្នុងសន្តានហើយ ភិក្ខុនោះនឹងអាចត្រាស់ដឹងនូវមគ្គនិងផល និងត្រៃវិជ្ជាសមាបត្តិដោយពិតមិនខានឡើយ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីដែលអាត្មាភាពវិសជ្ជនាមកនេះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន លោកម្ចាស់ឆ្លាសពេកណាស់ បេះប្រៀបផ្ទឹមស្រួលបួល ។

បញ្ញាលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ១៤

មហាក្សត្រ ស្តេចទ្រង់សួរព្រះនាគសេន តទៅទៀតថា **កឹលក្ខណា បញ្ញា** បពិត្រមហាថេរដ៏បម្រើន បញ្ញាចេតសិកនោះ តើមានលក្ខណៈដូចម្តេច ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯបញ្ញាចេតសិកនោះ មានកិរិយាកាត់ផ្តាច់សម្រេចសេចក្តីជាលក្ខណៈ "ឆេទនលក្ខណា" ឬថាសេចក្តីភ្លឺឆ្លុះជាលក្ខណៈ "ឱភាសនលក្ខណា" តែថាត្រង់ឆេទនលក្ខណា

នោះ អាត្មាភាពបានវិសជ្ជនាថ្វាយរួចហើយពីគ្រាមុន សូមមហារាជស្ដេច ជ្រាប ។

ម. កថិម្ភន្តេ ឱភាសនលក្ខណា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំសូមសួរលោកម្ចាស់តែត្រង់ឱភាសនលក្ខណា ដែលលោកម្ចាស់សម្ដែងថា បញ្ញានោះមានកិរិយាភ្លឺផ្លុះជាលក្ខណៈ ៗ នេះ តើមានសេចក្ដីអធិប្បាយដូចម្ដេច ។

ន. អវិជ្ជន្ធការំ វិធមេតិ វិជ្ជោភាសំ ជនេតិ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ រីឯបញ្ញាចេតសិកនេះ កាលបើកើតឡើងក្នុងសន្តានចិត្តវេលាណា តែងកំចាត់បង់នូវសេចក្ដីងងឹតងងល់ ឬកិរិយាភាន់ច្រឡំគឺសេចក្ដីល្ងង់ គឺអវិជ្ជានោះឯង ឱ្យវិនាសបាត់ទៅ ហើយអាចញ៉ាំងរស្មីពន្លឺដែលភ្លឺផ្លុះ និងពន្លឺគឺញាណ ឱ្យកើតមានឡើងក្នុងសន្តាន ហើយអាចធ្វើនូវអរិយសច្ចឱ្យច្បាស់ប្រាកដបាន កាលបើឱភាសនលក្ខណបញ្ញាកើតឡើង ប្រកបព្រមនឹងចិត្តក្នុងវេលាណាហើយ ក៏ជាគុណនឹងឱ្យឃើញច្បាស់ នូវត្រៃលក្ខណញាណ ថា **អនិច្ចន្តិ វា ទុក្ខន្តិ វា អនត្តាតិ វា** សេចក្ដីថាខន្ធទាំង ៥ ប្រការមានរូបជាដើមនេះ តែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចនៃសេចក្ដី

មិនទៀងផង សេចក្តីទុក្ខផង និងសេចក្តីវិនាសទៅផង ពាក្យដែលអាត្មាភាពថ្វាយព្រះពរមកដូចនេះ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. ឱបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបជាសេចក្តី បំភ្លឺបន្តិចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចជាបុគ្គលកាន់យកនូវចង្កៀង ឬគោមដែលមានពន្លឺចូលទៅក្នុងផ្ទះ ក្នុងវេលាយប់ងងឹត ប្រទីបនោះអាចនឹងកំចាត់បង់នូវសេចក្តីងងឹតនោះចេញបាន ហើយនឹងញ៉ាំងរស្មីពន្លឺឱ្យភ្លឺច្បាស់ស្រឡះឡើង អាចធ្វើនូវរូបទាំងឡាយឱ្យប្រាកដដល់ភ្នែក បពិត្រមហារាជ បញ្ញាចេតសិកនោះ កាលបើកើតឡើងហើយ អាចនឹងកំចាត់បង់នូវសេចក្តីងងឹតល្ងង់ភាន់ច្រឡំ គឺអវិជ្ជានោះឱ្យបាត់បង់ទៅបាន ហើយអាចញ៉ាំងរស្មីភ្លឺឆ្លុះគឺវិជ្ជា ឱ្យកើតឡើង និងធ្វើនូវអរិយសច្ចទាំង ៤ មានទុក្ខសច្ចជាដើម ឱ្យប្រាកដឡើងលំដាប់នោះ កាលបើព្រះយោគាវចរបានបញ្ញាចេតសិកកើតឡើងមកសម្បយុត្តជាមួយនឹងចិត្តហើយ អាចយល់ច្បាស់នូវព្រះត្រៃលក្ខណញាណដោយបញ្ញាដ៏ប្រពៃ ថារូបធម៌ និងនាមធម៌ទាំង ២ នេះ លុះក្នុងអំណាចសេចក្តីមិនទៀងផង ក្នុងអំណាចសេចក្តី

ទុក្ខព្រួយផង ក្នុងសេចក្ដីព្រាត់ព្រាកគ្នាផង បពិត្រមហារាជ ឯឱភាសនលក្ខណបញ្ហានោះ ប្រៀបដូចពន្លឺគោមនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ នាគសេន បពិត្រព្រះនាគសេនថេរដ៏បម្រើន លោកម្ចាស់នេះពេញហៅថាជាអ្នកប្រាជ្ញឆ្លាសណាស់ហើយ លោកឆ្លើយមកពីរោះពេក ខ្ញុំពេញចិត្តហើយអស់សង្ស័យប៉ុណ្ណោះ។

នានាឯកកិច្ចលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ១៥

ម. នានាសន្តា ឯកំ អត្ថំ បពិត្រព្រះថេរដ៏បម្រើន កុសលធម៌ទាំងឡាយមានសន្តាន ផ្សេង ៗ គ្នា តែអាចធ្វើឱ្យសម្រេចនូវប្រយោជន៍តែម្យ៉ាងនោះតើដូចម្ដេច ។

ន. កិលេសេ ហនន្តិ បពិត្រមហារាជ កុសលធម៌ទាំងឡាយមានសន្តានផ្សេង ៗ គ្នា តែអាចឱ្យសម្រេចនូវប្រយោជន៍តែម្យ៉ាងនោះ គឺជាកិរិយាសម្លាប់បង់នូវកិលេសធម៌នោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប។

ម. ឱបម្មំ ករោហិ សូមព្រះថេរប្រៀបសេចក្ដីនេះបន្តិចមកមើល។

ន. សេនា នានាសន្តា បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចសេនា ប្រកបដោយអង្គ ៤ មានសន្តានផ្សេង ៗ គ្នា មានសេនា

ដំរីជាដើម តែមានកិច្ចតែម្យ៉ាងត្រង់ធ្វើឱ្យឈ្នះនូវសង្គ្រាមនោះឯង បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា ជាមានឧបមេយ្យដូចធម៌ទាំងឡាយ មានសន្តានផ្សេង ៗ គ្នា តែធ្វើឱ្យសម្រេចនូវប្រយោជន៍តែមួយ ត្រង់សម្លាប់នូវកិលេសធម៌នោះឯង សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ទុតិយវគ្គមានប្រស្នា ៩

ធម្មសន្តតិបញ្ហា ។ ទី ១

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី កាលបើទ្រង់សួរបញ្ហាក្នុងបឋមវគ្គចប់ហើយ ទើបទ្រង់ប្រារព្ធសួរព្រះនាគសេនថេរក្នុងទុតិយវគ្គតទៅទៀតថា **យោ ឧប្បជ្ជតិ សោយេវ** បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ខ្ញុំមានសេចក្តីសង្ស័យនឹងជនទាំងឡាយ ដែលមកកើតក្នុងលោកនេះ ដូចយ៉ាងបុរស ស្ត្រី សត្វតិរច្ឆានមានជើង ២ ជើង ៤ ក្តី មានជើងច្រើនក្តី ឬឥតជើងក្តី គ្រាកាលដែលកើតមកជាយ៉ាងណា ក៏នៅជាយ៉ាងនោះ ឬប្រែក្លាយទៅផ្សេង ៗ បើជាបុរស ក្លាយទៅជាបុរសដទៃ បើជាស្ត្រីក្លាយទៅជាស្ត្រីដទៃ បើជាសត្វមានជើងពីរក៏ក្លាយទៅជាសត្វមានជើងពីរដទៃ បើជាសត្វមានជើង ៤ ក៏ក្លាយទៅជាសត្វមានជើង ៤ ដទៃទៅ បើជាសត្វមានជើងច្រើនក៏ក្លាយទៅជាសត្វ

មានជើងច្រើនដទៃទៅ បើជាសត្វឥតជើងក៏ក្លាយទៅជាសត្វឥតជើងដទៃទៅ យ៉ាងនោះឬ ៗ ដូចម្ដេចលោកម្ចាស់ ។

ន ច សោ ន ច អញ្ញោ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ជនដែលកើតឡើងក្នុងលោកនេះ នោះនឹងថាជាមនុស្សសត្វដដែលក៏មិនមែន ឬនឹងថាក្លាយទៅជាមនុស្សសត្វដទៃទៀត ក៏មិនមែន ព្រោះថាកាលដែលកើតឡើងជាក្មេងតូច ៗ នោះ មិនទៀងតែនៅជាក្មេងតូចទេ បន្តិចក៏ធំឡើងចាស់ទៅ ហេតុបានជាថាមិនមែនសត្វដដែល តែនឹងថាជាសត្វដទៃក៏ថាមិនបាន ព្រោះថាកាលដែលកើតឡើងនោះ ជាបុរសក៏ច្រើននៅតែជាបុរស បើជាស្ត្រីក៏ច្រើននៅតែជាស្ត្រីដដែល មិនមានប្រែប្រួលទៅជាសត្វដទៃឡើយ បំណែកសត្វតិរច្ឆានទៀតក៏ដូចគ្នាដែរ មិនប្លែកគ្នា សេចក្ដីដូចនេះសូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. បើដូចនោះសូមលោកម្ចាស់ ធ្វើនូវសេចក្ដីឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ន. កឹ មញ្ញសិ បពិត្រមហារាជ ព្រះអង្គទ្រង់យល់ដូចម្ដេចទៅអេះ សេចក្ដីនេះឯងប្រៀបដូចមហាបពិត្រ កាលដែលទើបនឹងប្រសូតចេញមកអំពី ព្រះឧទរព្រះវររាជមាតាជាដំបូង គេតែងហៅ

ថាព្រះរាជឱរសទី្ន ឬក្ខនទី្ន នាងភីលៀងតែងអញ្ជើញព្រះអង្គឱ្យទ្រង់ផ្ទំផ្ងារ លើព្រះអង្រឹងក្នុងកាលនោះ តមកព្រះអង្គក៏បម្រើនធំឡើងដល់មកពេលនេះ ឥឡូវនេះតួព្រះអង្គនេះឬដែលជាព្រះរាជឱរសទី្ន ដែលទ្រង់ផ្ទំផ្ងារលើអង្រឹងនោះ ឬជាអ្នកដទៃទេ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ មិនដូចនោះទេលោកម្ចាស់ ខ្ញុំកាលដែលជាឱរសទី្ននោះម្យ៉ាង លុះបម្រើនធំឡើងក៏ម្យ៉ាង នឹងបានឈ្មោះហៅថាឱរសទី្ននោះ គឺខ្ញុំនេះឯងក៏ទេព្រះករុណា កាលនៅតូចនោះផ្សេង វេលាដល់ធំឡើងផ្សេង កាលនៅក្មេងតូចនោះ មានរូបនិងឈ្មោះម្យ៉ាង គ្រាដល់បម្រើនធំឡើងមាននាមនិងរូបម្យ៉ាង មិនដូចគ្នាឡើយ សេចក្តីយ៉ាងនេះសូមលោកម្ចាស់ជ្រាប។

ន. ឯវំ សន្តេបិ បពិត្រមហារាជ បើមហាបពិត្រ មានព្រះរាជឱង្ការមកយ៉ាងនេះហើយ នោះទោះមាតាក្តីបិតាក្តី អាចារ្យក្តី ក៏នឹងមិនមែន បុគ្គលដែលមានសីលក្តី មានសិល្បសាស្រ្តក្តី មានបញ្ញាក្តី ក៏នឹងមិនមែនទាំងអស់ ព្រោះព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថា កាលពីក្មេងតូចនោះផ្សេង ដល់បម្រើនធំឡើងផ្សេង បពិត្រមហារាជ សេចក្តីហ្នឹងគួរឱ្យសង្ស័យពេក បើប្រាកដជាយ៉ាងហ្នឹងហើយ

កាលបឋមវិញ្ញាណ មកកាន់យកបដិសន្ធិជាដំបូង អាស្រ័យនូវកលលរូបក្នុងផ្ទៃនៃមាតា នោះក៏មានមាតាដទៃទៅ លុះគ្រប់ ៧ ថ្ងៃ ហើយកលលរូបនោះ ប្រែទៅជាអម្ពុទ ក៏មានមាតាដទៃទៀត លុះគ្រប់ ៧ ថ្ងៃហើយ អម្ពុទរូបនោះប្រែទៅជាបេសិ គ្រប់ ៧ ថ្ងៃហើយ បេសិនោះប្រែទៅជាឃន ក៏មានមាតាផ្សេងទៀត លុះដល់ប្រសូតចេញមក កាលពីទារកតូចនៅឡើយនោះ ក៏មានមាតាផ្សេង លុះចម្រើនធំឡើងក៏មានមាតាផ្សេងទៀត ព្រោះបេះតែក្លាយទៅ ៗ បពិត្រសម្តេចមហារាជ បើជាយ៉ាងហ្នឹងហើយ អ្នកដែលរៀនសូត្រសិល្បសាស្ត្រនោះផ្សេងទៅ អ្នកដែលបេះចាំទ្រទ្រង់ទុកនូវសិល្បសាស្ត្រនោះផ្សេងទៅ អ្នកដែលធ្វើអំពើអាក្រក់នោះដទៃទៅ អ្នកដែលទទួលអំពើបាប ត្រូវគេកាត់ដៃកាត់ជើងនោះដទៃទៅ ព្រោះអ្នករៀននោះដទៃ ដល់បេះ ៗ ទៅអ្នកដទៃវិញ អ្នកដែលធ្វើអំពើអាក្រក់នោះដទៃ ដល់បានបាប បានទៅអ្នកដទៃវិញ នេះបើតាមសេចក្តីដែលទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការមកនោះយ៉ាងហ្នឹង តែពុំគួរនឹងមហារាជទ្រង់ព្រះតម្រិះជ្រួលយ៉ាងនេះសោះ សេចក្តីនេះសូមមហាបពិត្រទ្រង់ព្រះតម្រិះម្តងទៀត ។

ម. ន ហិ ភន្តេ មិនដូច្នោះទេលោកម្ចាស់ ម្តេចក៏ទៅជាលោកពោលត្រឡប់ត្រឡិនវិលវឹកយ៉ាងហ្នឹងទៅវិញ បើដូចនេះ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាវិសជ្ជនា ឱ្យច្បាស់លាស់ទៅមើល ។

ន. អហញ្ញេវ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចខ្លួនអាត្មាភាពនេះ កាលដែលនៅក្មេងតូចនោះ ក៏ជាអាត្មានេះឯង វេលាដល់ចម្រើនធំឡើងមកដល់ឥឡូវនេះ ក៏នៅជាអាត្មាភាពដដែល មិនមែនប្រែក្លាយ ទៅជាអ្នកដទៃឡើយ ព្រោះសង្ខារធម៌ទាំងឡាយទាំងអស់នេះ តែងតែអាស្រ័យនូវរូបកាយមួយនេះហើយប្រព្រឹត្តទៅ ទើបលោកសង្គ្រោះបូលជាមួយគ្នាតែម្យ៉ាង មិនមានក្លាយទៅជាអ្នកដទៃឡើយ តែបើតាមមហាបពិត្រដែលទ្រង់ត្រាស់ថា កាលដែលនៅក្មេងតូចនោះជាអ្នកនេះ គ្រាដល់ចម្រើនធំឡើងក្លាយទៅជាអ្នកនោះវិញ នោះមិនសមគួរឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សេចក្តីហ្នឹង ខ្ញុំព្រះករុណាសង្ស័យពេកណាស់ បើដូច្នេះ សូមលោកម្ចាស់ ឧបមានុបមេយ្យ ជាការប្រៀបធៀបបន្តិចមកទៀតមើល ។

ន. បទីបំ ទីបេយ្យ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចប្រទីបតែមួយ ដែលបុគ្គលបានវាល់ប្រេងដាក់ល្មមអុជបាន ១ យប់ ហើយតម្កល់ទុកតាំងពីពេលព្រលប់ រហូតដល់កណ្តាលអធ្រាត្រដល់ភ្លឺឡើង បពិត្រមហារាជ ចុះកាលពីពេលព្រលប់ បឋមយាមនោះជាប្រទីបចង្កៀង១ ដល់ពេលកណ្តាលអធ្រាត្រមជ្ឈិមយាម ប្រែទៅជាចង្កៀង ១ ដទៃទៀតឬ ។ ដល់ទៅពេលព្រឹកបច្ឆិមយាមជាចង្កៀងដទៃ មិនមែនចង្កៀងដែលតម្កល់ទុកពីពេលព្រលប់នោះទេឬដូចម្តេច ។

ម. មិនមែនប្រទីបដទៃទេលោកម្ចាស់ គឺប្រទីបដែលតម្កល់ទុកក្នុងបឋមយាមនោះឯង ក៏តាំងប្រព្រឹត្តទៅរហូតដល់មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម នឹងបានប្រែក្លាយទៅជាប្រទីបដទៃ ៗ ក៏ទេ គឺប្រទីបតែមួយនោះឯងអាចឆេះទៅអស់រាត្រីមួយទាំងមូលនោះ សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. កិន្នុ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ ចុះអណ្តាតប្រទីបដែលឆេះពីពេលព្រលប់នោះឬអ្វី ដែលមកជាអណ្តាតប្រទីបក្នុងពេលកណ្តាលអធ្រាត្រនោះមហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មិនមែនដូច្នោះទេ អណ្តាតដែលឆេះពីព្រលប់នោះ វាតែងប្រព្រឹត្តកន្លងត ៗ ទៅ សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. មជ្ឈិមេ យាមេ អច្ចិ ចុះអណ្តាតប្រទីបក្នុងពេលកណ្តាលអធ្រាត្រនោះឬអ្វី ដែលមកជាអណ្តាតប្រទីបក្នុងពេលព្រឹកនោះមហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មិនមែនដូចនោះទេ ឯអណ្តាតប្រទីបពីពេលព្រលប់ក្តី និងពេលកណ្តាលអធ្រាត្រក្តី ក៏មិនបានតាំងនៅជាប្រក្រតីទេ ។

ន. កិន្នុ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ បើដូចនោះ ប្រទីបកាលពីបឋមយាមនោះក៏ជាប្រទីបដទៃទៅ លុះដល់មជ្ឈិមយាមក៏ជាប្រទីបដទៃទៀត ដល់ទៅបច្ឆិមយាមក៏ជាប្រទីបដទៃដែរ នេះបើតាមព្រះរាជឱង្ការរបស់មហាបពិត្រឬដូចម្តេចអេះ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ តំយេវ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មិនមែនដូចនោះទេ អណ្តាតភ្លើងដែលរុងរឿងនៅអស់រាត្រីមួយទាំងមូលនោះ ក៏ព្រោះតែអាស្រ័យនូវរូបចង្កៀងមួយនោះឯង សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ក៏ប្រទីប ១ ដែលគេតម្កល់ទុក មានអណ្តាតរុងរឿងនៅអស់រាត្រី ១ មិនបាន ក្លាយទៅជាប្រទីបដទៃនោះ មានសេចក្តីប្រៀបយ៉ាងណា ក៏ធម្ម សន្តតិ គឺគ្រឿងតនៃរូបធម៌និងនាមធម៌របស់សត្វ ដែលកើតមក នេះ សឹងមានដំណនៃរូបធម៌និងនាមធម៌ តែងតគ្នាតែមួយដូចគ្នា កាលដើមដែលមិនទាន់បដិសន្ធិនៅឡើយនោះ កាលនឹងកើត នឹងរលត់ក្តី ឬធម៌ដទៃនឹងកើតក្តី ធម៌ដទៃនឹងរលត់ក្តី ក៏ប្រព្រឹត្ត ទៅបានតាមទំនើងរបស់ខ្លួន តែគ្រាដែលបដិសន្ធិចិត្តកើតឡើង ហើយ រូបធម៌និងនាមធម៌នេះ ក៏កើតឡើងព្រមគ្នា មិនមុនមិន ក្រោយឡើយ សត្វទាំងពួងដែលកើតមកដោយបដិសន្ធិចិត្តណា វេលាដែលចម្រើនធំឡើង ហើយដល់ជរាចាស់ទៅក្តី ក៏អាស្រ័យ នូវចិត្តដែលបដិសន្ធិនោះឯង នឹងបានជាចិត្តដទៃរូបដទៃក៏ទេ គឺ បច្ឆិមវិញ្ញាណនោះឯង ចិត្តដែលបដិសន្ធិកើតឡើងជាដំបូងនោះ នឹងបានជាសត្វដទៃចិត្តដទៃក៏ទេ គឺចិត្តតែមួយនោះពិត កាលដែល បដិសន្ធិកើតឡើងនោះ ប្រៀបដូចជាប្រទីបតែមួយ ដែលគេអុជ តម្កល់ទុក តាំងពីបឋមយាមស្ថិតនៅរហូតដល់ បច្ឆិមយាមនោះ សូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. ភិយ្យោ ភន្តេ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាម្តងទៀត ឱ្យជាភិយ្យោភាពទៅមើល ព្រោះខ្ញុំព្រះករុណា ដូចជានៅមាន សង្ស័យ មិនទាន់ចូលចិត្តនៅឡើយ ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះ ប្រៀបដូចទឹកដោះគោ ដែលគេរូតហើយតម្កល់ទុកយូរក្នុងភាជនៈ លុះកាលកន្លងទៅបន្តិចទឹកដោះនោះក៏ប្រែជាទធិៗ នៅយូរបន្តិច ទៅក៏ក្លាយជានវនីត ។ នោះក៏ប្រែទៅជាឃដ បំណែកមនុស្ស ទាំងឡាយនឹងហៅនូវវត្ថុទាំងនោះថាដូចម្តេច គឺនឹងហៅថា ឃដ នោះមិនមែនជានវនីត ។ នោះមិនមែនជាទធិ ។ នោះមិនមែនជា ខីរ ។ នោះមិនមែនជាឃដ ដូចនេះឬដូចម្តេច ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មនុស្សទាំងឡាយ គេមិនហៅថាដូចនោះទេព្រះករុណា គឺគេហៅទឹកដោះស្រស់ ខីរ ទឹកដោះជូរ ទធិ ទឹកដោះខាប់ នវនីត ទឹកដោះថ្លា ឃដ ព្រោះ ឈ្មោះទាំងនោះ តែងអាស្រ័យនូវទឹកដោះតែម្យ៉ាង សូមលោក ម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ ឯទឹកដោះដែល ប្រព្រឹត្តក្លាយទៅជាទធិ ជានវនីត ជាឃដ នោះយ៉ាងណា ធម្ម

សន្តតិ ដំណនៃរូបធម៌និងនាមធម៌តគ្នា តាំងអំពីកើតឡើងជារូបជាចិត្ត ហើយចម្រើនធំឡើងដរាបដល់ជរាចាស់ទៅ ដោយប្រការយ៉ាងណាក្តី តែនឹងបានហៅថាចិត្តដែលកើតនោះ ជាចិត្តដទៃ ចិត្តដែលរលត់នោះជាចិត្តដទៃក៏ទេ គឺចិត្តតែមួយដែលបដិសន្ធិកើតឡើងព្រមគ្នានោះឯង វេលាដល់រលត់ក៏រលត់ព្រមគ្នា មិនមុនមិនក្រោយ ព្រោះហេតុនោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ នឹងបានត្រាស់ថា កាលកើតនោះជាចិត្តដទៃ កាលរលត់នោះជាចិត្តដទៃក៏ទេ ព្រះអង្គត្រាស់ថា គឺបច្ឆិមវិញ្ញាណនោះឯង មានឧបមេយ្យដូចជាទឹកដោះគោ ដែលប្រព្រឹត្តក្លាយទៅតាមពេលវេលានោះហោង សូមមហារាជស្ដេចជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ លោកម្ចាស់នេះឆ្លាសមែន បេះសម្ដែងជាឧបមានុបមេយ្យ គួរឱ្យចូលចិត្តណាស់អស់សង្ស័យ ។

នប្បដិសន្ធិគហណជាននបញ្ហា ។ ទី ២

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ទ្រង់ត្រាស់សួរទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន អ្នកឯណាដែលមិនបដិសន្ធិ គឺមិនកើតទៀតនោះ អ្នកនោះឯងអាចនឹងដឹងខ្លួនថា អញនឹងមិនកើតទៀតដូច្នេះឬដូចម្ដេច ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា យ៉ាងហ្នឹងហើយព្រះអង្គ អ្នកណាដែលមិនកើតទៀត អ្នកនោះឯងតែងដឹងថា អញនឹងមិនកើតទៀតជាប្រាកដ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កថំ ភន្តេ លោកម្ចាស់ អ្នកនោះឯងដឹងដោយហេតុអ្វី ។

ន. យោ ហេតុ យោ បច្ចយោ បពិត្រមហារាជ អ្នកដែលមិនទៅកើតក្នុងភពថ្មីទៀតនោះ គេដឹងថា ធម៌ឯណាជាហេតុ ធម៌ឯណាជាបច្ច័យនៃកិរិយាកាន់យកនូវបដិសន្ធិ គឺកើតទៀតនោះ ធម៌នោះឯងបាត់អស់ទៅហើយ ហេតុនេះបានជាដឹងថា អញមិនត្រូវកើតទៀតឡើយ សូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. បើដូចនោះ សូមលោកម្ចាស់ ប្រៀបឧបមាជាសេចក្តីបន្តិចមកនឹងស្តាប់មើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចគហបតីអ្នកស្រែ ដែលគេនឹងធ្វើស្រែនោះ គឺភ្ជួរស្រែប្រែដីនោះរួចគេព្រោះគេស្ទូង លុះដល់ស្រូវនោះមានផ្លែទុំវេលាណា គេក៏ប្រូតយកមកដាក់លានបញ្ជាន់ ហើយកើបដាក់ជង្រុកទុកទៅ លុះបំណេរកាលមកខាងក្រោយ គហបតីអ្នកស្រែនោះមិនបានភ្ជួរ មិនបានព្រោះទៀតឡើយ គ្រាន់តែបរិភោគប្រើប្រាសបាយរាយ

តាមសមគួរដល់បច្ច័យនោះ បពិត្រមហារាជ ចុះអ្នកស្រែនោះនឹងអាចដឹងថា ស្រូវក្នុងជង្រុករបស់អញស្រកស្រុតទៅ មិនតាំងនៅបរិបូណ៌ឡើយ ដោយអំណាចបរិភោគនោះឬដូចម្ដេច ។

ម. អាម ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ អ្នកស្រែនោះអាចដឹងយ៉ាងហ្នឹងថា ស្រូវក្នុងជង្រុករបស់អញស់ទៅហើយ ។

ន. កថំ ជានេយ្យ ចុះហេតុដូចម្ដេចក៏គេដឹង ។

ម. យោ ហេតុ យោ បច្ចយោ បពិត្រលោកម្ចាស់ សភាវឯណាដែលជាហេតុជាបច្ច័យ នៃកិរិយាពេញបរិបូណ៌នៃស្រូវនោះ អ្នកស្រែនោះគេអាចដឹងដោយហេតុដោយបច្ច័យនោះថា ស្រូវក្នុងជង្រុករបស់អញនោះ វាស្រកស្រុតទៅ មិនតាំងនៅបរិបូណ៌ដូចប្រក្រតីឡើយ គឺអស់ទៅហើយ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ជាមានឧបមេយ្យដូចជា ព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ ដែលដឹងនូវធម៌ជាហេតុជាបច្ច័យនៃកិរិយាកាន់យកបដិសន្ធិ គឺកើតទៀតនោះ ធម៌នោះឯងបាត់អស់ទៅហើយ ទើបប្ដូលចិត្តថា អាត្មាអញនឹងមិនកើតទៀតឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ លោកម្ចាស់ឆ្លាសក្នុងសេចក្ដីឧបមានុបមេយ្យ គួរឱ្យប្ដូលចិត្តហើយ ។

WAT KHEMARARATANARAM

បញ្ហានិរុត្តិប្បន្នបញ្ហា ៗ ទី ៣

បរមក្សត្រាធិរាជ ស្តេចទ្រង់សួរទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ញាណគឺសេចក្តីឈ្វេងយល់កើតឡើងដល់បុគ្គលណា បុគ្គលនោះឈ្មោះថាមានបញ្ញា គឺសេចក្តីដឹងទូទៅកើតហើយ ឬដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនឆ្លើយថា ថ្វាយព្រះពរ បុគ្គលឯណាមានញាណ បុគ្គលនោះហើយឈ្មោះថាមានប្រាជ្ញា សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បើដូច្នោះ ពាក្យដែលហៅថាញាណ ៗ នោះ មិនគឺបញ្ញានោះឯងឬ ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ ហ្នឹងហើយញាណ សព្ទនោះគឺជាឈ្មោះរបស់បញ្ញានោះឯង ។

ម. ឱបើដូច្នោះ ញាណសព្ទនោះគឺបញ្ញានេះហើយ ចុះបើបុគ្គលឯណាមានបញ្ញាហើយ បុគ្គលនោះតើនៅវង្វេងភាន់ច្រឡំដែរឬ ។

ន. កត្ថចិ បញ្ញវា បុគ្គលដែលមានបញ្ញានោះនៅមានមោហៈ គឺសេចក្តីភ្លេចភ្លាំងខ្លះ មិនភ្លេចភ្លាំងខ្លះ សូមមហារាជជ្រាប ។

ម. កុហឹ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ចុះមានបញ្ញាហើយ ហេតុអ្វីក៏នៅមានមោហៈ គឺសេចក្តីភាន់ច្រឡំនោះទៀត បើមានសេចក្តីភាន់ច្រឡំ តើភាន់ច្រឡំក្នុងទីដូចម្តេច មិនភាន់ច្រឡំក្នុងទីដូចម្តេច។

ន. អកតបុព្វេ ច បពិត្រមហារាជ ឯអ្នកដែលមានប្រាជ្ញានោះ នៅមានសេចក្តីវិបរិតភ្លេចភ្លាំងក្នុងបំណោះទាំងពួង គឺសិល្បសាស្រ្តឯណា ដែលខ្លួនមិនបានរៀនស្វាធ្យាយ ឱ្យស្ទាត់ប្រាកដផង ក្នុងនាមនិងបញ្ញត្តិទាំងពួង ដែលខ្លួនមិនស្ទាត់មិនធ្លាប់ស្តាប់ឬឮផង សូមមហារាជជ្រាប ។

ម. កុហឹ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ចុះអ្នកណាដែលមានញាណឬបញ្ញាហើយ មិនមានមោហៈគឺសេចក្តីវង្វេងនោះ តើមិនវង្វេងក្នុងទីដូចម្តេច ។

ន. យំ ខោ បន បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីកំណត់ឯណា ដែលអ្នកមានប្រាជ្ញាបានធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយកិច្ចជាឧ-បាយនោះថា រូបរបស់សត្វទាំងពួងមិនទៀង មិនតាំងនៅយូរផង “អនិច្ចំ” រូបនេះតែងនាំមកនូវទុក្ខទោមនស្សផង “ទុក្ខំ” រូប

WAT KHEMARARATANARAM

នេះមិនមែនជាខ្លួនប្រាណរបស់សត្វផង សេចក្តីកំណត់យ៉ាងនេះឯង គឺអ្នកមានប្រាជ្ញាមិនវង្វេងភ្លេចឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. មោហោ បនស្ស ចុះមោហោគឺសេចក្តីភាន់ច្រឡំ ដែលធ្លាប់មាននៅក្នុងសន្តានអ្នកប្រាជ្ញនោះ តើឃ្លាតបាត់ទៅឯណាទៅ ។

ន. មោហោ ខោ សេចក្តីល្ងង់វង្វេងនោះ កាលបើប្រាជ្ញាកើតឡើងហើយ ក៏រលត់រលាយផ្សាយបាត់ទៅក្នុងទីនោះ ដោយអំណាចនៃប្រាជ្ញានោះគ្របសង្កត់បំបាត់ទៅ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ បើដូច្នោះ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបប្រដូចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចប្រទីបគោម ដែលបុរសកាន់ចូលទៅក្នុងទីអន្ធការងងឹត ។ នោះក៏ក្លាយរលាយរលត់បាត់អស់ទៅ ដោយអានុភាពនៃពន្លឺប្រទីប ។ នោះ ក៏សម្តែងនូវអំណាចអាជ្ញារបស់ខ្លួន ឱ្យភ្លឺរុងរឿងប្រាកដឡើងក្នុងទីនោះ បពិត្រមហារាជ រឿងនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញថា មានឧបមេយ្យដូចមោហចេតសិកនោះ ពេលដែលនឹង

រលាយបាត់ទៅ ក៏ដោយតេជានុភាពនៃញាណប្រទីបនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បញ្ញា បន អើលោកម្ចាស់ថា មោហៈវិនាសទៅដោយកម្លាំងបញ្ញាចេតសិក ចុះចំណែកខាងបញ្ញាចេតសិកនោះ តើទៅកាន់ទីណាលោកម្ចាស់ ។

ន. បញ្ញាបិ ខោ បពិត្រមហារាជ ប៉ែកខាងបញ្ញានោះ កាលដែលកើតឡើង ហើយធ្វើកិច្ចរបស់ខ្លួនបានសម្រេចហើយ ក៏រលត់ទៅក្នុងទីនោះឯង ឯកិច្ចរបស់បញ្ញានោះគឺ**អនិច្ចំ ១ ទុក្ខំ ១ អនត្តា ១** ដូច្នេះដែលបញ្ញាបានពិចារណាធ្វើហើយនោះ កិច្ចនោះឯងក៏មិនបានរលត់បាត់ទៅឡើយ សូមព្រះអង្គជ្រាប ។

ម. យំ បនេតំ ព្រូសិ បពិត្រលោកម្ចាស់ ៗ បានពោលពាក្យយ៉ាងនេះថា បញ្ញាកើតឡើងធ្វើនូវកិច្ចរបស់ខ្លួនស្រេចហើយ ក៏រលត់ទៅ ឯកិច្ចដែលបញ្ញាកំណត់ថា **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** នោះក៏សល់នៅ មិនបានរលត់ទៅទីណាឡើយ សេចក្តីហ្នឹងគួរឱ្យសង្ស័យពេកណាស់ ចំណែកខាងប្រាជ្ញាចេះថាកើតឡើងធ្វើកិច្ចហើយរលត់ទៅ ចុះត្រង់កិច្ចរបស់បញ្ញានោះ ហេតុអ្វីក៏សល់នៅ

WAT KHEMARARATANARAM

សេចក្តីនេះ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបមកម្តងទៀតមើល ឱ្យអស់សង្ស័យ ។

ឥ. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចបុរសនីមួយ បានសរសេរលេខបញ្ជីទុកនឹងក្តារឬក្រដាស ហើយមានប្រាថ្នាដើម្បីមើលនូវលេខនោះក្នុងវេលារាត្រីយប់ បុរសនោះអុជនូវប្រទីបគោមហើយមើល ៗ រួចហើយ ទើបសរសេរលេខឬសេចក្តីអ្វីនីមួយទុកនឹងក្តារ ឬនឹងក្រដាសនោះហើយក៏លត់បង្កៀងដេកទៅ បំណែកឯបង្កៀងក៏រលត់ទៅ ប៉ែកឯលេខឬអក្សរដែលសរសេរទុកនោះ ក៏សល់នៅជាប់នឹងក្តារឬនឹងក្រដាស មិនបានវិនាសទៅឡើយ សេចក្តីនេះគួរនាយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជ ឯបញ្ញាដែលកើតឡើងធ្វើនូវកិច្ចរបស់ខ្លួនហើយរលត់ទៅ បំណែកខាងកិច្ចគឺ **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** របស់បញ្ញានោះសល់នៅ ក៏មានគួរនាយ៉ាងដូចនោះឯង ។

ម. យំ បនេតំ ព្រូសិ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់អធិប្បាយថាបញ្ញាកើតឡើង ធ្វើនូវកិច្ចរបស់ខ្លួនហើយរលត់ទៅ សេចក្តីនេះសូមលោកម្ចាស់ ឧបមាមួយទៀត ឱ្យជាភិយ្យោភាពទៅមើល ។

ន. យថា បន បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូច មនុស្សទាំងឡាយក្នុងជនបទ បំណែកទិសខាងកើត មានសេចក្ដីខ្លាចអំពីភ្លើងឆេះផ្ទះរបស់ខ្លួន ហើយបានយកក្អមដ៏ពេញទៅដោយទឹកទាំងឡាយ ៥ ក្អម មកតម្កល់ទុកទៀបទ្វាររបងផ្ទះ ដើម្បីបំរុងលត់នូវភ្លើង គ្រាដែលភ្លើងឆេះវេលាណា មនុស្សទាំងឡាយក៏យកទឹកក្នុងក្អមនោះ បាចសាចលត់ភ្លើងក្នុងវេលានោះ ឯភ្លើងក៏រលត់អស់ទៅ បពិត្រមហារាជ កាលបើភ្លើងរលត់អស់ហើយយ៉ាងនេះ ចុះមនុស្សទាំងឡាយនឹងមានគំនិតគិតថា យើងនឹងធ្វើនូវកិច្ចដោយទឹកក្នុងក្អមទៀតដែរឬ មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ មិនមានត្រូវការអ្វីដោយទឹកក្អមនោះទៀតទេលោកម្ចាស់ ព្រោះភ្លើងរលត់អស់ហើយ ប៉ុណ្ណឹងល្មមហើយ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ក្អមទឹកទាំង ៥ នោះ ប្រៀបដូចឥន្ទ្រិយ ៥ មានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម មនុស្សទាំងឡាយនោះប្រៀបដូចព្រះយោគាវចរកុលបុត្រ ដែលធ្វើព្យាយាមដើម្បីលត់នូវភ្លើង គឺរាគាទិកិលេស ភ្លើងដូចជាកិលេសទាំង ១០ ប្រការ មានរាគជាដើម គំនរភ្លើងដែលរលត់សូន្យទៅនោះ ដោយអំណាចនៃទឹកក្អមទាំង

៥ នោះយ៉ាងណា បំណែកកិលេសដែលនឹងទ្រុឌទ្រោម សាប សូន្យទៅមិនកើតទៀតនោះ ដោយអានុភាពនៃឥន្ទ្រិយ ៥ ប្រការ យ៉ាងនេះឯង បពិត្រមហារាជ ឯបញ្ញាដែលកើតឡើងធ្វើនូវកិច្ច របស់ខ្លួនហើយរលត់ទៅ ឯកិច្ចគឺ **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** នោះក៏សល់ នៅមិនបានរលត់ទៅទីណាឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាម្យ៉ាងទៀត ឱ្យប្លែកពីឧបមា មុន ៗ ទៅមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះ ប្រៀបដូចគ្រូពេទ្យដែលជាអ្នករក្សារោគ ក្នុងវេលា ១ គ្រូពេទ្យនោះ កាន់យកនូវឫសឈើ ៥ យ៉ាងជាថ្នាំសម្រាប់ពេទ្យ ហើយចូលទៅ កាន់សំណាក់អ្នកជម្ងឺ ដល់ហើយទើបតាំងបាត់បែងកិនថ្នាំ ដុស ថ្នាំ ស្រេចក៏បង្ហុំអ្នកជម្ងឺឱ្យផឹក លុះផឹកទៅហើយ រោគាព្យាធិនោះ ក៏វិនាសបាកសន្តានកាយអ្នកជម្ងឺនោះទៅ ដោយអានុភាពនៃ មូល ភេសជ្ជនោះឯង បពិត្រមហារាជ វីសេចក្តីបរិវិតក្ករបស់ពេទ្យ នោះនឹងមានគិតថា អញនឹងផ្សំថ្នាំដោយឫសឈើទាំង ៥ យ៉ាង នេះម្តងទៀតឬ ៗ ដូចម្តេច ។

ម. ន ហិ ភន្តេ គំនិតពេទ្យនោះ មិនមានគិតដូច្នោះទេ លោកម្ចាស់ ព្រោះវិធីដែលបំផឹកថ្នាំនោះល្មមប៉ុណ្ណឹងហើយ ព្យាធិក៏ថយចាករូបកាយហើយ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ឯឫសឈើទាំង ៥ យ៉ាងនោះ ជាថ្នាំសម្រាប់គ្រូពេទ្យ បណ្ឌិតគប្បីដឹងថា ដូចជាឥន្ទ្រិយទាំង ៥ ប្រការមានសទ្ធិន្ទ្រិយជាដើម គ្រូពេទ្យនោះប្រៀបដូចព្រះយោគាវចរ ព្យាធិនោះដូចកិលេសធម៌ទាំងពួង អ្នកជម្ងឺនោះប្រៀបដូចមនុស្សបុថុជ្ជនទាំងឡាយ ទោសទាំងឡាយគឺរោគាព្យាធិ ដែលនឹងសះស្បើយស្រាកស្រាន្តចាករូបកាយអ្នកជម្ងឺនោះបាន ក៏ដោយអំណាចនៃថ្នាំ ៥ យ៉ាង ៗ ណាមិញ កិលេសទាំងឡាយដែលនឹងរីងស្ងួតចាកខន្ធសន្តានទៅ មិនអាចនឹងកើតទៀតបាន ក៏ដោយគុណានុភាពនៃឥន្ទ្រិយទាំង ៥ ប្រការយ៉ាងនោះដែរ បពិត្រមហារាជ ឯបញ្ញាចេតសិកដែលកើតឡើយហើយ ធ្វើនូវកិច្ចរបស់ខ្លួនហើយរលត់ទៅ បំណែកខាងកិច្ចដែលបញ្ញាបានធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា **អនិច្ចន្តិ វា ទុក្ខន្តិ វា អនត្តាតិ វា** នោះមិនបានរលត់រលាយក្លាយបាត់ទៅណាឡើយ សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ថា

មានឧបមេយ្យដូចកម្លាំងថ្នាំ ដែលធ្វើឱ្យរោគវិនាសទៅ ហើយសល់នៅតែត្រង់សេចក្តីសុខកាយសុខចិត្តម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះឯង ។

ម. ភិយ្យោ ឧបមំ ករោហិ លោកម្ចាស់ប្រៀបផ្ទឹមសេចក្តីមកនេះក៏ពីរោះហើយ តែសូមលោកម្ចាស់ធ្វើនូវសេចក្តីឧបមាដទៃទៀតឱ្យពីរោះជាងនេះទៅមើល ។

ន. សង្គាមាវចរោ បុរិសោ បពិត្រសម្តេចមហារាជ រឿងនេះប្រៀបដូចមហាយោធាដែលជាអ្នកធ្វើនូវសង្គ្រាម ក្នុងវេលាមួយនោះ យោធានោះឯងកាន់នូវព្រួញទាំង ៥ កូន ហើយចូលទៅកាន់ទីជ័យភូមិ ដើម្បីច្បាំងនូវសេនាទាហាន នៃស្តេចដទៃ ហើយក៏បាញ់ទៅនូវព្រួញទាំងឡាយ ៥ កូននោះ ឯពួកពលទាហាននៃស្តេចដទៃ ដែលជាសត្រូវនោះក៏បាក់បបខ្លបខ្លាចព្រួញនោះហើយក៏រត់បេញទៅ បពិត្រមហារាជ ចុះឯគំនិតរបស់យោធាដែលឈ្នះសត្រូវនោះ តើគិតដូចម្តេច នឹងគិតថាអញត្រូវបាញ់នូវព្រួញទៅត្រង់ទីទទេនោះទៀត ឬដូចម្តេច មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន យោធានោះមិនមានគិតដូចនោះទេ គ្រាន់តែគិតថាប៉ុណ្ណឹងល្មមហើយ សេនាទាហានគេនោះក៏បាញ់បាលទៅហើយ ប្រយោជន៍អ្វីនឹងបាញ់

ព្រួញនោះទៀត បពិត្រមហារាជ កូនសរទាំង ៥ នោះប្រៀបដូច ជាឥន្រ្ទិយទាំង ៥ ប្រការ គឺ សទ្ធិន្ទ្រិយ វិរិយិន្ទ្រិយ សតិន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញិន្ទ្រិយ ឯយោធានោះប្រៀបដូចជាព្រះយោគា-វចរ សេនានិងពលថ្មើរជើងរបស់ស្តេចដទៃនោះ ប្រៀបដូច កិលេសធម៌ទាំងពួង សេនាទាហាននៃស្តេចដទៃដែលបាក់បប បាញ់បោលទៅ ដោយអំណាចនៃព្រួញទាំង ៥ នោះយ៉ាងណា មិញ ធម៌ដែលសៅហ្មងទាំងឡាយដែលភិជ្ជនាការបាក់បែកទៅ ដោយអានុភាពនៃឥន្រ្ទិយ ទាំង ៥ ប្រការ ហើយមិនបានត្រឡប់ កើតវិញទៀតឡើយក៏យ៉ាងនោះឯង បពិត្រមហារាជ ឯបញ្ញា ចេតសិកដែលកើតឡើង ហើយធ្វើនូវកិច្ចរបស់ខ្លួនរួចរលត់ទៅ បំណែកឯកិច្ចដែលបញ្ញាបានធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** នោះក៏សល់នៅជាធម្មតា មិនបានរលត់ទៅឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ លោកម្ចាស់វៀងវៃល្អណាស់ ឆ្លើយឥត មានទាស់ ។

បរិនិព្វានបញ្ហា ។ ទី ៤

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់សួរ ទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន អ្នកណាដែលមិន

កាន់យកបដិសន្ធិគឺមិនកើតទៀត អ្នកនោះឯងនឹងត្រូវទទួលសោយទុក្ខវេទនាខ្លះដែរឬទេលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនឆ្លើយថា សូមថ្វាយព្រះពរ អ្នកដែលមិនត្រូវកើតទៀតនោះ មានសោយទុក្ខវេទនាខ្លះ មិនសោយខ្លះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន ដែលសោយទុក្ខខ្លះនោះដូចម្ដេច ដែលមិនសោយទុក្ខខ្លះនោះដូចម្ដេច ។

ន. កាយិកំ វេទនំ បពិត្រមហារាជ លោកដែលសោយទុក្ខខ្លះនោះ គឺលោកសោយតែទុក្ខវេទនាឯណាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ឯត្រង់ទុក្ខវេទនាដែលប្រព្រឹត្តក្នុងចិត្តនោះ លោកមិនបានសោយឡើយ ។

ម. កថំ កាយិកំ វេទនំ ហេតុអ្វីក៏លោកសោយតែទុក្ខវេទនាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ត្រង់ទុក្ខវេទនាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនោះលោកមិនសោយ ។

ន. បពិត្រមហារាជ លោកដែលសោយនូវទុក្ខប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ហើយមិនសោយនូវទុក្ខដែលសម្បយុត្តទៅដោយចិត្ត

នោះ ព្រោះលោកនោះឯងជាព្រះខីណាស្រព ធម៌ឯណាដែលជាហេតុផ្តើមឡើង ជាបច្ច័យទំនុកបំរុង បណ្តាលឱ្យកើតឡើងនៃសេចក្តីទុក្ខលំបាក ប្រកបទៅក្នុងកាយ ធម៌ដែលជាហេតុជាបច្ច័យនោះមាននូបាទានមិនទាន់រលត់ទៅនៅឡើយ ព្រោះហេតុនោះហើយ បានជាព្រះខីណាស្រពនោះ លោកត្រូវសោយតែសេចក្តីទុក្ខ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយខ្លះ ម្យ៉ាងទៀតធម៌ឯណាដែលជាហេតុជាបច្ច័យ បណ្តាលបណ្តុះឱ្យកើតឡើងនៃសេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ធម៌ជាហេតុជាបច្ច័យនោះរលត់បាក់រាគទោស មោហ តណ្ហា ទិដ្ឋិអស់ហើយ ហេតុនោះហើយបានជាព្រះខីណាស្រពនោះ លោកមិនសោយនូវទុក្ខលំបាក ដែលប្រ-ព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តនោះឡើយ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ពាក្យនេះហើយដែលជាភាសិត របស់ព្រះសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ទុកមកថា សោ ឯកំ វេទនំ វេទេតិ កាយិកំ ន ចេតសិកំ ដូច្នេះ ។

ម. បពិត្រព្រះថេរម្ចាស់ បើព្រះខីណាស្រពនោះ លោកមិនសោយនូវទុក្ខវេទនាហើយ ចុះហេតុអ្វីក៏លោកមិនបរិនិព្វានទៅ ។

ន. ន ហិស្ស មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីត្រេកអរឬរីករាយក្តី កិរិយាអាក់អន់ឬតូចចិត្តក្តី ពិតជាមិនមានដល់ព្រះអរហន្តនោះឡើយ តែធម្មតាបណ្ឌិតជាតិទាំងឡាយ ដែលជាព្រះអរហន្តនោះ លោករមែងនឹងមិនធ្វើនូវផលដែលមិនទាន់ទុំនោះ ឱ្យធ្លាក់បុះខូចវិនាសឡើយ លោកតែងរង់ចាំពេលវេលាឱ្យសមគួរ ទើបបានចូលទៅកាន់អមតមហានិព្វាន ដូចមានភាសិត របស់ព្រះសារីបុត្រថេរជាអគ្គសាវកវិសេស លោកពោលទុកថា

នាភិនន្ទាមិ មរណំ នាភិនន្ទាមិ ជីវិតំ
កាលញ្ច បដិកង្ខាមិ វេត្តនំ ភត្តិកោ យថា
នាភិនន្ទាមិ មរណំ នាភិនន្ទាមិ ជីវិតំ
កាលញ្ច បដិកង្ខាមិ សម្បជានោ បដិស្សតោ ។

សេចក្តីប្រែថា ខ្ញុំមិនត្រេកអរបំពោះត្រង់សេចក្តីស្លាប់ ខ្ញុំមិនពេញចិត្តត្រង់ការដែលរស់នៅ ខ្ញុំទំពិនិត្យរំពឹងតែត្រង់ពេលវេលាដែលសមគួរនឹងរស់ឬនឹងស្លាប់ ខ្លួនខ្ញុំនេះប្រៀបដូចនាយពិសេសជាអ្នកធ្វើនូវភោជនាហារ គឺព្រះស្ងោយសម្រាប់ថ្វាយស្តេចពេលណាដែលមហាក្សត្រស្តេចមានប្រាថ្នានឹងសោយ ក៏លើកគ្រឿងក្រយាស្ងោយនោះទៅថ្វាយក្នុងវេលានោះតាមធម្មតា ម្យ៉ាងទៀត

ខ្លួនអាត្មានេះ មានតណ្ហាប្រាសចាកសន្តានហើយ ជាអ្នកមានស្មារតីដឹងព្រមហើយ ទោះបីអាត្មានេះនឹងដល់នូវមរណភាពទៅក្តី ក៏មិនទោមនស្សចិត្ត ឬនឹងមានជីវិតរស់នៅក្តី ក៏មិនសោមនស្សត្រេកអរ អាត្មានេះមានប្រាថ្នាចំពោះតែត្រង់កាលវេលាដែលសមគួរ នឹងចូលទៅកាន់ព្រះនិព្វានប៉ុណ្ណោះឯង ប្រៀបដូចនាយវិសេសដែលរង់ចាំពេល នឹងលើកដង្វាយទៅថ្វាយស្តេចនោះហោង ហេតុដូច្នោះបពិត្រមហារាជ លោកដែលមិនកើតទៀតនោះ កាលដែលលោករស់នៅ ៗ មានសេចក្តីទុក្ខប្រកបដោយកាយតែម្យ៉ាង បំណែកទុក្ខដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត មិនមានឡើយ លោករំពឹងគយគន់តែត្រង់កាល ដែលគួរនឹងបរិនិព្វានប៉ុណ្ណោះ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ លោកម្ចាស់ពេញហៅឆ្លាសពេកណាស់ សម្តែងមកនេះពីរោះហើយ ឥតមានសង្ស័យតិចតួចឡើយ ។

សុខវេទនាបញ្ហា ។ ទី ៤

ស្តេចមិលិន្ទសួរថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ជនដែលបានសោយនូវសេចក្តីសុខនោះ តើជាកុសលឬជាអកុសល ឬជាអព្យាកត ។

ព្រះនាគសេនថេរឆ្លើយថា អ្នកដែលសោយនូវសុខវេទនានោះ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាកតក៏មាន សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បើជាកុសលហើយមិនមែនទុក្ខទេ បើជាទុក្ខហើយមិនជាកុសលទេ សេចក្តីសុខជាកុសលកើតឡើងហើយ បំណែកខាងទុក្ខ មិនអាចកើតឡើងបានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. តំ កឹ មញ្ញសិ ម្តេចក៏មហារាជទ្រង់យល់ដូច្នោះវិញ បើយ៉ាងហ្នឹង អាត្មាភាពសូមសួរថា មានបុរសម្នាក់ ហើយអ្នកដទៃគេយកដុំដែកដែលក្តៅមកដាក់លើបាតដៃម្ខាង យកដុំទឹកកកដែលត្រជាក់មកដាក់លើបាតដៃម្ខាងទៀត បពិត្រមហារាជ ឯដៃទាំងពីរនោះញាប់ញ័រក្រហល់ក្រហាយ អំពីដុំទាំងពីរនោះដែរឬទេ មហាបពិត្រ ។

ម. ត្រូវិញាប់ញ័រក្រហល់ក្រហាយដូចគ្នាលោកម្ចាស់ ។

ន. កឹ បន បពិត្រមហារាជ បើដូច្នោះដៃទាំងពីរដែលញាប់ញ័រនោះ តើព្រោះក្តៅឬអ្វី ។

ម. មិនមែនព្រោះតែក្តៅទេលោកម្ចាស់ ។

ន. បើមិនមែនញាប់ញ័រព្រោះតែក្តៅ បុះញាប់ញ័រព្រោះត្រជាក់ឬអ្វី ។

ម. ហ្នឹងក៏មិនមែនសុទ្ធតែត្រជាក់ម្យ៉ាងទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. បើយ៉ាងហ្នឹងហើយ មហារាជនឹងសព្វព្រះហឫទ័យថាដូចម្តេច ទ្រង់នឹងយល់ថា បើក្តៅដៃខាងឆ្វេងហើយ ដៃខាងស្តាំ ក៏នឹងក្តៅដូចគ្នាទាំងពីរក៏ថាមិនបាន បើត្រជាក់ដៃខាងស្តាំហើយដៃខាងឆ្វេងនឹងត្រជាក់ដូចគ្នាទាំងពីរ ក៏ថាមិនកើត ឬនឹងនិយាយថា ដៃទាំងពីរសុទ្ធតែត្រជាក់ក៏ថាមិនត្រូវ នឹងថាសុទ្ធតែក្តៅ ក៏មិនបាន បើមិនដូច្នោះនឹងថាដៃម្ខាងត្រជាក់ដៃម្ខាងក្តៅក៏ថាមិនកើត ព្រោះចិត្តដែលទទួលវេទនានោះគឺចិត្តតែមួយ មិនអាចនឹងទទួលអារម្មណ៍ពីរបានឡើយ បើយ៉ាងហ្នឹង តើមហាបពិត្រទ្រង់ជ្រាបដូចម្តេច ។

ម. បពិត្រព្រះថេរម្ចាស់ សេចក្តីប្រស្នានេះ ខ្ញុំមិនអាចនឹងឆ្លើយដោះសាបានឡើយ សូមលោកម្ចាស់អធិប្បាយពន្យល់ខ្ញុំឱ្យភ្លឺសេចក្តីជាក់ច្បាស់មកមើល ។

ន. ព្រះមហាថេរ លោកក៏ទទួលអធិប្បាយថ្វាយសេចក្តី ក្នុងព្រះអភិធម្មបិដកថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ឯវេទនានោះមិនមែន

មានតែម្យ៉ាងពីរយ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ វេទនានេះមានដល់ ១០៨ យ៉ាង គឺ ៤ គេហនិស្សិតា សោមនស្សវេទនា ដែលអាស្រ័យនៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលត្រេកអរក្នុងបញ្ចកាមគុណ នោះបាត់ជាសោមនស្សវេទនា ៦, ៤ នេក្ខម្មនិស្សិតា សោមនស្សវេទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលបានវិបស្សនាបញ្ញា នោះបាត់ជា សោមនស្សវេទនា ៦, ៤ គេហនិស្សិតា ទោមនស្សវេទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលត្រេកអរក្នុងបញ្ចកាមគុណ នោះបាត់ជា ទោមនស្សវេទនា ៦, ៤ នេក្ខម្មនិស្សិតា ទោមនស្សវេទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលបានវិបស្សនាបញ្ញា នោះបាត់ជា ទោមនស្សវេទនា ៦, ៤ គេហនិស្សិតា ឧបេក្ខាវេទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលត្រេកអរក្នុងបញ្ចកាមគុណនោះ បាត់ជា ឧបេក្ខាវេទនា ៦, ៤ នេក្ខម្មនិស្សិតា ឧបេក្ខាវេទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ នៃបុគ្គលដែលបានវិបស្សនាបញ្ញានោះបាត់ជាឧបេក្ខាវេទនា ៦, រួមវេទនា ៦ ៗ ដងត្រូវជា ៣៦ ទើបយកវេទនា ៣៦ នេះបាត់ជាអតីត ៣៦ ជាអនាគត ៣៦ ជាបច្ចុប្បន្ន ៣៦ បូករួម ៣៦ បីដងត្រូវជា ១០៨ វេទនាដូច្នេះ បពិត្រសម្តេច

មហារាជ ឯសុខវេទនានោះនឹងថាជាកុសលក៏ថាមិនបាន ថាជាអកុសលឬជាអព្យាកតក៏ថាមិនត្រូវ សេចក្តីនេះប្រៀបដូច បុរសដែលមានធុរៈដោយដៃទាំងពីរ ដៃឆ្វេងកាន់ដុំដែកដែលក្តៅ ដៃស្តាំកាន់ដុំទឹកកកដែលត្រជាក់ ប្រសិនណាបើមានគេសួរចំពោះបុរសនោះថា អ្នកឯងក្តៅឬត្រជាក់ បុរសនោះមិនអាចឆ្លើយប្រាប់គេបានឡើយ សេចក្តីនេះក៏ដូចគ្នា សូមមហារាជទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ស្តាប់បានហើយលោកម្ចាស់ ៗ ឆ្លាសមែន ។

នាមរូបបដិសន្ធិគហណបញ្ហា ៗ ទី ៦

ព្រះបាទមិលិន្ទស្តេចទ្រង់សួរប្រស្នាដទៃទៅទៀតថា ក៏ បដិសន្ធិយតិ ធម្មជាតិដូចម្តេច ដែលនាំសត្វឱ្យកើតត ៗ មកលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរឆ្លើយថា នាមរូបំ ខោ បពិត្រមហារាជ នាមនិងរូបនោះឯង តែងនាំសត្វឱ្យកាន់យកបដិសន្ធិ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. នាមរូប ឯណាលោកម្ចាស់ នាមរូបរបស់សត្វសព្វថ្ងៃនេះឬអ្វី ដែលនាំឱ្យបដិសន្ធិនោះ ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរមិនមែនទេ បពិត្រមហារាជប្រុសស្រី ដែលកើតមកក្នុងលោកនេះ បានធ្វើនូវកម្មជាកុសល ឬជាអកុសល គឺធ្វើបុណ្យធ្វើបាបដោយនាមរូបនោះ បំណែកផលបុណ្យផលបាបដែលសត្វបានធ្វើហើយនោះឯង ជាត្លូខ្លួនសត្វទៅកើតទៀត ជានាមនិងរូបតទៅ យ៉ាងហ្នឹងហើយទើបថានាមនិងរូបនោះឱ្យបដិសន្ធិទៀត សូមថ្វាយព្រះពរ ។

ម. យទិ ន តទំយេវ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ថាបើនាមរូបនេះមិនបានទៅកើតទៀតទេ គឺផលបុណ្យនិងផលបាប ឬកម្លាំងបុណ្យនិងកម្លាំងបាប ដែលខ្លួនបានធ្វើទុកហើយក្នុងនាមរូបនេះឱ្យកើតទៀតទេ បុះអ្នកនោះនឹងបានរួចចាកបុញ្ញកម្មឬបាបកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើអំពីមុននោះដែរឬអ្វី ។

ន. បពិត្រមហារាជដ៏ប្រសើរ ថាបើសត្វនោះមិនកើតទៀតទើបរួចចាកបុណ្យនិងបាប បើមុខជាកើតទៀតហើយ ក៏មិនអាចនឹងផុតចាកបុណ្យនិងបាបបានឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ធ្វើនូវសេចក្តីឧបមាបត្ថិចមកមើល ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចបុរសម្នាក់ ទៅលួចយកផ្លែស្វាយរបស់គេបានមក ឯម្ចាស់ស្វាយនោះ

គេក៏ចាប់បុរសចោរនោះបានមក ហើយយកខ្លួនទៅថ្វាយដល់បរមក្សត្រ ទើបទូលថា ចៅនេះជាចោរលួចផ្លែស្វាយរបស់ខ្ញុំល្អងធូលីព្រះបាទ បំណែកចោរនោះក៏ទូលថា សូមព្រះរាជទានទោសខ្លួនខ្ញុំក្រោមល្អងធូលីព្រះបាទ នឹងបានលួចយកផ្លែស្វាយរបស់អ្នកនេះក៏ទេ ឯផ្លែស្វាយដែលគាត់ដាំនោះជាផ្លែដទៃ លុះដុះជាដើមធំបម្រើនឡើងហើយ មានផ្លែចេញមកជាប់នៅចុងនោះជាផ្លែដទៃ ខ្ញុំព្រះករុណាវិសេសបានបេះយកតែផ្លែនៅចុងមែកនោះទេតើ ឯគ្រាប់ដែលគាត់ដាំនោះមិនបានយកឯណា បើយ៉ាងហ្នឹងតើឲ្យខ្ញុំល្អងធូលីព្រះបាទ ត្រូវទណ្ឌកម្មឯណាក៏បាន បុរសចោរនោះអភិប្រាយរាយសេចក្ដីជាពាក្យសំនួនយ៉ាងនេះ តើនឹងផុតបាកទោសឬដូចម្ដេចមហាបពិត្រ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ បុរសចោរដែលអធិប្បាយកែខ្លួនជាសំនួនយ៉ាងហ្នឹងហើយ ក៏គង់តែត្រូវទោសមិនខានទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. ភេន ការណោន ហេតុអ្វីក៏នៅតែត្រូវទោស បើចោរនោះបានឆ្លើយថាបេះតែផ្លែដទៃទេ ឯផ្លែដែលគេដាំនោះមិនបានយកទេ ។

WAT KHEMARARATANARAM

ម. មិនមែនគ្រាប់ស្វាយដែលដាំនោះពិតហើយ ប៉ុន្តែផ្លែដទៃនោះតើកើតពីណាមក មិនគឺកើតពីគ្រាប់ដែលគេដាំនោះឯង ហើយចោរនោះបានទាំងឆ្លើយទទួលការថា បានបេះផ្លែស្វាយនោះមែន តែត្រង់ផ្លែដែលម្ចាស់គេដាំទុកមុននោះមិនបានយកទេ យកតែផ្លែថ្មីដទៃដែលកើតមកពីដើមស្វាយនោះទេ ឯផ្លែដែលគេដាំនោះជាផ្លែដទៃទៅ ផ្លែដែលខ្ញុំបេះនេះជាផ្លែថ្មីទៀតទេ ពាក្យចោរដែលឆ្លើយឱ្យដំណឹងយ៉ាងនេះហើយ នឹងរួចចាកទោស ឯណាក៏បាន ព្រោះផ្លែស្វាយដែលចោរលួចមកនោះ ក៏កើតតែអំពីផ្លែដែលម្ចាស់គេដាំមុននោះឯង ហេតុយ៉ាងហ្នឹងហើយបានជាថាចោរនោះ មិនអាចរួចចាកទុក្ខទោសទណ្ឌកម្មនោះឡើយ សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. បពិត្រមហារាជ រឿងនោះយ៉ាងណាមិញ បុរសស្ត្រីណាដែលបានធ្វើកល្យាណកម្ម ឬបាបកម្ម ដោយនាមរូបក្នុងបច្ចុប្បន្នជាតិនេះក្តី កាលដែលធ្វើកាលកិរិយាទៅក្នុងបរលោកក៏កើតជានាមរូបដទៃពិតមែន តែនឹងបានផុតចាកកល្យាណកម្ម ឬបាបកម្មនោះក៏ទេ ប្រៀបដូចចោរដែលលួចស្វាយនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សេចក្តីអធិប្បាយរបស់លោកម្ចាស់នេះត្រូវហើយ តែសូមលោកម្ចាស់ ប្រៀបឧបមារឿងមួយទៀត ឱ្យប្លែកពីនេះទៅមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ ប្រៀបដូចជាបុរសម្នាក់បង្កាត់ភ្លើងក្នុងទី ១ ដើម្បីអាំងក្នុងហេមន្តរដូវ ភ្លើងនោះមិនទាន់រលត់ ខ្លួនក៏ជៀសចេញពីទីនោះទៅ បំណែកខាងភ្លើងនោះក៏រាលទៅឆេះដល់ស្រូវក្នុងស្រែជនដទៃ ទើបជនទាំងឡាយនោះគេចាប់ខ្លួនបុរសដែលដុតភ្លើងនោះ យកទៅថ្វាយស្ដេចហើយគេទូលថា បពិត្រសម្មតិទេព បុរសនេះដុតភ្លើងឱ្យឆេះស្រូវក្នុងស្រែខ្ញុំ សូមទ្រង់ព្រះករុណាមេត្តាពិនិច្ឆ័យឱ្យទាន ឯបុរសអ្នកដុតភ្លើងនោះឆ្លើយឡើងថា សូមព្រះរាជទានទោសភ្លើងដែលខ្ញុំព្រះករុណាវិសេសបានដុតនៅទីកន្លែងណា កន្លែងនោះរលត់បាត់ទៅហើយ ឯភ្លើងដែលឆេះស្រែនេះ នោះគឺភ្លើងឯទៀតដែលឆេះតពីភ្លើងនេះទៅទេ ខ្លួនទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ មិនគួរដល់ទណ្ឌកម្មឡើយ បើអ្នកដុតភ្លើងគេទូលយ៉ាងហ្នឹងហើយ តើនឹងត្រូវមានទោសដែរឬមិនត្រូវទេ មហាបពិត្រ ។

ម. ត្រូវមានទោសមិនខានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. កេន ការណេន ព្រោះហេតុអ្វីក៏មានទោស ។

ម. បានជាមានទោសនោះព្រោះហេតុថា បុរសនោះបានឆ្លើយទទួលការជាពាក្យសំនួនថា ភ្លើងមុនដំបូងដែលខ្លួនដុតនោះរលត់បាត់ទៅហើយ ឯភ្លើងដែលឆេះស្រែនោះ ជាភ្លើងដទៃដែលរាលតទៅនោះទេ ហេតុហ្នឹងហើយបានជាយើងត្រូវកាត់សេចក្តីថាឱ្យមានទោសដល់បុរសនោះមិនបាន ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីដែលព្រះអង្គទ្រង់បានពណ៌នា មកនេះយ៉ាងណា ក៏សត្វលោកដែលកើតមកជាមនុស្សប្រុសស្រីជានាមធម៌ រូបធម៌ បានធ្វើនូវសោភណកម្មឬអកុសលកម្មទុកក្នុងជាតិនេះ វេលាដល់ទៅកាន់បរលោកនាយក៏កើតឡើងជានាមរូបដទៃទៀត នឹងបានផុតបាកផលបុណ្យផលបាបដែលបានធ្វើទុកនោះក៏ទេ ប្រៀបដូចជាបុ-រសដែលដុតភ្លើងឱ្យរាលទៅឆេះស្រូវស្រែគេនោះឯង សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាឱ្យប្លែកពីនេះទៅទៀតមើល ។

៩. បពិត្រសម្តេចមហារាជ រឿងនេះប្រៀបដូចបុរសម្នាក់ អុជនូវប្រទីបចង្កៀងដាក់ទុកក្នុងទីមួយ ហើយចូលទៅបរិភោគភោជនាហារក្នុងរោងរបស់ខ្លួន លុះបរិភោគអាហាររួចហើយក៏ដើរចេញទៅ បំណែកភ្លើងប្រទីបនោះ ក៏ឆេះឆាបនូវស្មៅនិងស្លឹកដ៏ស្ងួត ហើយរាលទៅឆេះដល់ផ្ទះតូចផ្ទះធំក្នុងស្រុកវិនាសសាបសូន្យអស់ទៅ ឯជនអ្នកស្រុកទាំងនោះ ក៏បបួលគ្នាមកចាប់យកខ្លួនបុរសជាម្ចាស់ចង្កៀងនោះ ទៅថ្វាយស្តេចតាមទំនៀមព្រះរាជអាជ្ញា ហើយទូលតាមដំណើរថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស បុរសនេះដុតភ្លើងឱ្យឆេះផ្ទះយើងខ្ញុំព្រោមល្អងធូលីព្រះបាទរាល់គ្នា ឱ្យវិនាសអស់ ទើបបុរសនោះទូលទាស់ឡើងភ្លាមថា សូមព្រះករុ-ណាពិសេសទ្រង់ព្រះរាជទានទោស ខ្ញុំល្អងធូលីព្រះបាទមិនបានដុតផ្ទះអ្នកទាំងនេះទេ ឯភ្លើងដែលឆេះផ្ទះគេនោះ គឺភ្លើងដែលឆេះស្មៅនិងស្លឹកនិងកំណាត់ឈើនោះទេតើ បំណែកភ្លើងរបស់ខ្ញុំព្រះបាទនោះគឺភ្លើងចង្កៀងទេ កាលបើបុរសដើមភ្លើងនិយាយរាយដំណើរយ៉ាងហ្នឹងហើយ តើនឹងត្រូវមានទោសឬមិនមានទេព្រះអង្គ ។

ម. ស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់ថា បុរសដើមភ្លើងនោះត្រូវមានទោសមិនខានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. សេចក្ដីនេះយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជ ធម្មតាបុរសស្ត្រីដែលកើតមកក្នុងលោកនេះ ជារូបធម៌នាមធម៌ហើយ បានធ្វើអំពើទុច្ចរិត ឬសុចរិតទុកក្នុងជាតិនេះ លុះដល់ទំលាយនាមរូបនេះបោលទៅហើយ កើតឡើងម្ដងទៀតជានាមធម៌រូបធម៌ដទៃ ក៏គង់មិនរួចបាកផលទុច្ចរិត ឬផលសុចរិតដែលខ្លួនបានធ្វើទុកក្នុងជាតិមុននោះឡើយ ប្រៀបដូចជាអ្នកម្ចាស់បង្កៀងនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សេចក្ដីដែលលោកម្ចាស់សម្ដែងមកនេះ ខ្ញុំនៅមានសង្ស័យណាស់ សូមព្រះថេរឧបមាមួយទៀត ឱ្យប្លែកជាងនេះទៅមើល ។

ន. **កោចិទេវ បុរិសោ** បពិត្រសម្ដេចព្រះមហារាជ រឿងនេះប្រៀបដូចបុរសម្នាក់ទៅ ដណ្ដឹងកូនក្រមុំគេ កាលពីកូននោះនៅតូចនៅឡើយ លុះមាតាបិតាគេព្រមឱ្យហើយ ក៏បានជូនជំនូនទៅមាតាបិតារបស់កូនស្ត្រីនោះ ទុកជាបន្ទាល់ជាស្រេច

ហើយក៏លាទៅកាន់ទីឆ្ងាយទៅ ចំណែកខាងនាងទារិកានោះ បានចម្រើនធំឡើងតាមកាលវេលា លុះគ្រាខាងក្រោយមកក៏មានបុរសឯទៀត គេទៅដណ្ដឹងបានជូនជំនូនរង្វាន់នោះ ពេញចិត្តមាតាបិតារបស់នាងនោះ មាតាបិតាក៏លើកកូនស្រីនោះ ឱ្យទៅបុរសក្រោយនោះទៀតទៅ បានទាំងរៀបធ្វើអាពាហ៍ពិពាហ៍រួចស្រេចផង ឯបុរសប្ដីដើមនោះបានដឹងដំណឹងនេះ ហើយក៏មកប្រញាប់រួសរាន់តវ៉ាថា នែបុរសនេះ អ្នកឯងម្ដេចក៏នាំយកភរិយារបស់ខ្ញុំទៅ ទើបប្ដីក្រោយនោះឆ្លើយថា ខ្ញុំមិនបាននាំប្រពន្ធអ្នកឯងទេ គឺជាប្រពន្ធរបស់ខ្ញុំដោយពិត ឯនាងទារិកាប្រពន្ធអ្នកឯងនោះដទៃទេ កាលដែលអ្នកដណ្ដឹងគឺនាងទារិកាដែលនៅតូចមិនទាន់ចម្រើននោះទេតើ ឯនាងនេះជានាងទារិកាដែលចម្រើនធំឡើងហើយនោះទេ ទើបខ្ញុំមកដណ្ដឹង បានទាំងជូនជំនូនផង ស្រេចជាប្រពន្ធខ្ញុំហើយ ចូលអ្នកកុំសង្ស័យឡើយ ជនទាំង ២ នាក់នោះកើតវិវាទជជែកគ្នា ប្រសិនណាបើអ្នកទាំងនោះ នាំគ្នាមកកាន់សំណាក់ព្រះអង្គ ។ នឹងសម្រេចសេចក្ដីនេះដូចម្ដេច ទ្រង់នឹងឱ្យជ័យជំនះនោះទៅខាងអ្នកណា ឱ្យទៅអ្នកមុនឬអ្នកក្រោយ ។

ម. បុរិមកស្ស បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើដំណើរយ៉ាងហ្នឹងត្រូវឱ្យឈ្នះនោះទៅអ្នកដែលដណ្ដឹងមុន ឯស្វាមីក្រោយនោះ ត្រូវឱ្យបរាជ័យបាញ់គេ សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. កឹ ករណា ហេតុដូចម្ដេចក៏ត្រូវឱ្យជ័យជំនះទៅស្វាមីមុន បើស្វាមីក្រោយនោះគេបាននិយាយរៀបរាប់ថា នាងទារិកាដែលអ្នកដណ្ដឹងមុននោះ ជានាងកុមារិកាក្មេងតូចទេ ឯនាងដែលជាប្រពន្ធគេនោះ ជាស្ត្រីធំដទៃឯណោះទេ ចុះហេតុអ្វីក៏ឱ្យអ្នកមុនឈ្នះ ។

ម. កិញ្ចាបិ ពិតមែនហើយ តែស្វាមីក្រោយនោះបាននិយាយរៀបរាប់ថា នាងទារិកានោះ កាលនៅក្មេងជាភរិយាអ្នកមុន វេលាដល់នាងទារិកានោះធំឡើង ជាភរិយារបស់ខ្លួនវិញ ពាក្យនេះជាពាក្យមិនពិត គឺជាពាក្យកែសំនួនទេ យកជាប្រមាណមិនបាន ព្រោះថាស្វាមីមុនគេ បានចូលមកសូមដណ្ដឹងតាមច្បាប់សម្រាប់ប្រវេណី មាតាបិតាក៏បានព្រមឱ្យទៅគេជាស្រេចហើយ បានទាំងទទួលរបស់ទ្រព្យគេជាបន្ទាល់ផង ពិតមែនតែមិនទាន់បានរួមសង្វាសជាមួយគ្នា តែច្បាប់សម្រាប់ផែនដីលោកសម្ដែងថាជាកម្មសិទ្ធិ គឺថាជាការស្រេចទៅហើយ ព្រោះមាតាបិតាបានលើកឱ្យទៅគេជាមុនហើយ ឯស្វាមីថ្មីនោះមិនត្រូវបាន

ទេ ម្យ៉ាងទៀតដែលស្វាមីថ្មីផិតបិត្តថា នាងទារិកាតូចនោះតើជាភរិយាអ្នកមុន ដល់ចម្រើនធំឡើងមកជាប្រពន្ធខ្លួនវិញនោះខុសទេ រូបមនុស្សតែមួយទេតើ គ្រាន់តែពីដើមវានៅតូច យូរទៅវាធំឡើងប៉ុណ្ណោះឯង ហេតុហ្នឹងហើយបានជាកាត់ថា ត្រូវឱ្យឈ្នះទៅស្វាមីមុន សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ឯវមេ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ រឿងវិវាទនេះយ៉ាងណាក្តី បុរសស្ត្រីដែលបានធ្វើបាបកម្មឬបុញ្ញកម្ម ដោយនាមរូបក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះមែនពិតហើយ វេលាដល់ធ្វើមរណកាលទំលាយខន្ធទៅ ក៏កាន់យកបដិសន្ធិដោយនាមរូបដទៃទៀត តែគង់អាស្រ័យនូវផលបាបឬផលបុណ្យ ដែលខ្លួនបានធ្វើហើយក្នុងមានរូបមុននោះមិនខានឡើយ ព្រោះសត្វទាំងឡាយកាលដែលស្លាប់ទៅនោះ មិនទាន់បានសម្រេចព្រះនិព្វានកាលណាត្រូវតែកើតទៀតជាធម្មតា ហេតុនោះបានជាថា ផលបាបផលបុណ្យក៏គង់ជាប់តាមទំនុកបំរុង សត្វទាំងនោះមិនខាន មានឧបមេយ្យដូចនាងកុមារីតូច វេលាដល់ចម្រើនធំឡើងយ៉ាងណាក្តី នឹងបានឃ្លាតផុតស្វាមីដើមនោះក៏ទេ សេចក្តីដូច្នេះ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. ករុណាម្ចាស់ ចូលចិត្តស្តាប់បានហើយ តែសូមលោកម្ចាស់ឧបមាឱ្យច្រើនតទៅទៀត ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចបុរសម្នាក់ ទៅទិញទឹកដោះអំពីនាយគោបាល ៗ ក៏ដងទឹកដោះស្រស់ "ខីរ" លក់ឱ្យទៅបុរសនោះ ៗ ក៏ទទួលយក ហើយផ្ញើទុកនឹងនាយគោបាលនោះសិន ខ្លួនក៏ជៀសចេញទៅធ្វើការងារដទៃកន្លងរាត្រីមួយ តាមប្រាថ្នាហើយត្រឡប់មក បំណែកខាងទឹកដោះនោះ លុះកន្លងវេលារាត្រីទៅហើយ ក៏ប្រែទៅជាទឹកដោះជូរ ព្រោះត្រូវកម្តៅខ្យល់កម្តៅថ្ងៃ ឯបុរសនោះក៏ចូលទៅជិតនាយគោបាល ហើយនិយាយថា ខ្ញុំមកសូមយករបស់ដែលខ្ញុំបានផ្ញើទុកនឹងអ្នកពីថ្ងៃម្សិលនោះ ទើបនាយគោបាលក៏ក្រោកឡើង ទៅយកទឹកដោះនោះមក ឱ្យបុរសនោះ ៗ ក៏ហិតភ្លក់មើលទៅដឹងថាជូរ ហើយនិយាយថា នែអ្នក ទឹកដោះដែលខ្ញុំផ្ញើទុកនឹងអ្នកនោះ ជាទឹកដោះស្រស់ ហេតុអ្វីក៏អ្នកយកទឹកដោះជូរមកឱ្យខ្ញុំ ទើបនាយគោបាលនោះនិយាយថា ទឹកដោះហ្នឹងហើយដែលអ្នកឯងទិញខ្ញុំ ហើយផ្ញើទុកនឹងខ្ញុំនោះ

ប៉ុន្តែទុកយូរទៅ វាប្រែជាទឹកដោះជូរនេះឯងកុំសង្ស័យ ហ្នឹងហើយឱ្យអ្នកអឺយមិនឱ្យ សង្ស័យឯណាបាន បើកាលដែលផ្ញើប្រាកដជារបស់នេះ វេលាដល់យកមកឱ្យវាទៅជារបស់នោះវិញ ហើយថាមិនឱ្យខ្ញុំសង្ស័យ ជនទាំងពីរនោះកើតវិវាទទាស់ទែងគ្នា បើប្រសិនណាជាអ្នកទាំងពីរនោះ ចូលមកកាន់សំណាក់ព្រះអង្គ ៗ នឹងទ្រទ្រង់សេចក្តីខាងអ្នកណា ។

ម. ខ្ញុំម្ចាស់នឹងកាន់ខាងនាយគោបាលនោះឯង ។

ន. ហេតុដូចម្តេចក៏ទ្រង់កាន់ខាងនាយគោបាល ។

ម. បានជាខ្ញុំកាន់ខាងនាយគោបាល ព្រោះនាយគោ-បាលនោះបាននិយាយថា ទឹកដោះដែលជូរនោះមិនមានអំពីណា គឺក្លាយពីទឹកដោះស្រស់នោះ ព្រោះរបស់ដែលផ្ញើនោះទុកឱ្យកន្លងរាត្រីយូរ សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ ទឹកដោះស្រស់នោះ ដែលក្លាយទៅជាទឹកដោះជូរនោះ មានប្រការយ៉ាងណាមិញ រូបធម៌នាមធម៌របស់សត្វកាលដែលស្លាប់ ហើយក្លាយទៅជារូបធម៌នាមធម៌

ដទៃ នឹងបានផុតបាកបាបកម្មឬបុញ្ញកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើអំពីនាមរូបដើមនោះក៏ទេ ព្រោះថានាមរូបដើមនោះ ជួនកាលជាមនុស្ស វេលាដល់ស្លាប់ទៅក៏ក្លាយទៅជាតិរច្ឆាន ជាប្រេតឬជាទេវបុត្រទេវតាក៏មាន តាមផលបាបឬផលបុណ្យនោះឯង ឯនាមរូបដើម ប្រៀបដូចទឹកដោះគោ ដែលក្លាយទៅជាសប្បិ ជានវនីត ជាទធិ ក៏មិនមែនទឹកដទៃ គឺអាស្រ័យនូវតែទឹកដោះនោះម្យ៉ាង សេចក្តីដូច្នេះ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. លោកម្ចាស់សម្តែងមកនេះ ពីរោះណាស់ អស់សង្ស័យហើយ សមគួរពេកណាស់ ។

បុនប្បដិសន្ធិគហណបញ្ហា ៗ ទី ៧

ព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់សួរទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន អង្គលោកម្ចាស់នឹងកាន់យកបដិសន្ធិទៀតដែរឬ ៗ ដូចម្តេច ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ ព្រះរាជឱង្ការទ្រង់បុច្ឆាមកនេះ អាត្មាភាពលំបាកនឹងថ្វាយព្រះពរពេកណាស់ តែនឹងខានថ្វាយពុំបាន សូមថ្វាយព្រះពរជាសេចក្តីសង្ខេបបន្តិចថា ឯខ្លួនអាត្មាភាពនេះ បើប្រសិនណាជាអាត្មាភាព

នៅប្រកបដោយឧបាទាននៅឡើយ គឺថានៅមានចិត្តជាប់ជំពាក់ដោយខន្ធទាំង ៥ ប្រការនោះ អាត្មាភាពត្រូវកើតទៀត បើអាត្មាភាពនេះមិនប្រកបដោយឧបាទាន គឺថាចិត្តមិនមានជាប់ជំពាក់ដោយលុះក្នុងអំណាចខន្ធទាំង ៥ ប្រការនោះទេ អាត្មាភាពមិនបានកើតទៀតឡើយ សូមមហារាជ ស្តេចជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបជាសេចក្តីឱ្យងាយស្តាប់បន្តិចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចជារាជបុរសឯណា ១ ជាអ្នកមានចិត្តស្លូតត្រង់នឹងមហាក្សត្រ បានធ្វើការរាជការថ្វាយមានថ្វីដៃ មហាក្សត្រស្តេចក៏ទ្រង់ពេញព្រះហឫទ័យនឹងបុរសនោះ ហើយទ្រង់ក៏ប្រោសប្រទានរង្វាន់ ជាគុណបំណាច់ដល់រាជបុរសនោះ ឯរាជបុរសនោះក៏បានទទួលយកនូវរាជទាយជ្ជទាំងនោះ ហើយក៏សេពសោយនូវកាមគុណទាំងឡាយ ៥ ប្រការ ជារង្វាន់ដែលមហាក្សត្រទ្រង់ប្រោសប្រទានឱ្យនោះ ហើយបុរសនោះបែរជានិយាយ

ប្រាប់គេប្រាប់ឯងថា មហាក្សត្រស្តេចគ្មានឱ្យវត្ថុអ្វីជាប្រយោជន៍ បន្តិចបន្តួចដល់ខ្លួនទេ ដូច្នេះវិញជាគួរឬពុំគួរ មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ មិនគួរទេលោកម្ចាស់ គឺបុរសនោះមិនអាចនឹងនិយាយថាដូច្នោះទេ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ រាជបុរសនោះមិនអាចនឹងពោលបានយ៉ាងណា អាត្មាភាពក៏មិនអាចនឹងថ្វាយព្រះពរបានយ៉ាងនោះដែរ ម្យ៉ាងទៀត មហាបពិត្រស្តេចមិនគួរនឹងយករឿងនេះមកសួរទេ ព្រោះមិនដឹងបើសួរទៅដើម្បីប្រយោជន៍អ្វី តែឥឡូវនេះទ្រង់បានជាបុច្ឆាមកហើយ អាត្មាភាពនឹងវិសជ្ជនា ថ្វាយឯណាក៏បាន សូមថ្វាយសេចក្តីថា សឧបាទានោ បើអាត្មាភាពនៅប្រកបដោយឧបាទាន ជាខ្សែតណ្ហានៅឡើយ នោះអាត្មាភាពមុខជានឹងកើតទៀត អនុបាទានោ បើអាត្មាភាពនេះ មិនប្រកបដោយឧបាទាន មិនមានខ្សែតណ្ហាទេ នោះអាត្មាភាពមិនបានកើតទៀតឡើយ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ លោកម្ចាស់វាងវៃណាស់ បេះឆ្លើយដោះសាសមសេចក្តីស្រួល ល្អស្តាប់ហើយ ។

WAT KHEMARARATANARAM

នាមរូបបញ្ហា ។ ទី ៨

មហាក្សត្រស្តេចទ្រង់សួរទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់បានសម្តែងប្រាប់ខ្ញុំថា ធម៌មាន ២ យ៉ាង គឺនាមធម៌និងរូបធម៌ ចុះនាមធម៌នោះមានសណ្ឋានដូចម្តេច រូបធម៌នោះមានសណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច លោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ សភាវៈឯណាមានសណ្ឋានរឹង ៗ គ្រោតគ្រាត សភាវៈនោះឈ្មោះថារូបធម៌ ។ សភាវៈឯណាដែលឥតមានសណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយ ជារបស់ល្អិត ជាចិត្តនឹងចេតសិក សភាវៈនោះឈ្មោះថា នាមធម៌ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះហេតុអ្វីលោកម្ចាស់ នាមធម៌ទើបកាន់យកបដិសន្ធិបាន ត្រង់រូបធម៌ ក៏មិនអាចកាន់យកបដិសន្ធិ ។

ន. បពិត្រមហារាជ មិនដូច្នោះទេ ធម៌ទាំងពីរប្រការនេះតែងអាស្រ័យនូវគ្នានិងគ្នាទៅវិញទៅមក វេលាដល់កើតក៏កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា មិនដែលលះលែងគ្នាឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ន. **យថា មហារាជ** បពិត្រមហារាជ ធម៌ទាំងពីរប្រការនេះ ប្រៀបដូចជាធម្មជាតិដែលថ្លាសើម ជាកលលៈរូប និងធម្មជាតិដែលខាន់ខាប់ដូចជាពងនៃមេមាន់ វត្ថុនោះបើមិនមានធម្មជាតិថ្លាសើម ក៏មិនមានខាន់ខាប់ទៅជាពងបាន លុះតែមានវត្ថុថ្លាសើមបន្តិចបន្តួចជាហេតុដើម ទើបផ្តួចឡើងជាពងទៅបាន ធម្មជាតិទាំងពីរគឺកលលៈនិងអណ្ឌៈនេះ តែងអាស្រ័យនូវគ្នានិងគ្នាទៅវិញទៅមក វេលាដល់កើតក៏កើតក្នុងទីជាមួយគ្នា មិនដែលឃ្លាតគ្នាឡើយ **ឯវមេវ ខោ មហារាជ** បពិត្រមហារាជ ឯធម៌ទាំងពីរប្រការនេះ មិនដែលលះបង់គ្នាឡើយ ថាបើនាមធម៌មិនមានហើយ រូបធម៌ក៏មិនមានដែរ ព្រោះនាមធម៌និងរូបធម៌នេះ តែងអាស្រ័យនូវគ្នានិងគ្នា ហើយកើតជាមួយនិងគ្នាមិនដែលខាន ក៏មានឧបមេយ្យដូចកលលរូបនិងអណ្ឌៈនោះឯង ព្រោះធម៌ទាំងពីរនេះ តែងកើតព្រមគ្នា មកអស់កាលយូរអង្វែងណាស់ហើយ ដូចមានពុទ្ធភាសិតត្រាស់ហៅថា ទីឃមទ្ធានដូច្នេះ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. **កល្លោសិ** លោកម្ចាស់ឆ្លៀវឆ្លាសវាងវៃណាស់ ប្រសប់វិសជ្ជនាដោះប្រស្នាល្អស្តាប់។

ទីឃមទ្ធានបញ្ហា ។ ទី ៩

ព្រះបាទមិលិន្ទរាជស្តេចទ្រង់សួរទៅព្រះនាគសេនថេរ ក្នុងប្រស្នាទី ៩ នេះថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់បានពោលថា កាលដែលយូរអង្វែងនោះហៅថា ទីឃមទ្ធាន ។ នេះប្រែថា កាលវែងកាលឆ្ងាយ កាលដែលវែងឆ្ងាយនេះ តើមានប៉ុន្មានយ៉ាងលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរ ថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯកាលនោះមាន ៣ យ៉ាងគឺ អតីតអទ្ធាន ១ អនាគតអទ្ធាន ១ បច្ចុប្បន្នអទ្ធាន ១ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន កាលទាំង ៣ ប្រការនេះ បេះតែមាននៅជានិច្ចឬ ។ ដូចម្តេច ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ បណ្តាកាលទាំង ៣ ប្រការនោះ កាលខ្លះមាននៅត ។ ទៅ កាលខ្លះមិនមាននៅឡើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កាលដូចម្តេចដែលមាននៅ កាលដូចម្តេចដែលមិនមាននៅ លោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ សង្ខារធម៌ទាំងឡាយឯណាដែលរលត់ទៅហើយ សង្ខារធម៌ទាំងឡាយនោះ បានឈ្មោះថាជា

កាលមិនមាននៅ ធម៌ទាំងឡាយឯណាដែលជាផលនៃកុសល និងអកុសល ធម៌ទាំងឡាយនោះជាអ្នកកាន់យកនូវបដិសន្ធិក្នុងភពដទៃទៀត ធម៌ទាំងនោះក៏បានឈ្មោះថាជាកាលមាននៅ ។ ម្យ៉ាងទៀតថា សត្វទាំងឡាយឯណា ដែលធ្វើកាលកិរិយាស្លាប់ទៅហើយ សត្វទាំងឡាយនោះតែងកើតក្នុងភពដទៃ ៗ សត្វនោះបានឈ្មោះថាជាសត្វមានកាលយូរទៅ សត្វទាំងឡាយឯណាដែលបានចូលបរិនិព្វានរំលត់នូវខន្ធ ៥ ប្រការហើយ សត្វទាំងឡាយនោះមិនបានកើតទៀត សត្វទាំងនោះក៏បានឈ្មោះថាជាសត្វមានកាលមិនមានឡើយ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. លោកម្ចាស់វិសជ្ជនាមកនេះពីរោះណាស់ អស់សង្ស័យហើយ ។

ចប់ទុតិយវគ្គ

តតិយវគ្គមានប្រស្នា ១៤

អទ្ធានបញ្ហា ៗ ទី ១

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការបុច្ឆាបំពោះទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន ធម្មជាតិអ្វីដែលជាមូលហេតុផ្តើមឡើង នៃកាលជាអតីតកាល ធម្ម

ជាតិអ្វីដែលជាមូលហេតុ នៃកាលជាអនាគត ធម្មជាតិអ្វីដែលជាមូលហេតុ នៃកាលជាបច្ចុប្បន្ន សូមលោកម្ចាស់វិសជ្ជនាមកក្នុងកាលឥឡូវនេះ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯមូលហេតុនៃកាលទាំង ៣ ប្រការគឺអតីតអទ្ធាន អនាគតអទ្ធាន និងបច្ចុប្បន្នអទ្ធាននោះ មិនគឺវត្ថុអ្វីឡើយ គឺសេចក្តីមិនចេះមិនដឹង គឺអវិជ្ជានោះឯងជាមូលហេតុនៃកាលទាំង ៣ ប្រការ ឯអវិជ្ជានោះមិនគឺធម៌ឯណាដទៃឡើយ គឺបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ទាំង ១២ ប្រការ មានអវិជ្ជាជាដើម មានជរាមរណៈជាទីបំផុតនោះឯង ។ ឯបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ទាំង ១២ ប្រការនោះ នឹងប្រែជាសេចក្តីខ្លី ៗ បន្តិចតទៅ គឺចាប់ប្រែអំពីបទខាងចុងប្រាសឡើងមកខាងដើមវិញ ជាបទបដិលោមថា ជរាមរណ សោកបរិទេវទុក្ខ ទោមនស្សឧបាយាសា សេចក្តីគ្រាំគ្រានិងកាលកិរិយា និងការក្រៀមក្រំ និងកិច្ចដែលក្សឹកក្សួល និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្តទាំងឡាយ វេលាដែលនឹងកើតឡើងព្រម ជាតិបច្ចយា គឺកើតព្រោះបច្ច័យគឺជាតិ ។ គឺកំណើតនៃសត្វ បានខាងឯខន្ធទាំង ៤ ប្រការ មានរូបខន្ធជាដើម ជាតិកើតឡើងព្រម ភវបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺ

ភព ៗ គឺកុសលាកុសលកម្ម ភពកើតឡើងព្រម ឧបាទានបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺឧបាទាន ៗ គឺសេចក្ដីប្រកាន់មាំនូវខន្ធទាំង ៤ ប្រការជាជារបស់ខ្លួនពិត ឥតមានសង្ស័យ ឧបាទានកើតឡើងព្រម តណ្ហាបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺតណ្ហា ៗ គឺសេចក្ដីខ្វះខាត ឬស្រេកឃ្លានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភពទាំង ៣ ប្រការ មានកាមភពជាដើម តណ្ហាកើតឡើងព្រម វេទនាបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺវេទនា វេទនាគឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងនូវអារម្មណ៍ ជាទុក្ខនិងជាសុខនិងឧបេក្ខា វេទនាកើតឡើងព្រម ផស្សបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺផស្សៈ ផស្សៈគឺសភាវៈសម្រាប់ប៉ះនូវអារម្មណ៍ ឬគៀងនូវអារម្មណ៍ ឱ្យត្រូវត្រង់ទ្វារទាំង ៦ ប្រការ មានចក្ខុទ្វារជាដើម ផស្សៈកើតឡើងព្រម សឡាយតនបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺសឡាយតនៈ ៗ គឺទីកន្លែងសម្រាប់កើតឡើងនៃចិត្ត ៦ ប្រការ មានចក្ខាយតនៈជាដើម សឡាយតនៈកើតឡើងព្រម នាមរូបបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យ គឺនាមនិងរូប នាមគឺវេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ រូបគឺ រូបខន្ធ នាមរូបកើតឡើងព្រម វិញ្ញាណបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺ វិញ្ញាណ ៗ គឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងផ្សេង ៗ វិញ្ញាណកើតឡើងព្រម សង្ខារបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺសង្ខារ ៗ គឺធម្មជាតិសម្រាប់លៃលក

ឬតាក់តែងស្អិតស្អាងបានខាងឯសង្ខារ ៣ យ៉ាងគឺ បុញ្ញាភិសង្ខារ ១ អបុញ្ញាភិសង្ខារ ១ អនេញ្ជាភិសង្ខារ ១ សង្ខារកើតឡើងព្រម អវិជ្ជាបច្ចយា ព្រោះបច្ច័យគឺអវិជ្ជា ។ គឺធម្មជាតិមិនចេះមិនដឹង បានខាងឯវត្ថុ ៨ យ៉ាង មានមិនដឹងនូវសេចក្តីទុក្ខនិងមិនដឹងនូវហេតុជាទីកើតឡើងនៃសេចក្តីទុក្ខជាដើម ។

ក៏ធម៌ទាំង ១២ ប្រការនេះ តែងអាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមកទើបកើតឡើងព្រមជារូបខន្ធ លុះតែធម៌ទាំងនេះកើតឡើងហើយវេលាណា ទើបជាទីប្រជុំឱ្យកើតឡើងនៃកងទុក្ខឬគំនរទុក្ខគ្រប់យ៉ាងដល់សត្វដែលមានខន្ធ ៥ ប្រការ ឯទីបំផុតខាងដើមនៃឫសនៃកាលទាំង ៣ នោះ មិនមានប្រាកដឡើយ សូមមហារាជស្តេចជ្រាបដោយបការដូចពណ៌នាមកនេះ ។

កល្លោសិ ភន្តេ លោកម្ចាស់វាងវៃពេកណាស់ ចេះវិសជ្ជនាបដិច្ចសមុប្បាទធម៌យ៉ាងនេះ ហើយងាយស្តាប់បាន ។

បុរិមកោដិបញ្ហា ។ ទី ២

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ស្តេចទ្រង់ត្រាស់បុច្ឆាចំពោះទៅព្រះនាគសេនថេរ ក្នុងបុរិមកោដិបញ្ហានោះថា បពិត្រព្រះនាគសេនថេរដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់បាននពោលនឹងខ្ញុំថា បុរិមកោដិន-

បញ្ញាយតិ ជាទីបំផុតខាងដើមនៃកាលនោះមិនប្រាកដ ឯទីបំផុតខាងដើមនៃកាលមិនប្រាកដនោះ គឺកាលដែលកន្លងទៅជាអតីតកាលរាប់ថយចុះទៅខាងក្រោយ តាំងអំពីកាលដែលតាំងកកើតនាមនិងរូបឡើងមកនោះ ឬប្រការឯណាលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ រីទីបំផុតខាងដើមនៃកាលជាអតីតកាលនោះ ដូចព្រះរាជឱង្ការដែលទ្រង់ត្រាស់នោះហើយ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. លោកម្ចាស់ ទីឯណាដែលជាទីបំផុតខាងដើមនៃកាលទីនោះសុទ្ធតែមិនប្រាកដទាំងអស់ឬដូចម្តេច ។

ន. បពិត្រមហារាជ ឯទីបំផុតខាងដើមនៃកាលនោះនឹងកំណត់មិនបាន ដួនកាលដ៏ប្រាកដ ដួនកាលក៏មិនប្រាកដដែរ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. ទីដូចម្តេចដែលប្រាកដ ទីដូចម្តេចដែលមិនប្រាកដនោះលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់អធិប្បាយជាសេចក្តីបន្តិចមកមើល ។

ន. បពិត្រព្រះបរមក្សត្រដ៏ប្រសើរ វត្ថុឯណាដែលជារបស់មិនធ្លាប់កើត មិនធ្លាប់មាន ក្នុងកាលខាងដើមមកយូរយារណាស់

ហើយ ៗ ត្រឡប់ជាកើតឡើង មានឡើង វត្ថុនោះហើយដែលហៅថាជារបស់មានទីបំផុតខាងដើមមិនប្រាកដនោះ ម្យ៉ាងទៀត វត្ថុឯណាដែលជារបស់ធ្លាប់កើតធ្លាប់មានមកហើយ ៗ ត្រឡប់ជាវិនាសបាត់បង់ទៅវិញ វត្ថុនេះហើយដែលហៅថាជារបស់ប្រាកដខាងដើម សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. បើដូច្នោះ សូមលោកម្ចាស់សម្ដែងជាសេចក្ដី ឧបមាត្រង់បទដែលថា មានទីបំផុតខាងដើមមិនប្រាកដនោះ មកបត្តិបមើល ។

ន. យថា មហារាជ បរិត្តានិ វីជានិ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ សេចក្ដីនេះ ឧបមាដូចពូជទាំងពួង ធម្មតាពូជរុក្ខាលតាជាតិទាំងពួង ដែលជារបស់តិចតួចស្ដួចស្ដើងនោះ កាលបើបានមកអាស្រ័យនូវរសជាតិផែនដីហើយ ក៏នឹងដល់នូវសេចក្ដីចម្រើនឡើងជាលំដាប់ គឺថានឹងបែកចេញជាមែកជាស្លឹកជាផ្កាជាផ្លែ ត ៗ ទៅមិនខាន បំណែកខាងផ្លែនោះសោត លុះដល់ចាស់ទុំវេលាណាហើយ ក៏ជ្រុះចាកទងនោះទៅ ដុះជាដើមដទៃ ៗ បែកចេញជាស្លឹក ជាផ្កាជាផ្លែចម្រើនជាលំដាប់ត ៗ ទៅទៀត

បពិត្រមហារាជ វិទីបំផុតនៃពូជនៃរុក្ខជាតិនោះ ជានឹងមានទីបំផុតខាងដើមឬមិនមានទេ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន វិទីបំផុតនៃពូជរុក្ខជាតិនោះ មិនមានទីបំផុតទេ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ វិទីបំផុតខាងដើមនៃកំណើតសត្វនោះ មិនមានប្រាកដ មានឧបមេយ្យដូចពូជឈើទាំងពួងនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ភិយ្យោ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន សូមលោកម្ចាស់ឧបមាឱ្យច្រើនតទៅទៀតមើល ។

ន. យថា មហារាជ កុក្កុដិយា អណ្ឌំ បពិត្របរមក្សត្រដ៏ប្រសើរ សេចក្តីនេះមានឧបមាដូចពងមាន់ ធម្មតាពងមាន់តែងមានតួសត្វអាស្រ័យនៅក្នុងពងនោះ លុះសត្វនោះធំចម្រើនឡើង ក៏អាចនឹងបោះបឹកទំលាយ ក្រដាសសន្ទះពងនោះបេញមកខាងក្រៅបាន គ្រាដល់បំរើនធំឡើង ៗ មាន់នោះក៏អាចនឹងទៅអាស្រ័យគ្នានឹងមាន់ដទៃ ឱ្យកើតមានជាពងឬជាពូជត ៗ ទៅបើសេចក្តីយ៉ាងនេះ តើវិទីបំផុតខាងដើមនៃពូជនោះ ជាមានឬគ្មាន មហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ មិនមានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្របរមក្សត្រខត្តិយវង្ស រីឯទីបំផុតនៃកំណើតសត្វ ដែលបានកើតមកនោះ នឹងរកកំណត់ថា សត្វនោះតាំងករូបកនាមមកពីថ្ងៃនោះ ខែនោះ ឆ្នាំនោះ កាលនោះ ៗ មិនអាចនឹងកំណត់បាន រកទីប្រកដខាងដើមនោះមិនមាន មានឧបមេយ្យដូចមាន់នោះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមា ១ ទៀតមើល ។

ន. គ្រានោះព្រះនាគសេនថេរ លោកក៏តាំងគូរជារូបកង់នឹងផែនដី រួចហើយទើបថ្វាយព្រះពរ ទៅព្រះបាទមិលិន្ទរាជថា បពិត្រមហារាជ តួកង់នេះមានបំផុតខាងដើមត្រង់ណា ត្រឹមណា សូមមហាបពិត្រ ស្ដេចបង្អុលសង្ហាញអាត្មាភាពបន្តិចមើល ។

ម នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន រីទីបំផុតខាងដើមនៃកង់នោះមិនមានទេ ។

ន. បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ សម្ដេចព្រះទសពលញាណទ្រង់ប្រោសប្រទានព្រះសទ្ធម្មទេសនាថា សត្តនិករទាំងឡាយដែលតាំងនាមតាំងរូប កើតមកយូរយារណាស់ហើយ នោះនឹងរក

WAT KHEMARARATANARAM

ទីបំផុតខាងដើមកំណើតនោះមិនមានប្រាកដឡើយ តែងវិលវង់ ត ៗ គ្នាជុំវិញកង់រទេះនោះឯង ហេតុហ្នឹងហើយបានជាសម្តេចព្រះ ភគវាទ្រង់ត្រាស់ទេសនាទុកមកថាធម៌ ៦ ប្រការ គឺចក្ខុ ១ សោត ១ ឃាន ១ ជិវ្ហា១ កាយ ១ មនោ ១ ធម៌ទាំង ៦ ប្រការនេះ តែង បង្វិលសត្វឱ្យវិលវង់ នៅក្នុងអន្លង់ឱឃសង្សារ មានកាលខាង ដើម មិនប្រាកដថា សត្វនោះកើតពីត្រឹមណា ៗ មក ហើយទើប ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងបញ្ជាក់សេចក្តីធម៌នេះថា ចក្ខុញ្ច បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចក្ខុវិញ្ញាណដែលនឹងកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យនូវធម៌ ២ ប្រការគឺ ចក្ខុបសាទ ១ រូបារម្មណ៍ ១ ចក្ខុបសាទគឺភ្នែកនោះភ្លឺ ស្អាតមានខ្សែភវង្គឆ្លុះចេញទៅក្រៅ ប៉ះត្រូវនូវអារម្មណ៍គឺរូប ទើបញ៉ែរខ្សែភវង្គនោះចូលមក ក៏ចក្ខុវិញ្ញាណអាចកើតឡើងក្នុង លំដាប់នោះ កំណត់ដឹងនូវរូបារម្មណ៍ប្រាកដបាន បើមានតែចក្ខុ បសាទ មិនមានរូបារម្មណ៍ ឬមានតែរូបារម្មណ៍ មិនមានចក្ខុ បសាទទេ ក៏មិនអាចនឹងញ៉ាំងវិញ្ញាណឱ្យកើតឡើងបាន លុះតែ ធម៌ទាំង ២ ប្រការនេះមានជាហេតុមកប្រទះគ្នាទើបកើតឡើងជា ចក្ខុវិញ្ញាណ ៗ គឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងនូវអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ ប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងចក្ខុទ្វារ លុះធម៌ទាំង ៣ ប្រការគឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ១ ចក្ខុ

បសាទ ១ រូបារម្មណ៍ ១ កើតឡើងហើយ ក៏ផស្សចេតសិក គឺចេតសិកសម្រាប់ប៉ះពាល់នូវអារម្មណ៍ ឬគៀងប្រមូលនូវអារម្មណ៍ឱ្យត្រូវត្រង់ទ្វារទាំង ៦ ប្រការ មានចក្ខុទ្វារជាដើមកើតឡើង លុះផស្សចេតសិកកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យកើតវេទនាចេតសិក ។ គឺធម្មជាតិសម្រាប់ដឹងឬសោយនូវអារម្មណ៍ ដែលជាទុក្ខ ជាសុខ ឬជាឧបេក្ខា វេទនាចេតសិកកើតឡើងហើយជាបច្ច័យឱ្យកើតតណ្ហា ។ គឺធម្មជាតិតែងធ្វើចិត្ត ចេតសិកឱ្យស្រេកឃ្លាននូវអារម្មណ៍ទាំង ៦ ប្រការឥតមានស្រាកស្រាន្ត តណ្ហាកើតឡើងហើយជាបច្ច័យឱ្យកើតឧបាទាន ។ គឺធម្មជាតិសម្រាប់ចងភ្ជាប់ទាក់ទុកនូវអារម្មណ៍ថាជារបស់ខ្លួនពិត ៗ ឥតមានងាករេ ឧបាទានកើតឡើងហើយជាបច្ច័យដឹកនាំសត្វនោះ ឱ្យធ្វើនូវអំពើជាកុសល ឬអកុសលហៅថា "កម្ម" ឯចក្ខុវិញ្ញាណរបស់សត្វដែលនឹងកើតឡើងក្នុងជាតិថ្មីទៀត ឬក្នុងភពខាងមុខនោះក៏កើតបាន ព្រោះតែផលនៃកុសលកម្ម និងអកុសលកម្មដែលខ្លួនសត្វបានធ្វើហើយក្នុងជាតិនេះនោះឯង បពិត្រមហារាជ បើដំណើរវិលវង់នៃធម៌ទាំង ៦ ប្រការនេះ មានសភាពយ៉ាងនេះហើយ តើនឹងមានទីបំផុតខាងដើមដែរឬមិនមានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើដំណើរនៃធម៌ទាំងនេះ ដូចលោកម្ចាស់ពណ៌នាមកនេះ នឹងរកទីបំផុតខាងដើមឯណាក៏មានលោកម្ចាស់ គ្មានទេ ។

ន. សោតញ្ច មហារាជ បដិច្ច សទ្ទេ ច បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯសោតវិញ្ញាណគឺវិញ្ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសោតទ្វារ វេលាដែលនឹងកើតឡើង ក៏ព្រោះតែធម៌ទាំងពីរប្រការ គឺសោតបសាទនិងសទ្ទារម្មណ៍ មកផ្ទប់គ្នាឱ្យកើតឡើងជាសោតវិញ្ញាណ ក៏ធម៌ទាំង ៣ ប្រការ គឺសោតវិញ្ញាណនិងសោតបសាទនិងសទ្ទារម្មណ៍កើតឡើងហើយ ក៏ផស្សកើតឡើងព្រមផង ផស្សកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឱ្យវេទនា និងតណ្ហា និងឧបាទាននិងកម្មកើតឡើង ។

ឯសោតវិញ្ញាណរបស់សត្វ ដែលនឹងកើតឡើងក្នុងជាតិជាថ្មីទៀតឬភពខាងមុខនោះ ក៏កើតឡើងព្រោះផលនៃកម្មជាកុសលឬអកុសល ដែលខ្លួនសត្វបានសាងទុកមកក្នុងជាតិនេះនោះឯង ។ ឯឃានវិញ្ញាណក្តី ជិវ្ហាវិញ្ញាណក្តី កាយវិញ្ញាណក្តី ក៏ដូចគ្នា ។ មនញ្ច បដិច្ច ធម្មេ ឧប្បជ្ជតិ បពិត្រមហារាជ ឯមនោវិញ្ញាណដែលនឹងកើតឡើង ក៏ព្រោះតែធម៌ពីរប្រការគឺ

មនោបសាទនិងធម្មារម្មណ៍នោះជាហេតុ មកផ្ទប់គ្នាឲ្យកើតឡើងជាមនោវិញ្ញាណ លុះធម៌ទាំង ៣ ប្រការគឺមនោវិញ្ញាណនិងមនោបសាទនិងធម្មារម្មណ៍កើតឡើងហើយ ក៏ផស្សចេតសិកកើតឡើងព្រមផង ផស្សចេតសិកកើតឡើងហើយ ជាបច្ច័យឲ្យកើតវេទនាចេតសិក ៗ កើតឡើងហើយជាបច្ច័យឲ្យកើតតណ្ហា តណ្ហាកើតហើយជាបច្ច័យឲ្យកើតឧបាទាន ៗ កើតហើយជាបច្ច័យឲ្យកើតកម្ម ឯមនោវិញ្ញាណរបស់សត្វដែលនឹងកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ឬក្នុងភពខាងមុខទៀតនោះ ក៏កើតឡើងព្រោះតែផលនៃកុសលកម្មនិងអកុសលកម្ម ដែលសត្វបានធ្វើហើយក្នុងជាតិនេះ ទុកជាពូជនេះឯង បពិត្រសម្តេចមហារាជ បើដំណើរវិលវង់នៃខ្សែធម៌យ៉ាងនេះ មានសភាពដូច្នេះ តើរកទីបំផុតខាងដើមជាមានឬមិនមានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បើយ៉ាងហ្នឹង មិនមានទីបំផុតទេលោកម្ចាស់ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រព្រះបរមក្សត្រាធិរាជ រីទីបំផុតខាងដើមនៃកាល គឺទីបំផុតខាងដើមនៃកំណើតរបស់សត្វដែលកើតជាដំបូងនោះ មិនមានទីប្រាកដឡើយ មានឧបមេយ្យដូចកង់នៃរថនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់ឆ្លៀវឆ្លាសពេកណាស់ វិសជ្ជនាសេចក្តី គួរឱ្យចូលចិត្តហើយ ។

កោដិយាបុរិមបញ្ហា ។ ទី ៣

ព្រះបរមក្សត្រាធិរាជ ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់បំពោះទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះករុណាម្ចាស់ដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់បានពោលបំពោះនឹងខ្ញុំពីមុននោះថា វីទីបំផុតខាងដើមនៃកាលនោះ ជួនកាលប្រាកដ ជួនកាលមិនប្រាកដ ចុះដែលប្រាកដនោះដូចម្តេច ដែលមិនប្រាកដនោះដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ ឯទីបំផុតខាងដើមមិនប្រាកដនោះ បានខាងឯវត្ថុទាំងពួងដែលមិនធ្លាប់មានមកក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ហើយវត្ថុនោះក៏មកកើតមានប្រាកដឡើង របស់នេះហើយដែលអាត្មាភាពថ្វាយព្រះពរថា ទីបំផុតខាងដើមមិនប្រាកដនោះឯង ម្យ៉ាងទៀតវត្ថុឯណាដែលធ្លាប់មានហើយ បែរទៅជាកើតឡើងមានឡើងហើយវិនាសបាត់ទៅវត្ថុនោះហើយដែលអាត្មាភាពថ្វាយព្រះពរថា មានទីបំផុតខាងដើមប្រាកដ សូមមហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. លោកម្ចាស់ពាក្យដែលលោកសម្ដែងថា វត្ថុមិនធ្លាប់មានហើយមានឡើង វត្ថុដែលធ្លាប់មានហើយវិនាសទៅ ពាក្យទាំងពីរមាត់នេះបានសេចក្ដីដូចម្ដេច ។

ន. បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ពាក្យទាំងពីរមាត់នោះ គង់មានសេចក្ដីគួរចូលចិត្តបានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. បើដូច្នោះ លោកម្ចាស់អាចនឹងញ៉ាំងពាក្យទាំងពីរនោះឱ្យខ្ញុំចូលចិត្តស្ដាប់បានឬទេ ។

ន. ថ្វាយព្រះពរ អាត្មាភាពអាចនឹងអធិប្បាយសេចក្ដីនេះថ្វាយមហារាជ ឱ្យទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់បាន ឥតមានលំបាកទេ ។

ម. នែលោកម្ចាស់ ខ្ញុំមិនមែនសួរលោកម្ចាស់តែប៉ុណ្ណោះទេ សូមលោកម្ចាស់ញ៉ាំងខ្ញុំឱ្យដឹងនូវទីបំផុតខាងដើមនោះផង ។

ន. អាត្មាភាពនឹងអាចថ្វាយព្រះពរបានមិនមានទាស់អ្វីទេ ។

ម. ឧបមំ ករោហិ ភន្តេ បើដូច្នោះ សូមលោកម្ចាស់ធ្វើនូវសេចក្ដីឧបមាបន្តិចមកមើល។

ន. មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាដូចពូជឈើ ដែលមិនទាន់កើតមិនទាន់មាននៅឡើយ លុះមានមនុស្សនាំយកពូជមកដាក់ដាំ ហើយក៏កើតជាដើម បែក

WAT KHEMARARATANARAM

បេញជាសន្លឹកជាមែកមកខាងក្រោយ សេចក្តីនេះហើយដែលថា កាលដើមមិនប្រាកដ ហើយមានប្រាកដឡើង ។

ម្យ៉ាងទៀតដែលថា វត្ថុដែលមានហើយ ៗ វិនាសទៅវិញ នោះ បានខាងឯតួដឈើដែលតែងមានតាមរដូវ លុះអស់រដូវ ឬ ផុតរដូវហើយ ឈើនោះក៏សាបសូន្យបាត់បង់ទៅ សេចក្តីនេះ ហើយ ដែលហៅថាមានទីបំផុតខាងដើមនោះប្រាកដដូច្នេះ សូម មហារាជស្តេចជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ លោកម្ចាស់ឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងវិធីវិសជ្ជនា ស្រួលណាស់ ខ្ញុំបួលបិត្តអស់សង្ស័យ ។

សង្ខារានំជាយនបញ្ហា ៗ ទី ៤

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ស្តេចទ្រង់ត្រាស់បុច្ឆាទៅព្រះនាគ សេនថេរថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន សង្ខារធម៌ទាំងឡាយណាមួយ ដែលមាននៅហើយ តែងកើតត ៗ ទៅឬដូចម្តេច ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ សង្ខារធម៌ទាំងឡាយណាមួយ ដែលមាននៅហើយក៏តែងកើតត ៗ ទៅមិនខាន សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កតមេ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ចុះសង្ខារធម៌ទាំងឡាយដែលមាននៅហើយ តែងកើតត ៗ ទៅនោះ តើដូចម្ដេច ?

ន. ចក្ខុញ្ច មហារាជ សតិ រូបេ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ហោតិ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ឯសង្ខារធម៌ដែលមាននៅហើយ ហើយបង្កើតត ៗ ទៅទៀតនោះ មានសេចក្ដីអធិប្បាយថាដូច្នេះ កាលចក្ខុបសាទនឹងរូបារម្មណ៍មានហើយ ៗ បានមកជួបប្រទះផ្ទប់គ្នាជាហេតុដំបូងឡើង ចក្ខុវិញ្ញាណក៏នឹងកើតឡើងជាផលនៃហេតុទាំងពីរដែលប៉ះគ្នានោះមិនខាន លុះចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងហើយ ចក្ខុសម្ផស្សក៏នឹងកើតឡើងព្រមផង លុះចក្ខុសម្ផស្សកើតឡើងហើយ វេទនាសម្ផស្ស ក៏កើតឡើងផង វេទនាកើតឡើងហើយ តណ្ហាក៏កើតឡើងដែរ តណ្ហាកើតឡើងហើយ ឧបាទានក៏កើតឡើងដែរ ឧបាទានកើតឡើងហើយ ភពក៏កើតឡើងដែរ ភពកើតឡើងហើយ ជាតិក៏កើតឡើងដែរ លុះជាតិកើតឡើងហើយ ជរា មរណ សោក បរិទេវ ទុក្ខនិងទោមនស្សនិងឧបាយាស ក៏កើតឡើងព្រមផង កិរិយាប្រជុំ នៃគំនរទុក្ខទាំងអស់ក៏កើតឡើង មានឡើងឥតអាក់ ៗ ម្យ៉ាងទៀត

ថាបើសោតបសាទ និងសទ្ទារម្មណ៍មាននៅហើយ ក៏ជាហេតុនឹងឱ្យកើតសោតវិញ្ញាណជាផលមិនខាន បើសោតវិញ្ញាណជាផលកើតហើយ សោតសម្ផស្ស វេទនា តណ្ហា ឧបាទាន ភព ជាតិ ជរា មរណ សោក បរិទេវ ទុក្ខ ទោមនស្សនិងឧបាយាស ក៏កើតឡើងព្រមផង លុះអង្គនៃធម៌ទាំង ១២ ប្រការនោះកើតឡើង ទើបគំនរនៃសេចក្តីទុក្ខភ័យទាំងអស់ក៏ប្រជុំគ្នាកើតឡើងព្រមផង ។ ឯន័យក្នុងឃានបសាទ និងជិវ្ហាបសាទ និងកាយបសាទ ក៏ដូចគ្នានឹងន័យក្នុងចក្ខុបសាទដែរ មិនបាច់អធិប្បាយឡើយ នឹងអធិប្បាយតែក្នុងមនោទ្វារ ដែលលជាទ្វារខាងចុងបង្អស់នោះជាសេចក្តីថា កាលបើមនោបសាទនិងធម្មារម្មណ៍មាននៅហើយ ក៏ជាហេតុនឹងឱ្យកើតជាផល គឺមនោវិញ្ញាណមិនខាន លុះមនោវិញ្ញាណមានហើយ មនោសម្ផស្សក៏មានឡើង មនោសម្ផស្សមានហើយ វេទនាក៏មានឡើង វេទនាមានហើយ តណ្ហាក៏មានឡើង តណ្ហាមានហើយ ឧបាទានក៏មានឡើង ឧបាទានមានហើយ ភពក៏មានឡើង ភពមានហើយ ជាតិក៏មានឡើង ជាតិមានហើយ ជរា មរណ សោក បរិទេវ ទុក្ខ ទោមនស្ស និងឧបាយាសក៏មានឡើង លុះតែធម៌ទាំង ១២

ប្រការជាអង្គនៃបដិច្ចសមុប្បាទធម៌កើតឡើងហើយ ពួកធម៌ជាទុក្ខជាទោសឬជាសត្រូវ ក៏មកប្រជុំគ្នាកើតឡើងគ្រប់ប្រការ ឥតមានខ្វះឡើយ ។

មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ ម្យ៉ាងវិញទៀតថា បើចក្ខុបសាទនិងរូបារម្មណ៍ មិនមាននៅជាហេតុទេ ចក្ខុវិញ្ញាណដែលជាផលក៏មិនមានកើតឡើងដែរ បើចក្ខុវិញ្ញាណមិនមានហើយ ចក្ខុសម្ផស្សក៏មិនមានដែរ ចក្ខុសម្ផស្សមិនមានហើយ វេទនាក៏មិនមាន វេទនាមិនមានហើយ តណ្ហាក៏មិនមាន តណ្ហាមិនមានហើយ ឧបាទានក៏មិនមាន ឧបាទានមិនមានហើយ ភពក៏មិនមាន ភពមិនមានហើយ ជាតិក៏មិនមាន ជាតិមិនមានហើយ ជរា មរណា សោក បរិទេវ ទុក្ខ ទោមនស្សនិងឧបាយាសក៏មិនមានដែរ ។ លុះធម៌ទាំង ១២ នេះមិនមានហើយ ទើបសេចក្ដីទុក្ខនិងឧបទ្រវន្តរាយទាំងពួង ក៏រលត់សាបសូន្យទៅទាំងអស់ឥតមានសល់ឡើយ ។ បពិត្រព្រះបរមក្សត្រខត្តិយវង្សដ៏ប្រសើរ ក៏សង្ខារធម៌នោះ ជាធម៌មានកម្លាំងអានុភាពពេកណាស់ ព្រោះថាជាអ្នកប៉ិនប្រសប់បេះគ្នេគ្នាន់បេះលៃលកឱ្យកើតធម៌ទាំងពួងបានផង ហើយអាចបេះទំនុក បំរុង

ខ្លួនឯងឱ្យកើតឱ្យមានផង សេចក្ដីដូចអាត្មាភាព ពណ៌នាថ្វាយសេចក្ដីមកនេះ សូមមហាបពិត្រស្ដេចទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន អង្គលោកម្ចាស់នេះច្បាស់ជាអ្នកប្រាជ្ញ ឆ្លៀវឆ្លាសប្រសើរពេកណាស់ហើយ បេះអធិប្បាយធម៌ដែលចង្អៀត បែរទៅជាទូលាយ ឱ្យងាយចូលចិត្តបាន ។

ភវិត្តានំសំខារានំជាយនបញ្ហា ។ ទី ៥

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិបតី ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់បុច្ឆាទៅព្រះនាគសេនថេរក្នុងប្រស្នាទី ៥ ថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន វីសង្ខារធម៌ទាំងឡាយខ្លះដែលមិនធ្លាប់មាន នឹងកើតឡើងដែរឬមិនមានទេលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរ ថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ឯសង្ខារធម៌ខ្លះដែលមិនមានហើយនឹងកើតមានឡើង គង់មានប្រៀបដូចជាព្រះរាជស្ថាន បើព្រះរាជស្ថានមិនមានហើយ មហាបពិត្រស្ដេចនឹងទៅស្ថិតនៅក្នុងទីដូចម្ដេចបានឬទេ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើព្រះរាជស្ថានមិនមាន ខ្ញុំក៏នឹងរកទីនៅនោះមិនមានឡើយ ។

ន. អាត្មាភាពសូមថ្វាយព្រះពរទៀតថា ធម្មតាឈើតែងមាននៅក្នុងព្រៃ ដីតែងមាននៅក្នុងប្រថពី ផ្ទះដែលនឹងកើតឡើងព្រោះកម្លាំងព្យាយាម របស់មនុស្សប្រុសស្រីទាំងឡាយ ទៅជញ្ជូនយកដីមកអំពីទីដទៃ មកពូនទីមួយឱ្យខ្ពស់ ជាភូមិផែនទីឡើង ទៅនាំឈើពីក្នុងព្រៃមករបនាបាត់បែងធ្វើជាសសរ ផ្ទោងផ្លាន បង្កង់ ដែរណែង រហូតចុះមកជញ្ជាំង ក្តារក្រាល គ្រប់គ្រឿងប្រុងទាំងអស់ជាស្រេច កើតបានជានិវេសនស្ថានឡើង នេះឯងជានិវេសនស្ថានដែលមិនមានហើយមានឡើង ដោយការបាត់បែងរបស់មនុស្សនោះ មានឧបមាយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជក៏សង្ខារធម៌ទាំងឡាយខ្លះ ដែលមិនធ្លាប់មានហើយមានឡើងនោះ ក៏ដូចគ្នានឹងនិវេសនស្ថាន ដែលមិនមានហើយមានឡើងដោយកម្លាំងមនុស្សបាត់បែងនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាតទៅទៀបមើល ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចពូជឈើបន្តិចបន្តួច ដែលមិនធ្លាប់មាន ហើយកើតមានឡើងលើផែនដីអាចបម្រើន ដើម ស្លឹក ផ្កានិងផ្លែត ៗ ទៅ បពិត្រមហារាជ បើយ៉ាងហ្នឹង បានឈ្មោះថាជាឈើមានឬគ្មានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. ភវិត្វាយេវ ខោ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើឈើទាំងនោះកើតហើយឈ្មោះថាជាឈើមានលោកម្ចាស់ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ ឯសង្ខារធម៌ទាំងឡាយខ្លះ ដែលមិនធ្លាប់មានហើយកើតមានឡើងនោះ ក៏មានឧបមេយ្យដូចដើមឈើនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាឲ្យច្រើនតទៅទៀតមើល ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ ជាងដែលធ្វើឆ្នាំងឬស្មូនឆ្នាំង កាលដែលនឹងធ្វើឱ្យកើតជាភាជនៈទាំងឡាយ មានឆ្នាំងជាដើម នោះ ស្មូនឆ្នាំងបានទៅជីកយកដីអំពីផែនដីមករបនាធ្វើជាភាជនៈផ្សេង ៗ បានកើតឡើងតាមសេចក្តីប្រាថ្នា ឯភាជនៈទាំងនេះ កាលដើមមិនមានទេ លុះស្មូនឆ្នាំងបានចាត់ចែងធ្វើរូបហើយ ក៏ជាភាជនៈមានឡើងប្រាកដ សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា បពិត្រសម្តេចមហារាជ ក៏សង្ខារធម៌ខ្លះដែលមិនទាន់មាន ហើយកើតឡើងមានឡើង ក៏មានឧបមេយ្យដូចភាជនៈនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាតទៅទៀតមើល ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ គ្រឿងភ្លេងម្យ៉ាងហៅថាចាប៉ី

បាប៉ីកាលដែលមិនមានក្រាញ មិនមានស្បែកពាស មិនមានស្នុក មិនមានដង មិនមានខ្នង់ មិនមានខ្សែ មិនមានព្រនួត ទាំងបុរសដែលជាអ្នកដេញបាប៉ីនោះសោតក៏មិនមានដែរ ចុះសម្លេងរបស់បាប៉ីនោះ នឹងអាចលាន់ឮដែរឬ ។ មិនឮទេមហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បាប៉ី(១) បើមិនមានគ្រឿងគ្រប់ប្រដាប់យ៉ាងនោះហើយ នឹងមានសម្លេងមកពីទីណាលោកម្ចាស់ មិនមានទេ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ចុះបើបាប៉ីនោះមានគ្រឿងប្រដាប់គ្រប់មុខគឺថា ក្រាញបាប៉ីនោះក៏មាន ស្បែកពាសបាប៉ីក៏មាន ស្នុកក៏មាន ដងក៏មាន ព្រមទាំងខ្នង់និងខ្សែនិងព្រនួតហើយថែមទាំងមានមនុស្សដេញផង ចុះឯសម្លេងបាប៉ីនោះនឹងអាចលាន់ឮបានឬទេ មហាបពិត្រ ។

ម. អាម ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បាប៉ីបើប្រកបព្រមយ៉ាងនោះហើយ សម្លេងក៏នឹងលាន់ឮចេញមកប្រាកដមិនខាន ។

---

(១) ខ្លះហៅថា ឈើប៉ី

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯសង្ខារធម៌បំពូកខ្លះដែលមិនមាន ហើយបែរទៅជាកើតមានឡើងក៏មាន ឧបមេយ្យដូចសម្លេងចាប៉ីនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាឱ្យច្រើន ហើយឱ្យផ្សេងប្លែកគ្នាតទៅទៀតមើល ។

ន. បពិត្រព្រះមហាក្សត្រដ៏ប្រសើរ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចភ្លើង ដែលអាស្រ័យនឹងតំនួត កាលបើតំនួតមិនមាន កូនតំនួតក៏មិនមាន ទាំងខ្សែសម្រាប់ចងតំនួត នឹងច្បោះសម្រាប់បោះគាបតំនួត និងប៉ុយសម្រាប់ដាក់ឱ្យភ្លើងឆេះក៏ពុំមាន ទាំងមនុស្សដែលជាអ្នកព្យាយាមពួតនោះសោតក៏ពុំមាន បុះភ្លើងនឹងអាចកើតឡើងបានឬពុំបានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. ភ្លើងដែលនឹងអាចកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យនឹងកម្តៅ ៗ កើតឡើងព្រោះអាស្រ័យនឹងមានគេពួតឬសង្កួតគ្នា អ្នកពួតនោះទៀតអាស្រ័យនឹងមានគ្រឿងពួត បើប្រដាប់សម្រាប់ពួតគ្មានហើយ ភ្លើងនឹងអាចមានមកពីទីណាលោកម្ចាស់ គ្មានទេ ។

ន. បពិត្រព្រះមហាក្សត្រដ៏ប្រសើរ ហេតុយ៉ាងនោះជាតុំមានហើយ បុះបើប្រដាប់សម្រាប់ពួតក៏មានព្រមផង បំណែកភ្លើងនឹងគប្បីកើតឬតុំកើតទេ មហាបពិត្រ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ភ្លើងបើមានគ្រឿងប្រដាប់គ្រប់មុខយ៉ាងនេះហើយ ត្រូវតែកើតមិនខានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ក៏សង្ខារធម៌ទាំងឡាយណាដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ហើយត្រឡប់ជាកើតឡើងមានឡើងនោះ ក៏មានសេចក្តីឧបមាឧបមេយ្យដូចជាភ្លើងនោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. សូមព្រះថេរម្ចាស់ប្រៀបសេចក្តី ១ ទៀតឱ្យប្លែកពីនេះទៅមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចភ្លើងដែលកើតអំពីកែវ បុះបើកែវសម្រាប់ឆ្លុះតុំមានកម្តៅព្រះអាទិត្យ តុំមានទាំងគោម័យឬប៉ុយនោះសោតក៏តុំមាន បំណែកខាងភ្លើងនឹងអាចកើតបានឬមិនអាចកើតបានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. មិនអាចកើតបានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ភ្លើងដែលពុំមានឡើងព្រោះគ្មានគ្រឿងប្រុងគ្រប់ប្រដាប់ ចុះបើប្រដាប់សម្រាប់ឱ្យកើតភ្លើងនោះមាន ៗ កែវជាដើមគ្រប់ប្រការទាំងអស់ ភ្លើងនឹងអាចកើតបានឬពុំបាន ។

ម. បើមានគ្រឿងប្រុងគ្រប់ប្រដាប់ហើយ ភ្លើងមុខជានឹងកើតមិនខានទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ ឯសង្ខារធម៌ពួកខ្លះដែលមិនធ្លាប់មាន ហើយត្រឡប់ជាកើតមានឡើងនោះក៏មានសេចក្ដីប្រៀបដូចជាភ្លើង ដែលអាស្រ័យនូវគ្រឿងប្រុងមានកែវជាដើមនោះ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ចុះមានសេចក្ដីប្រៀបដូចម្ដេចទៀត ឱ្យប្លែកពីនោះទៅឬទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. មានទៀតមហាបពិត្រ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចស្រមោលមុខដែលកើតពីកញ្ចក់ បើកញ្ចក់ពុំមាន ពន្លឺក៏ពុំមាន មុខមនុស្សសោតក៏ពុំមានដែរ ចុះបំណែកឯស្រមោលមនុស្សនោះនឹងអាចមានដែរឬគ្មានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. គ្មានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. បុះបើកញ្ចាក់ក៏មាន ពន្លឺក៏មាន មុខមនុស្សប្រុងផ្ទះក៏មាន ឯស្រមោលរបស់មនុស្សនោះ តើនឹងអាចកើតមានឬមិនមានទេ មហាបពិត្រ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន បើគ្រឿងសម្រាប់ផ្ទះមានព្រមគ្រប់យ៉ាង ៗ នោះហើយ ស្រមោលក៏ត្រូវតែមានមិនខាន ។

ន. **ឯវមេវ ខោ មហារាជ** បពិត្រមហារាជ ឯសង្ខារធម៌ខ្លះដែលមិនធ្លាប់មាន ហើយត្រឡប់ជាមានបានឡើងនោះ ក៏ព្រោះអាស្រ័យនឹងបដិច្ចសមុប្បាទធម៌នោះ មានឧបមា ដូចជាស្រមោលដែលអាស្រ័យនឹងកញ្ចក់នោះឯង សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. **កល្លោសិ ភន្តេ** បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន ព្រះករុណាពេញបរិបូណ៌ជាអ្នកប្រាជ្ញ អាចវិសជ្ជនាប្រស្នាយ៉ាងក្រ ៗ បានណាស់ហើយ ព្រោះលោកម្ចាស់ប៉ិនប្រសប់ក្នុងការប្រៀបធៀបឱ្យចូលចិត្តបានដោយងាយ ៗ ។

វេទគូបញ្ហា ។ ទី ៦

ព្រះបរមក្សត្រាធិរាជ ស្ដេចទ្រង់ត្រាស់បុច្ឆាចំពោះនឹងព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន សភាវៈដូចម្ដេច

ដែលហៅថា វេទគូ ដែលប្រែថាដល់នូវត្រើយនៃវេទនោះ លោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរ ថ្វាយព្រះពរថា បុះបំណែកមហាបពិត្រ ស្តេចយល់ថាដូចម្តេចទៅ វេទគូនោះ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំបានគិតសង្កេតមើលទៅ ឃើញថា បណ្តាសត្វដែលមានជីវិត អាស្រ័យនៅក្នុងខាងក្នុងរាងកាយនេះ តែងឃើញនូវរូបដោយចក្ខុ ឮនូវសម្លេងដោយសោត ធុំនូវក្លិនដោយឃាន ភ្លក់នូវរសដោយជិវ្ហា ពាល់ត្រូវនូវផោដ្ឋព្វដោយកាយ ដឹងនូវធម៌ដោយចិត្ត យ៉ាងនេះហៅថាវេទគូ ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំនឹងប្រៀបជាសេចក្តីបន្តិចប្រគេនលោកម្ចាស់ថា ដូចជាយើងរាល់គ្នា ដែលអង្គុយនៅក្នុងប្រាង្គប្រាសាទនោះ ថាបើមានប្រាថ្នានឹងមើលតាមបង្អួចណា ៗ ក៏នឹងបើកនូវបង្អួចនោះ ៗ ហើយមើលទៅ បើត្រូវការដោយបង្អួចខាងជើង ក៏បើកនូវបង្អួចទិសខាងជើងហើយមើល បើត្រូវកិច្ចដោយបង្អួចខាងត្បូង ក៏បើកនូវបង្អួចទិសខាងត្បូងហើយមើល បើប្រាថ្នា ដោយបង្អួចខាងកើត ក៏បើកនូវបង្អួចទិសខាងកើតហើយមើល បើប្រាថ្នាដោយបង្អួចខាងលិច ក៏បើកនូវបង្អួចទិសខាង

លិចហើយមើលទៅតាមប្រាថ្នា ។ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន ម្យ៉ាងទៀតឯសត្វដែលមានជីវិតខាងក្នុងកាយនោះ បើមានប្រាថ្នា នឹងមើលតាមផ្លូវគឺទ្វារទាំង ៦ ទ្វារណាមួយ ។ ក៏បើកនូវទ្វារនោះ ៗ ហើយមើលទៅតាមប្រាថ្នា ក៏នឹងឃើញនូវរូបដោយភ្នែក នឹងឮសម្លេងដោយត្រចៀក នឹងធុំក្លិនដោយច្រមុះ នឹងភ្លក់រស អាហារដោយអណ្តាត នឹងពាល់ត្រូវនូវផោដ្ឋព្វដោយកាយ នឹងដឹងនូវធម៌ដោយចិត្តបាន យ៉ាងនេះឬអ្វីដែលហៅថាវេទគូ នោះ លោកម្ចាស់ ។

៩. បពិត្រមហារាជ សេចក្តីដែលទ្រង់ពណ៌នាមកនោះក៏ លើកទុកសិនចុះ អាត្មាភាពនឹងប្រៀបសេចក្តីម្យ៉ាងទៀតថ្វាយ មហាបពិត្រ ឱ្យល្អវិសេសជាងនេះទៀត ជាដូចយើងទាំងអស់គ្នា ដែលអង្គុយនៅក្នុងទីប្រាង្គប្រាសាទនេះ ហើយមានប្រាថ្នា នឹងមើលតាមបង្អួចឯណា ៗ ក៏ត្រូវបើកនូវបង្អួចនោះ ៗ ហើយ មើលតាមប្រាថ្នា បើនឹងចង់ឃើញរូបដោយបង្អួចខាងកើតឬខាង លិច ខាងជើងឬខាង ត្បូង ក៏គប្បីមើលតាមបង្អួចនោះ ៗ បាន បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា ជាមានឧប- មេយ្យដូចជាសត្វដែលមានជីវិតស្ថិតនៅក្នុង ខាងក្នុងនៃកាយនេះ

គប្បីឃើញនូវរូបដោយចក្ខុ ឃើញនូវរូបដោយសោត ឃើញនូវរូបដោយឃាន ឃើញនូវរូបដោយជិវ្ហា ឃើញនូវរូបដោយកាយ ឃើញនូវរូបដោយចិត្ត ។ ម្យ៉ាងទៀតថា សំឡេងគេគប្បីស្តាប់ដោយចក្ខុ គេគប្បីស្តាប់ដោយសោត គេគប្បីស្តាប់ដោយឃាន គេគប្បីស្តាប់ដោយជិវ្ហា គេគប្បីស្តាប់ដោយកាយ គេគប្បីស្តាប់ដោយចិត្ត ឬថាក្លិនគេគប្បីហិតដោយចក្ខុ គេគប្បីហិតដោយសោត គេគប្បីហិតដោយឃាន គេគប្បីហិតដោយជិវ្ហា គេគប្បីហិតដោយកាយ គេគប្បីហិតដោយចិត្ត ឬថារសារម្មណ៍ក្តី ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ក្តី ធម្មារម្មណ៍ក្តី គេគប្បីភ្លក់ក្តី គេគប្បីពាល់ត្រូវក្តី គេគប្បីដឹងក្តីដោយចក្ខុ ដោយសោត ដោយឃាន ដោយជិវ្ហា ដោយកាយ ដោយចិត្ត ។ បពិត្រមហារាជសេចក្តីនេះអាត្មាភាពប្រៀបតាមព្រះរាជឱង្ការ ដែលមហាបពិត្រស្តេចពណ៌នាមកថា សភាវៈដែលមានជីវិតស្ថិតនៅក្នុងខាងក្នុងនៃកាយ បើមានប្រាថ្នានឹងមើលតាមទ្វារណា ៗ ក៏គប្បីបើកនូវទ្វារនោះ ៗ ហើយមើលទៅ នឹងបានឃើញនូវរូបដោយភ្នែក បានឮសំឡេងដោយត្រចៀក បានធុំក្លិនដោយច្រមុះ បានភ្លក់រសដោយអណ្តាត បានពាល់ត្រូវនូវផោដ្ឋព្វដោយកាយ បានដឹង

នូវធម៌ដោយចិត្ត បំពោះតែត្រង់ទ្វារមួយនោះឯងឬអ្វី មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន មិនមែនដូច្នោះទេ ។

ន. ន ខោ តេ មហារាជ បពិត្រមហារាជ បើដូច្នោះព្រះអង្គទ្រង់ប្រៀបនោះមិនសមគួរទេ ធម្មតាបន្ទោះបង្អួចដែលបើកទុកនោះ គេនឹងមើលបានបំពោះតែរូបម្យ៉ាង បើនឹងស្តាប់សំឡេងឬស្រូបក្លិន ឬទទួលរសអាហារជាដើមនោះ បានដឹងដោយបន្ទោះបង្អួចដែលបើកទុកនោះមិនសមគួរទេ ព្រោះថាដូចយើងទាំងឡាយ ដែលអង្គុយនៅក្នុងប្រាង្គប្រាសាទ មានប្របោងបង្អួចបើកទុកជាគ្រប់ទិសទាំង ៤ គឺទិសខាងជើង ទិសខាងត្បូង ទិសខាងកើត ទិសខាងលិច ហើយបែរមុខបេញទៅខាងក្រៅតាមបន្ទោះបង្អួច ក៏នឹងឃើញរូបដោយចក្ខុទ្វារយ៉ាងណា សត្វដែលមានជីវិតនៅខាងក្នុងកាយ ក៏នឹងឃើញរូបទាំងឡាយដោយចក្ខុទ្វារ ដូចជាយើងឃើញរូបតាមបង្អួចដែលបើកទុកនោះ បើប្រសិនណា ជាបើកនូវត្រចៀក និងប្រមុះ និងអណ្តាត និងកាយ និងចិត្ត ក៏ឃើញរូបទាំងឡាយដោយទ្វារនោះ ៗ ដូចជាយើងអង្គុយ

WAT KHEMARARATANARAM

ក្នុងទីនោះហើយបែរមុខចេញទៅក្រៅ ឃើញនូវរូបតាមបង្អួចនោះ ឬអ្វី មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ មិនមែនដូច្នោះទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីដែលមហាបពិត្រ ស្ដេចមានព្រះរាជឱង្ការ ប្រៀបធៀបមកនោះមិនសមគួរទេ ឯទ្វារទាំង ៦ ប្រការ ដែលមាននៅក្នុងខ្លួនយើងនោះ នឹងលើកយកទៅប្រៀបនឹងប្រហោងបង្អួចនោះមិនគួរទេ អាត្មាភាពនឹងប្រៀបសេចក្ដី ១ ទៀតថ្វាយព្រះរាជសម្ភារថា ដូចមហាបពិត្រស្ដេចទ្រង់ស្ថិតនៅលើព្រះទីនាំងនៅទៀបខ្លោងទ្វារប្រាសាទ ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានរបស់ព្រះរាជទ្រព្យឱ្យដល់ស្នួម ដែលបានមកទទួលព្រះរាជទាននោះពីរនាក់ ម្នាក់មកពីទិសខាងលិច លុះបានទទួលព្រះរាជទានហើយ ក៏ដើរចេញទៅទិសខាងកើត ម្នាក់ទៀតមកពីទិសខាងកើត លុះទទួលព្រះរាជទានហើយ រហូតចេញទៅតាមទិសខាងលិច កាលដែលយាចកមក ៗ អំពីទិសនេះ ដល់ចេញ ៗ ទៅទិសនោះវិញ បំណែកមហាបពិត្រដែលស្ថិតនៅ ៗ ត្រង់ទីទៀបខ្លោងទ្វារនោះ ទ្រង់នឹងបានទតឃើញនូវយាចកទាំងនោះដែរឬ ៗ ដូចម្ដេច ព្រះរាជសម្ភារ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំនឹងបានឃើញនូវយាចក ទាំងពីររូបនោះមិនខានទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ម្យ៉ាងទៀតថាបើយាចកដែលមហាបពិត្រ ទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះរាជទ្រព្យឱ្យទៅនោះ បុរសនោះមិនបាននាំចេញទៅខាងក្រៅឡើយ គឺឈរនៅ ៗ ទីមុខព្រះទីនាំងនោះ តើមហាបពិត្រនឹងជ្រាបថា យាចកនេះអញបានឱ្យទានហើយ ៗ អង្គុយនៅ ៗ ទីនេះឬដូចម្តេច ។

ម. ករុណា ខ្ញុំមុខជានឹងដឹងយ៉ាងហ្នឹង លោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជដ៏ប្រសើរ ពាក្យថាដែលយាចកមកអំពីទិសខាងកើត ទិសខាងលិច មកទទួលព្រះរាជទានហើយអង្គុយនៅក្តី ចេញទៅតាមទិសខាងកើតខាងលិចក្តី មហាបពិត្រស្តេចទ្រង់ជ្រាបទាំងអស់ហើយ សេចក្តីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ថាសត្វមានជីវិតដែលនៅក្នុងកាយនេះ កាលនឹងទទួលរសអាហារទាំងឡាយដោយជិវ្ហា សត្វទាំងឡាយនោះក៏បានដឹងរសអាហារនោះថា អាហារនេះមានរសជូរឬប្រៃ ល្វីង ហិរ ចត់ឬផ្អែមក្តី ក៏កិច្ចដែលនឹងដឹងនូវរសទាំងនេះតែអណ្តាតម្យ៉ាងនោះឯង ដូចគ្នានឹងមហាក្សត្រដែលទ្រង់ស្ថិតនៅ ៗ ទីទៀបខ្លោង

ទ្វារមហាប្រាសាទ ទ្រង់បានឃើញនូវយាចកកាលចូលនិងចេញ និងអង្គុយនៅយ៉ាងនេះឬអ្វីមហាបពិត្រ ។

ម. ករុណាលោកម្ចាស់យ៉ាងហ្នឹងហើយ ។

ន. សូមថ្វាយព្រះពរ ថាបើរសអាហារនោះមិនបានចូលទៅដល់ចុងអណ្តាត ចុះសត្វដែលមានជីវិតនៅក្នុងកាយនោះនឹងអាចដឹងថា រសអាហារនេះជូរឬប្រៃ ល្វីង ហិរ ចត់ឬផ្អែមដូច្នេះបានឬទេ ។

ម. មិនអាចដឹងទេ លោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រសម្តេចមហារាជ ក៏ព្រះរាជឱង្ការដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកមកជាសេចក្តីឧបមានុបមេយ្យខាងដើមនោះ ក៏ខុសទៅទទេអស់ហើយ ជាពាក្យមិនសមគួរដល់ខប្រស្នានេះឡើយ ។ ម្យ៉ាងទៀតអាត្មាភាពនឹងប្រៀបជាសេចក្តីឧបមាមួយថ្វាយ ព្រះរាជសម្ភារថា ដូចជាបុរសនីមួយនាំយកនូវទឹកឃ្មុំមកចាក់បំពេញទុកនៅក្នុងស្នូកឬអាងដ៏ធំ ហើយបុរសម្នាក់ចុះទៅដេកត្រាំក្នុងទឹកឃ្មុំនោះ តែបុរសដែលនឹងដេកត្រាំនោះ បិទមាត់ជិតមិនឱ្យទឹកឃ្មុំនោះចូលទៅបាន ចុះបុរសនោះនឹងអាចដឹងថារសទឹកឃ្មុំនោះផ្អែមយ៉ាងនេះ ៗ ដែរឬ។ មិនអាចនឹងដឹងបានទេ ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បើផ្ចិតភ្ជាមិនបានពាល់ត្រូវជាតិទឹកឃ្មុំនោះសោះទេ នឹងអាចដឹងដូចម្ដេចបាន ។

ន. ប៉ាយព្រះពរ រឿងនេះមានសេចក្ដីវិបរិតទៅយ៉ាងណា ក៏ប្រស្នាដែលមហាបពិត្រប្រៀបថា ដូចជាបង្ហូចក្នុងមហាប្រាសាទដែលបើកបំរុងទុកគ្រប់ទិសទាំង ៤ នោះ នាំយកមកប្រៀបគ្នានឹងទ្វារទាំង ៦ ប្រការ ដែលមាននៅនឹងខ្លួនសត្វរាល់គ្នាមិនសមគួរទេ ឯលក្ខណៈនៃទ្វារទាំង ៦ ប្រការនោះ មិនគួរនឹងយកមកបាត់ជាវេទគូនោះឡើយ សូមមហាបពិត្រស្ដេចជ្រាប ។

ម. នាហំ ភន្តេ បណ្ឌិតោ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណាមិនមានប្រជ្ញាយល់ច្រើនទេ មិនអាចនឹងបរចាជដែកជាមួយនឹងលោកម្ចាស់បានឡើយ សូមអារាធនានិមន្តលោកម្ចាស់វិសជ្ជនាសេចក្ដីនេះ ឱ្យខ្ញុំបានចូលចិត្តដោយងាយផងមើល ។

ថេរោ អភិធម្មសំយុត្តាយ កថាយ រាជានំ មិលិន្ទំ សញ្ញាបេសិ បំណែកព្រះនាគសេនថេរ ក៏ធ្វើឱ្យព្រះបាទមិលិន្ទរាជស្ដេចសព្វព្រះរាជហឫទ័យបាន ដោយពាក្យពោលប្រកបដោយព្រះអភិធម្មកថាថា មហារាជ បពិត្រសម្ដេចព្រះបរមក្សត្រខត្តិយវង្ស

សូមទ្រង់ព្រះរាជសណ្តាប់ ត្រាប់ត្រងរងយកនូវរសធម៌នេះ ឱ្យពេញព្រះរាជហឫទ័យចុះ ឯព្រះរាជឱង្ការដែលព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ខាងដើមថា បក្ខុបានឃើញរូប អាចដឹងថារូបដូច្នេះដូច្នោះបានជាដើម នោះព្រះរាជឱង្ការនេះ មិនសមគួរដល់ពុទ្ធភាសិតឡើយ ឯបក្ខុនោះមិនមែនឃើញរូបហើយដឹងថា «រូបនោះ» ដោយទំនើងខ្លួនឯងបានទេ ។ បក្ខុនេះគ្រាន់តែជាអ្នកអាស្រ័យនូវរូបជាមុនទេតើ ហើយកើតបក្ខុវិញ្ញាណឡើងទើបដឹងថា វត្ថុនេះវត្ថុនោះ ដូចពុទ្ធភាសិតទ្រង់សម្តែងទុកមកថា បក្ខុញ្ច បដិច្ច រូបេ ឧបជ្ជតិ បក្ខុវិញ្ញាណំ តំសហជាតា ដូច្នេះជាដើម សេចក្តីថា បក្ខុវិញ្ញាណដែលនឹងកើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យនូវបក្ខុបសាទ និងរូបារម្មណ៍មកប៉ះពាល់ផ្ទប់គ្នា គឺថាភ្នែកនិងរូបមកប៉ះគ្នាជាហេតុឱ្យកើតឡើងជាផលគឺវិញ្ញាណ ទើបដឹងថារូបនេះរូបនោះជាដើម កាលដែលបក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងនោះ មិនមែនកើតតែម្នាក់ឯងទេ គឺមានសហជាតធម៌ ជាធម៌សម្រាប់កើតជាមួយគ្នា នឹងវិញ្ញាណនោះកើតព្រមផង ឯសហជាតធម៌នោះគឺវេទនាចេតសិកជាចេតសិកមានលក្ខណៈ សម្រាប់ដឹងនូវអារម្មណ៍ជាសុខជាទុក្ខជាឧបេក្ខា ១, សញ្ញាចេតសិក ជាចេតសិកមានលក្ខណៈសម្រាប់

កត់បំណាំនូវអារម្មណ៍ ថាអារម្មណ៍នោះមានពណ៌ដូច្នេះ ១, ចេតនាចេតសិក ជាចេតសិកមានលក្ខណៈសម្រាប់សន្សំនូវអារម្មណ៍ ១, ផស្ស(១)ចេតសិក ជាចេតសិកមានលក្ខណៈសម្រាប់ខ្ទប់នូវអារម្មណ៍ ១, មនសិការចេតសិក ជាចេតសិកមានលក្ខណៈសម្រាប់ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអារម្មណ៍ ឬកាន់យកនូវអារម្មណ៍ ១, ចេតសិកទាំង ៥ ប្រការនេះ ជាសហជាតធម៌ជាមួយនឹងចក្ខុវិញ្ញាណ វេលានឹងកើតឡើងក៏កើតព្រោះបច្ច័យគឺវិញ្ញាណ ៗ ជាប្រធាននៃសហជាតធម៌ទាំងនោះ នឹងបាត់ថាវេទគូ ថាបណ្ដាសត្វដែលមានជីវិតនៅខាងក្នុងកាយ តែងដឹងនូវត្រៃវេទនោះ មិនមែនទេមហាបពិត្រ សូមមហារាជស្ដេចជ្រាប ដោយប្រការដូច្នេះ ឯសោតទ្វារ ឃានទ្វារ ជិវ្ហាទ្វារ កាយទ្វារ និងមនោទ្វារទាំងនេះ ក៏តែងអាស្រ័យនូវអារម្មណ៍អំពីខាងក្រៅ ដូចចក្ខុអាស្រ័យនិងរូបនោះដែរមហារាជ បពិត្រមហារាជ ឯទ្វារទាំង ៥ នោះពុទ្ធភាសិតទ្រង់ត្រាស់ថា **សោតញ្ច បដិច្ច សទ្ទេ ច ឧប្បជ្ជតិ សោតវិញ្ញាណំ** ថាសោតវិញ្ញាណដែលនឹងកើតឡើងបាន ព្រោះ

(១) ក្នុងបាលីធម្មសង្គណីក្ដី អភិធម្មសង្គហក្ដី លោករៀងផស្សចេតសិកដាក់ខាងដើមវេទនា តែក្នុងគម្ពីរនេះ ឃើលោកដាក់ផស្សចេតសិកទៅបន្ទាប់នឹងមនសិការវិញ ។

WAT KHEMARARATANARAM

អាស្រ័យនូវសោតបសាទ និងសទ្ទារម្មណ៍មកប៉ះពាល់ដល់គ្នាជាហេតុខាងដើម ទើបកើតឡើងបានជាសោតវិញ្ញាណ លុះសោតវិញ្ញាណកើតឡើងហើយ ក៏សហជាតធម៌ទាំង ៨ ប្រការមានវេទនាចេតសិកជាដើមកើតឡើងព្រមផង ។ ឃានបសាទនិងគន្ធារម្មណ៍មកផ្ទប់គ្នា ទើបកើតជាឃានវិញ្ញាណឡើង សហជាតធម៌ក៏កើតព្រមផង ។ ជិវ្ហាបសាទ និងរសារម្មណ៍មកផ្ទប់គ្នា ទើបកើតឡើងជាជិវ្ហាវិញ្ញាណ សហជាតធម៌ទាំងនោះ ៗ ក៏កើតព្រមផង ។ កាយបសាទនិងផោដ្ឋព្វារម្មណ៍មកផ្ទប់គ្នា ទើបកើតជាកាយវិញ្ញាណឡើង ព្រមទាំងសហជាតធម៌ផង ។ មនោបសាទនិងធម្មារម្មណ៍មកផ្ទប់គ្នា ទើបកើតជាមនោវិញ្ញាណឡើងព្រមទាំងសហជាតធម៌ផង ។ ឯអាយតនៈទាំង ៦ ប្រការគឺ ចក្ខុ សោត ឃាន ជិវ្ហា កាយ មនោ នេះដែលនឹងដឹងនូវអារម្មណ៍ថាដូច្នេះដូច្នោះ មិនមែនដឹងដោយទំនើងខ្លួនឯងតែម្យ៉ាងនោះទេ គឺដឹងនោះព្រោះតែវិញ្ញាណ ដែលកើតអំពីកិរិយាផ្ទប់គ្នា នៃអាយតនៈខាងក្នុង និងអាយនៈខាងក្រៅ ឯវិញ្ញាណនោះសោតនឹងថាដឹងនូវអារម្មណ៍ ដោយកម្លាំងខ្លួនឯងតែម្យ៉ាងនោះក៏ទេដែរ តោងអាស្រ័យនូវសហជាតធម៌ ដែលតែងកើតព្រមជាមួយនឹងខ្លួន

នោះ មកជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រផងទើបដឹងបាន ឯសហជាតធម៌នោះ បានខាងវេទនា សញ្ញា ចេតនា ផស្សោ មនសិការោ តែងកើតព្រមជាមួយនឹងវិញ្ញាណនោះ ទើបនឹងដឹងនូវរូបដោយភ្នែក ដឹងនូវសំឡេងដោយត្រចៀក ដឹងនូវក្លិនដោយច្រមុះ ដឹងនូវរសដោយអណ្ដាត ដឹងនូវកិរិយាផ្សព្វផ្សាយដោយកាយ ដឹងនូវធម៌ដោយចិត្ត សេចក្ដីនេះមានមកក្នុងព្រះអភិធម្មបិដក ដែលជាពុទ្ធភាសិតទ្រង់ត្រាស់ទុកមក នឹងបានចាត់ថា សត្វដែលមានជីវិតតាំងនៅខាងក្នុងនៃកាយទាំងឡាយនេះថាជាវេទគូ ជាគុណសម្រាប់ដឹងនូវសិល្បសាស្ត្រនិងត្រៃវេទនោះក៏ទេ សូមមហាបពិត្រស្ដេចជ្រាបតាមសេចក្ដីដែលវិសជ្ជនាថ្វាយមកនេះចុះ ។

ម. ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជជាបរមក្សត្រ ស្ដេចបានទ្រង់សវនាការនូវសេចក្ដីវិសជ្ជនានោះហើយ ទ្រង់ក៏មានព្រះហឫទ័យសោមនស្សត្រេកអរជាអនេកប្បការ ទើបទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការត្រាស់សរសើរថា កល្លោសិ អើលោកម្ចាស់នេះ មានប្រាជ្ញាឆ្លៀវឆ្លាសណាស់តើ ចេះវិសជ្ជនាដោះប្រស្នាទូលាយល្អណាស់ ខ្ញុំចូលចិត្តឥតមានសង្ស័យតទៅទៀតឡើយលោកម្ចាស់ ។

បក្ខុវិញ្ញាណមនោវិញ្ញាណបញ្ហា ។ ទី ៧

ព្រះបាទមិលិន្ទ្រាធិរាជ ទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការសួរទៅព្រះនាគសេនថេរក្នុងប្រស្នាទី ៧ នេះថា បពិត្រព្រះថេរដ៏បម្រើន បុះបក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងក្នុងទីណា បំណែកមនោវិញ្ញាណនឹងតាមទៅកើតក្នុងទីនោះដែរ ឬដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា អាម មហារាជ បពិត្រមហារាជ ថាបើបក្ខុវិញ្ញាណបានទៅកើត ក្នុងទីណាហើយមនោវិញ្ញាណក៏នឹងទៅកើតក្នុងទីនោះជាមួយគ្នាដែរ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កឹ បន ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏បម្រើន បក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងមុន មនោវិញ្ញាណកើតឡើងក្រោយ ឬនឹងថាមនោវិញ្ញាណកើតឡើងមុន បក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងក្រោយ ដូច្នេះវិញជាធ្លាប់មានដែរ ឬមិនមានទេលោកម្ចាស់ ។

ន. មិនដូច្នោះទេមហាបពិត្រ បក្ខុវិញ្ញាណតែងតែកើតឡើងមុន មនោវិញ្ញាណធ្លាប់តែកើតជាខាងក្រោយ ដោយលំដាប់គ្នា ។

ម. លោកម្ចាស់ ខ្ញុំមានសេចក្តីសង្ស័យពេកណាស់ ចុះហេតុអ្វីចក្ខុវិញ្ញាណតែងតែកើតមុន បំណែកមនោវិញ្ញាណតែងតែកើតជាក្រោយដោយលំដាប់គ្នា ហាក់ដូចជាដឹងគ្នាឬដូចម្តេច ឬមួយចក្ខុវិញ្ញាណបានបង្គាប់ទៅមនោវិញ្ញាណថា បើខ្ញុំទៅកើតក្នុងទីណា អ្នកឯងក៏ត្រូវចូលទៅកើត ក្នុងទីនោះជាមួយគ្នាកុំខាន បើមិនដូច្នោះទេ មនោវិញ្ញាណបានបង្គាប់ប្តេជ្ញាចំពោះទៅលើចក្ខុវិញ្ញាណវិញថា បើអ្នកឯងទៅកើតក្នុងទីណា បំណែកខ្ញុំក៏នឹងទៅកើតក្នុងទីនោះដែរជាមួយនឹងអ្នកឬ ៗ ដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ន. ន ហិ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ វីកិរិយាចរបាជាពាក្យ មត់សន្យាដល់គ្នានិងគ្នា នៃចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោ-វិញ្ញាណទាំងពីរនោះ ឥតអង្គីមានឡើយ ។

ម. កថំ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន អ្នកទាំងពីរ បើមិនបានប្តេជ្ញានឹងគ្នាទេ ចុះហេតុអ្វីក៏ចក្ខុវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏ទៅកើតក្នុងទីនោះដែរលោកម្ចាស់ ។

ន. និន្នត្តា ច មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ បានជាចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏ទៅកើតក្នុងទីនោះដែរ និន្នត្តា ច ហេតុភាវៈនៃចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណ

តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទីទំនាប ទីជំរៀលផង ទ្វារត្តា ប ព្រោះភាវៈនៃធម្មជាតិទាំងពីរនេះ តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទ្វារផង បិណ្ឌត្តា ប ព្រោះភាវៈនៃវិញ្ញាណទាំងពីរនោះ ធ្លាប់នឹកធ្លាប់សន្សំជាមួយគ្នាផង សមុទាចរណត្តា ប ព្រោះភាវៈនៃនាមធម៌ទាំងពីរនោះ មានអាការៈ ហាក់ដូចជានឹងហៅ នឹងបបួលគ្នាទៅជាមួយផង ដោយធ្លាប់ស្និទ្ធស្នាលនឹងគ្នា មកយូរយារហើយ ។

ម. កថំ ភន្តេ នាគសេន បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើនលោកម្ចាស់ថា ចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណ ធ្លាប់កើតជាមួយគ្នា ព្រោះធម្មជាតិទាំងពីរនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅកាន់ទីជំរៀល ទីទំនាប សេចក្ដីនេះ ខ្ញុំករុណាស្ដាប់ពុំទាន់ចូលចិត្តនៅឡើយ សូមលោកម្ចាស់ឧបមាជាបែបបន្តិចមកមើល ។

ន. តំ កឹ មញ្ញសិ មហារាជ បពិត្រមហារាជ បុះព្រះអង្គទ្រង់ព្រះតម្រិះដូចម្ដេច ភ្លៀងកាលដែលធ្លាក់ចុះមកលើផែនដីនេះ ទឹកភ្លៀងនោះតើនឹងហៀរហូរទៅកាន់ទីដូចម្ដេច ។

ម. យេន ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បំណែកទីផែនដីឯណាជាទីទំនាប ទឹកភ្លៀងក៏នឹងហូរទៅកាន់ទីនោះតាមទំនួល ។

ន. អបរេន សមយេន បពិត្រមហារាជ ចុះបើមានភ្លៀងធ្លាក់ចុះមកក្នុងសម័យក្រោយទៀត ទឹកភ្លៀងនោះនឹងប្រព្រឹត្តទៅកាន់ទីណា មហាបពិត្រ ។

ម. យេន ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ទឹកភ្លៀងដែលធ្លាក់ចុះមកមុននោះ ជោរជន់ហូរទៅកាន់ទីណា ទឹកភ្លៀងក្នុងកាលក្រោយក៏នឹងហូរទៅតាមគ្នានោះឯង សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. កឹ នុ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ចុះទឹងភ្លៀងមុននោះនឹងបានបង្គាប់ ទឹកភ្លៀងក្រោយថា នែអ្នកបើខ្ញុំបានចូលទៅនៅក្នុងទីណា អ្នកឯងក៏ត្រូវចូលទៅនៅត្រង់ទីនោះតាមខ្ញុំ ឬថាទឹកភ្លៀងក្រោយបានផ្តាំទឹកភ្លៀងមុនថា នែអ្នក ៗ ឯងនឹងទៅក្នុងទីណា ខ្ញុំក៏នឹងទៅតាមអ្នកក្នុងទីនោះដែរដូច្នេះ ឬអ្វីមហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ទឹកភ្លៀងទាំងនោះ នឹងបានធ្វើកតិកបេ្តជ្ញាគ្នាដូច្នោះក៏ទេ គឺទឹកទាំងនោះតែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទីទំនាបទីទំនួល ដែលស្រួលនឹងហូរទៅបាននោះឯង សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះមាន ឧបមាយ៉ាងណា ជាមានឧបមេយ្យដូចចក្ខុវិញ្ញាណ និងមនោ វិញ្ញាណទាំងពីរ ដែលកើតមុននិងកើតក្រោយ ដោយភាវៈនៃ ចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណ តែងប្រព្រឹត្តទៅកាន់ទីទាបដូចគ្នា នោះឯង នឹងថាចក្ខុវិញ្ញាណបានបង្គាប់ទៅមនោវិញ្ញាណថា "បើ ខ្ញុំទៅកើតក្នុងទីណា បំណែកអ្នកឯងក៏ត្រូវទៅកើតតាមខ្ញុំក្នុងទី នោះ" ដូច្នោះក៏ទេ ឬនឹងថាមនោវិញ្ញាណបានផ្តាំចក្ខុវិញ្ញាណថា "បើអ្នកឯងនឹងទៅកើតក្នុងទីណា បំណែកខ្ញុំក៏នឹងទៅកើតក្នុងទី ជាមួយនោះដែរ" យ៉ាងនេះក៏ទេ ធម្មជាតិទាំងពីរនោះនឹងបានមត់ សន្យាគ្នាទៅវិញទៅមកក៏ឥតអង្គឹមានឡើយ សូមមហាបពិត្រ ជ្រាប ។

ម. កថំ ភន្តេ បពិត្រព្រះនាគសេនថេរដ៏ចម្រើន ឯវិញ្ញាណ ដែលលោកម្ចាស់សម្តែងថា តែងប្រព្រឹត្តទៅកាន់ទីជំរៀលនោះ ខ្ញុំក៏ចូលចិត្តស្តាប់បាន តែខ្ញុំសូមសួរអំពីវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្ត ទៅតាមទ្វារនោះតទៅទៀត ព្រោះលោកម្ចាស់បានវិសជ្ជនាមក ហើយថា "បើចក្ខុវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏កើត ក្នុងទីនោះដែរ ព្រោះវិញ្ញាណទាំងពីរនោះ តែងប្រព្រឹត្តទៅតាម

ទ្វារជាមួយគ្នា” សេចក្ដីនេះនឹងមានឧបមាដូចម្ដេច សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបធៀបជាពាក្យឧបមាបន្តិចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រព្រះបរមរាជាធិរាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាបីដូចជាបុរសម្នាក់ មានប្រាថ្នានឹងចេញពីបច្ចន្តិមនគររបស់ស្ដេចដែលមានទ្វារតែមួយ ប្រកបដោយប៉មនឹងកំពែងខ្លោងទ្វារដ៏ក្រាស់មាំមួន អាត្មាភាពសូមថ្វាយព្រះពរថា បុះបុរសនោះនឹងអាចចេញទៅតាមផ្លូវដូចម្ដេច មហាបពិត្រ ។

ម. ទ្វារេន ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ឯបុរសនោះនឹងចេញទៅតាមទ្វារសម្រាប់ចេញនោះឯង លោកម្ចាស់ ។

ន. បុះបើមានបុរសម្នាក់ទៀត មានបំណងនឹងចេញពីនគរជំដែលនោះដែរ តើនឹងទៅតាមទ្វារដូចម្ដេច មហាបពិត្រ ។

ម. យេន ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន បុរសដែលចេញទៅមុននោះតាមទ្វារណា បំណែកបុរសខាងក្រោយនោះក៏នឹងចេញទៅបណ្ដោយតាមទ្វារនោះដែរ លោកម្ចាស់ ។

ន. កឹ នុ ខោ មហារាជ បពិត្រព្រះរាជសម្ភារ បុះបុរសដែលចេញទៅមុននោះ បានផ្ដាំទុកនឹងបុរស ដែលចេញខាងក្រោយនោះថា “បើខ្ញុំចេញពីព្រះបរមរាជនគរនេះតាមទ្វារណា អ្នកឯង

ក៏ត្រូវចេញតាមទ្វារនោះកុំខាន" បើមិនដូច្នោះទេ បំណែកបុរសដែលនឹងចេញក្រោយនោះ បាននិយាយផ្ដែផ្ដាំទុកនឹងបុរសដែលចេញទៅមុននោះថា "បើអ្នកទៅតាមទ្វារណា ខ្លួនខ្ញុំក៏នឹងទៅតាមទ្វារនោះដែរ"ដូច្នេះឬអ្វី មហាបពិត្រ ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ឯបុរសទាំង នោះនឹងបានផ្ដែផ្ដាំគ្នា ទៅវិញទៅមក ដូចពាក្យលោកម្ចាស់ថា នេះមិនមានទេ គឺបុរសមុននិងបុរសក្រោយ អាចចេញទៅបណ្ដោយតាមគ្នា ព្រោះតាមទ្វារតែមួយនោះឯង ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្ដេចមហារាជ សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណាមិញ ថាមានឧបមេយ្យដូចជាចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណ ដែលកើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ព្រោះភាវៈនៃចក្ខុវិញ្ញាណ និងមនោវិញ្ញាណ តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទ្វារនោះឯង តែថាចក្ខុវិញ្ញាណនឹងបានបង្គាប់ទៅមនោវិញ្ញាណថា "បើខ្ញុំទៅកើតក្នុងទីណា អ្នកឯងក៏ត្រូវទៅកើតក្នុងទីនោះចុះ" បើមិនដូច្នោះទេ ថាមនោវិញ្ញាណនឹងបានផ្ដាំផ្ញើទុកថា "បើអ្នកទៅកើតក្នុងទីណា ខ្ញុំក៏នឹងទៅកើតក្នុងទីនោះដែរ" ឯធម្មជាតិទាំងពីរនេះនឹងបានធ្វើកតិកសញ្ញានឹងគ្នាទៅមកដូច្នេះ ក៏ឥតអង្គីមានឡើយ

ដែលនឹងប្រព្រឹត្តទៅតាមគ្នានោះ ព្រោះតែអាស្រ័យនឹងទ្វារជាមួយគ្នានោះប៉ុណ្ណោះទេ សូមមហាបពិត្រជ្រាប ។

ម. កថំ ភន្តេ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ត្រង់វិញ្ញាណទាំងពីរ ដែលតែងប្រព្រឹត្តទៅតាមទ្វារជាមួយគ្នានោះ ខ្ញុំករុណាចូលចិត្តអស់សង្ស័យហើយ តែខ្ញុំសូមសួរអំពីវិញ្ញាណទាំងពីរ ដដែលនោះទៀត ដែលលោកម្ចាស់បានអធិប្បាយមកហើយថា "បើចក្ខុវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏កើតក្នុងទីនោះដែរ ព្រោះវិញ្ញាណទាំងពីរនោះធ្លាប់ស្និទ្ធស្នាល ធ្លាប់សន្សំនូវកិច្ចជាមួយគ្នាមកយូរយារហើយ" សេចក្តីនេះមានឧបមាដូចម្តេចតទៅទៀតលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់ឧបមេយ្យឱ្យខ្ញុំចូលចិត្តផងមើល ។

ន. តំ កឹ មញ្ញសិ មហារាជ បពិត្រមហារាជ បុះព្រះអង្គស្តេចទ្រង់សម្គាល់នូវហេតុនោះជាដូចម្តេចអេះ ឯវិញ្ញាណទាំងពីរនេះ ប្រៀបដូចជារទេះពីរបំរុងនឹងទៅតាមផ្លូវតែមួយ ក៏រទេះមួយជាដំបូងនោះបានចេញទៅមុនហើយ បុះរទេះជាគម្រប់ពីរនោះតើនឹងចេញទៅតាមផ្លូវដូចម្តេចទៀត មហាបពិត្រ ។

ម. យេន ភន្តេ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន រទេះទី ១ នោះចេញទៅតាមផ្លូវណា ក៏រទេះទី ២ នឹងទៅតាមផ្លូវនោះដែរ លោកម្ចាស់ ។

ន. កឹ នុ ខោ មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ ចុះរទេះមុនបានបង្គាប់ចំពោះរទេះក្រោយនោះថា "បើខ្ញុំចេញទៅតាមផ្លូវណា អ្នកឯងក៏ត្រូវទៅតាមផ្លូវនោះកុំខាន" បើមិនដូច្នោះទេ រទេះក្រោយនឹងបានផ្តាំរទេះមុននោះថា "អ្នកទៅតាមផ្លូវណា បំណែកខ្ញុំក៏នឹងទៅតាមផ្លូវនោះដែរ" ដូច្នេះឬអ្វីមហាបពិត្រ ។

ម. នត្ថិ ភន្តេ មិនមែនដូច្នោះទេលោកម្ចាស់ ឯរទេះទាំងពីរនោះ នឹងបាននិយាយមត់សន្យា ដល់គ្នានឹងគ្នាដូច្នោះនោះមិនមែនទេ តែបានជារទេះទាំងនោះអាចទៅតាមគ្នាបាន ព្រោះរទេះទាំងនោះ តែងប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវដូចគ្នា សូមលោកម្ចាស់ជ្រាប ។

ន. ឯវមេវ ខោ មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះមានឧបមានដូចម្តេចមិញ ឯចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណ តែងកើតតាមគ្នា ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះឯង ឥតមាននិយាយផ្តែផ្តាំគ្នាទេ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កថំ ភន្តេ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏ចម្រើន ឯវិញ្ញាណទាំងពីរដែលលោកម្ចាស់សម្តែងថា ជាធម្មជាតិតែងប្រព្រឹត្តទៅតាមសេចក្តីសន្សំ នោះខ្ញុំករុណាចូលចិត្តស្តាប់បានហើយ តែសូមសួរអំពីវិញ្ញាណទាំងពីរដដែល ដែលលោកម្ចាស់បានអធិប្បាយថា "វិញ្ញាណទាំងពីរនេះតែងកើតក្នុងទីជាមួយគ្នា ថាបើចក្ខុវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏កើតក្នុងទីនោះដែរ ព្រោះធម្មជាតិទាំងពីរនោះ មានអាការហាក់ដូចជានឹងហៅ ឬនឹងបបួលគ្នាឱ្យទៅជាមួយផង" សេចក្តីនេះនឹងឧបមាដូចជារបស់អ្វី សូមលោកម្ចាស់ប្រៀបឧបមាជាបែបឱ្យខ្ញុំចូលចិត្តផងមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចជាការប៉ុនប្រសប់របស់មនុស្សដែលស្ទាត់ជំនាញ ក្នុងកិច្ចដែលនឹងល្បងនូវសិល្បសាស្ត្រទាំងពួង មានសិល្បសាស្ត្រសម្រាប់រាប់ដោយវិធីក្តាប់ដៃ ឬរាប់ដោយខ្ទាច់និងលេខ គិតគូរគុណហារជាដើម គេអាចធ្វើឱ្យឆាប់ឱ្យរហ័សស្មើគ្នា ឬប្រព្រឹត្តទៅព្រមគ្នាបានយ៉ាងណាមិញ បពិត្រមហារាជ ក៏ចក្ខុវិញ្ញាណដែលកើតបានក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណអាចនឹងកើតបានក្នុងទីនោះដែរ

ព្រោះចក្ខុវិញ្ញាណនឹងមនោវិញ្ញាណទាំងពីរនេះ ជាធម្មជាតិឆ្លៀវឆ្លាសអាចប្រព្រឹត្តទៅស្មើគ្នាឬព្រមគ្នាបាន មិនមានកិច្ចដោយផ្តាំផ្ញើឬមត់សន្យានោះឡើយ ឬមហាបពិត្រស្តេចយល់ថា លុះតែបានមត់សន្យានឹងគ្នាទើបកើតព្រមគ្នាបាន ។

ម. ន ហិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ខ្ញុំមិនមានយល់ដូច្នោះទេ ព្រោះខ្ញុំបានស្តាប់លោកម្ចាស់វិសជ្ជនាមកនោះចូលចិត្តសព្វគ្រប់ហើយ តែខ្ញុំម្ចាស់សូមសួរលោកម្ចាស់តទៅទៀត អំពីវិញ្ញាណទាំង ៥ ប្រការ បន្ទាប់ ៗ គ្នានេះថា បើសោតវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា ឃានវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា ជិវ្ហាវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា និងកាយវិញ្ញាណកើតក្នុងទីណា មនោវិញ្ញាណក៏តែងទៅកើតក្នុងទីនោះ ៗ តាមគ្នា ដូចជាចក្ខុវិញ្ញាណនិងមនោវិញ្ញាណនោះដែរ ឬដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ។

ន. អាម មហារាជ បពិត្រមហារាជ មហាបពិត្រស្តេចមានព្រះរាជឱង្ការមកនេះ ត្រូវយ៉ាងហ្នឹងហើយ ឯមនោវិញ្ញាណតែងកើតតាមចក្ខុវិញ្ញាណ ឬសោតវិញ្ញាណ ឃានវិញ្ញាណជិវ្ហាវិញ្ញាណ និងកាយវិញ្ញាណ ក្នុងវិញ្ញាណទាំង ៥ ប្រការ តាម

វិញ្ញាណណាមួយមិនខានឡើយ បពិត្រមហារាជ ឯបទទាំង ៦ ប្រការ ព្រមទាំងសេចក្តីឧបមានុបមេយ្យផងនោះក៏ដូចគ្នា សូមមហាបពិត្រជ្រាបដោយសេចក្តីពិស្តារចុះ តែថាវិញ្ញាណទាំងនោះនឹងបាននិយាយបរបាទៅវិញទៅមកនឹងគ្នាក៏ទេ សូមទ្រង់ជ្រាប ៗ

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់ឆ្លៀវឆ្លាសវាងវៃពេកណាស់ ចេះវិសជ្ជនាដោះប្រស្នាស្រួលបួលឥតមានធ្គាំធ្គងឡើយ ខ្ញុំក៏ចូលចិត្តអស់សង្ស័យប៉ុណ្ណោះហើយ ៗ

ផស្សលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ៨

ព្រះបរមក្សត្រាធិរាជ ស្តេចទ្រង់បុច្ឆាចំពោះទៅកាន់ព្រះនាគសេនថេរ ក្នុងប្រស្នាទី ៨ នេះតទៅទៀតថា បពិត្រព្រះនាគសេនថេរដ៏ចម្រើន ថាបើចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងក្នុងទីណា ចំណែកវេទ-នាចេតសិកនឹងកើតតាមក្នុងទីនោះដែរ ឬដូចម្តេចលោកម្ចាស់ ៗ

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ បើចក្ខុ-វិញ្ញាណកើតក្នុងពេលណា ចំណែកវេទនាចេតសិក ក៏កើតក្នុង

ពេលនោះដែរ ហើយមិនតែវេទនាចេតសិកប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងសញ្ញាចេតសិក ចេតនាចេតសិក ផស្សចេតសិក មនសិការចេតសិក វិតក្កចេតសិក វិចារចេតសិក ក៏កើតព្រមគ្នាក្នុងពេលនោះដែរ មហាបពិត្រសូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. កឹ លក្ខណោ ភន្តេ ផស្សោ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ចុះផស្សៈនោះតើមានអ្វីជាលក្ខណៈ សម្រាប់ដឹងលោកម្ចាស់ ។

ន. ផុស្សលក្ខណោ បពិត្រមហារាជ ឯផស្សៈនោះមានកិរិយាផ្សព្វផ្សាយ ឬពាល់ត្រូវជាលក្ខណៈ សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមព្រះថេរធ្វើនូវសេចក្ដីឧបមាបន្តិចមកមើល អំពីផស្សលក្ខណនោះ ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ ផស្សៈនេះមានកិរិយា កើតមកអំពីទីប៉ះគ្នា ឬផ្គុំគ្នានៃចក្ខុបសាទ និងរូបារម្មណ៍ ប្រៀបដូចសត្វពពែទាំងពីរជល់គ្នា ពពែ ១ នោះឧបមាដូចចក្ខុបសាទ ពពែ ១ ទៀតឧបមាដូចរូបារម្មណ៍ ត្រង់ទីប្រជុំនៃក្បាលពពែទាំងពីរនោះឧបមាដូចផស្សៈ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា តែចក្ខុ

WAT KHEMARARATANARAM

បសាទនិងរូបារម្មណ៍មកប្រទះគ្នាក្នុងវេលាណាហើយ ក៏កើតជាផស្សៈឡើងក្នុងវេលានោះ សូមមហាបពិត្រជ្រាប ។

ម. សូមលោកម្ចាស់ឧបមាឱ្យច្រើនទៅមើល ។

ន. បពិត្រមហារាជ សេចក្តីនេះមានឧបមាដូចបាតដៃទាំងពីរដែលបុគ្គលទះផ្ទប់គ្នា ឯបាតដៃទាំងពីរ ដូចបក្ខុបសាទនិងរូបារម្មណ៍មកប៉ះគ្នា ត្រង់ឮសូរសំឡេងនោះដូចផស្សៈ ពុំនោះសោត ប្រៀបដូចឆ្នាំទាំងពីរ គឺឆ្នាំចាស់និងឆ្នាំថ្មីដែលតគ្នា ឯឆ្នាំទាំងពីរនោះដូចបក្ខុនិងរូប ឯត្រង់ទីបន្តនៃឆ្នាំទាំងពីរនោះ ដូចផស្សៈនោះឯង សេចក្តីដែលអាត្មាភាពឧបមាមកប៉ុណ្ណោះនេះសូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ខ្ញុំបូលបិត្តស្តាប់បានហើយ លោកម្ចាស់ ៗ ឆ្លាសណាស់ហើយ ។

វេទនាលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ៩

ព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចទ្រង់មានព្រះរាជឱង្ការ បុច្ឆាចំពោះទៅព្រះនាគសេនថេរក្នុងប្រស្នាទី ៩ នេះថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ចុះវេទនាចេតសិកនោះ មានរបស់អ្វីជាលក្ខណៈជាគ្រឿងសម្គាល់លោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រសម្តេចមហារាជ ឯវេទនាចេតសិក កាលដែលនឹងកើតឡើងនោះ តែងមានកិរិយាដឹងនូវអារម្មណ៍ និងសោយនូវអារម្មណ៍ជាសុខជាទុក្ខ ឬជាឧបេក្ខាជាលក្ខណៈ សូមមហារាជជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ឧបមាជាសេចក្តីបន្តិចមកមើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រសម្តេចមហារាជ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចរាជបុរសណា ១ ជាអ្នកមានសេចក្តីឧស្សាហ៍ប្រឹងប្រែងទំធ្វើការរាជការជាគុណបំណាច់ ដើម្បីបំពេញព្រះរាជហឫទ័យនៃព្រះបរមក្សត្រ ៗ ស្តេចក៏មានព្រះហឫទ័យសោមនស្សត្រេកអរនឹងការនោះ ទ្រង់ក៏ព្រះរាជទាននូវព្រះរាជទ្រព្យ ឱ្យជារង្វាន់ដល់បុរសនោះ បុរសនោះក៏បានសេពសោយប្រើប្រាស់នូវកាមគុណទាំង ៥ ប្រការ ដែលជារង្វាន់អំពីព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ប្រោសប្រទានឱ្យដោយបរិបូណ៌ ហើយរាជបុរសនោះ មានគំនិតគិតថា អាត្មាអញដែលបានសោយនូវសុខវេទនា ដោយបរិបូណ៌យ៉ាងនេះ ក៏មិនព្រោះហេតុអ្វី គឺព្រោះតែអាត្មាអញបានធ្វើរាជការដែលជាការបំពេញព្រះរាជបំណងពីកាលមុន ទើបទ្រង់ប្រោសប្រ

ទានរបស់ទាំងនេះដល់ខ្លួនអញនេះឯង បពិត្រមហារាជ ន័យ ១ ទៀត ប្រៀបដូចជាបុរសឯណា ១ បានធ្វើការងារជាកុសលល្អ ហើយ វេលាដល់ធ្វើកាលកិរិយាដោះចិត្តចេញចាករូបនេះទៅគ្រាណា ក៏បានឡើងទៅកើតស្ថានសួគ៌ទេវលោកឯណោះ លុះបុរសនោះបានទៅកើតក្នុងស្ថានទិព្វយ៉ាងនេះហើយ ក៏បានសោយនូវកាមគុណដ៏ជាទិព្វទាំងឡាយ ៥ ប្រការមានរូបទិព្វជាដើមដោយបរិបូណ៌ ទើបមានគំនិតដូច្នេះកើតឡើងដល់បុរសនោះថា អាត្មាអញបានកសាងនូវកុសលកម្មរូបហើយក្នុងជាតិមុន ដល់មកឥឡូវនេះខ្លួនអញនេះ បានសោយនូវសុខវេទនានេះដោយពេញលេញ បពិត្រមហារាជ ឯវេទនាចេតសិកនេះ មានដឹងនូវអារម្មណ៍ឬសោយនូវអារម្មណ៍ជាលក្ខណៈ ដូចរឿងដែលអាត្មាភាពថ្វាយព្រះពរមកប៉ុណ្ណោះនេះ សូមមហាបពិត្រជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន លោកម្ចាស់ប៉ិនប្រសប់វិសជ្ជនាត្រូវល្អហើយ ខ្ញុំចូលចិត្តអស់សង្ស័យ ។

សញ្ញាលក្ខណបញ្ហា ៗ ទី ១០

មហាក្សត្រស្ដេចទ្រង់បុច្ឆាទៅព្រះនាគសេនថេរ ក្នុងប្រស្នាទី ១០ នេះតទៅថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន ឯផស្សចេតសិកនិង

វេទនាចេតសិក មានលក្ខណៈដូចលោកម្ចាស់អធិប្បាយមកនោះហើយ ចុះសញ្ញាចេតសិកនោះ តើមានអ្វីជាលក្ខណៈសម្រាប់សម្គាល់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ ឯសញ្ញាចេតសិកនោះ មានសេចក្ដីកត់បំណាំជាលក្ខណៈ សូមព្រះអង្គជ្រាប ។

ម. បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ព្រះករុណាម្ចាស់បានវិសជ្ជនាថា សញ្ញាចេតសិកមានការកត់បំណាំជាលក្ខណៈ ចុះដែលកត់បំណាំនោះ តើកត់បំណាំនូវវត្ថុអ្វីលោកម្ចាស់ ។

ន. បពិត្រមហារាជ ឯសញ្ញាចេតសិក ដែលថាមានលក្ខណៈសម្រាប់កត់បំណាំនូវវត្ថុនោះ គឺវត្ថុដែលមានពណ៌ខៀវ ឬពណ៌ក្រហម ឬពណ៌សជាដើម សូមទ្រង់ជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ភន្តេ សូមលោកម្ចាស់ធ្វើនូវសេចក្ដីឧបមាបន្តិចមកនឹងបានស្ដាប់មើល ។

ន. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចនាយឃ្លាំងរបស់មហាក្សត្រ នាយឃ្លាំងនោះគ្រាដែលបានចូល

ទៅក្នុងភណ្ឌាគារិកស្ថាននោះវេលាណា ក៏បានឃើញនូវរបស់ព្រះរាជទ្រព្យទាំងឡាយច្រើនមុខ មានរបស់ដែលមានពណ៌ខៀវ ពណ៌ក្រហម ពណ៌ស ពណ៌ហង្សបាទជាដើម ហើយបានកំណត់បំណាំទុក នូវរបស់ទាំងនោះក្នុងចិត្តបានយ៉ាងណា ក៏សញ្ញាចេតសិកដែលសម្រាប់កត់សម្គាល់នូវវត្ថុ មានពណ៌ខៀវជាដើមជាលក្ខណៈ ក៏យ៉ាងនោះដែរ សូមមហារាជស្ដេចជ្រាប ។

ម. ត្រូវហើយ ៗ លោកម្ចាស់ ៗ ឆ្លៀវឆ្លាសពេកណាស់ ។

ចេតនាលក្ខណបញ្ហា ។ ទី ១១

ព្រះបាទមិលិន្ទាធិបតី ស្ដេចទ្រង់បុច្ឆាចំពោះទៅព្រះនាគសេនថេរថា បពិត្រព្រះថេរដ៏ចម្រើន បុះចេតនាចេតសិកនោះ តើមានវត្ថុអ្វីជាលក្ខណៈលោកម្ចាស់ ។

ព្រះនាគសេនថេរថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រមហារាជ ឯចេតនាចេតសិកនេះ មានកិរិយាញុំាងខ្លួនឯង និងអ្នកឯទៀតឱ្យសន្សំនូវអារម្មណ៍ នឹងតាក់តែងចំពោះដោយខ្លួនឯងផង ជាលក្ខណៈ សូមមហាបពិត្រជ្រាប ។

ម. ឧបមំ ករោហិ សូមលោកម្ចាស់ឧបមាជាសេចក្ដីបន្តិចមកមើល ។

៩. យថា មហារាជ បពិត្រមហារាជ សេចក្ដីនេះប្រៀបដូចជាបុរសណា ១ បានតាក់តែងផ្សំថ្នាំស្រវឹងឬថ្នាំពុល ហើយក៏ផឹកលេបដោយខ្លួនឯងផង បបួលបង្ខំអ្នកដទៃឱ្យផឹកឱ្យលេបនូវថ្នាំពុលនោះផង ឯខ្លួនបុរសនោះក៏ដល់នូវសេចក្ដីទុក្ខវេទនាជាទម្ងន់ បំណែកអ្នកដទៃដែលផឹកលេបនូវថ្នាំពុលតាមនោះ ក៏បាននូវទុក្ខវេទនាដូចគ្នា សេចក្ដីនេះមានឧបមាយ៉ាងណា បពិត្រមហារាជ ឯមនុស្សបំពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ បានសន្សំធ្វើនូវអកុសលកម្មដោយចេតនាខ្លួនឯងផង ញ៉ាំងអ្នកដទៃឱ្យធ្វើតាមខ្លួនផង វេលាដល់ផ្ដាច់ជីវិតិន្ទ្រិយធ្វើនូវមរណកាលកន្លងទៅ ក៏តែងទៅកើតក្នុងបតុរាបាយដោយខ្លួនឯង ឯអ្នកដទៃដែលប្រព្រឹត្តធ្វើតាមនោះ ក៏ត្រូវទៅសោយទុក្ខវេទនាដូចគ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀតប្រៀបដូចបុរសម្នាក់ ជាអ្នកបេះតាក់តែងធ្វើនូវវត្ថុ ៥ យ៉ាងគឺ ទឹកដោះថ្លា ទឹកដោះខាប់ ប្រេង ទឹកឃ្មុំ ទឹកអំពៅ ឱ្យទៅជារបស់ផ្អែមពិសាមានរសតែមួយ ហើយផឹកស៊ីដោយខ្លួនឯងផង បបួលអ្នកដទៃឱ្យផឹកស៊ីផង ឯខ្លួនឯងក៏បានសេចក្ដី

សុខស្រួល បំណែកអ្នកដទៃដែលផឹកស៊ីតាមនោះ ក៏បានសុខស្រួលដូចគ្នាដែរ សេចក្តីនេះប្រៀបដូចអ្វី ជាប្រៀបដូចមនុស្សបំពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ បេះសន្សំធ្វើនូវកុសលកម្មដោយខ្លួនឯងនិងបបួលអ្នកដទៃឱ្យធ្វើផង វេលាដល់ខ្លួនធ្វើកាលកិរិយាទៅ ក៏បានឡើងទៅកើតក្នុងសុគតិភព ឬសគ្គស្ថាន បំណែកអ្នកដែលប្រព្រឹត្តធ្វើតាម ក៏បានឡើងទៅកើតស្ថានស្មើគ្នានោះផង បពិត្រមហារាជ ឯចេតនាចេតសិកនេះ មានលក្ខណៈសន្សំនូវបាបកម្មនិងបុញ្ញកម្មយ៉ាងនេះ សូមមហាបពិត្រជ្រាប ។

ម. កល្លោសិ ភន្តេ បពិត្រព្រះនាគសេនដ៏បម្រើន លោកម្ចាស់ឆ្លៀវឆ្លាសមែន ។

(សម្តែងមកក្នុងមិលិន្ទបញ្ហាខ្សែ ១ បប់តែប៉ុណ្ណោះ)